

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

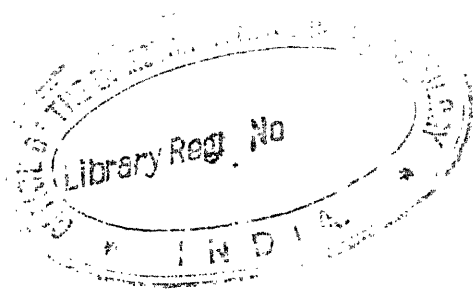

ACCESSION NO. 32084

CALL No. 891.05/V.B.G.K.N

D.G.A. 79

156)

100

VERHANDELINGEN

VAN HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

VAN

12031

KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

891.05

V. B. G. K. W.

DEEL LX.

(m)

BATAVIA, ALBRECHT & Co. | 'S HAGE, M. NIJHOFF.
1913.

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.**

Acc. No. .... 32084 .....

Date. .... 24.7.57 .....

Call No. .... 891-057 V.D.G.K.w .....

Oud-Javaansche Oorkonden.

Nagelaten Transscripties

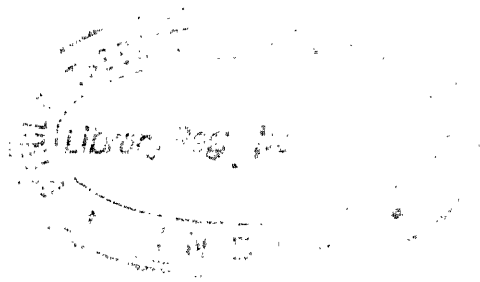
VAN WIJLEN

Dr. J. L. A. BRANDES.

Uitgegeven

DOOR

Dr. N. J. KROM.

I N H O U D.

	Blz.
Inleiding	VII.
Gedateerde inscripties	1
I. Steen van Dinaja, 682.	1
II. Steen van den Diëng, 731.	2
III. Steen van Gandasoeli, 769.	3
IV. Steen van Karang-tengah, 769	4
V. Steen van Tjandi Përot, 774	6
VI. Steen van onbekende afkomst (Pikatan?), 775.	6
VII. Steen van Kali beber, 783.	8
VIII. Steen van Tjandi Argapoera, 786.	10
IX. Koperplaten van Këboan-pasar, 795.	10
X. Steen van Magëlang, 796	13
XI. Zuiltje van Tjandi Asoe, 796.	13
XII. Koperplaat van Ngabean, 801.	14
XIII. Koperplaat van Ngabean, 801.	16
XIV. Zuiltje van Prambanan, 804	17
XV. Zuiltje van Nangoelan, 804	18
XVI. Koperplaat van onbekende afkomst, 805.	18
XVII. Steen van Magëlang, 806.	19
XVIII. Zuiltje van Boeloës, 808.	21
XIX. Steen van Singasari, 813.	22
XX. Ganega van Singasari, 813.	24
XXI. Steen van Pënampihan, 820	25
XXII. Steen van Bara-tengah, 823	27
XXIII. Koperplaten van Ponorogo (?), 823	28
XXIV. Koperplaten van onbekende afkomst, 824	31
XXV. Steen van Goenoeng Kidoel, 828.	32
XXVI. Ganega van onbekende afkomst (thaus Blitar), 829.	33
XXVII. Steen van Oost-Java (Matesih?), 830.	35
XXVIII. Koperplaat van Djëdoeng, 832.	36
XXIX. Koperplaat van onbekende afkomst (Verz. Dieduksman), 833.	37

II

	Blz.
XXX. Steen van Singasari, 837	37
XXXI. Steen van Soerabaja (Minto-steen), 846	42
XXXII. Steen van Tandjong Kalang, 849.	49
XXXIII. Steen van Djëdoeng, 848 (?)	49
XXXIV. Steen van Blota, vóór 851	51
XXXV. Steen van Gata, 693 Sañjaya.	53
XXXVI. Steen van onbekende afkomst (Tadji?), 694 Sañjaya	54
XXXVII. Steen van Modjokerto, 851	58
XXXVIII. Steen van Singasari, 851	63
XXXIX. Steen van Lawadjati, 851	69
XL. Steen van Glagahan, 851	71
XLI. Steen van Soetji, 851	72
XLII. Koperplaten van Djenggala, 851 (?)	73
XLIII. Steen van Singasari, 852	76
XLIV. Steen van Bakalan, 856	81
XLV. Steen van Tengaran, 857	82
XLVI. Steen van Tjandi Lor, 857	84
XLVII. Steen van Koedjon Manis, 859	89
XLVIII. Steen van Siman, 865	94
XLIX. Koperplaten van Malang, 865 (?)	103
L. Koperplaten van Malang, 865.	105
LI. Steen van Malang, 866	108
LII. Steen van Soerabaja, 8...	110
LIII. Steen van Dinaja, 8...	113
LIV. Steen van Dinaja, 8...	115
LV. Koperplaat van Trawoelan, 888	116
LVI. Koperplaten van Pëlëm, 893	117
LVII. Steen van Sëndang Kamal, 913	119
LVIII. Steen van Soerabaja (?), 943	120
LIX. Steen van Soerabaja (?), 943 (?)	125
LX. Steen van Soerabaja, 956	128
LXI. Steen van Këlagen, 959	134
LXII. Steen van Soerabaja (Calcutta-steen), 963	137
LXIII. Koperplaten van Këboan-pasar, 964	141
LXIV. Steen van Troeneng, 8...	143
LXV. Koperplaten van Podjok, 1022.	147
LXVI. Steen van Sirah Këting, 1026.	149

III

	Blz.
LXVII. Steen van Pikatan, 1038.	151
LXVIII. Steen van Ngantang, 1057	154
LXIX. Steen van Ploembangan, 1062	159
LXX. Steen van onbekende afkomst (Soengkoep?), 1068. . .	163
LXXI. Steen van Djaring, 1103.	164
LXXII. Steen van Tjĕkĕr, 1107	169
LXXIII. Steen van Kĕmoelan, 1116	172
LXXIV. Steen van Panataran, 1119	177
LXXV. Steen van Tjandi Pĕrtapan, 1120	179
LXXVI. Steen van onbekende afkomst (Zuid-Kĕdiri), 11.. .	181
LXXVII. Steen van Watĕs, 11.. . . .	183
LXXVIII. Steen van Tadjĭ, 1126	187
LXXIX. Koperplaten van Pĕnampihan, 1191.	188
LXXX. Steen van Petoeng-amba, 1191	193
LXXXI. Koperplaten van Goenoeng Boetak, 1216	195
LXXXII. Steen van onbekende afkomst (thans Blitar), 1236 . .	198
LXXXIII. Koperplaten van Sidotĕka, 1245.	198
LXXXIV. Steen van Soerabaja, 12.. . . .	205
LXXXV. Koperplaten van Bendosari, 12.. . . .	207
LXXXVI. Badkuip van Nabo, 1275.	211
LXXXVII. Badkuip van Nabo, 1277.	211
LXXXVIII. Steen van Selabradja, 1336 (?)	211
LXXXIX. Beeld van Tamiadjeng, 1330.	212
XC. Steen van Pĕnampihan, 1382	212
XCI. Steen van Padoekoehan Doekoe, 1408	212
XCH. Steen van Djijoe (Modjodjedjer), 1408	216
XCIII. Steen van Djijoe, 1408	216
XCIV. Steen van Djijoe, 1408 (?)	218
XCV. Steen van Djijoe, 1408 (?)	223
Ongedateerde inscripties	227
XCVI. Steen van den Diĕng (Bat. 11)	227
XCVII. Steen van den Diĕng (Bat. 15)	228
XCVIII. Steen van den Diĕng (Bat. 30)	228
XCIX. Steen van den Diĕng (Bat. 57)	229
C. Gouden plaatjes van den Pĕnanggoengan	230
CI. Steen van onbekende afkomst (Bat. 43).	230

IV

	Blz.
CII. Koperplaat van onbekende afkomst	231
CIII. Koperplaat van onbekende afkomst	233
CIV. Koperplaten van Bandjarnégara (Bat. 17)	234
CV. Steen van Gandasoeli	236
CVI. Koperplaat van Magëlang (Bat. 18).	238
CVII. Koperplaat van Tëmanggoeng (Bat. 14).	239
CVIII. Koperplaat van onbekende afkomst (Bat. 19)	240
CIX. Zuiltje van Tjandi Bongkol (Bat. 83)	242
CX. Onbekende inscriptie	242
CXI. Koperplaat van onbekende afkomst	243
CXII. Koperplaten van onbekende afkomst (Wimalācrama)	243
CXIII. Steen van Lawan	247
CXIV. Steen van Bangle	248
CXV. Koperplaten van Soerabaja (Britsch Museum)	250
CXVI. Monsterkop van Tamiadjeng	251
CXVII. Onbekende koperplaat (?)	251
CXVIII. Steen van Toeban (Bat. 23)	252
CXIX. Koperplaat van Pëlëm (Bat. 36).	255
CXX. Koperplaat van Tjandi Gambar (Bat. 37)	255
Inscripties van buiten Java	257
CXXI. Steen van Kota Kapoer (Bangka), 608?	257
CXXII. Steen van Boekit Gombak (Sum. Westk.), 1278	258
CXXIII. Steen van Lima Kaoem (Sum. Westk.).	259
CXXIV. Steen van Soeroeaso (Sum. Westk.).	260
CXXV. Steen van Kapalo Boekit Gombak (Sum. Westk.).	260
Reeds gepubliceerde transscripties	261
CXXVI. Steen van Kalassan, 700.	261
CXXVII. Payung van Mandang, 765	261
CXXVIII. Steen van Bërahol, 788	261
CXXIX. Zuiltje van Goenoeng Gondang, 803	261
CXXX. Koperplaat van onbekende afkomst, 849	262
CXXXI. Steen van den Tjitjatih, 952.	262
CXXXII. Steentje uit Soerabaja, 1125	262
CXXXIII. Ganëça van Diembëh, 1161	262
CXXXIV. Akşobhya van Kandang Gadjah, 1211	262
CXXXV. Rotsinscriptie van Andjoek, 1212	262

	Blz.
CXXXVI. Koperplaten van Goenoeng Boetak, 1216	263
CXXXVII. Badkuip van Modjokerto, 125...	263
CXXXVIII. Steen van Singasari, 1273	263
CXXXIX. Steen van Nglawang, vóór 1287	263
CXL. Koperplaat van Sëkar, na 1287	263
CXLI. Poort van Djédoeng, 1307	263
CXLII. Steen van Karanglo, 1319	264
CXLIII. Steen van Wangkal, 1324	264
CXLIV. Koperplaat van Wonodjojo, 1327	264
CXLV. Steen van Tjandi Botjok, 1358	264
CXLVI. Steen van Djédoeng, 1378	264
CXLVII. Steen van onbekende afkomst (Bat. 29)	264
CXLVIII. Steen van Tjandi Sewu	264
CXLIX. Steenen platen van Tjandi Sewu.	265
CL. Steen van Singasari (Bat. 112)	265
CLI. Baksteen van Pesantren (Bat. 52)	265
CLII. Bronzen Lokanātha van Goenoeng Toewa, 946	265
CLIII. Zuiltje van Sorik Mërapi (Tapanoeli), 1294 of 1194	265
CLIV. Zuiltje van Sorik Mërapi (Bat. 85)	265
CLV. Zuiltje van Sorik Mërapi (Bat. 65)	265
CLVI. Zuiltje van Sorik Mërapi (Bat. 53)	265
Aanteekeningen op door anderen uitgegeven trans-	
scripties	266
van Dr. A. B. Cohen Stuart.	266
van Prof. Dr. J. H. C. Kern	266
van Prof. Dr. J. S. Speyer	267

LIJST DER PLATEN.

1. Steen van 682 Çaka (no. I).
  2. Steen van 775 (no. VI).
  3. Steen van 779.
  4. Koperplaat van 801 (no. XII).
  5. Koperplaat uit het begin der negende eeuw (no. CVI).
  6. Steen van 813 (no. XIX).
  7. Steen van 828 (no. XXV).
  8. Steen van 851 (no. XXXIX).
  9. Steen van 943 (no. LVIII).
  10. Steen van 1057 (no. LXVIII).
  11. Steen van 1125 (no. CXXXII).
  12. Koperplaat van 1245 (no. LXXXIII).
  13. Koperplaat van 1272—1286 (no. LXXXV).
  14. Steen van 1408 (no. XCII).
-

INLEIDING.

Gelijk elke uitgave van opera postuma is ook deze er één, welke niet zonder grooten schroom ondernomen is. En deze zelfs in bijzondere mate, want waar degeen, die een nagelaten werk voor den druk gereed maakt, zich in vele gevallen vleien kan met de gedachte, dat de arbeid zóó is uitgegeven, als de overleden schrijver dat zelf gewenscht en uitgevoerd zou hebben, daar was in dit geval voor zulk een gedachte geen plaats. Integendeel, men kan zelfs met zekerheid beweren, dat Dr. Brandes een uitgave zijner transcripties, gelijk die hier gegeven is, nimmer bedoeld heeft en zij dan ook, ware hij in leven gebleven, een geheel ander karakter gedragen zou hebben.

De bundels transcripties toch, aangetroffen in de wetenschappelijke nalatenschap van Dr. Brandes er geïnventariseerd als no. 242 a--d ¹⁾ waren bestemd den grondslag te vormen voor een *Corpus Inscriptionum Javanarum*, waarvan de samenstelling vermoedelijk in Nederland plaats zou hebben, nadat de schrijver daar, na afloop van zijn ambtelijken loopbaan in Indië, zou zijn teruggekeerd. Hoewel Brandes zich, voorzoover mij bekend, er nooit over uitgelaten heeft, hoe hij zich zulk een publicatie in bijzonderheden voorstelde, ligt het voor de hand, dat zij zooveel mogelijk overeengekomen zou zijn met die van het door Cunningham begonnen Britsch-Indische *Corpus*. Aan de transcripties zouden dus, waar mogelijk, nauwkeurige vertalingen, en in elk geval de vereischte wetenschappelijke commentaar zijn toegevoegd. Doch daar Brandes zich niet dit deel van zijn arbeid in Indië nog niet had bezig gehouden, werden thans bij de transcripties geen sporen van vertalingen of commentaar aangetroffen.

Hoezeer het te betreuren is, dat door Brandes' ontijdigen dood naast zooveel ander werk op oudheidkundig gebied ook het tot stand komen van het Javaansche *Corpus Inscriptionum* voor onbepaalden tijd weer van de baan was, zal ieder begrijpen, die weet, welk een ongeluksgeschiedenis die van dit *Corpus* is en hoe het wel schijnt, of een zeker noodlot op de samenstelling ervan rust. En dat niet uit onverschilligheid of omdat men niet bijtijds de groote belangrijkheid van een dergelijk werk zou hebben ingezien. Reeds

---

¹⁾ Deze nalatenschap, en daarmede ook de transcripties, werd na Brandes' dood afgestaan aan de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. De inventaris van de hand van Dr. Ph. S. van Ronkel, is opgenomen in *Notulen Bat. Gen.* 1906. Bijlage III.

Raffles had de aandacht gevestigd op het hooge belang, dat de inscripties voor de studie van Java's verleden hadden ¹⁾ en zelf het voorbeeld gegeven van het bijeenbrengen van gegevens daaromtrent. Sedert bleef, bij tussenpoozen, de belangstelling wakker, doch eerst in 1843 kon Dr. W. R. van Hoëvell als vice-president van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in zijn jaarverslag mededeelen ²⁾, dat het Genootschap zich bezig hield „met de uitgave van een Corpus inscriptionum Javanarum, hetwelk al de inscripties zal bevatten, die op het eiland gevonden en ter kennis der Directie gekomen zijn. Het Genootschap stelt zich voor van die opschriften een getrouwe lithographische afteekening te geven, ... De text van het werk zal bestaan in eene beschrijving van de plaats waar en de wijze waarop ze gevonden zijn, en eene opgave van al hetgeen men omtrent de inschriften heeft kunnen opsporen en dat kan dienen, om de geleerden, in het verklaren, van eenigen dienst te wezen". De uitgave zou bij afleveringen geschieden en in 1845 werd nog aangekondigd ³⁾, dat de Directie er gedurig mee voortging. Het overlijden van den Heer van den Ham, op wiens medewerking men gerekend had, in 1847, deed de zaak echter niet verder komen dan de vervaardiging van eenige lithographieën. Ook een rondschrijven der regeering uit 1859 had geen verdere resultaten en hoewel eenige inscripties in den loop der jaren gepubliceerd werden, was van een verzameling ervan geen sprake vóór Cohen Stuart in 1875 in zijn Kawi-Oorkonden een dertigtal opschriften vereenigde, uitgegeven in facsimile met inleiding en transcriptie. Hoewel langzamerhand, vooral ook door toedoen van Kern, de inscripties meer en meer wetenschappelijk bearbeid werden, was de eerste nieuwe poging tot samenstelling van een volledig Corpus die van Brandes zelf, welke zich dadelijk na zijn komst in Indië met groote voorliefde op dit deel van zijn studie toelagde. Doch ook hij heeft zijn plannen in dit opzicht niet teneinde kunnen voeren.

Terwijl nu, gelijk boven werd vermeld, niet bekend is, hoe Dr. Brandes zich precies de uitgave van zijn Corpus Inscriptionum heeft voorgesteld, stond men, toen eenmaal tot publicatie der nagelaten transcripties besloten was, voor de keus: moet getracht worden daarvan toch nog een Corpus samen te stellen, al is het dan niet zeker, dat dit precies den door Dr. Brandes gewenschten vorm zal hebben, of is het beter de transcripties zooals ze daar liggen uit te geven? Principieel ware ongetwijfeld de wetenschap met het eerste het

---

¹⁾ Zie o. a. A Discourse, delivered on the 11th September 1815. Verhand. Bat. Gen. VIII (1816) p. 35-37.

²⁾ Verhand. XIX (1843) p. XLVII.

³⁾ Verhand. XX (1844) p. 33.

meest gebaat, en zoo zou dan ook zeker deze weg gevolgd zijn, indien niet andere oorzaken dat onmogelijk gemaakt hadden.

Vooreerst was er een piëteits-grond. Ieder, die met dit soort werk bekend is, weet dat bij de uitgave eener inscriptie het transscribeeren niet het voor-naamste is, dat weliswaar bij het lezen van onduidelijke passages óf het aanvullen van lacunes groote scherpzinnigheid vereischt wordt, doch dat verder, met name als men met duidelijke inschriften te doen heeft en vooral waar het letterschrift zich, betreffelijk gesproken, zoozeer gelijk gebleven is als dat van het Kawi, de groote moeielijkheden zich vooral gaan voordoen bij het vertalen en commentarieren. Zodoende zou dan ook een zoo groot gedeelte van den arbeid aan het Corpus op den vertaler-commentator neergekomen zijn, dat deze zich met eenig recht had kunnen beschouwen als den eigenlijken samensteller: het was dan een werk geworden van iemand anders, met gebruikmaking der nagelaten transcripties van Brandes. Doch een werk van Brandes alleen of van Brandes in hoofdzaak zou het dan niet meer geweest zijn. En de bedoeling, die zoowel de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, welke de beschikking over de transcripties gekregen had, als de met de uitgave te belasten persoon hadden en wilden uitvoeren, was niet slechts het openbaar maken van dezen schat van epigrafisch materiaal op zichzelf, maar ook en voornamelijk een uitgave van de epigrafische nalatenschap van Dr. J. L. A. Brandes.

De tweede reden was een zuiver practische. Waar of hoe zou de man de vinden zijn, in staat om binnen afzienbaren tijd de transcripties van de vereischte vertaling en commentaar te voorzien? In Britsch-Indië beschikt men over een gouvernements-epigraaf, die met dergelijk werk belast zou kunnen worden; ten onzent hebben de zeer enkele Kawi-epigrafen allen als hoofd-bezigheid andere werkzaamheden te verrichten, zoodat ze zeer weinig tijd voor den hier bedoelden arbeid beschikbaar zouden hebben en reeds uit dien hoofde de uitgave slechts uiterst langzaam zou kunnen geschieden. Doch bovenal zou een groot bezwaar zijn de nog onvoldoende kennis van het Kawi der inscripties, waarover wij op het oogenblik beschikken. Zooals de zaken thans staan, is het niet mogelijk van elke Oud-Javaansche inscriptie zoo maar een nauwkeurige vertaling te leveren, men stuit gedurig op niet volkomen op te lossen passages en met de onmogelijkheid eener vertaling in zulke gevallen houdt die van een behoorlijken commentaar uit den aard der zaak nauw verband. Het natuurlijk gevolg hiervan is, dat de eventueele vertaler-commentator het eerst die inscripties onder handen neemt, waarvan de beteekenis reeds nu met de voorhanden zijnde hulpmiddelen is vast te stellen, in de hoop, dat langzamerhand

de gegevens voldoende zullen toenemen om het mogelijk te maken de andere inscripties te laten volgen. En dan zijn er natuurlijk twee mogelijkheden: of hij houdt alles in portefeuille, totdat de laatste inscriptie behandeld is en geeft dan het geheel uit — dat wordt dan natuurlijk een werk van lange jaren, voor het zoover is. Of hij geeft telkens uit was hij klaar heeft, zoodat er langzamerhand een amalgaam van inscripties, noch chronologisch, noch geografisch geordend, ontstaat, die dan later toch weer opnieuw tot een Corpus vereenigd moeten worden. Maar een overzicht van een bepaald gewest of een bepaald tijdperk krijgt men op die manier gedurende de bewerking nooit, daar er altijd nog een lastig exemplaar heel op zijn laatst kan nakomen.

Beide mogelijkheden waren dus uitgesloten. De eerste is alleen uitvoerbaar, wanneer een bevoegd persoon, die over al zijn tijd beschikken kan, zich met het werk bezighoudt en dit onafgebroken kan voortzetten — en zulk een persoon was niet beschikbaar. De tweede, om bovengenoemde reden opzichzelf al ongewenscht, moest eveneens opgegeven worden, daar ook hier het feit, dat niemand zich al was het maar gedeeltelijk aan dit werk kon geven, het gereed komen van het Corpus tot een onberekenbaar ver tijdstip zou verschuiven.

Zodoende bleef het eenig doenlijke, de transcripties, zooals ze daar lagen, direct te publiceeren. Dat zulk een handelwijze toch niet zoo geheel en al tegen Brandes' eigen opvatting zou indruischen, kon aangenomen worden tengevolge van een particuliere uitlating, reeds uit 1898 dateerend, waarin hij, over het zoogenaamde corpus schrijvend, de afschriften vermeldde als datgene, „waarom het dan toch in de eerste plaats te doen moet zijn”. ¹⁾ De voorname plaats, die hij dus blijkbaar aan de transcripties toedacht, maakt het aannemelijk, dat hij eventueel, als de omstandigheden daartoe noodzaakten, een afzonderlijke publicatie van dit voorname onderdeel toch niet zoo geheel en al verwerpelijk geacht zou hebben.

Naast de genoemde bezwaren tegen een uitgave op andere wijze, dan thans geschied is, bestaat er een zeer belangrijk en zeer zwaarwegend voordeel van de publicatie op de thans gevolgde manier. En wel de snelheid, waarmede deze zou kunnen plaats hebben. De tijd benoodigd om de transcripties voor den druk gereed te maken, was in maanden te berekenen en zodoende zou binnen een naar verhouding kort tijdsverloop deze hoogst belangrijke verzameling studiemateriaal in handen van alle belangstellenden kunnen zijn. Dit feit was het, wat bij ons zelden het zwaarste woog; waar wij ons in onze studie veel niet deze zaken bezighielden, drukte het ons altijd eenigszins als een

---

1) Zie de Herdenking door G. P. Rouffaer, Tjandi Singasari (1909) p. XVII*, noot 1.

soort van unfair voordeel boven anderen, dat wij door onze aanwezigheid te Batavia ongestoord gebruik konden maken van deze in manuscript aanwezige bouwstoffen, waar voor anderen geen bijkomen aan was. En juist door het veelvuldig in handen hebben dier transcripties bleek ons telken male duidelijker, met welk een hoogst belangrijk studiemateriaal wij te doen hadden en werden wij er ook telken male meer van overtuigd, dat het noodzakelijk was, het zoo spoedig mogelijk in aller handen te doen komen en het zóó rijker vruchten te doen dragen dan mogelijk was bij een soort van monopolie van wie toevallig in Batavia werkte. Dit argument klemde te meer, waar niet alleen te verwachten was, dat door deze publicatie de studie der Javaansche epigrafie op zichzelf een belangrijken stap voorwaarts zou doen, doch op deze wijze tevens een schat van gegevens op taalkundig en historisch gebied gemeengoed zouden worden en de beoefenaar der Javaansche oude geschiedenis er niet minder door gebaat zou worden dan de Kawi-philoloog en de Malayo-polynesische taalvergelijker. In alle opzichten was het dus zaak, dat ieder, die hier iets van zijn gading vinden zou, zoo spoedig mogelijk in staat gesteld zou worden uit deze rijke bron te putten.

Nog een ander gevolg van een dadelijke uitgave der transcripties alleen bood, juist in verband met het niet beschikbaar zijn van een aangewezen persoon om de verdere bearbeiding der inscripties op zich te nemen, zijn eigenaardige voordeelen. Namelijk dit, dat op deze wijze meerdere personen zich met de verdere bewerking der inschriften zouden kunnen gaan bezig houden en, hetzij onafhankelijk van elkaar, hetzij na een wel omschreven arbeidsverdeling, ieder voor zich een deel van de taak op zich konden nemen, welke door één persoon in de gegeven omstandigheden niet aanvaard kon worden. Het zou dan later kunnen blijken, in hoeverre op die manier als het ware corpuscula van een bepaald tijdvak of een bepaalde streek tot stand zouden zijn gekomen, welke men dan altijd toch nog desgewenscht tot één geheel zou kunnen vereenigen om zoo het groote Corpus tot stand te brengen. Ook bestond altijd de mogelijkheid nog, dat, wat nu niet te voorzien is, over eenigen tijd een persoon zich zou voordoen, beschikkende over de vereischte bekwaamheid en tijd, om, hetzij zelfstandig, hetzij ook al weer met behulp van andere arbeidskrachten, op dit deel transcripties een tweede deel vertaling en commentaar te doen volgen, zoodat de nu gegeven publicatie dan toch weer als de pars prior van het Corpus op zou treden. Alles bij elkaar genomen was er dus met een uitgave der transcripties op zichzelf niets verloren: óf ze zouden te zijner tijd nog wel door de bijbehorende wetenschappelijke bewerking gevolgd worden, hoe dan ook tot stand gekomen, óf ze zouden in elk geval een belangrijk

hulpmiddel vormen, ook al bleef het bij deze enkele publicatie, voor de studie van de oud-Javaansche epigraphie, geschiedenis en taalkunde.

Toen dus vaststond, dat vooralsnog uitsluitend een publicatie der transcripties zou plaats hebben, deed zich opnieuw een moeielijkheid voor. In 1898 schreef Brandes, dat de afschriften „op een aanvulling en collatie na” gereed lagen. ¹⁾ Klaarblijkelijk is na dat jaar de verzameling nog weer aanmerkelijk toegenomen, wat ook wel de reden zal zijn, dat de bedoelde collatie niet heeft plaats gehad. Uit Brandes' laatste mededeeling omtrent de afschriften, uit 1903, dat ze „op een betrekkelijk klein gedeelte na, in portefeuille in de kast liggen” ²⁾, blijkt niet, welke werkzaamheden hij zelf nog noodig geacht zou hebben, alvorens ze voor den druk geschikt waren.

Een feit is het in elk geval, dat, ook nadat de Heer G. P. Rouffaer een chronologische ordening van dat gedeelte, dat zich daartoe leende, had tot stand gebracht en tevens voor bijvoeging van litteratuuropgaven gezorgd had, ³⁾ de bevinding van uitgever dezes bij zijn eerste kennisneming in 1910 de volgende was, gelijk in het Oudheidkundig Rapport over dat jaar werd medegedeeld:

„De verschillende gevonden transscripties verkeerden in zeer onderscheiden stadia van voorbereiding . . . verscheidene inscripties (zijn) geheel voor den druk gereed; andere daarentegen zijn klaarblijkelijk niet anders dan een eerste nog niet nader gecontroleerde opname, waarvan publicatie, zooals ze daar liggen, zeer zeker niet in de bedoeling van den geleerden samensteller heeft gelegen. Eén en ander maakt het gebruiken en verwerken der hier verzamelde hoogst belangrijke gegevens tot een werk van groote voorzichtigheid” ⁴⁾.

De vraag was dus deze: moeten de transscripties, in het bijzonder die, welke klaarblijkelijk niet af zijn, worden gecollationeerd en zoo noodig aangevuld, ja dan neen. Het gold hier een principieele kwestie, waarvan de beslissing intusschen op practische gronden vergemakkelijkt werd. Vooreerst was namelijk een collatie met de origineelen vrijwel ondoenlijk: om nog niet eens te spreken van exemplaren, die zich in Schotland, Denemarken en Calcutta bevonden, stonden ook in den Archipel zelf vele dier steenen op zeer moeielijk bereikbare plaatsen, zoodat een collatie met zeer veel bezwaren gepaard zou gaan: zelfs al wilde men zich met abklatschen vergenoegen voor het eigenlijke vergelijkingswerk, dan waren om die abklatschen te verkrijgen toch weer de origineelen noodig. Ook waren er inscripties, o. a. koperplaten uit particulier

1) Herdenking, pag. XVII*, noot 1.

2) ibidem, pag. XIX*, noot 1.

3) Zie Notulen Bat. Gen. 1909 pag. 179.

4) Rapporten der Oudheidk. Commissie, 1910, pag. 5.

XIII

bezit, waarvan de verblijfplaats in het geheel niet meer bekend was, naast andere, waarbij op de transcriptie elke aanwijzing ontbrak, met wat voor opschrift men eigenlijk te doen had. Een consequent doorgevoerde collatie was dus onmogelijk, zij was veroordeeld half werk te blijven.

Zwaarder woog echter het argument, dat ook waar wel gecollationeerd kon worden en wellicht afwijkingen gevonden zouden worden, geen voldoende vrijheid gevonden zou worden, die afwijkende lezingen in den tekst op te nemen. Uit den aard der zaak zou het juist onzekere plaatsen gelden en wie waarborgde daar, dat de eventueele collator het bij het rechte eind had en hij zich niet bij het aanbrengen zijner wijziging aan een Schlimmbesserung schuldig maakte? Zekerheid zou eigenlijk alleen te verkrijgen zou in duidelijke gevallen, waar natuurlijk ook de kans op afwijkende lezingen het geringst was en hoogstens eens geconstateerd zou kunnen worden, dat op de transcriptie ergens een interpunctie of zoo overgeslagen was. Doch op twijfelachtige plaatsen zou altijd min of meer onzekerheid blijven bestaan en geen conscientieus collator er ooit toe komen zijn lezing voor die van een autoriteit als Brandes in de plaats te stellen, zelfs in die gevallen, waar hij, indien hij zelf de inscriptie uitgaf, aan eigen opvatting de voorkeur zou geven. Daarenboven heeft het tegenover elkaar stellen van verschillende lezingen eigenlijk alleen daar practisch nut, waar men tevens de argumenten voor en tegen kan bespreken, en tot een dergelijke behandeling, bij de volledige uitgaaf eener inscriptie op haar plaats, leende zich een publicatie als deze vanzelf toch niet.

Deze practische overwegingen werkten mede de schaal te doen overslaan naar die zijde, waarop wij ons principieel reeds meenden te moeten plaatsen. Het komt ons namelijk voor, dat in het algemeen postume arbeid ongerept gelaten moet worden en voor geen aanvullingen of verbeteringen vatbaar is. Acht men het nagelaten werk, zooals men het vindt, ongeschikt, welnu, niemand dwingt tot publicatie. Doch besluit men eenmaal tot de uitgave, dan geve men het ook precies zooals men het gevonden heeft. Zoo ergens dan past hier de grootste deferentie tegenover den overleden auteur, die zich niet meer verdedigen kan tegen wat, al is het ook met de beste bedoelingen, aan zijn werk „verbeterd” wordt. Er ligt altijd iets pijnlijks in datgene aan de openbaarheid prijs te geven, wat door den auteur daarvoor nog niet geschikt geacht werd en men zal daartoe dan ook slechts overgaan, als groote wetenschappelijke belangen op het spel staan. Maar men vermijde dan toch zoo veel mogelijk aan wat niet af is den valschen schijn te geven dat wel te zijn. Als men een torso opgraaft en dat ten toon zal stellen, voorziet men het niet eerst van gerestaureerde armen en beenen.

Zoo werden dus de transcripties uitgegeven, geheel overeenkomstig het manuscript, onverschillig of ze al gereed of nog niet gereed waren. Wij ontveinzen ons niet, dat Dr. Brandes zelf ze, ware hij in staat geweest de uitgave nog in persoon te bezorgen, zeker niet in dezen vorm had doen afdrukken. Doch wij zijn er aan den anderen kant evenzeer van overtuigd dat hij, met zijn breede opvattingen waar het de belangen der wetenschap gold, in ons geval precies hetzelfde gehandeld zou hebben.

Toen eenmaal in principe was aangenomen, dat van het manuscript niet zou worden afgeweken, volgden daaruit vanzelf de regels, waaraan wij ons bij de uitgave gehouden hebben, en waarvan bij den druk van het eerste deeltje reeds met een enkel woord werd melding gemaakt.

Een enkele afwijking, die wij noodzakelijk achtten, betrof verschrijvingen, die met zekerheid als zoodanig aan te wijzen waren, en die, waren ze niet hersteld, tot verwarring aanleiding gegeven zouden hebben. Hoofdzakelijk betrof het gevallen, waarin e voor ě was blijven staan of waar in der haast e voor ċ geschreven was. Men zal geen opgave van die gevallen verlangen; waar er ook maar de minste twijfel bestond of het werkelijk wel een verschrijving was, hebben wij voor alle zekerheid de schrijffout maar liever laten staan.

Een tweede verandering in de spelling moest noodzakelijkerwijze daar worden aangebracht, waar (wat in de het eerst vervaardigde transcripties voorkwam) een weifeling bestond, soms in dezelfde inscriptie, tusschen twee letterteekens, die beiden denzelfden klank moesten weergeven. In die gevallen moest natuurlijk uniformiteit ingevoerd worden, en daar in de overgrootste meerderheid der afschriften Brandes een vast transcriptie-systeem gevolgd heeft, waarvan hij verder niet meer is afgeweken (het voor het Sanskrit gebruikelijke, met opname van rē en lē en met vervanging van de v door de w), was het niet twijfelachtig, welke van de twee letterteekens behouden moest blijven. Op dien grond werd eenige malen sh in ṣ veranderd; in de oudste transcripties kwamen verder somtijds oe, tj, dj en nj voor, die tot u, c, j en ñ gewijzigd werden, terwijl ten slotte in hoogst enkele gevallen de lingualeen door een punt boven de letter aangeduid waren, welke punt, eveneens in overeenstemming met het systeem der latere afschriften, door ons onder het letterteken geplaatst werd.

Voor het overige hebben wij ons aan de letter van het manuscript gehouden met een angstvalligheid, die in elk ander geval misplaatst zou zijn geweest. Zoo is b. v. nergens, waar op het eind van een woord de h voorkwam, daarvan een ħ gemaakt, ook al veronderstellen wij, dat in zeer veel gevallen het ontbreken van die punt niet zoo bedoeld is. Maar er bestond natuurlijk

geen zekerheid, dat hier en daar niet wel degelijk de gewone h op de inscriptie stond, met name waar het volgend woord met een klinker begon. Bij die onzekerheid meenden wij ons van alle verandering te moeten onthouden. In dit verband zij er tevens op gewezen, dat Dr. Brandes geen onderscheid maakt tusschen ng en ñ, zooals Prof. Kern dit doet bij zijn transscripties; doorgaans wordt steeds het teeken ng gebruikt, terwijl de ñ niet voorkomt, doch in een enkele transscriptie juist weer overal de ñ, met vermijding van de ng. Ook hierin hebben wij zonder meer het manuscript gevolgd.

Datzelfde geschiedde voor zoover doenlijk ook bij de woordafscheiding en bij het aanduiden der lacunes. Enkele malen, vooral daar waar tusschen verschillende lezingen gewiefeld was, werd niet duidelijk aangegeven, waar het ééne woord eindigde en het andere begon, waarschijnlijk met opzet, daar het in die gevallen den schrijver zelf nog niet duidelijk was, waar de afscheiding moest worden aangebracht. Natuurlijk is in den druk die onzekerheid behouden. In andere gevallen is de onduidelijkheid onopzettelijk, in het bijzonder daar, waar de transscriptie klaarblijkelijk vlug van een kladje in het net geschreven is; zoo veel mogelijk is bij den druk nagegaan, waar het de bedoeling was, dat een afscheiding stond, doch veelal ontbrak de zekerheid en moest gedeceideerd worden in dezen of genen zin. Van veel belang is deze zaak natuurlijk niet, daar, behalve bij als zoodanig aangegeven interpuncties, in de origineele stukken van woordafscheiding in het geheel geen sprake is. Wat de interpunctie betreft, deze werd in enkele transscripties door punten, in de meeste door komma's aangegeven; bij den druk is ter voorkoming van verwarring overal het laatste systeem gevolgd ¹⁾. Van eenig verschil tusschen zwaardere en lichtere interpunctie bleek alleen bij de bekende aanvangs- en sluit-teekens, die, waar ze in het manuscript voorkwamen, dienovereenkomstig door || en || o || zijn aangeduid in den gedrukten tekst. De enkele streep | duidt afscheiding van regels aan, daar waar de regels in den tekst doorloopen; een enkele maal wordt er echter klaarblijkelijk een eveneens op de oorspronkelijke inscriptie door een streep aangeduide zware interpunctie door weergegeven.

Bij lacunes heeft het manuscript, en dus ook de druk, geen haakjessysteem toegepast, doch eenvoudig ruimte opengelaten. Alleen moest in zoover daarvan worden afgeweken, dat een duidelijke aanwijzing zou worden verkregen van de lacunes van één of twee letters (in het manuscript door kleine streepjes aangeduid), waar open ruimte twijfel zou teweeg brengen of men te doen had met twee van elkaar gescheiden woorden,

---

1) In enkele transscripties, waar de interpunctie niet consequent doorgevoerd was, is zij geheel weggelaten.

zonder lacune, of met één woord, waarin wel een lacune voorkwam, met andere woorden in die gevallen, waar de open ruimte zóó gering zou zijn, dat zij voor den gewonen afstand tusschen twee woorden gehouden kon worden. In die gevallen is gebruik gemaakt van het teeken ( ); uitgezonderd natuurlijk daar, waar door het voorkomen eener interpunctie voor of na de lacune alle mogelijkheid tot verwarring ontbrak. Bij grootere lacunes is zooveel mogelijk ook in den gedrukten tekst naar verhouding evenveel opengelaten, als in het manuscript het geval is. Het bleek intusschen, dat in dit laatste de open ruimte niet altijd volgens den zelfden maatstaf en niet altijd met minutieuse nauwkeurigheid berekend was: in sommige gevallen was namelijk door Brandes zelf de lacune later aangevuld en dan besloeg veelal het ingevulde woord of woorden meer of minder plaats dan de lacune. Ook hier zou natuurlijk de eindcollatie volkomen nauwkeurigheid gebracht hebben, doch zooals de zaken nu staan behoeft men bij eventueele aanvulling der lacunes een geopperde gissing niet af te keuren, omdat die niet precies in de opengelaten ruimte zou passen. Met deze eigenaardigheid van het manuscript hangt een andere samen: soms heeft bij lastige stukken Brandes eerst opgeschreven, wat hij direct lezen kon, met openlating van eenige ruimte voor het nog onduidelijke, later werd dan ook de rest gelezen en opgeschreven, doch wanneer nu de open plaats te ruim berekend was, bleven natuurlijk op papier stukken „lacune” open, die in werkelijkheid bij de origineele oorkonde niet bestonden. De transcriptie zou daar, ware zij nog eens overgeschreven geworden, een aaneengesloten geheel gevormd hebben; nu dit niet plaats gehad heeft, zijn er van die kunstmatige lacunes blijven staan. Hier en daar kan dan ook geconstateerd worden, dat de eerste letters, op een open ruimte volgend, onmiddellijk aansluiten bij de laatste aan die open ruimte voorafgaande: daar behoort dan natuurlijk eigenlijk geen lacune voor te komen. Hetzelfde is ongetwijfeld ook het geval bij enkele andere lacunes, waar de saamenhoorigheid van het voorafgaande en volgende niet zoo duidelijk blijkt en alleen met behulp van de oorkonde zelf of de abkletsch vast zou zijn te stellen. Daar het ondoenlijk was een grens te trekken en zulk soort open ruimten gedeeltelijk te doen verdwijnen, gedeeltelijk te laten staan, werd besloten ook in dit opzicht de eenmaal aangenomen gedragslijn: de druk volkomen volgens het manuscript, consequent door te voeren en al dergelijke lacunes, als zoodanig bedoelde en niet bedoelde, te handhaven. De plaatsen, waar de zekerheid bestaat, dat de lacune behoort te vervallen, zullen den gebruiker der transcripties natuurlijk dadelijk in het oog vallen.

Onder onzekere woorden en letters was in de transcriptie een streep gezet; in den gedrukten tekst zijn ze door cursiveering weergegeven. Van tijd

tot tijd waren variae lectiones bovengeschreven; deze zijn in een voetnoot aangegeven ¹⁾, waar men ook de zeer enkele door Brandes aan de transcriptie toegevoegde korte aantekeningen vinden zal. Niet aangegeven is alleen de twijfel tusschen i en ě; op grond van het weinige verschil tusschen de teekens voor die beide klanken in het Kawi-schrift, deed zich die twijfel natuurlijk passim voor en eenig practisch nut leek ons de telkens herhaalde vermelding daarvan niet te hebben. Enkele malen stond in de transcriptie, niet als bovenschrijft of aantekening, doch opgenomen in den doorlopenden tekst, achter zeker woord: (*lees . . .*). Ook in dit opzicht is de gedrukte tekst in overeenstemming met die van het manuscript gebleven.

De transcripties, zooals ze door Brandes waren nagelaten, bevatten slechts zeer korte, sommige zelfs in het geheel geen, aanduidingen omtrent de origineele oorkonde, waarvan ze afkomstig waren. Later had, zooals boven reeds vermeld werd, de Heer Rouffier er nog korte litteratuuropgaven bijgevoegd. Het lag voor de hand, dat ze niet zoo maar afgedrukt konden worden, zonder dat de eventueele gebruiker eenigszins wegwijs gemaakt was, met wat voor stuk hij te doen had en waar hij er wat meer over vinden kon. Om die reden werden de korte overzichtjes, die men aan elke transcriptie ziet voorafgaan, samengesteld. Daarbij zijn uit de over elk stuk bestaande litteratuur die plaatsen, welker kennisneming tot recht begrip der inscriptie wenschelijk was, in extenso of slechts met weglating van wat niet ter zake deed of te veel plaatsruimte zou vorderen, afgedrukt, terwijl bij mededeelingen, die niet op den inhoud van de oorkonde betrekking hadden, doch uitsluitend de uiterlijke geschiedenis van het stuk betroffen (b.v. verplaatsing), met een verwijzing naar de desbetreffende plaatsen werd volstaan ²⁾. In het bijzonder is telkens Brandes zelf, wanneer hij één of ander over den inhoud van eenige inscriptie gepubliceerd had, zoo veel mogelijk woordelijk geciteerd, ten einde ook in dit opzicht de geheele uitgave zooveel doenlijk het karakter te doen dragen van Brandes' eigen arbeid.

Gelijk men ziet zijn eerst in chronologische volgorde de gedateerde inscripties van Java afgedrukt, daarna de ongedateerde, alleen in zooverre eenigermate chronologisch, als eerst de volgens afkomst en lettertype oudste Midden-Javaansche opschriften, en aan het slot de latere Oost-Javaansche gegeven

1). De cursiveering in de noten moest in enkele gevallen achterwege blijven, waar de drukkerij niet over alle vereischte lettertypen beschikte.

2). De gebruikte afkortingen zullen wel geen aanleiding tot misverstand geven. Ten overvloede zij vermeld, dat met Not. en Tijdschr. de Notulen en het Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap bedoeld zijn, Rapp. zijn de Rapporten der Oudheidkundige Commissie. Verbeek is de aanduiding van Dr. R. D. M. Verbeek's bekende Oudheden van Java, in Verhandel. Bat. Gen. XLVI (1891). De andere aangehaalde werken vereischen geen afzonderlijke aanduiding.

XVIII

zijn. Vervolgens komen enkele exemplaren van de Buitenbezittingen. Diegene der transscripties, welke reeds elders gepubliceerd waren, hetzij door Brandes zelf, hetzij door anderen, zijn niet nog eens herdrukt, doch wel is een opgave ervan achter de thans voor het eerst uitgegeven transscripties te vinden. Ook bij deze opgave is uitsluitend opgenomen, wat Brandes zelf voor het Corpus verzameld had, m. a. w. alleen de in de transscriptie-portefeuilles aangetroffen stukken worden vermeld, niet ook eventuele elders uitgegeven oorkonden, niet door den auteur in die bundels verzameld. Tot slot volgt dan een lijstje van afwijkende lezingen van Brandes, blijkende uit aantekeningen van zijn hand, op inscripties, welke door andere personen waren gepubliceerd.

Een oogenblik rees de vraag, of het soms wenschelijk zou zijn ook de vroeger reeds elders uitgegeven transscripties in herdruk bij deze verzameling op te nemen. Van dat idee werd echter afgezien uit overweging, dat waar die vroegere uitgaven door Brandes zelf grootendeels met voortreffelijke vertaling en commentaar geschied zijn, ieder die ze voor zijn studie noodig heeft, toch naar die volledige uitgave grijpen zal en de in z'n eentje herdrukte transscriptie zou laten voor wat zij is. Op die wijze zou dus die herdruk toch geen nut stichten. Wel zou het overweging verdienen te zijner tijd alle elders verspreid gepubliceerde Oud-Javaansche oorkonden in één boekje te vereenigen, dan echter niet alleen die van Brandes, maar ook die van Cohen Stuart, Kern en anderen. Een dergelijke verzameling ligt intusschen buiten het bestek van de thans ondernomen uitgave.

Ook ter zake van de illustratie bestonden verschillende mogelijkheden ¹⁾. Men kon besluiten tot volledige fotografische weergave van alle behandelde inscripties, hetgeen zou neerkomen op een driehonderdtal platen. De onkosten, daarmede gemoeid — niet slechts die van de reproductie zelf, maar vooral die van de fotografische opname op allerlei moeilĳk bereikbare plaatsen — werden te aanzienlijk geoordeeld, dan dat er toe mocht worden overgegaan. Zulk een volledige reproductie zou wellicht op haar plaats zijn in een standaard-publicatie, een volledig Corpus met vertaling en commentaar, niet bij de toch altijd een voorloopig karakter dragende uitgave van transscripties alleen. En zelfs in dat eerste geval zou het nog de vraag zijn, of het eigenlijk geen overbodige luxe was, die hooge onkosten te maken, gezien het feit, dat model-uitgaven als de Corpora Inscriptionum Graecarum en Latinarum, die toch wezenlijk wel aan alle wetenschappelijke eischen voldoen, de inscripties niet van reproducties vergezeld doen gaan. Te minder zou volledige reproductie noodig zijn, waar het Kawi-

---

1). Vergelijk hierover de Nota in Notul. Bat. Gen. 1912 p. 30—35.

schrift zichzelf zoowel op Midden- als Oost-Java betrekkelijk zoo gelijk gebleven is — in tegenstelling met de menigte afwijkende lettervormen in Britsch-Indië, die bij de uitgave der *Epigraphia Indica* het publiceeren van reproducties doorgaans onvermijdelijk maken. De transcripties van Brandes hebben, op een zeer enkel exemplaar in Wenggi- of Nagari-schrift na, alle betrekking op Kawi-inscripties, zoodat zeer goed volstaan kon worden met het ter illustratie geven van karakteristieke specimina van schriftsoorten op steenen en koperplaten uit de verschillende eeuwen van de geschiedenis, die het Kawi-schrift doorloopen heeft. Voor zoover de steenen betreft, is dat geschied met behulp van foto's van abklatschen, niet van de origineele oorkonden zelf, een methode, die in de practijk de duidelijkste bleek en dan ook b. v. in de *Epigraphia Indica* steeds toepassing vindt. Ten einde de lettervormen op eenigszins groote schaal te kunnen afbeelden, zijn slechts kleine gedeelten van de steenen genomen, waaruit ook al vanzelf volgt, dat de hierachter opgenomen platen niet te beschouwen zijn als hulpmiddel ter controle of iets dergelijks, doch uitsluitend als illustratie, ten einde een denkbeeld te geven van de verschillende stadia van het Kawi-schrift. Een volledige en nauwkeurige vergelijking der onderscheiden lettertypes van dit schrift in den loop der eeuwen en over geheel Java heeft nog nooit plaats gevonden en dient het onderwerp van een afzonderlijk, zuiver epigrafisch, onderzoek te zijn. Zoolang dat nog niet ondernomen is en daardoor ook betrouwbare vergelijkingstabellen ontbreken, zou het nog van weinig nut zijn het illustratiemateriaal verder uit te breiden dan thans geschied is, nu slechts de hoofdtypes van het Kawi-schrift in zijn opeenvolgende periodes aangegeven zijn.

Met het bovenstaande meenen wij voldoende, zij het slechts in hoofdzaken, te hebben aangeduid, op welke gronden de uitgave van Brandes' nagelaten transcripties heeft plaats gehad op de wijze, zooals zij hierbij aan het wetenschappelijk publiek worden aangeboden. Aan de correctie is, zooveel in ons vermogen lag, de grootste zorg besteed, zoodat, naar wij hopen, de drukfouten, die er natuurlijk toch in zijn achtergebleven, niet tot de hinderlijke behooren. Voor de gevallen, waarin wij het manuscript zouden hebben misverstaan, roepen wij de toegevendheid van den gebruiker in; waar het op twijfelachtige punten natuurlijk onmogelijk was zekerheid te verkrijgen omtrent de bedoeling, moesten wij de moeielijkheid wel zelf naar ons beste weten oplossen.

Indertijd werd het plan geopperd, als hulde aan Brandes' nagedachtenis een herdruk te doen plaats hebben van zijn werken. Van dat plan is ten

slotte afgezien, en terecht: juist tengevolge van zijn eigen verbazingwekkende werkzaamheid heeft de Javaansche archaeologie (in den ruimsten zin) een zoodanige evolutie doorgemaakt, dat zij bij zijn dood eigenlijk een geheel andere geworden was, dan toen hij zijn eerste artikelen schreef. Men zou zich dus bepalen tot publicatie van de epigrafische nalatenschap. Het zou niet aangaan hier nog van een hulde te spreken: wie kennis neemt van deze honderd en twintig nog nooit bekend gemaakte oorkonden met hun bijna onuitputtelijke gegevens op epigrafisch, historisch en taalkundig gebied, beseft ten volle, dat niet wij epigonen hier een daad van hulde verrichten, doch integendeel de grondlegger der Javaansche archaeologie ons opnieuw aan zijn nagedachtenis verplicht door een hulpmiddel van niet licht te overschatten waarde voor de studie, die zijn levenswerk was, laatste bewijs tevens van een gemakkelijker te bewonderen dan na te volgen werkzaamheid.

N. J. KROM.

November, 1913.

L. S.

Aangezien het bleek, dat de verzorging van Dr. Brandes' epigraphische nalatenschap een hoogst tijdroovend werk was en het daardoor ongewenscht lang zou duren, alvorens dit zoo belangrijk werk in handen der belangstellenden kwam, werd besloten de uitgave te splitsen. Zoodoende worden thans als eerste stuk de gedateerde inscripties van vóór 1000 Çäka, dus tot en met de regeering van Airlangga, aangeboden.

Bij het tweede stuk hoopt ondergeteekende een Inleiding te voegen, waarin de wijze van uitgave enz. zal worden verantwoord. Voorloopig zullen de volgende mededeelingen kunnen volstaan.

De transcripties zijn volkomen volgens het manuscript afgedrukt; alleen in die gevallen, waarbij in eenzelfde oorkonde het zelfde Oud-Javaansche letterteeken op verschillende plaatsen door een verschillend Latijnsch karakter was weergegeven, is ter voorkoming van verwarring uniformiteit ingevoerd. Voor het overige zijn geen veranderingen aangebracht (een enkele verschrijving, die hersteld kon worden, natuurlijk daargelaten), zoodat als men b.v. in de ééne regel patih en in de volgende patih leest, het weglaten van die punt niet te wijten is aan slordige correctie, doch aantoon, dat die schrijfwijze ook in het manuscript afwijkt.

Woorden en letters, waaromtrent bij Dr. Brandes onzekerheid bestond, zijn cursief gedrukt. Bijgeschreven variaae lectiones worden in een voetnoot aangegeven, met verwaarloozing nochthans van de passim voorkomende twijfel tusschen i en ě, waarvan het vermelden practisch van geen belang werd geacht.

Wat de woordscheiding betreft, was het manuscript niet altijd even duidelijk, zoodat in enkele gevallen het doen van een keuze tusschen twee mogelijkheden onvermijdelijk was. De grootte der lacunes is ook zooveel mogelijk overeenkomstig die in het manuscript, hoewel dit laatste in het aangeven van het ontbrekende de afstanden niet altijd naar denzelfden maatstaf gerekend bleek te hebben; wanneer men dus de lacunes e conjectura aan wil vullen, behoeft men zich niet angstvallig aan de in het manuscript en dus ook in de gedrukte transcriptie opengelaten ruimte te houden. Bij lacunes van één of twee letters is het teeken ( ) gebruikt.

II

Eindelijk dient er ook rekening mee gehouden te worden, dat Dr. Brandes somtijds eerst opschreef wat duidelijk te lezen was, en het minder duidelijke later aanvulde. Dit heeft tengevolge, dat, als de voor die latere aanvulling opengelaten plaats wat te ruim berekend was, stukken openbleven op papier, terwijl de transcriptie feitelijk één aaneengesloten geheel kon en moest vormen. Een voorbeeld daarvan is no. XXXIII, waar in verscheiden regels blijkt, dat de onmiddellijk op de eerste lacune volgende letters aan behooren te sluiten bij de aan die lacune voorafgaande. Op diezelfde wijze kunnen ook elders lacunes in de transcriptie voorkomen, die niet als zoodanig bedoeld zijn; daar echter slechts in enkele gevallen zekerheid te verkrijgen was, is ook in dit opzicht het manuscript overal volkomen getrouw weergegeven.

De bovenschriften zijn van de hand van ondergeteekende; zooveel mogelijk is daarbij echter Dr. Brandes zelf geciteerd.

N. J. KROM.

I

GEDATEERDE INSCRIPTIES.

I.

Steen. Gevonden in 1904 door den Heer Leydie Melville te Dinaja, res. Pasoeroehan.

In Rapp. 1904 p. 9 verklaart Dr. Brandes, dat deze steen „uiterst belangwekkend is, omdat het opschrift dateert uit 682 Çaka = 760 A. D. Terwijl het zoo de oudste ons bekende inscriptie is in oud-Javaansch schrift, voert het tegelijkertijd de oudste oud-Javaansehe periode van Oost-Java weer een heel eind hooger op, hooger zelfs dan die van Midden-Java, wat ons voor een nieuw raadsel stelt. Tengevolge van het onduidelijke schrift is het stuk niet gemakkelijk te ontcijferen”.

De steen is thans als D. 113 opgenomen in het Museum te Batavia en afgebeeld op Foto Oudheidk. Comm. no. 743.

1. āsīt
2. tāpawān yena gust(i)
3. rapāwitā || limwaḥ apitana
4. iti smṛtaḥ sa swargga geta te pu
5. limwasya duhitājañepradaputra(s)ya
6. nā iti mahiṣija nani yasya wīmataḥ || a
7. je bhagawatim agastyebhattaḥ dwijātihita kṛpa gaja
8. ponaiḥ sanāyagakapaḥ samacāra gāmadhaca ramya ca maha
9. rṣi bhawana aiwalahājiri-yaḥ || purwwaiḥ kṛtān tu sura dānumayi
10. samikṣyakīrttipriyaḥ talagam prati mām manaswī ājñā
11. pyaṣilpinam aram saḥ dīrghadarṣi kṛṣṇādbbhtopalama
12. yīm nṛpatiḥcakāra || rājñāgastyah cakābde nayana wasu
13. rase mārggaçrṣe camāse ādrṛrtthe çukrawāre pratipa
14. dadiwase pakṣa sandhodhrure suktwibbbhiḥwedawidbhiḥ ya ti para
15. sahitaḥ sthāpakādyaiḥ sahonaḥ karmmajūaiḥ kumbhalañca sudṛ
16. matimatāsthāpitaḥ kumbhayoniḥ || kṣetram gāwah supuṭtaḥ mahiṣa
17. gaṇayutāḥ dāsadāsi purōgaḥ datta rājñā maharṣi prawara caru ha

---

6 wīmataḥ-wikataḥ; 7 kṛpa-kṛwa; 8 yana-yaga; 10 talagam-talagama.

18. *wi sthāna sarwwadhanādiwyāpā sarwam dwijānām bhawanam piwṛdā*
19. *ramca adhhūtām cawisrambāya atiptinām yawa yawi*
20. *kaka yyācchādanaiḥ suprayuktam || ye bhāndhawāḥ nṛpasutāḥ ca*
21. *samantrimukhyāḥ datto nṛpasya yadi do pratikulacittāḥ nāsti ||*
22. *kṛdama kuṭilāḥ narake pateyuh na acutra ca*
23. *laganma wiṣyāḥ nṛpasya nuwidhāḥ yadi datti wṛddho āstakya*
24. *pujāḥ dānāpya puṇya yajana ddhyayanā*
25. *nṛpatih yathā ewam.*

Van regel 9 (half) tot 22 (half) zijn de verzen de volgende:

pūrwwaiḥ kṛtān tu suradānumayī samīkṣya
 kīrttipriyaḥ talagam apratimām manaswī
 ajñāpya ṣipinam aram sah — dīrghadarṣṇī
 kṛṣṇādbhutopalamayīn nṛpatih cakāra
 rājñāgastyah ṣakābde nayana wasu rase mārggaṣiṛṣe ca māse
 ādrārthe ṣakrawāre pratipadadiwase pakṣa sandhodhruwe
 suktwibbbhiḥ wedawidbbhiḥ yatiparasahitaiḥ sthāpakādyaiḥ sahonaiḥ
 karmmajñaiḥ kumbhalañcasudī — matimatāsthāpitāḥ kumbhayoniḥ
 kṣetram gāwāḥ supuptāḥ mahiṣagaṇayutāḥ dāsādāsīpurogaḥ
 dattarājñā maharṣiprawara caruhawisthāna sarwwadhanādi
 wyāpāsarwam dwijānām bhawanam piwṛsaramca adbhutamca
 wisrambāya atiphi nām rawayawikakayyacchādanaiḥ suprayuktam
 ye bhāndhawāḥ nṛpasutāḥ ca samantrimukhyāḥ datto
 nṛpasya yadi do pratikulacittāḥ nāsti
 kṛdama kuṭilāḥ narake pateyuh

II.

Steen, afkomstig van het Diëng-plateau.

Over de inscripties daarvandaan zie men Notulen 1886 p. 29 sq., 186—189; Tijdschr. 31 p. 250 sqq., Not. 1887 p. 15, 61 sq. en 85 sq., 1888 p. 2 sq., 25, 41, 62 en verder het opgegevene bij Verbeek p. 125 sqq. Deze steen is no. 4 van de in Not. 1887 p. 85 sq. door Dr. Brandes gegeven lijst. Hij komt daarop voor als: „nog staande in de pasanggrahan”, doch is blijkens Notulen 1888 p. 2 sq., 41, 62 sq. overgebracht naar Batavia en als D. 58 in het Museum aldaar opgenomen, gelijk blijkt uit de definitieve lijst in Not. 1889 p. 131. De steen is afgebeeld op foto 145 en 146 van Van Kinsbergen en wordt naar de woorden, waarmee de inscriptie op de achterzijde begint, dikwijls aangeduid als „hanasima-steen”, abklatsch Oudh. Bur. no. 93, 94 en 340, afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2990 (Cat. Juynboll p. 228). In Tijdschr. 32 p. 108 noot, deelde Dr. Brandes mede, dat het jaartal 731 is.

22 *acutra-acutra*; *ca-wa*; in de zelfde regel is later toegevoegd achter *ca*: *ne ha wa ga twi*, waarbij als mogelijke lezing voor *na*: *nā*, voor *twi*: *tri* aangegeven is.

Voorzijde.

1. jagaddhita
2. sati çaka warṣātita 781 jyeṣṭamāsa
3. mi kṛṣṇapakṣa ā po tu wāra wuruku(ng) ma
4. tatkāla sang pamagat tiga nggīr si dāma manima
- 5.
- 6.
- 7.
8. dr̥wya 4
9. ning hulun haji wa
10. 4 dāng i panglipa
- t 4
11. ? padamaran
12. 1 caranti tambra 4
- dpa ā
13. pangkur
- 14.
- 15.

Achterzijde.

1. hana sīma i çrī manggala watak hino sawah lamwit | hana
2. sīma i wukawatu watak wantil sawah tampah 3 hana sīma
3. i panulingan watak pikatan sawah tampah 1 blah 1.

Er bestaat een tweede, klaarblijkelijk oudere, transcriptie, welke van de bovengegevene slechts daarin verschilt, dat overal *b* in plaats van *w* staat.

III.

Steen, hoog 49 cM., breed 20/21 cM., afkomstig van Gandasoeli (afd. Temanggoeng, res. Kedoe), later overgebracht naar desa Dewa Karajan (Diwak), welke intusschen in den inventaris der outheden in de residentie Kedoe (Rapp. 1911) niet te vinden is. Volgens Dr. Verbeek (p. 139) zijn van Gandasoeli drie beschreven steenen afkomstig, waarvan ééne, een ruwe riviersteen van 14 (lees 15) regels, het jaartal 769 zou bevatten. Deze mededeeling is onjuist; niet op den nog ter plaatse zich bevindenden riviersteen staat dit jaartal, doch op de hier volgende van 19 regels, welke later naar de controleurswoning te Magelang is overgebracht, en waarvan de verblijfplaats op het oogenblik niet bekend is. Abklatschen worden vermeld Not. 1869 Bijl. N, 1876 Bijl. I no. 17, II no. 18; thans is er geen meer te Batavia aanwezig; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2993 (Cat. Juynboll p. 233).

1. swasti çakawarṣātita
2. 769 jyeṣṭamāsa ti

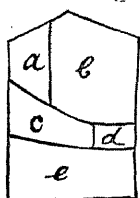
¹² het tweede cijfer onduidelijk; ook in 11 staat op de plaats van het vraagteken een onduidelijk cijfer.

3. thi aṣṭami ḡuklapakṣa
4. wagai wāra   hri pa .
5. hing tatkāla (ta) ṇḍa pu ha
6. wang glis anakwbi sipirāḡhu
7. t wīki (nga) naya   hu
8. minamahkan pangliwattan
9. 1 padamaran 1 pamapi(r)nya
10. ngan 6 curi(ng) 1 niḡan praca
11. ktiṇḍa ḡang puhawa(ng) glis
12. tatra sāḡṣi ḡapunta likha
13. ḡapunta ḡurādri hyang guru
14. gawai hyang guru gowar
15. likhita kubbaḡangan
16.   ḡi pawaya y ḡa
17. ḡang pu wang glis cihna
18. ṇḍati palupa/i sima
19. ṇḍa ||

Bij regel 4 teekent Dr. Brandes aan: „wṛhaspati?”

IV.

Steen, afkomstig van desa Karang-tengah (afdeeling Temanggoeng, res. Kedoe), gebroken in vijf fragmenten (zie de schematische voorstelling).

Daarvan zijn a, c en d verloren gegaan; a en d zonder eenig spoor achter te laten, terwijl c eenigen tijd bij het controleurshuis te Magelang gestaan heeft, blijkens Hoepermans bij Verbeek p. 138. Dit is het hieronder gegeven midden-fragment, welks afmetingen zijn: van boven 50 van onder 46 c.M., op zij 21 en 45 c.M. Voor de abklatschen zie men Notulen 1869 Bijl. N 1876 Bijl. I no. 18, II no. 17 en hieronder; afgietsel Leiden Ethn. Mus. No. 2994 (Cat. Juynboll p. 233). Begin, rechterzijde en benedenstuk ontbreken dus. Dr. Brandes teekent verder aan „schijnt met verzen in 't Sanskriet te beginnen; regel 15 van dit fragment begint een prāṣṭi”. De fragmenten b en c zijn respectievelijk als D 27 en 34 in het Museum te Batavia opgenomen. Van de eerste is geen transcriptie aanwezig, abklatsch Oudh. Bur. no. 235 en 236; de tweede waarvan abklatschen 113 en 219 op het Oudh. Bur. en afgietsel no. 2982 (Cat. Juynboll p. 232) in het Ethn. Mus. te Leiden, wordt door Dr. Brandes in den Catalogus (p. 384) aldus beschreven:

„Fragment van een steen, benedengedeelte. Vaal grijs. Verweerde andesiet. 17 Regels zeer klein oud-Javaansch schrift van Midden-Java. Afkomst onbekend. Hoog 39, breed 58, dik 10.

Bevat slechts namen van getuigen, met hunne titels en de hun geschonken getuigengiften”.

10) praca-prahā.

M i d d e n f r a g m e n t (c.)

gamācīrahitākaruṇātṁkācara . . . . jyate
tisakti   ntiñcandrama so tiñcahangsa   ñca kala
ste çrī ghananātha haryyadahitam
rikrya tasyānupūya

15. swasti çakawarṣātīta 769 jyeṣṭhamāsa dācamī kṛṣṇapakṣa tunglai umānis
wṛhaspati wāra tatkāla
16. *n* pu *palar* sang lakilaki pu   sang anakabi mawaiḥ sawaḥ simā
17. k winiḥnya ha 1 iki sima lmaḥ ni kayunibrangan winiḥnya ha 1
wha 1   kanang lwaḥ i   ti   winiḥnya ha 5 i kali
18.   winiḥnya ha 5 ingkuli winiḥnya ha 4 lmaḥ ri trihaji ekapiṇḍa
winiḥ ha 19 wa 1 tatra sāksī sang nawar sang
19. siḥ winaiḥ takurang yu 1 simsim 1 suhansunan i simaṇḍakṣa sang
luapanḍan anakbanwa i
20. takurang yu 1 simsim 1 si   musangka niryyan anak banwa i calibi
watak
21.   wadwā sang makudur kina umadaggananga naka i gawai ni
hawuryyan
22. kar hyang winaiḥ takurang yu 1 si baha   ramani
23.   kalima si haba

De cijfers 4, 5 en 9 zijn in de transcriptie in het oud-Javaansch karakter blijven staan. Er onder staat nog: „çrīmān ariyyasamarottungga iti”.

O n d e r - f r a g m e n t (e.), Mus. Bat. D. 34.

2.   mañjan rama ni   winaiḥ takurang yu 1 juru si jati
rama ni swara winaiḥ
3. takurang yu 1 i sūkuu si madhawa rama ni gawana winaiḥ takurang
yu 1 i waringin juru si lañca rama
4. ni nari winaiḥ takurang yu 1 wua ta   si mangga rama ni napal
winaiḥ takurang yu 1 i paṇḍa
5. kyan juru si riṇḍang rama ni gunung winaiḥ takurang yu 1 i pti.
juru si wikrama rama ni dhara winaiḥ takurang
6. yu 1 ma si pingul rama ni ambari winaiḥ takurang yu 1 kalima si
kunguruma rama ni taji winaiḥ takurang yu
7. 1 putiḥ hlai 1 kalambi 1 punukan 1 suhansuhan 1 i lwapanḍar kalima
si halap rama ni   wi

- V.

Voor de verdere litteratuur over den tempel zie men Verbeek p. 137 en 150, benevens Rapp. 1903 p. 8 sq.; 1907 p. 1 sqq.; 1911 p. 273. In Notulen 1890 p. 52 vermeldt Dr. Brandes, dat op dezen steen, hoog 111 c.M., breed 62, dik van boven 32, beneden 35 c.M., het jaartal 774 voorkomt.

VI.

11. Sumbak-sumbat.

in 1819 naar het residentiehuis te Magelang gebracht zou zijn. Hij is thans opgevomen als D 7 in het Museum te Batavia. Abklatschen Oudheidk. Bureau no. 245 en 335; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2986 (Cat. Juynboll p. 232). Dr. Brandes schrijft als volgt in den Catalogus (p. 374):

„Van boven rond, doch van voren eenigszins gespitst. De inscriptie staat op een verdiept vlak in een rand. Zwart. Poreuse verweerde andesiet. Een zijde beschreven met oud-Javaansch schrift van Midden-Java. Van de 37 regels zijn de onderste rechts en links beschadigd. Afkomst onbekend.— Hoog in het midden 111, aan de zijden 91, breed van boven 60, beneden 59; dik van boven 25, van onderen 23.

Çaka 773 (= A. D. 851). Oorkonde, waarbij Rakai patapan pu Manukū tot Sima (şema) verklaart de desa Tulang air ratu”.

Volgens de transscriptie is het jaartal, zooals men ziet, niet 773, doch 775.

|| swasti çakawarşatita 775 āsūdha māsa tithi dwitiya

3. sūklapakṣa tu. pa. ā. wāra hana yyumahūya tatkā
4. la rakai patapān pu manukū manusuk şema i tulang ai
5. r ratu tatkāla rake pikatan patih rake wka pu pulung watu
6. sirikan pu sarwwa t'ruan pu mantara manguhuri pu manduta halaran pu
7. mañawang palarhyang pu bairawa wlaḥhan pu tugū dalinan pu manū pangkur pu
8. gra tawān pu mulung tiri(p) pu gadā lang pisumanglakṣa wadihati pu manawan ma
9. *dur* pu gadā anung mangasö i patapān milu si lalān karna pu bhadra pu tuma
10. k ðatar pu aku wadwā rakarayān mapatih milu sang *pu* kalang i sirikan sang garawuy ga i (ti)
11. ruan *sa* talaga i mangguhuri sang katudaing i halaran sang jiwaṇa i palarhyang sang *da*
12. milihhan i wlaḥhan sang ðakukap i dalinan sang hrtan i pangkur sang ða kampa
13. t i tawān sang ða gumular i tirip sang kamalagyan i lampi sang ða ma(ng)yung wahu
14. ta makudur sang katuwuḥhan sang ða(ng) raga wadwā rakarayān patapān tatkā
15. la matanḍa si mapdi tuhān ning nayakarua si bhantu si damo parwwuwus si mangdana tuhān
16. wadwā rarai *si* çridhara tuhānni kalula si niha tuhan ni manapal syulihan wa
17. nua kayumwuungan si gāntan mantyasiḥ *mi rkkha* parwuwusnya punta pramāna si gandha pu

7 bairawa-cairawa; 8 pisumang²-pipumang².

18. sṭhaṅg pīmurabalwa paṇḍak si manniha wahuta patir hayu jurunya si saisa
19. rāma si rutu paṇḍakyan si saṇā jurunya si masi kalima si nahan i tulang air ju
20. ru limus si balubu rama si tarawapa kalima si janāsili juru si rgga parwuwus si pa
21. t wariga siñeu i tulang air juru kuñci si sayut rāma si kesawa kalima si
22. gānungsili juru si kala parwuwus si wuñi wariga si dhasa tuha wanua si wañcung si ba
23. sang si warā si ḍaṇḍa mara si jantra(r)hulair si layar matambak si tamuy
24. si taguḥ paḍahimanggala si manūt mapakan si mūlya tuhalas sy awit hulu
25. tangah si ma ru si nara | jumput i ḡrī maṇḍakini juri (*lres* juru) kuñci si siga i
26. prasiña i limut si krahui sarang si sanā ing pañi si tawang ing kaka-byan si mi
27. liḥ ing tibrān si haysima anak ni si si dhura i airpa
28. pi si pagar si panga ing kakar si ḍatar ing limut sañjanā i talang ai
29. r si malini ing nā si guna ṇḍangan si mu
30. lya i gu hyang prasūḍa si sa kalima si
31. siga parwuwus si sahasa juru la sawar la
32. gi si si pangsat
33. kalima si jati juru i wungḥa sa nasalāpa mapakan i
34. munggu antan si laya k matya i prasūda ing kabanyagan si ka
35. luwas si mabāṅ wadura i aipyal si huwus rāma si nutus juru i ai
36. r hulu si mīlār rāma si taguḥ juru i salangkung ni si bantal i masala
37. talay i lu (einde)

VII.

Steen afkomstig van Kali heber (tegenwoordig district Garoeng der afd. Wonosobo, res. Kedoe) volgens Hoepermans, Verbeek p. 87, 120; daarna overgebracht naar Kendal en blijkens Notulen 1874 p. 121 vandaar naar Batavia

gezonden, waar hij als D. 20 in het Museum is opgenomen; een abklatsch wordt vermeld Notulen 1869 bijlage N en is thans als no. 337 op het Oudheidk. Bureau te vinden; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2989 (Cat. Juynboll p. 233). Dr. Brandes beschrijft den steen als volgt in den Catalogus (p. 379):

„Van boven pajongvormig. Grijs. Zeer verweerde andesiet. De legenden op een verdiept vlak in een rand, van boven lofwerk, en op de zijden rozetten. Oud-Javaansch schrift van Midden-Java op de voor- en op de achterzijde beiden, 16 regels. Vooral aan de voorzijde zeer beschadigd. Afkomstig van Kēṇḍal. Hoog in het midden 116, aan de zijden 105; breed 49; dik van boven 12, van onderen 11.

Çaka 783 (= D. D. 861). Prāçasti. Noch de naam van den schenker, noch die van den begiftigde, die de sawah in vrijdom erlangt, is meer te herkennen”.

V o o r z i j d e.

1. || swasti çakawarsātita 783 māsamāgha
2. titli pratipāda çuklapakṣa   wa. a. wara
3. tatkāla pitāmaha i   nusuk
4. sīma sawah   ga, si
5. si   sang ḍa
6. tu pinghe   n ga
7. ṇjar haji   yu
8. pa, i sira   haji   i kaha. sang
9. tuhān ni janaya   aliḥ   haji pu ma
10. gḍha, raga kang bungle pu yanta sangmatuṇḍa na
11. yaka i tamyang   wah i sira angsit yu
12. 1 mā 1 ku sowang sowang. mwang parwuwus sang kuku
13.   ya   tuhānning kalu
14. lu   sang ma   sang tuhānning la
15.   angsit
16.   ma

A c h t e r z i j d e.

1. publuṇṇḥ sang(ma)ngasiakan madmak i talaga ta
2. ṇjung sang citralekha madmak para paweh i sira ang
3. si(t) yu 1 ku 4 sowang sang wahuta aliḥ tatapa
4. pu diwū, pasaranak pu inḍu, paweh i sira ragi
5. yu 1 ku 4 sowang sowang sang pangurang pu langhawa swā
6. mi wulang katak pu madhawa, swāmi kayuwangi pu sukri, pawe
7. ḥ i sira angsit yu 1 mā 1 sowang sowang, anakwi sang pa
8. ngurang pu simpē paweh i sira ken ātmarakṣa sawlah sisim
9. wrat su mā 1 anakwi swāmi kayuwangi pu dimit paweh i
10. sira ken a   ra sawlah sisim wrat mā 1 pa

11. ruĵar swāwi kayuwangi paruĵar swāmi wulung katak pu gu
12. winda juru luwangantan baruĵa juru ing paṇḍai gangsa,
13. patinghalan pu mamang, paweĵ i sira rāgi yu 1 so
14. wang sowang, lawan juru i tamwalaug pañĵang pu pradhāna juru ta
15. tawwangutas pu wang   ramanta i limo susu tuha wauu
16. a   sang pratyaya hyang

VIII.

Steen, afkomstig van Tjandi Argapoera (afd. Temanggoeng, res. Kedoe), volgens Hoepermans bij Verbeek p. 135 later naar Temanggoeng overgebracht (zie Verbeek 140 sq.) en vandaar blijkens Notulen 1890 p. 11 en 52 naar Batavia, waar hij als D. 81 in het Museum is opgenomen. Een abklatsch vermeld in Notulen 1869, Bijlage N, thans zie men no. 114 en 293 van het Oudheidkundig Bureau.

swasti sakawarsatita 786 jīṣṭamāsa tithi pañcami suklapakṣa, pa, ka, wṛ, wāra hanayyumanya tatkāla rakai pikatan pu manukū manusuk sīma ri wanna tangngah sawah.

IX.

Twee koperplaten, laatstelijk van Keboan-pasar (afd. Sidoardjo, res. Soerabaja), zie Notulen 1882 p. 17 en 63, waarschijnlijk echter, volgen Dr. Brandes in Tijdschr. 32 p. 112 noot, van Midden-Java afkomstig. De tweede zijde van beide platen vertoont denzelfde tekst.

Van de indertijd door Holle in Tijdschr. 28 p. 483 sq. gegeven transcriptie wijkt die van Dr. Brandes genoegzaam af, om een afzonderlijke uitgave te dezer plaatse te rechtvaardigen. De platen zijn thans als E 3 opgenomen in het Museum te Batavia (zie Not. 1911; Bijlage II). Op p. 358 van den Catalogus deelt Dr. Brandes het volgende omtrent deze platen mede:

„Een oorkonde op koper van Çaka 791 [lees 795] in twee bladen, waarvan blad 1 het begin en het einde van een praçāsti, en blad 2 het midden en het einde van dezelfde praçāsti te lezen geeft (op eenzelfde wijze als zoo iets ook het geval is met de Bandjar Nġgara'sche platen, zie Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., XXV en Verh. XXXIX; iets soortgelijks ziet men ook bij Cohen Stuart, K. O., XVI en XIX). Het schrift van deze oorkonde, en ook het uiterlijk is midden-Javaansch, ook komt de inhoud ervan meer, doch niet in alle deelen, overeen met dien van een midden-Javaansch stuk. Daar zij van Oost-Java afkomstig heet, wordt zij hier genoemd [nl. onder de Oost-Javaansche van vóór 850], onder opmerking dat een stuk als een oud-Javaansche oorkonde op koper, gemakkelijk vervoerbaar is, en het dus zeer wel mogelijk zou zijn dat het door den een of ander naar een streek is overgebracht, waar het oorspronkelijk niet thuis behoorde. Het tegenovergestelde bijv. is geschied met de platen van Kēṇḍal (Tijdsch. Ind. T. L. en Vk., XXVII, 541), die van Oost-Java afkomstig moeten zijn”.

Ia. Swasti çakawarsātita 795 waiçākhamāsa tithi pañcami kṛṣṇapakṣa, mā, pa,   , manahil mūlanakṣatra siddhiyoga, tatkala sanghadyan Kuluptiru

kapwānakan rakryan tolombang (?) manusuk sīma lmaḥ waharu piṇḍa ni ukurnya
lima(ng) tampaḥ. hinganya wetan irikang ing *kalar*, hinganya kidul tugahing
lmaḥ, hinganya kulwan satapēlwatēs lāwan i ganting, hinganya lor ing *kulu-*
wur parṇnahanya sīma kalilirana dening anak

putu buyut santāna pratisantāna sanghadyan kuluptiru umadēgi siranpanusuk
sīma, sangat mpu pūji awak wanwa wḍihan sayugala haḍangan
prana tunggal sawaḥ mataṇḍa sinungan mā 8 sowang sowang
muwaḥ dṛbya rakryan mangaran gaṇṭi manusuk

2 pangurang pangkur mangaran pu kira mangaran rakryan kabeh
mangaran giutu ntal paruḥ patih sinungan mā 2 wḍihan sayugala

ri winkasaliuiran, panusuk sīma, i pan u winkas mangaran sanḍi
mapangiring marangke mangaran bukit, tuhulas mangaran ya i pame-
yan winkas mangaran murah mapangiring suruhan mangaran ha u para
pinggir siring, i kuwu winkas buyut baloga mapangiring mangaran suratha,
suruhan mangaran manu, i paniasangan winkas mangaran dhīman, mapa-
ngiring suruhan mangaran lakwan, kabayan mangaran niadas mapangiring
mangaran samuru kambang, ing kēlaran kabayan mangaran galang-
gang mapangiring suruhan mangaran kabayan mangaran suru-
han pa suruhan manga

- b. ṇikan, maṇiga sikpan rumbān wilang wanwa, wiji kawah, tingkēs, māwī,
saughiran, tuba dagang, juru gusali, mangrumbai, mangguṇḍe, tuhanambi,
tuba juḍi, tuhan huṇjeman, juru jalir, pab(i)sar, pawungkunung, pulung paḍi,
miḡra hino, wli wadung, wli tambang, wli paṇjut, wli barēng, palamak, paka-
lungkung, tpung kawung, suugsung, pangurang, pasukalas, payungan sipat
wilut, jukuṅ panginangin, pamāwasya, hopan, panrājan skar takun (lees
tahun), kḍi walyan, widu mangidung, mapajali (lees mapadahi), sambal, sum-
bul, hulun haji watēk i jro ityewamādi kabeh tan katamāna ikanang
sīma, mangkana ikang sukhaduhkha kadyanggāuing mayang tanpawwah, walu
rumambat ing natar, wangke kabunan, rāḥ katēmu ring hawan, wācapala
hastacapala duhilatēn amijilakēn wuryaning kikir amuk amungpang, ludan,
tutan angga pratyangga ḍaṇḍa kodanḍa maṇḍihālādi tkaring laku lakwan ado-
haparē *pula wangkir* sagēm sarakut, sakupang sūtak palawang pahawuhawu
tungga (?) narapati bhupati pobhaya saprakara kabeh, tka ring sukla duḥkha
an tan katapaka atah sīma sanghadyan kulup tiru irikā kunang ikang
miḡra manawung, maṇimbul, manglakha mangapus, mamahang, mangubar,
matarub, manggula, mangdynu, manghapu, manula wungkuḍu, manglurung,
magawe rungki, payung wlu, mopih, makajang, mabubut, manganamanam
mamisaṇḍung manuk, pakalungkang tka ring paṇḍai wsi, paṇḍai mas,

paṇḍai dang, paṇḍai kawat, an sang hadyan kulup tiru atah pramāṇa ri dṛbyahajinya, tka ri wkawetnira, irikang kâla mangassikēn ta sang hadyan kul(u)ptiru taḍah irikang paglarau maweh manadaha irika sang sama hinanâkēn sakramaning manadah ring umangsö ta juu skar manabēh tang mapadahi, mangkana rasa ning prasūsti sang hadyan kuluptiru kunang ri sḍanganyan han(a) sira lamlam mangapakarih lumēbura kasutantrāning sīma sang hadyan kuluptiru yan brahmaṇa, kṣatriya, waisya, sudra, sajanmanya, yāwat ya dūrācāra umulahulaha kasutantran sima sang hadyan kuluptiru salwir ni pañcamahūpātaka bhuktinya ring ihatru paratra pjaha tan panggihana ng sama iwrulanira kabēh prayatua || o ||

IIa apak, pañarikan mangaran batu kaṇḍut pārwaṭa, *jamwal*, ahuler mangaran adu, agale mangaran lapan, makadi winikas mangaran paṇḍawa, samangkana kweh(ui) rāmanta i waharu prasiddha sākṣat hastadhāra, tumarima ikang pirak pangumbas sang hadyan kuluptiru ikang lmaḥ mahāpīṇḍa, mā kâ 38, wariga ikang kâla *gala*, apaḍahi mangaran nulad, paḍasin mā 2 wḍihan sayugala sowang sowang tinakwakēn rāmanta i waharu makabehan, tan wil donya, tan sangga ruginya tke batawasanya kabaiḥ ma ḍir atēhēr tekang sima kasutantrān, tan katamana deni sakwaiḥ nirangilala dṛbya haji, wuluwulu parawulu, buñcang haji, saprakāra ning mangilala dṛbya haji ring dangu pangkur, tawan, tirip, patih wahuta rāma, miṣra paramiṣra, pangurang kring, paḍēm, manimpiki, paranakan, limus galuh, mangriñci, manghuri, sungka dhura, padawukan haji, watu tajēm, sukun, lalu warak, rakadut, pingilai, katanggaran, erbaji, malandang, lēca, lḥēlḥ, kalangkang, kutak, tangkil, salyut, watu kalang, pama ¹⁾ nikan, maniga, sikpan, rumban, wilang wanwa, wiji kawah, tingkēs, māwī, taughiran, tuha dagang, juru gusali, mangrumbai, mangguñje, taha (juḍi), tuhān huñjēman, juru jalir, pabsar, pawungkuning, pulung paḍi, miṣra hino, wli wadung, wli tambang, wli pañjut, wli harēng, palamak, pakalungkung, urutan, tpung kawung, sungsung pangurang, pasukalas, payungan, sipat wilut, jukung, panginangin, pamawasya, hopan, pa , skar tahun, kḍi, walyan, mapadahi widumangidung, sambal sumbul, hulun haji, watēk i jro ityewanādi kabēh tan katamāna ikanang sima, mangkana ikang sukha dukha kadyangga ning mayang tampa (wwah) (walu) rumambating natar wangkay kabunau, rah katēmu ring hawan, wākecapala, hastacapala, duhilatēn amijilakēn wuryyaning kikir, amuk amungpang, ludan tutan angḥapratyangḥa ḍaṇḍa kuḍaṇḍa mañḍihalādi tkaring lakulakwan adoh aparē, *pulawangkir*, sagēm sarakut, sakupang satak, palawang,

1) Van hieraf = I, b.

pahawuhawu   nayaka bhupati, pobhaya saprakāra kabēḥ, tka ring sukha
 dukha sakeng alaranya   tan katapaka atah sima sang hadyan kulup-
 tiru irika, kunang ikang misra ma   manglakha, mangapus,
 mamahang,   matarub, ma   la, mangdyūn, manghapū, manula-
 wungkudu, manglurung, magawe rungki, payung wlu, mopih, makajang, ma-
 mubut manganamanam, manawang, manahib, mamisandung manuk, maka

tkā ring mapañḍai wsi, mapañḍai mās, mapañḍai dang, mapañḍai kawat,
 an sanghadyan kuluptiru atah pramaṇa ring dṛbya hajinya tka ri sawkanira,
 irikang kāla mangas/ḥkēn ta sang hadyan kuluptiru taḍah irikang paglaran
 mawēḥ manañḍaha irika sang sama hinanakūira, sakramanira ring dangu
 umangsō ta jun skar manabēḥ

ta sang mapañḍahi, mangkana rasa ning prasasti sang hadyan kulup tiru, kunang
 ri sḍanganyan hana sira lanlūn mangapakarih lumēbura kasutantran ning sima
 sang hadyan kuluptiru yan brahmaṇa kṣatriya waisya (ḥdra), (sajanmanya)
 (yāwa)t ya durācara umulahulaha kas(wa)tantran sima sang hadyan kuluptiru
 salwir ning pañcamahāpātaka bhuktinya ring ihatra paratra pjaha tan pa-
 manggiha   i wruhanira kabaiḥ prayatna || o ||

X.

Steen, vroeger bij het residentiehuis te Magelang staande (Verbeek p. 149; Notulen 1890 p. 11 sq. en 63 cf. 1889 p. 135), thans als D. 107 in het Museum te Batavia. Een abklatsch wordt vermeld in Notulen 1869 Bijlage N en 1876 Bijlage II, thans no. 140 van het Oudheidkundig Bureau.

1. || o || swasti cakawarṣātita 796 marggasiramāsa pa
2. ṇcāni suklapakṣa mawulu mitrakarūḡwara tatkāla
3.   ḡrī kahulunan manusuk wanwa i tritpussan watak kahu
4. lunnan simā ni kamalān i bhūmi sambhāsa sawah kanayaka
5. n winiḡnya hamat 1   sawah ni winiḡnya hamat
- 6, 7, 8 ontbreken.

XI.

Zuiltje, staande tusschen de Tjandi's Asoe en Loemboeng in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe. Het werd ontdekt in 1896 door den Heer van Aalst (Notulen p. 89) en een abklatsch, thans no. 487 van het Oudheidkundig Bureau, naar Batavia gezonden (Notulen 1897 p. 43). Dr. Brandes deed een voorloopige mededeeling in Notulen 1896 p. 112, behelzende de dateering in 796.

De transscriptie is niet in regels afgedeeld, daar de inscriptie klaarlijk in de rondte doorloopt.

3 tritpussan — hritpussan; 4 sambhāsa-sambhāsa.

Swasti cakawarsātita 796 cetramāsa dwitīya çuklapakṣa haryyang kaliwuan buddhawāra tithi nakṣatra kṛtikā tatkalā sang pangat hino pu apus manusuk sīma lmaḥ dharmmanira i salinggingan pangidulnya patang puluh pat ḍpanya pangawetanuya nmang puluh pitu ḍpa pinanusukkakannya sawah i çrī manggala lāwāu panghli irikang lmaḥ dharmmanira pakuanikana(ng) sawah kawadua hummā i salinggingan sakṣī rāmmanta i salinggingan patih kalang gusti wariga winkas paruḥar tuha wanuā muang rāma jātaka marhiyang sthāpaka upakalpa kāyasthā dewakarmma muang rāma i çrī manggala i wanua polḥ kapua sira winaiḥ mamaḍaḥha muang wḍihan matangya yāḍuan hauna umulaḥ ulaḥha ikana(ng) dharmma dlāhaning dlāha pañcamahāpātaka muang saluirni(ng) dukha kapangguhannya.

XII.

Koperplaat van 36×22.5 c.M., afkomstig van Ngabean (afdeeling Magelang der residentie Kedoe), sinds 1892 in het Museum te Batavia, waar de plaat thans E 6 genummerd is. Dr. Brandes deed in Notulen 1892 p. 23 sq. bij gelegenheid van de aanwinst, over deze en het volgend nummer de volgende mededeeling na eerst de datum vermeld te hebben: „Zij zijn dus uit denzelfden tijd als Cohen Stuart's Kawi-Oorkonden XI—XV. Ook zij vermelden rake kayu wangi als mahārāja en rakarayān i wēka pu catura. Zij handelen over tēgal- velden te Kwak (vgl. XII), die tot sawah zullen worden gemaakt, voor de prasāda's van Kwak en Upit (vgl. XI, waar evenals hier iyupit), in het eerste geval door den koning in het tweede door pu Catura geschonken.

De afkomst van Cohen Stuart XI—XV is betrekkelijk onauwkeurig bekend (Kedoe, regentschap Magelang), en het is dus onzeker of ook die platen eens behoorden tot het groote getal (30) platen, dat volgens de opgave, ontvangen bij de toezending van de twee hier besprokene, in 1863 gevonden werd te Ngabean; om de namen mag men het waarschijnlijk achten. Zij leveren nieuwe moeilijkheden, bevatten beide opsommingen van gereedschappen, de eerste ook een zeer kort gevat eedsformulier, waarbij echter in het oog gehouden moet worden dat die eene piagem compleet en de andere onvolledig voorhanden is”.

- a. 1. Swasti cakawarsātita 801 çrawaṇamāsa tithi pañcamīçuklapakṣa, wurukung, umanis, soma, wāra tatkalā ājña çrī mahā
2. rāja rake kayuwangi, tumurun i rakarayān kagnap hino watu tihang bawang çirikan umanugrahakna ikanang tgal i kwa
3. k watak wka, gaṇagaṇā tampah ḡ sinusuk gawayan sawah maparaha çīmānikanang prisāda i kwak dham rakarayān wka pu ca
4. tura, buatthajyanya mangragā kamwang ing pastika, akan bisuwa cait-rāsujī, ujar haji kinon rakarayān wka, mangasā
5. kna pasēk pasēk yathānyan mapagēḥha i dlāhaningdlāha, rake hino pu aku, rake watu tihang pu agra, samgat bawang pu pa

6. rtha, rake sirikan pu purungul, kapua inangsĕan mas su 1 wḍihan kalyāga yu 1 sowang sowang halaran pu dĕmpāngkara
  7. panggil hyang pūttarāsangga, dalinan pu acung, manghuri pu kiti, pāngkur pu gawa, tawān pu rañjan tirip pu agra piṇḍa, wadilhati pu
  8. manū, makudur pu mnang, kapua inangsĕan mas mā 8 wḍihan birā yu 1 sowang sowang, tuhān ri wadilhati u miramiraḥ mangra
  9. kappi halaran tuhān i makudur wangun sugiḥ, kapua wineḥ mas mā 5 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang wanghuta hyang lu
  10. paku manupuk sang halaran anak wanua i tāl waraṇi watak hamĕas, i makudur, sang rawugwug anagwanua i hiupu
  11. watak pĕar wineḥ mas mā 5 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang, patiḥ air buwung rikang kāla si haris rama ni ṇita patiḥ kalya
  12. n si parama rama ni gesti, kapua wineḥ mas mā 5 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang, paruarning patiḥ airbuwung si maja rama ni warju
  13. k, wahutanya si hali, paruarning patiḥ kalyan si layar rama ni hidĕḥ, wariganya si ayuddha rama ni nidhi, kapua wineḥ ma
  14. s mā 2 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang, wahuta putat si laṇḍa ramani kayĕm, si ranggal rama ni pĕlēṇ, kapua wineḥ mas mā 5 wḍi
  15. han rāgi yu 1 sowang sowang, pitungtung pu sumwara rama ni ham-wingmatulak si mangher rama ni santul, kapua wineḥ mas mā 1 wḍihan
  16. rāgi yu 1, sowang sowang, anung rāma māgman i kwak rikang kāla kalang 2 si pulu rama ni sukam, si hanĕng rama ni pawĕṇ, gusti 2 si hli
  17. rama ni si taru rama ni puluk, tuha banua 2 si cara rama ni guwar, si kahuripan rama ni hangū winkas si rawān rama ni
- b. 1. kapua wineḥ mas mā 2 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang, wariga santaiy paruḥar 2 si guse rama ni gaja, si jala rama ni angkatan,
2. hulu kuwu si maṇḍit rama ni wadwan, tuhalas si luat, rama ni palana, hungler si brati rama ni pahal kapua wineḥ mas mā 1 wḍi
  3. han rāgi yu 1, sowang sowang, marhyang i kawikwan si lanah si bhāryyā rewatēṇ(?) tuha paḍahi si dhanam, marĕgang si ĕukla mangla si buddha, maga (?)
  4. si kuṇḍi, mawuai si pawān kapua wineḥ mas mā 1 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang, rāma tpi siring rikang kāla, kalang ri waharu si warju ra
  5. mani tahun, i halang manuk kalang si ĕila rama ni guḍay, i tiga wangi kalang si wadwā, gusti si kamwar rama ni ĕristi, i malañjang gusti si bharata

6. rama ni taytra i hiwas si pañca rama ni paḍang, kring pu bhāgya, mangilala paranakan, si rakinam si carik, kapua wineḥ mas mā 1 wḍihan
7. ragi yu 1 sowang sowang, saji ni manguyut mas mā 5 wḍihan yu 2 wulang hulu sang makudur wḍihan yu 1 saji sang hyang watu kulu
8. mpaug mas mā 5 wḍihan yu 5 bras pāda 1 wsi ikat 10, haluhalu 5 wtinya ikat 5 wadung 1 rimwas 1, taratarah 1 tampila
9. n 1 kris 1 tataḥ 1 laṇḍak 1 linggis 5 dāng 1 taray 1 padamaran 1 muang caru tulung tawur sātthikarāja sakāma sa
10. muu kumol wḍus hayam hantrini, i sampunnya mangkana manaḍah sangwahuta hyang kudur muang patih wahutu, muang rāma tpi si
11. ring muang rāma i kwak rarai matuha manuam kabeḥ, i sampuning manaḍah mangḍiridiri sang kudur manapate manawurakan hawu, manambah
12. ikanang patih wahuta muang rāma tpi siring muang rāma i kwak muwah i ronyanahan cihnanyan sampun mapagḥḥ ikanang tgal i kwak
13. sinusuk gawayan sawah ḡmānikanang prasāda i kwak, kunang asing umulahulah ikeng ḡma salwirning sangsāra pangguhanya eka pi
14. ṇḍabyāyaning manīma mas su kā 1 su 11 mas mā 5 mas ku 3 || o ||

In regel a 3, 9, 11, 12, 14 en b 7, 8, 9, 14 is het cijfer voor 5 in de transcriptie door het oud-Javaansche teeken weergegeven, waarschijnlijk vanwege de onzekerheid, of er ook een 4 mee bedoeld kan zijn.

XIII.

Koperplaat van 34×6.5 c.M., afkomstig van Ngabean, thans als E 7 in het Museum te Batavia. Voor nadere bijzonderheden zie men het vorig nummer.

- a. 1. ḥakawarṣātita 801 ḡrāwanamāsa, pañcami ḥukla, wu u so wāra, tatkāla rakarayān i wka pu catura manusuk lmaḥ manīma i kwak watak wka tga
2. l dadya sawah anung luānya gaṇagaṇā tampah 5 sīmāning prasāda i yupit, mangasyakan pasak pasak wyawa sthāning manīma, wahuta hyang hala
3. ran pu kṛta anak wanua i tāl warapi watak hamyas, akudur sarawugwug pu manggal anak wanna i hinpu watak pḡar mas mā 5 wḍihan rangga
4. yu 1 soang soang, sajining manguyut mas mā 5 wḍihan rangga yu 1 sajining watu pinakasīma mas mā 5 wḍihan
5. rangga yu 2 wras pada 1 wsi 1 haluhalu 5 wsi ikat 5 wadung 1 rimwas 1 tarahṭarah 1 tampilan 1 tataḥ 1 laṇḍak 1 linggis 1 dāng 1 tara
6. y 1 padamaran 1, patih i buwung si haris rama ui nitā mas mā 5 wḍihan rangga yu 1 kain wlah 1 parujarnya si maja rama ni marjuk mas mā 2 wḍiha

- b. 1. n rangga yu 1 wahutanya si haling mas mā 1 wḍihan rangga yu 1 gustinya si kaṇḍi rama ni pli mas ku 2 wḍihan rangga yu 1, muwah patih kalyan si parama rama ni
2. kaṣṭi wḍihan rangga yu 1 parujarnya si layar rama ni hidang wḍihan yu 1 wariganya si ayuddha rama ni nḍhi wḍihan rangga hlai 1, wahuta pukat si lanḍa rama
3. ni kalimas mā 1 wḍihan rangga yu 1 kain wlah pitungtungnya si sumwara rama ni hamwing mas mā 1 wḍihan rangga yu 1 makulak si mangher rama ni santul mas mā
4. 1 wḍihan rangga yu 1, muwah wahuta si ranggal rama ni pli (plēm?) mas mā 2 wḍihan rangga yu 1, mangagam kon i kwak kalang 2 si pulu rama ni sukam si hidang
5. rama ni pawī(?) mas mā 2 (?) wḍihan rangga yu 1 kain wlah sowang sowang, gusti 2 si hli rama ni wayuh si taru rama ni pulut, tuha banua 2 si wara (? cara) rama ni guwar,
6. si kahuripan rama ni hangū mas mā 2 wḍihan rangga yu 1 kain wlah 1 soang soang, winkas si rawan rama ni agra mas mā 2 wḍihan rangga yu 1 kain wlah 1

Voor het cijfer 5 in regel a 2, 3, 4, 5, 6 geldt hetzelfde als bij het vorig nummer; eenigszins afwijkend is het tweede cijfer in regel 5.

XIV.

Zuiltje, afkomstig uit de buurt van Prambanan (Verbeek p. 164), later te Jogjakarta, thans als D 45 in het Museum te Batavia. Twee afklatschen worden vermeld Notulen 1869 Bijlage N, thans niet meer aanwezig. Dr. Brandes bericht in den Catalogus (p. 389) over dezen steen het volgende: „Rond zuiltje met rond hoofd, en vierkant voetstuk, met het zuiltje uit één steen. Zeer verweerde bazalt. De legende, die boven op den kop begint, loopt in een spiraalvormigen regel om den steen (13 regels). Het schrift is oud-Javaansch van Midden-Java. Vrij beschadigd. Afkomstig uit Jogjakarta (omstreken van Prambanan). vroeger bewaard bij den Rijksbestierder, Not. XII, 38, 61, 101, 118; XVII, 157; XVIII, 24. Hoog 46, doorsnede 33; voetstuk hoog 27, breed 32.

Çaka 804 (= A. D. 882). Oorkonde vermeldende dat sang pangat balakas pu Balahāra het wond te Salima tot vrij gebied heeft verheven”.

|| o || swasti çakawarṣātita 804 kartikamāsa tṛtīya çuklapakṣa mawulu pahing soma wāra tatkalā sang pangat balakas pu balahāra manusuk sima ing-alas ing salima lakan ikanang lmaḥ rāmanta i kaṇḍing gusti si daisi patih si pingul si i ir kalima si raka si si tangkir bu^a gusti ing buang lu si pupul paruḥ si panamuan si mula partaya sang pi si tiruan wariga galah si t ir hular si hi si haburu si ma

XV.

Zuiltje, afkomstig van Nangoelan; (volgens een conjectuur van den Heer Rouffaer in Notulen 1909 p. LXXX van Kali Gowok), thans D. 46 in het Museum in Batavia. Alklatsch als boven. Dr. Brandes (Catalogus p. 389 sq.) beschrijft het aldus: „Rond zuiltje met rond hoofd, en vierkant voetstuk, met het zuiltje uit één stuk. Gelijk aan het vorige no., doch iets kleiner. Zeer verweerde bazalt. De legende, die boven op den kop begint, loopt in een spiraalvormigen regel om den steen (9 regels). Het schrift is oud-Javaansch van Midden-Java, doch de letters zijn grooter dan op het vorige no. Afkomstig uit Jogjakarta (Westergebergte bij Nangoelan). Vroeger eigendom van Pangeran Soeria Nĕgara. Geschenk van Raden Saleh, Not. VI, 60. Hoog 44, doorsnede 31; voetstuk hoog 14, breed 29. Draagt dezelfde legende als de voorgaande steen, doch korter, daar minder getuigennamen zijn vermeld”.

|| o || swasti cakawarṣātīta 804 kārtikamāsa tithi tṛtīya çuklapakṣa ma-
wulu pahing soma wāra tatkalā si pangat balakas pu balahūra manusuk sīma
ing alas i salima mahaka ikanang lmaḥ rāmanta i paku wangi kalang si tēman
gusti si walasaramya kalima si saras si sa i /inawuhan si taji
s gusti i sūkweḥ si limū kalima si tungkak gusti ing kawī si guṇya
parujar si mangēn si upawi kung partaya sang bikrama wariga si
jangka si wuruswata wariga gala si tuḍuk hulai(r) si ulup si wuwwas
tuha bang si wurhya si si pūḍya(ng) tūha i tanggil sinungah
si ulup si warud si la k tuhalas hadyan si pangapus i sēki sini-
kaha sikuñci hulu wuatan si wurugul wahuta si laing pu lubah
tuha paḍahi si nūṣa marga si bulah hyang i patahunan si kumbah || o ||

XVI.

Koperplaat van 34×6.5 cM., in 1893 aan het Bat. Gen. ter bezichti-
ging aangeboden (Notulen p. 90 sq. en 101) door den Heer C. den Hamer
onder bijvoeging, dat de plaat vermoedelijk afkomstig was van het Diëngplateau
en door den Regent van Banjoemas gezonden aan wijlen Pangeran Brātā II.
Dr. Brandes gaf de volgende determinatie (p. 90): „Het begin van een piagēm,
uitgereikt door den rakryān apatih i wēka pu Catura aan de desa
Kwak, dus naar alle waarschijnlijkheid weder één der verzameling [die gevonden
zou zijn te Ngabean in Kedoe, zie Not. 1892 p. 23]. Dit stuk, dat bij uitzondering
begint siddhir astu, swasti enz. is uit çaka 805 enz.

Dat de opgave omtrent de herkomst: het Diëng-plateau, twijfelachtig
is, leert het voorafgaande”.

1. || o || siddhirastu || swasti cakawarṣātīta 805 çrāwanamāsa, caturdaçi çukla,
tu, wa, çu, wāra, tatkalā rakryān apatih i wka pu catura, manū
2. suk tgal i ratawun, dadya sawah tampah 4 rowangnya sinusuk tgal
pahalalangan i kwak, dadya sawah tampah 4 muwah rowangnya si(nu)suk
3. kbuan patapūn i mulak dadyanya sawah tampah 4 simāning prāsā la i lanḍa
tampah 5 simāning dharma umah ing pastika tampah 4 kinon manusuka

4. kna sīma, sang makudur sang kusambyan pu raja kinannān sira pasak pasak mas mā 5 wḍihan rangga yu 1 pinaka walang halu wḍihan yu 4 sang hyang wra
5. hmā wḍihan yu 1 bras kadut 1 wsi ikat 1 sang makalambi haji pu manghaling madmak i kuwu, mas mā 5 wḍihan rangga yu 1 patih ing wanua sang kalya
6. n pu sandiha parujanya si wurulu wḍihan rangga yu 1 wahuta amwul si wanda mas mā 5 wḍihan rangga yu 1 kain sawlah pituturnya syangga mas mā 1 wḍihan rangga yu 1
7. muwalḥ wahuta amwul pu canglu asintuk mas mā 1 wḍihan rangga yu 1 kain sawlah, tuha kalang si pahing rama ni andalan mas mā 4 wḍihan
8. rangga yu 1 ken sawlah, tuha wanua 4 si mangi kaki laṇḍa, si kalala kaki gi(?)rang, gusti 5 si sangka kaki wada humba si paraṇji rama ni giri, si ngēh rama ni kmir
9. wariga si paraga rama ni wanda, huler 4 si kaṇḍa, rama ni wurutga, si ananta rama ni sāla, paruḥar si tunu rama ni ratni mas mā 1 wḍihan

XVII.

Steen, blijkens een aanteekening op de transcriptie eenmaal staande op het residentserf te Magelang, thans als D 39 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bureau No. 338; afgietsel Leiden Ethn. Mus. No. 2987 (Cat. Juynboll p. 232). Dr. Brandes geeft in den Catalogus (p. 387 sq.) de volgende beschrijving:

„Groote ruwe, weinig behouwen, vormlooze steen. Zwart. Andesiet. Aan ééne zijde 33, slechts gedeeltelijk te lezen, regels in Oud-Javaansch schrift van Midden Java. Afkomst onbekend. Hoog 127, breed 64 en dik 30.

(‘aka 806 (= A. D. 884). Schenkingsoorkonde uitgereikt door ‘ri Kahulunnan. De naam van de plaats, het blijkt namelijk dat er een wanwa tot sīma wordt verheven, is nergens voldoende duidelijk te lezen. Bevat, behalve getuigennamen met vermelding van het hun geschonkene, een kort beëdigings-formulier”.

1. || o || swasti cakawarṣātīta 806 mārggaçira māsa pañcami caklapakṣa mawulu wa
2.   çrī kahulunnan manusuk wanwa i
r   kahulunnan
- 3.
4.   ḥ sawalḥ ni wanwa ḥaj
                                 çrī kahulunnan manusukka saṇḍa
5.   lakibi sang lakilaki pu wiḍya
6.   lu winailḥ wḍihhan yu 1 eiwaḥidang kayu mbu
                                 kaṇḍyal winailḥ wḍihhan

yu

7. maṇḍiri winaiḥ wḍiḥhan
gu yu 1 wanwa
8. tan sanḍangwal winaiḥ wḍiḥhan ciwa
kidang yu 1 purah manga i wanwa sowang
9. naiḥ wḍiḥhan ciwakidang yu 1 lawanya
linda n winaiḥ wḍiḥhan ciwakidang yu 1 saksi sang marhyang
10. i ñca winaiḥ wḍiḥhan putiḥ yu 1 i kariya
pu masa winaiḥ wḍiḥhan ciwakidang yu
11. blah yu winaiḥ wḍiḥhan ciwakidang yu 1
kayu mṛ nsi winaiḥ wḍi
12. han yu 1 lawan lukai 1 taḥ 1 samantya
winaiḥ wḍiḥhan yu 1 lawan
13. juru i tru i pu mpan sima
winaiḥ wḍiḥhan yu 1 sang matuha i
14. naiḥ wḍiḥhan yu 1 rama i lumku si kañci winaiḥ wḍiḥ-
han yu 1 suhausuhan 1 ka
15. la paṇḍak sika winaiḥ wḍiḥhan yu 1 rama i du langai
si ptung winaiḥ wḍiḥhan yu 1
16. pra luḥ si banda winaiḥ wḍiḥhan yu 1 juru i wari-
ngin si agas winaiḥ wḍiḥhan
17. tataḥ 1 rama i kḍu si kalap winaiḥ wḍiḥhan yu 1 rama
i huluwanwa si nagap winai
18. (ḥ wḍiḥ)han yu 1 juru i panigaran si garu winaiḥ wḍiḥhan yu 1 rama
i pulunnan si ganū wi
19. naiḥ wḍiḥhan yu 1 rama i wunuk si pa(ug)ga(ug)wa winaiḥ wḍiḥhan
yu 1 rama i kayumbungan si ta
20. mbah winaiḥ wḍiḥhan yu 1 juru i mantyañsiḥ si kali winaiḥ wḍiḥhan
yu 1 rama i çriḥaji si ma
21. na winaiḥ wḍiḥhan yu 1 rama i sukun si gana winaiḥ wḍiḥhan yu 1
juru i wuattan si suka
22. na winaiḥ wḍiḥhan yu 1 juru i pti sanghap winaiḥ wḍiḥhan yu 1 juru
i paṇḍakyan sima winai
23. ḥ wḍiḥhan yu 1 rama i maṇḍan si guwa winaiḥ wḍiḥhan yu 1 rama i
kalanḍingan si raga
24. winaiḥ wḍiḥhan yu 1 rama i wunta sampingi winaiḥ wḍiḥhan
yu 1 kaisiṇḍining winaiḥ wḍiḥha

25. anung giular çri kahulunnan mulā akasa niug manusuk
şima anak sanḍanukap si
26. nta pu satka sa i nukap || ikana tudai mapapa tadah
kamung hyang yāwat yan hana .
27. - suk çri kahulunnan kadi ya
niking hantlu an wintanga kanya tan tka i
28. ngngannanya anu umugah
ugah ya samangkana iking hayam taktakya papā
29. samangkana hamanguga-
nanya anung umugahugah ya samangkana yan pasukka ing
30. manganna ya samangka-
na yan para i tgal ulā matukka ya samangkana yan para
31. mo pya ya samangkana
yan para i luah wuhaya umanganna ya samangkana ya
32. wa i dunungnya karu
mangngannanya anung umulahulah suçuk çri ka
33. hulunnan likhita tu ||

XVIII.

Zuiltje, afkomstig van desa Boeloës (distr. Balak, res. Kedoe), later naar Magelang overgebracht en van daar blijkens Notulen 1894 p. 62 en 119 naar het Museum te Batavia, waarin het als D 93 is opgenomen; een abklatsch is op het Oudheidkundig Bureau, no. 356.

1. Swasti cakawarsatita 808 phalgunamāsa trayodaçi çukla pakṣa wūrukung kaliwuan
2. brhaspati wāra puşyā nakṣatra çobhana yoga tatkāla sang pangat mung-
gu muang arinira sang
3. hadyan palutungan binihaji sang dewata ing pastika, sumusuk ikeng
wanua i munggu antan
4. çimā punpunnana nikanang wihara i gusali tapah haji punggul sangkari
çri mahārāja rake guru
5. n wangi tatra çakṣi sang patih singgang pu mang halangi patih wala-
hingan pu sḍang, luwang pu amwari, ma(ng) dangkpi pu senā
6. wahuta tumapal pu pi b(?)ang wiukas juru pu tiri, gusti i munggu
antan pu kinlong, kalang pu çrişti huler
7. pu ugrā winkas pu w(?)epo tuha wērēh pu ugri ||

XIX.

Steen, bevattende het begin eener inscriptie, afkomstig van Singasari bij Malang, door den Heer Bik naar Batavia gebracht, langen tijd in den naar dezen steen genoemden Gang Batoe Toelis staande en vandaar door bemiddelling van Dr. Brandes opgenomen als D 54 in het Museum te Batavia. Men zie over de geschiedenis van den steen de nota van dien geleerde, opgenomen in Notulen 1887 p. 104—108, waar ook naar vroegere litteratuur verwezen wordt (cf. Verbeek p. 298—300). Abklatsch Oudheid. Bur. no. 377 en 529. Het vervolg van de inscriptie is op den Ganeça, no. XX van deze transcripties, teruggevonden.

V o o r z i j d e.

1. || awighnam astu swasti cakawarsātita
2. 813 baiçākhamāsa tithi pratipādaçukla
3. wu wa ang wāra pūrbwasthāna tatkāla ðapunta ramyah muang ða
4. pu hyang bhārati ðaman tarša ðapu jala manīma lmaḥ ri bali
5. ngawan tgal ring gurubhakti sambandhanya sinīma sangkāri pi
6. ntakūsiḥ nikanang rāwa ri baliwan sap( )suk wanna i sang mapa
7. tiḥ katrīni sangkā yan hlat katakut( )ikanang tgal
8. muang mamuhara duḥkha ya iriya yāt( )matangyan pama
9. laku ðinatangkalan sambalunya i rakryan kanuruhā
10. n pu huntu ikanang rāma ri balingawan ða sang mapatiḥ
11. katrīni ðumatangkalan sambalunya i rakryan mahulu
12. n an sīmān ikanang tgal ring guru bhakti tan winihang
13. pintakasiḥ nikanang rāma de rakryān ya ta matangnya n
14. sinīma ikanang tgal de ðapunta ramyah muang ðapu hyang

Tweede gedeelte.

- a. 1. bharati ðamantarša ða
2. sang jala sangkā ri anu
3. graha rakryān i sang
4. mapatiḥ katrīni sang
5. mapatiḥ umanugrahā
6. kanya sīmān anung ta
7. ya byāya ning manīma
8. mūs tumama i ra
9. kryān su 4 wāḥan
10. biṇi yu 1 i rakryā
11. n anakbi rukai watanga

12. n nayaka ri limus su
  13. 2 kain blaḥ 1 i pu ku
  14. til nayaka ri tlatla su i
  15. kain blaḥ i pajuru mas
- b.
1. man bungguluh pablu
  2. kāwangyan man do
  3. n muang man inḍil
  4. anung rāma i balingawa
  5. n winkas sang mahama
  6. ntagani juru wanua ḍa
  7. mandyus hulu wua
  8. ttan sang draḥa ḍapu bu
  9. rkulū tuha buru ḍama
  10. n sahaja rāma kuba
  11. yān ḍaman lama ḍapu
  12. panginangin ḍaman ḡānanta
  13. unḍahagi sang salara
  14. b wariga man sanḍu
  15. k tuhalas ḍaman suddha

A c h t e r z i j d e.

1. su 2 wdihan yu 4 anung mapa
2. rṇnāḥ ri sang mapatiḥ muang sireng pakarayan ka
3. māś su 2 i sang wahuta katriṇi mā 14 nā
4. han byāya sang manīma i pingsor ni anugraha rakryā
5. n ri sang mapatiḥ katriṇi juru kanayakān rikang kāla sang pa
6. rhyangan sang rangga mangrangkpi sang balubaluh sang rapoh mataṇḍa sang
7. kalanggaran paruḡar sang talagatalaga juru lampuran sang ra
8. tinggin pu gapaka mangrangkpi sang ratahun ḍangatuahi
9. juru badwā raḥa sang halalang mangrangkpi talabung nayaka ri ca(ng)ra
10. ma manunggū sang subhasita juru ming warakat sang bharata manmak
11. ri haryyāng mangasḥakan sang tām̄ba madwal ri mangin si i
12. citralekha sang lakṣaṇa madmak ri pa wahuta padwa
13. n sang buntit wungkal raya sang wala pakambangan sang bu
14. ngalah patih sangat sang butuhan manghāmbin sang bu

---

b. 8 draḥa — draga. Achterzijde 7 kalanggaran-talanggaran; 10 ma/mak-ma/mak.

15. kabangyan sang nwag juru banua sang n ma
 16. ngrangkpi sang rantan gusti sang *tu k* pangurang sang *panačan* (pang juru)
 17. an sang gali juru kalang sang kumāra asta *latta* saru
 18. patih manmatuan muang sang mahāmbēn

B o v e n.

1. muang ḍapu *kēki* nāhan kwelḥ inangščakan pasatyasatmatita
 2. pinakasākṣi an sinīma ikanang tgal i gurubhakti hmalḥ ri balingawan
 3. de ḍapunta ranyalḥ muang ḍapu hyang *bhūrati* ḍaman tarṣa ḍapu jala kuuang a
 4. nugraha rakryan muang sang juru makabaihan umingsor i sang mapu

XX.

Geschonden Ganeça-beeld, op welks ruggestuk een inscriptie staat, die juist aansluit bij de vorige; deze laatste breekt midden in een woord af, en die op de Ganeça begint met de tweede helft van dat woord. Ook deze inscriptie moet dus van Singasari afkomstig zijn. Het beeld werd door den Heer Melville aangetroffen op het Chineesche kerkhof te Malang en vandaar door bemiddeling van Dr. Brandes overgebracht naar het Museum te Batavia, waar het eerst als A 156c onder de steenen beelden, later als D 109 onder de beschreven steenen werd opgenomen; de abklatschen zijn genummerd 460 en 551. Men zie over dit stuk Rapp. 1901 p. 7, Notulen 1901 p. 132 sq. en 1902 p. 35—36 en p. CCXIII sq., waar de beschrijving van het beeld gegeven wordt.

1. tih katrīpi ri parṇa
 2. han ikanang sīma tan katamāna deni sapra
 3. kārāning miçra, pangurang kring, tapa haji, makalanggang, mangrumbe, paḍa
 4. mapui, manimpiki, halu warak, limus galuh pangaruhan wungka
 5. l tajam ityewanādi sakwaiḥ sang mangilala kabaiḥ tan tamū rika
 6. nang sīma kamulān, nāhan anugraha rakryan ri denyān
 7. katakutan ikanang tgal lāgi panghawattani mangēlē ya
 8. ta mangde durbbala rikanang anak bauua ri balingawān āpa
 9. n lanā ya manahur dening rāh kasawur wangke kabuuan ya
 10. ta sambandhanyan inanugrahūkan sīmān de rakryan, ma
 11. kapḥalā karakṣānanikanang hawān gēng, ja dānyannāryya (lees donyan)
 12. katakutan, ya ta matangyān sīma kamulān ngara

15 kabangyan-kawangyan. Boven 1. Op een tweede, klaarblijkelijk vroegere, transcripties luidt deze: muang ḍapu caraki nāhan kwelḥ . . . i sasa an satya satmatita. Boven 4. De tweede transcriptie geeft rakryān.

13. nya mangasṣakan kambang i sang mapatih angkaṅ julung matḥ
14. hṛ pinakawuat *phajinya*, likhitapātra panuratan
15. sang wugal kunang asing lumburikanang sīma an huwus
16. inanugrahān hayu de rakryān muang sang juru makabai
17. han mo sakawuangnganya niyata ya mamangguha duḥka magēng ta
18. rwarahan bhaṭāra sūkṣma ni pamigrahānīra iriya

XXI.

Steen, volgens Rapp. 1908 p. 203, hoog 1.63 M., breed boven 0.82 M., beneden 0.69 M., dik 0.37 M., staande op het erfpachtsperceel Penampihan tegen het Wilis-gebergte in Kediri, en waarvan thans het schrift vrijwel verdwenen heet. (Zie Verbeek, p. 261 en Rapp. 1908 l. l.) Abklatschen worden vermeld Not. 1869 Bijl. N, 1876, Bijl. II no. 31, 1888 p. 11; thans Oudh. Bur. no. 435.

In een als Bijlage II bij de Notulen van 1888 gevoegde nota doet Dr. Brandes op p. X—XII, na geconstateerd te hebben, dat de steen tot een groep behoort, welks schriftsoort „staat tusschen oud- en nieuw-Javaansch en dus zeer belangrijk is”, onder meer de volgende mededeeling:

„Het kwam thans aan den dag, dat dat opschrift een copie (?) of een omwerking (?) moet zijn van een ouder opschrift, dat mogelijk in het jaar 820 Çaka, zooals het opschrift het laat voorkomen, is uitgereikt. Algeheele inauthenticiteit schijnt niet te mogen worden verondersteld. De vorst, die den vrijbrief heet geschonken te hebben, draagt in het opschrift den naam *hyang sri haji Balitung hutunggadewa*. Nu is indertijd door Dr. Cohen Stuart, in zijn Kawi oorkonden, een oorkonde bekend gemaakt die te vinden is op het ruggestuk van het Gaṇeṣa beeld te Blitar (K. O., no. XXVI). In dat opschrift, doch niet in de door Cohen Stuart uitgegeven transcriptie, die belangrijk aangevuld en verbeterd kan worden, vindt men, terwijl dat opschrift dagteekent van Çaka 829, een *crī mahārāja — dyah Wa (of Ba)litung crī Iwarakeçawasamarottung-gadewa*. Daarom ligt het voor de hand te veronderstellen, dat deze vorstennaam aanleiding heeft gegeven tot het, tegenover de wijze waarop vorstennamen en titels in andere inscriptien uit de negende Çaka-eeuw gewoonlijk worden aangegeven, op zich zelf vrij zonderlinge *hyang sri haji Balitung hutunggadewa*, maar tevens mag men de gevolgtrekking maken dat, toen men dat opschrift copieerde of omwerkte, het andere stuk niet meer kon worden gelezen, men het niet meer verstond of het niet meer bestond. Daar het schrift van de inscriptie overeenkomt met dat van de opschriften in het Surabayasche van Çaka 1408 en van het opschrift van Çaka 1383 in het Museum, en men verder schijnt te mogen aannemen, dat dit laatste opschrift ook van Penampihan afkomstig is, want onder de beschreven steenen van het Genootschap moet er zich een van die plaats bevinden, schijnt de conclusie dat ook het hier besproken opschrift van daar, op den steen die zich ook ter plaatse bevindt, in omstreeks denzelfden tijd in den steen is gebeiteld, allezins geoorloofd. Dan is dat opschrift veel jonger dan het jaartal op den steen zou doen vermoeden, en hebben wij dus opnieuw een voorbeeld van iteratie van een oud stuk zouds er reeds meer aan den dag zijn gekomen (zie bijv. Groeneveldt Catalogus, bl. 358 en 363, no. 31). Uit het opschrift zelf kunnen daarvoor nog verdere argumenten worden aangehaald”.

Voor deze argumenten, welke aan de taal en spelling van het stuk ontleend zijn, verwijzen wij naar de Nota zelve.

1. om guwawu awignamastu wusyapta sa śaka warsatita 820
2. kartikamasa tithi pañcadaśi çukla paksa, pa, wa, wo, wa
3. ra julun purwasta, bra sara wesikanaksatra sutra dewata mwa sandramañda
4. la yoga tista yama parwesa metra maha si rasiba i
5. ta, hyan sri haji naluñtu (lees balitung) hutungadewa kunan radyan lanñamok ma
6. sira yan ma samutra kunan radya mahisa lalatēñ umilañakēñ
ra hyan sri ma
7. aya mamitan sinu(n) wka makaliñanya matungu ndaçuñira
wilis
8. inaturrakēñ pan hyan i ke hikonca san hyanapa i punanñiti
ya kunan wna
9. nasakarma di suñanti sañta/ri i ko sanipa i yanapñitiya
gyanya pupu
10. pudupudu tna pula n awatnatagan kiduliñalas
sakarma ña/a
11. pramana ha
satriya kacaturrasarmi
12. tuwi bramasāri tu, wi grhasta biksuka wanaprasta kimu ta wersya
sudra ca
13. ndala mleca yadyanana prasta la ñanarag hasa haji tañda mantri
kulakula
14. tuhatuhan rajaputri makadi san prabya kunan naggata yawatabar
mapan mipin
15. ñulahulaha ñubahana sarasa ra hyan aghda ji prasasti salwiriñ mañula-
hakēñ ta
16. ta pra upata magēñ
ikutani syata
17. ñta jē riñgit inadēgakēñ hyan marmanya sinuñ kmita hyan san hyan
sagdaji prasasti mata
18. nda balitun utunga dewa ha denira kunan
lanñamon maka/ñi ra ñma i samu
19. tra makadi

---

3 en 4. wellicht moet in plaats van wesika en parwesa gelezen worden waisika en parwaisa.

XXII.

Steen, afkomstig van Bara tengah (distr. en afd. Poerworedjo der residentie Kedoe), sinds 1890 in het Museum te Batavia opgenomen als D. 78. (Notulen p. 24 en 44). Op de laatstangehaalde plaats deelde Dr. Brandes de dateering in 823 mede.

1. || swasti cakawarṣātīta 823 asuji māsa pañcami kṛ | śnapakṣa, wurukung |
pahing soma wāra a stha mṛgaçiranakṣatra çiwayo | ga tatkāla rake
2. wanua poḥ dyah mala wka sang ratu bajra anak wanua i pariwuta |
n sumusuk i | kanang wanua i kayu āra hiwang watak watu tihang sa |
guha kaṭika
3. kataganya gagānya ityewammādi sapinasu | kuikanang wanua i |
kayu ara hiwang sinusuk rake wanua poḥ, śmanipa | rhyangan
4. tan muang gumawaya ikanang nat i pariwutan | sakahalānya pu |
hayūn, tandeyan hadyan
5. nang anak wanua i kayu ara hiwang matangyan si | nīma de rake banua
poḥ dyah mala, anung panusukan rake wanu | a poḥ rikanang ba
6. nua ri kayu ara hiwang, rakryan i watu tihang pu sang | grāma çuran-
dhara, a | nak wanua i gulak watak mamali deça | inangsēan wḍiha
7. n gañja haji pātra sisi, yu 1 pirak kāti 1, | singsing prasāda | woḥ 1
brat su 1 rakryan patimpuh pu ranya | anak wanua i
8. paranggang watak paranggang inasēan kangañja | haji pātra sisi | blah
1 pirak kā 1 mā 2 singsing prāsāda woḥ | 1 brat mā 8 pa
9. magat wadihati pu dangpit anak banwa i paḍa | muan watak | wadihati
wḍihan rangga yu 1 mas su 1 mā singsi | ni prāsāda woḥ 1
10. brat ma 6 tuhān i makudur sang wangun sugih | pumañikṣa ana | banua
mantyasih watak makudur wḍihan rangga | yu 1 mas mā 1
11. singsing prāsāda woḥ 1 brat mā 6 mangrangkappi tuhān | sasūpampañ-
jang pu | barmni anak banwa i mḍang watak makudur wḍihan | rangga
yu 1 mā 1
12. singsing prāsāda woḥ 1 brat mā 6 sa(ng) makalambi manu | suk sang
tulumpu | k pu naru anak banua i pupur watak wadi | hati wḍihan
rangga
13. yu 1 mas mā 12 hop pangangkat panungsung sang ma | kudur sang
ḍalu | k pu tangak rama ni lacira kaki muḍing anak wanwa i | taji
watak taji
14. wḍihan rangga yu 1 mas mā 12 hop pangangkat pa | nungsung tuhān
ni ka | nayakānya i watu tihang rake waskar tūl pu pu | draka anak
wanua i ka

15. sugihan watak *dagihan* wḍihan rangga yu 1 | mas mā 6 mangra | mangrakappi tuhān ni kanayakān rake pakambingan | pu paḍḍawa anak wa
16. nwa i lamwar watak waru ranu, wḍihan rangga yu 1 mas mā | 6 tuhān ni lapu | ran rake wawu hyang lampuran pu manu anak wanwa i | panggamulan wata
17. k mauungkuli wḍihan rangga yu 1 mas mā 6 waruja | r sang alas galu | pu wiryya anak wanwa i lang kyang watak paga wsi | wḍihan rangga yu 1
18. mas mā 4 matanḍa sang ḍasagar putuan anak wa | nwa i *gru* ayun | watak hino wḍihan (ra)ngga yu 1 mas mā 6 | tuhan ni dwāragara
19. kaisinwat hayo parwwata anak wanwa i sunumila | k watak wka | wḍihan rangga yu 1 mas mā 4 tuhan ni dwā | ḍmit papa lara
20. san pu dewa anak wanwa i *poha* watak wka | wḍihan rangga yu | 1 mas mā 6 tuhān ni matanḍakan samga | gunung tanayan
21. pu basu anak wanwa i kolungan watak wka wḍi | han rangga yu | 1 mas mā 6 || o ||

XXIII.

Vier koperplaten van $48 \times 14,5$; 47×15 ; 48×15 en $49 \times 14,5$ c.M., gevonden nabij Ponorogo in 1868 en thans als E 12 in het Museum te Batavia (Not. 1881 p. 85, 1911 p. XXIII). Eenige bijzonderheden over den inhoud zijn medegedeeld door Prof. Kern in Notulen 1882 p. 51 en door Holle in Tijdschr. 27 (1882) p. 540, welke zelfde geleerde t. a. p. pag. 544—548 een transscriptie publiceerde. Blijkens aantekening op de transscriptie van Dr. Brandes twijfelde deze er aan, dat Ponorogo de oorspronkelijk plaats van afkomst zou zijn. Eveneens teekende hij aan, dat de tweede plaat waarschijnlijk no. 3 zou zijn, en de derde no. 6 („mogelijk is 6 na hadangan het cijfer van de plaat”), terwijl reeds bekend was, dat de hierbij aansluitende vierde plaat het cijfer 7 droeg. De regels zijn niet aangegeven, evenmin als bij Holle, van wiens transscriptie die van Dr. Brandes niettemin eenigszins afwijkt.

1. Swasti cakawarṣātīta 823 caitramāsa, dwitīya kṛṣṇapakṣa, wurukung, pahīng, budha, wāra, ādityastha, anurāadhanakṣatra mitradewatā, wariyān yoga, taithila karaṇa, tatkāla rakryan i watu tihaug pu sanggrāma dhu-randhara, manusuk lmaḥ kbuankebuan i taji watēk dmung, ukurnya lam-wēan waitan pangidulnya ḍpa sihuā 93 kidul pangabaratnya ḍpa sihuā 112 kabarat pangalornya ḍpa sihuā 93 lor pangawetannya ḍpa sihuā 112 anung makalmah ikanang lmaḥ anak wanua i taji, ugarannikanang malmaḥ, si tukai rama ni tihaug, nuang si padas ibu ni sunēg, si mendut ibu ni mangās, si kaṇḍiyut rāma ni bērētēk, si tawḍak rama ni sēmēk, si kuḥala rama ni ṇḍanaḥ, si glo rama ni kulir, si bngal rama ni kalihan, ubhaya sanmata patūt ni wuwusnya sakwaihnya, salmaḥ praçama umehakannikanang lmaḥ

muang ikanang rāma i taji kabaiḥ ubhaya niṣeita kapua mangayu bhāgyan sinusuk ikanang lmaḥ de rakryān, nāhan matangyan sinusuk de rakryān ginawai kabikuan, ngarannikanang kabikuan ing dewasabhā muang sawah i taji salamwit simāuikanang kabikuan ngarannikanang sawah ing nyū nāhan parēngnya sinusuk, de rakryān rikanang kāla makon rakryān mangasēakna pasakpasak i rakryān mapatiḥ, sawyawasthā ning manusuk simā dangū, rakarayān ri hino pu bāhubajrapratipakṣakṣaya, rakryān sirikan pu samarawikrānta, rakryān i wka pu kutak, sapangat tiruan sang cīwāstra pu asangū, kapua inasēan wḍihan gañjar haji pātra sisi yu 1 simsim prāsāda wolḥ 1 brat su 1 sowangsowang, rake halaran pu hawang

3. kulumpang wḍihan yu 4 mas mā 4 sanghyang brahmā wḍihan yu 1 mas mā 1 singhal sang makudur arpanguyup wḍihan yu 1 tamwakur mesi wēas ku 1 wsi ikēt 5 mas mā 4 wēas pada 1 wsi ikat 10 wḍus 1 tanḍas 1 kumol 1 pras mewak salaran 1 skul dinyun 5 mewak sarwwamāngsa, tawur hantru 1 hayam lanang 4 hantiga 4 hapū salimas hawu salimas, dāng 1 tarai 1 padyūsan 1 karantiga 1 saragi pewakan 2 wadung 1 rimbas 1 patuk 1 tampilan 1 kris 1 hampit 1 gulumi 1 gurumbhāgi 1 pamajha 1 angkup 1 dan wsi panghatap 1 lukai 1 linggis 4 wangkyul 1 lanḍuk 1 sanḍi 1 panginangan 1 kampil 1 sṛnti 1 dmung irikang kāla pu cintyā anak wanua i guranting watak ranyū, inangsēan wḍihan rangga yu 1 simsim prāsāda wolḥ 1 brat su 1 sang pangat anakwi rake cīri bhāru dyaḥ dhetā inasēan ken buat wetan wlaḥ 1 simsim prāsāda wolḥ 1 brat mā 8 tanḍa rakryān ing burawan tumūt pinakasākṣi ning manusuk simā, sangat kayo pu cara, sangat wrigwrik pu lingga, rake kiwa pu narawira, rake padlagan pu tandang, sangat pangharwngan pu galung, sangat putat pu jagul, sangat hampungan pu basu, sangat kiniwang pu buat, sangat kaliki pu aryya, sangat watu antan pu basa, rake munggang pu swang, sangat rimwañcak pu prṣṇa, sangat pulung kayang pu ananta, kapua winaiḥ wḍihan rangga yu 1 simsim prāsāda wolḥ 1 brat mā 4 sowang sowang, patih kolungan nayaka 6 pu halaran rāma ni kapana, pu dahan rāma ni manunggang, pu dhanū, pu buatolḥ rāma ni bolotong, pu wariga rāma ni surung, pu halaḍing, rāma ni komala, winaiḥ wḍihan yu 1 mas mā 4 sowang sowang, anakbinya ken wlaḥ 1 mas mā 2 sowang sowang, patih matuha lampuran 2 pu buddha, sang watu manggul, winaiḥ wḍihan yu 1 mas mā 4 sowang sowang, pu grīdha rāma ni nala, pu bayatū rāma ni guti, winaiḥ wḍihan yu 1 mas mā 4 sowang sowang, patih mangju
6. pinḍa prāṇa 392, kapua inagamman wsi wrū ruang puluh wsi lima wlas wsi sapuluh wsi isor sowang sowang parṇnah ning tinadaḥ wēas kadut 57

hadangan 6 hayam 100 muang saprakāra ning asinasin, deng asin, kaḍiwas, kawan, bilunglung, hantiga, rumahan, tuak len sangkā ing jun, muang skar campaga, puḍak, skar karamān, ron dinānan tamwai ning manadāḥ taṇḍa rakryān ron 6 sang wahuta hyang kudur 1 tamwiran ron 1, patih wahuta, nayaka lampuran, winkas ning wahuta parujar ning patih ron 2, humarap kidul lor ning kalangan tpi siring ning wanua 7 ruanguang ing sasiring ronya 14 humarap kabaratwetan ning kalangan tuha padahi ron 5 humarap kidul i pungkuran sang mapatih mūla wuai ron 4 rāma māgamman i taji ron 4, waduā rarai rāmanta ron 5, piḍa ron dinānan tamwai ning mawaiḥ manadaha 15, kahlamanya, ing tṛtīya kṛṣṇa, pa, po, wr, wāra, winaiḥ ikanang rāma i taji manadaha muwah ron dinānan 10, waduā rarai rāmanta, ron 5, rāma jūtaḥ ing kabikuan ron 2, reṇanta matuha manuam ron 12, piḍa ron kaping rua nikanang rāma manadaha 29, ika piḍa nikanang ron rikanang pangan ping rua 44, nāhan paruṇaḥ taṇḍa rakarayān ing burawan masamūha, muang ikanang rāma i taji, mamangan manginum majuu, maskar, masiwo, mangigēl manawung karung hayam, kapwa mahyun taṇḍa rakryān maguyuguywan

nikanang rāma, i sampun taṇḍa rakryān masawungan mangigal ikanang rāma kabaiḥ molih patikuliling gumanti reṇanta mangigal, molih patikuliling, mareryan (*lees marāryan*) reṇanta mangigal, umadēg sang makudur manguyup umangsō ikanang patih wahuta nayaka lampuran tpi siri(ng) muang kalang gusti wariga winkas parujar, sahananing rāma māgman kabaiḥ muang rāma maratā, muang reṇanta matuha rarai hadēan hulun gr̥hastha wiku, kapua malu

7. ngguḥ kumnlilingi sang hyang watu sīmā, muang kulumpang ri sor ni witāna, i nata(r) nikanang kabikuan ring dewasabhā, kapua rumēngēakan de sang makudur manguyup, ri sampun sang makudur manumpa(h) panapamo (*lees manapathe*), manamwah ikanang rāma kabaiḥ ri sang hyang watu sēmā, ri sampunya manamwah kapua ya kabaiḥ unuwahi ronya, nāhan luīrning dening sumusuk ikanang kabikuan ring dewasabhā, muang sīmānya sawaḥ lamwit 1 sampun ḡddhapariḡddha kasusukan nikanang kabikuan ri dewasabhā, muang sēmānya de rakryān ri watu tihang pu sang-grāma dhurandhara, winehakanira ya ri anaknira anakbi sangat dmu(ng) pu cintyā rake gr̥i bhāru dyaḥ dhetā, sira rumakṣā sang hyang dharma, sira wruha i kayuakua nikanang kabikuan, sira mawnaha karmmanya, samangkana deya sang karmmanya kabaiḥ kapua sira matguha ri swakarmmanira, yāpuan hana mahala rikana āyatana bhaṭāra, prasamā sang karmmanya kabaiḥ, gumawaya ikanang mananā, yathānyan rahayua, matangya

rake çrī bhāru atah winaiḥ rakryān i watu tihaṅ irikanang kabikuan, muang sahanani wka rake çrī bhāru. ri dlāha ning dlāha sirūtaḥ pramāṇu kumayatnākna sang hyang dharmma, ikana kunang sahanani i wka rakryān i watu tihaṅ anung len sangkā ri rake çrī bhāru, tar ilua rikanang dharmma muang irikanang sīmā, pangasēana nikanang kabikuan, ing parhyāngan haji ing raja, buat thajyanya mangragā kamwang, angkaṅ talun, muang mas ku 2 panuwasa hasap maknā ri bhaṭāra ring raja, untua ing caitra, samangkana mas untua ring aṇuḍi, yāpuan hana sukhaduḥkhanya, sang marhyang ing raja atah gumunadoṣāya, yathānyāya ¹⁾, yāpuan kana kilalān umunggu, rikanang kabikuan, baṅyaga wantal, unḍahagi, paṇḍai mas wsi tānira, kāṅsa, macadar mangalang hadangan sapi wḍas aṇḍah, pīnilai katanggagan, samwal mapadahi, mangidung, ityāiwamādi saprakāra ning kilalān, pattātaḥ tunanā ri bhaṭāra yan paṇḍai prakāra putang gusali tumamā ri bhaṭāra, salwiḥnya srahakna ri sang mangilala drabya haji, mangkanātaḥ parūnaharikanang kilalān kabaiḥ yanunggu rikanang kabikuan ring dewasabhā, matangyan mangkana parūnah nikanang kilalān kabaiḥ anugraha çrī mahārāja rake watukura dyah balitung i rakryān ri watu tihaṅ pu sanggrāma dhurandhara, nāhan lwir ni kasangskārūnnikanang sīma ing kabikuan ring dewasabhā muang simanya sawah matangya deyanikanang sang caturwarma wuluh panawī patih wahuta kalang gusti wariga winkas paruḥar tuha banua muang sowāra ning rūma maratā anak wanua kabaiḥ katguhakuantā iking sīmā i taji kabibuan ning dewasabhā, sīma rakryān i watu tihaṅ yāpuan hana kumirakira kalwurana miking sīmā, pañcamahāpā(ta)ka pangguhanya, manurat jayapātra citralekha i dmu(ng) sang neṣṭi || o ||

XXIV.

Twee koperplaten, vermoedelijk met elkaar verband houdend, atkomst onbekend, thans in particulier bezit te Kopenhagen. In Notulen 1898 p. 88 sq. deelt Dr. Brandes hieromtrent mede „dat hij van Prof. Kern te Leiden voor het Genootschap mocht ontvangen twee rubbings, ieder van één zijde, van twee verschillende koperen platen. De eene vertegenwoordigt het begin van een oorkonde van Çaka 824, uitgereikt door *mahārāja rake watu kura, dyah balitung, çrī icwara keawotsawatungga* aan de *rāma's* van Watukura, de andere een stuk van een naar alle waarschijnlijkheid andere oorkonde aan de zelfde personen, of hunne nakomelingschap of opvolgers, de *wargga sma i watu kura*, wier chef hier Kalājaya heet, gegeven door een vorst, die de *jalasamūha* als zegel gebruikte. Al zijn deze oorkonden zoo nog slechts gedeeltelijk toegankelijk, zoo bevestigt de eerste toch reeds verschillende bijzonderheden in het opschrift op het ruggestuk van het Ganeça beeld van Blitar (van Kinsbergen's

1) thā of wā. Noot van Dr. Brandes.

photo's no. 332) [alhier no. XXVI], in welk stuk het jaartal 829 gelezen moet worden en de naam van den koning zonder twijfel luidt *mahārāja watu kura, dyah balitung çrī içwarakeçawa samarottungga*, in overeenstemming met de oorkonde van 824, een naam dien men ook ontmoet in het laatste gedeelte van de oorkonde van 823 (platen van Ponorogo [alhier no. XXIII]), en naar waarschijnlijkheid in het in overgangsschrift (haast nieuw-jav. type) geschreven opschrift van Pénampihan (in Kēdiri, dat 820 als jaartal heeft [alhier no. XXI]. Prof. Kern ontving deze rubbings van Prof. Vilh. Thomsen van Kopenhagen, die door de bezitster der platen, Mevr. de Baronesse von D., in de gelegenheid gesteld was ze te maken”.

|| o || swasti çakawarçātita, 824, çrawaṇamūsa, tithi, pañcadaçi çuklapakṣa, pā, pa, ang, wāra, | maḍangkungan, saptakūraṇa wiṣṭi, pūrwawāsadhūnakṣatra, çiwayoga, tatkalā mahārāja rake watu kura | dyah balitung, çrī içwarakeçawot-sawatungga, maueḥ panīma, mā kū 1, irūmanta i watu kura, parṇualḥ | dharmma pangasthūlan ri sira, angken pūrṇamaning bhadravāda, kabhaktyana de rūmanta i watu kura, kunēng ikang sawa | ḥ, gagā, rēṇēk, tēbuan, yatikāmijilakua pirak, mā 1, ing sarahi, duwan babadan, mā 3,

parūkraman rakryan apatiḥ, mamrahakēn i pāduka çrī mahārāja, matangnyaninu | bhayasanmata panghyang wargga sīma makamuka ikangapañji kalājaya, de pāduka çrī | mahārāja, an makacihna wargga sīma wineḥ makmitana sang hyang ajnā haji tinanḍa jalasamū | halaūcana, mrat(i) subaddhakna pagēhnyānugraha pāduka çrī mahārāja i wargga sīma i wa | tu kura, an kewala susuk sīma swatantra lpas tapwa ikang i watu kura, ta

XXV.

Steen, afkomstig uit de afd. Goenoeng Kidoel der residentie Jogjakarta (volgens conjectuur van den Heer Rouffaer in Notulen 1909 p. LXXVIII van Tjandi Idjo), later op het residentserf te Jogja staande, thans als D 17 opgenomen in het Museum te Batavia, zie Notulen 1875 p. 83 en 106; een abklatsch vermeld Not. 1860 Bijl. N., thans Oudh. Bur. no. 153 en 154. Litteratuur over de steenen, vroeger op het residentserf te Jogja, is te vinden bij Verbeek p. 164—167. De steen is afgebeeld bij van Kinsbergen, foto 180 en 181, de voorzijde is in facsimile afgebeeld en besproken door Cohen Stuart en v. Limburg Brouwer in Tijdschr. XVIII p. 104—108 en later opgenomen als no. XXIV in de Kawi-Oorkonden. Dr. Brandes deelt over deze inscriptie (Catalogus p. 378) het volgende mede:

„Steentje van den typischen vorm, met spits hoofd. Zwart. Hoornblende andesiet. Oud-Javaansch schrift van Midden-Java, aan twee zijden beschreven (voorzijde 13, achterzijde 16 regels eenigzins beschadigd). Afkomstig uit het residentiehuis te Jogjakarta. Hoog in het midden 82, aan de zijden 67; breed van boven 44, van onderen 34; dik 9.

Çaka 828 (= A. D. 906). Oorkonde, waarbij door Rakryan i wungkal tihang pu Wirawikraman de wanua i Kanḍangan en de daarbij behorende çukuhan wanua i Hijo, als vrijgebied behorende bij de parhyangan i Prasāja (nader omschreven als *patapūn mungasū i lumku*) als zoodanig gecontinueerd worden (*pinagēhakan parnahnya n çima*)”.

Voorzijde

1. || o || swasti cakawarṣātita 828 bhadrawā
2. da māsa titthi pañcamī kṛṣṇa pakṣa was wa
3. gai wṛhaspatiwarā swatīnakṣatra byatipā
4. da yoga tatkāla nikanang wanua ika
5. ṇḍangan muang anaknya ri wanua i hijo
6. watu wungkal tpat ḡmāni parhyangan i
7. prasāja wata/ patapān mangasö i
8. lumku pinageḡhakan parṇaḡnyan ḡma
9. rakryan i wungkal tihang pu wirawikrama
10. n sang hyang parhyangan i prasāja wata/
11. patapān mangasö i lumku ja ma/apun
12. punana ya muang sang pramāna ri sapangguhanya muang
13. saprakāra ni sukhadukhanya muang kilalā

Achterzijde.

1. i prasāja atah parānanya prasa
2. wanyan kinounakan pagēḡhakna de rakryan
3. sangkāyan ruang riṇḍung parṇaḡnikanang wanua ḡma
4. i kaṇḍangan muang i ihijo (*tapasakan?*)
5. dai rāma wanua i wungkal tpa/ mawaili pa ma
6. i pangguhan katrina i ihijo pirak
7. l i satahan satahan kēnannana ya
- 8.
9. punpunnan sang hyang parhyangan
10. ri prasāja yāta matangyan pinagēḡhaka
11. n tan wanua i wu
12. l tpat muang wahuta patih i abwatthaji nuu
13. ang panggahan sapra atah pramā
14. ṇa i sapra
15. tan puna
16. siakan sira pasambali i sangat

XXVI.

Ganeṣa-beeld, waarvan de achterzijde beschreven is; van onbekende afkomst, het eerst aangetroffen in de verzameling van den regent te Blitar (Verbeek p. 272 sq.) en ook thans daar nog staande blijkens Rapp. 1908 p. 48, waar men een beschrijving van het beeld vindt. Abklatschen worden vermeld Notulen 1869 Bijl. N, Not. 1876, Bijl. II no. 6, Not. 1891 p. 5, 1893 p. 120;

thans Oudh. Bur. no. 298—300, 351, 430 en 437. De inscriptie is afgebeeld bij van Kinsbergen foto no. 332, en besproken met facsimile door Cohen Stuart en van Limburg Brouwer in Tijdschr. XVIII p. 109—117, later opgenomen in de Kawi-oorkonden als no. XXVI. Dr. Brandes, wiens transcriptie veel vollediger is dan de bovenbedoelde, deed over dezen steen een korte mededeeling (Catalogus p. 358) ten betooge, dat het beeld uit de buurt van Blitar afkomstig moet zijn.

1. Swasti cakawarṣātita 829 mārgasiramāsa tithi dwā
2. daçi cūklapakṣa ha wa çu wāra bharaṇīnakṣatra siddhayoga yamadewata
3. tatkāla nikanang rāma i kinwu watak raṇḍaman inanugrahān de çri mahārāja
4. uatukura dyaḥ ba ( ) itung çri içwara keçawasamarottungga mwanḡ mahāmantri çri dakṣo
5. ttama wajrabāhu pratipakṣakṣaya sambandhanyanninanugrahān mūla sawaḥ katajñanan kmi
6. takannikanang rāma lamwit 6 tampah 3 kaḍik 28 gawai 8 kunang sangkāri durbbalanikanang rāma
7. i kinwu tan wnanḡ umijillakan drabyahaji nikang samangkana jarīya manambah i rakryān ni raṇḍaman pu
8. wāma mamalaku manglēbiha sawaḥ tlas wyayanya tumama mās pagēḥ ka 3 su 1 ha
9. ḍangan 1 māsuya su 1 maparah i sang juru mas su 2 kinabaihannira pjah pwa rakryān ni raṇḍaman lumāḥ i
10. tambla tapwan linapiḥ sawaḥ nikang rāma jarīya mangabarat manamākan ya mās ka 5 i çri mahārāja mwanḡ ra
11. kryān mahāmantri muang rakryanta gangsal wungkal tihang wka sirikan kalung warak tiru raṇḡ ḍumata
12. ngakan sambahnya sangat momahumaḥ i pamrata puttara mwanḡ sang prataya i raṇḍaman rake hamparan
13. mwanḡ pu watabwang rowang rakryān pañjiwasapamilihan mwanḡ sang dumbanāhan kwaiḥ nira ḍumatangngakan sambah rā
14. manta i kinwu yāta sambandyanyanninanugrahān masawaha lambit 6 kadik 12 gawai ma 6 tatra
15. sāksī sang pangurang ing kabandharyyan makabaihan rake mandyāngin pu khaṭṭwāngga sang prasan sang mala
16. ṇja sang kasugihan sang rongguy ḍapunta wadwa sang ralwa ing kamanilan kāliḥ sang nila sang drampr
17. s parujar i mamrata sang turuhan sang panagar manurat praṣasti sang ḍapunta gara lek

18. nāhan kweh̄nira sākṣī huwus rāmanta inanugrahān mulih̄ ta sira tkanira hinanākan ta
19. sang hadyan mahilirī kabaiḥ lakilaki wadwan winaiḥ manaḍaha i panghilirī tinaḍaḥ nira ha
20. ḍangan prāṇa 2 masuya su 2 tlas inadaggakan ta sang hyang tēas tatra sākṣī wadiha
21. ti kasugihan pu padma akalambi haji dyaḥ nāngkaladānu i maku

XXVII.

Steen, afkomstig van een onbekende plaats in Oost-Java (volgens conjectuur van den Heer Rouffaer in Notulen 1909 p. LXXX van Matesih) thans als D. 40 in het Museum te Batavia. Het jaartal 84. der onderstaande transcriptie (840? in den Catalogus) is op grond van een verbeterde lezing van Dr. Brandes zelf bij Verbeek p. 8 veranderd in 830. Abklatsch Oudh. Bur. 171 en 172. Dr. Brandes geeft in den Catalogus (p. 388) de volgende beschrijving:

„Van boven gewelfd, door midden gebroken en met een voetstuk met den steen uit één stuk. Zwart. Verweerde andesiet. Vrij erg beschadigd. Aan twee zijden met groote oostelijke oud-Javaansche letters beschreven, resp. 17 en 18 regels. Afkomst onbekend. Hoog in het midden 77, aan de zijden 61; breed 57 en dik 15; voetstuk hoog 15, breed 57 en 30.

Praçāsti van Mahārāja rake watu kura dyaḥ — — çrī Dharmmodaya Mahāçambhū geldende de wanua i Mantyasih met bijbehooren, die alle *patapān's* zijn *susuk sīma kapatihan*. Het schijnt dat de bedoeling van dit stuk is, dat de verwanten van den patih van Mantyasih om beurten, ieder gedurende den tijd van drie jaren (?), als patih zullen moeten optreden”.

Voorzijde.

1. || o || swasti çaka(warṣā)ūta
2. 830 tra thi
3. çī kṣṇapakṣa, tu. u. çā. wāra pūrbwa
4. (na)kṣatra, japā dewatā, indrayo
5. la ājūa haji mahārāja rake watu kurang dya
6. çrī dharmmodaya mahāçambhū umingsor i
7. rakarayān mapatiḥ i hino, halu, sirikan,
8. wka halaran, tirnan, palarhyang, manghuri, wa
9. dihati, makudur, kumonnakannikanang wanua i
10. mantyasih wini(h) ni sawa(h)nya satū, muang alasnya
11. i mu ṇḍ(u) an, i kayu paṇḍa, muang pomahan
12. ikūni wanua katung(gu)an pasawahbanya ri wunut
13. kwaiḥ ni winiḥ nya salē maḍā tan pa guḥ ka
14. nayakan, muang alasnya i susuṇḍa
15. kapwa watak patapan susuk sīma ka

10 satū — saḥ: 12 gu — ku; 13 saḥ — satū.

16. patihan pagantyaganty^ananikanang patih mantyasih sā

17. nak lāwasçanya tla *talān* sowang, kwaiḥ nikanang pa

Achterzijde.

1. kayu paṇḍa, ya
2. tang, kholu rama vi di
3. dadal pu kara ni
4. ni buyut, piṇḍa prāṇa 5
5. na patih, i(na)nugrahān
6. mbandhanyan
7. hān sangka yan makwaiḥ wuatthaji ini
8. i çrī mahārāja kāla ni waraṅgan haji
9. kapūjan bhaṭāra i mangkuççwara
10. çwa talang na i çrī gedeca tunc
11. ra i prati ntaraliki
12. ka kutan ikanang banua ika ni sinarabha
13. rumakṣā ikanang huwān raba
14. maṇ an guhākan ikanang wanwa ka
15. liḥ ikanang kanang pnahanya tau
16. katamanna de sang pangkur, tawan, tirip, sa
17. prakara ning mangilala drabya haji, kring, padammapuy, tapa
18. haji ai(r) haji, rataji, pakalanggang, mangrumbai, manimpiki (einde).

XXVIII.

Koperplaat, afkomstig van Djedoeng (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), thans verloren. Alleen bekend uit een lithographie, terwijl het jaartal foutief is opgenomen bij Holle, Alphabetten p. 48, als 962; Dr. Brandes, die blijkens Verbeek p. 243 sq. de juiste lezing 832 ontdekte, deelt over deze inscriptie het volgende in den Catalogus (p. 359) mede:

„Dharmmodaya Mahāçambhu komt verder voor in een afdruk (facsimile) van een oorkonde afkomstig van Djēdoeng, die naar een afschrift van den Panēmbahan van Sumēnēp in Raffles tijd moet zijn vervaardigd, in het Museum is bewaard gebleven, en evenals eenige andere soortgelijke stukken nooit is gepubliceerd geworden. Het jaartal, dat misteekend is, is ook hier niet met zekerheid te lezen”.

Blijkens opgave van Dr. Brandes in Tijdschr. 47 p. 453 en 456 zijn ook copieën aanwezig in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden.

1. Swasti çakawarçātita 832 *bhadrapādamāsa* tithi pañcamī çu
2. klapakṣa tu n wāra maḍangkungan rudradewatā yo
3. ga irikā diwaçanya manambah i çrī madārāja çegaluh (lees *rake halu*) ma
4. çrī dharmmodāya mahāsama muang rakryan mahāmantri i

5. hino pu dakṣottama bāhubajra pratipakṣakṣaya prayojananira ma
6. tanguyan panambah uminta ikanang lmaḥ
7. nan kulon ngaranya inu yapwan ta ya lwa

XXIX.

Koperplaat waaromtrent Dr. Brandes in Notulen 1896 p. 53 „bericht, dat hem door den Heer J. A. Dieduksman te Djogjakarta ter bezichtiging en ontcijfering is afgestaan eene tot nog toe onbekende koperen plaat, een quitantie leverende van Çaka 833 (= A. D. 911)”

Voorzijde.

1. Çaka 833 phūlguṇamāsa dwitiya kṛṣṇapakṣa, ma,
2. wa, ā, wāra, kālani banawī sumahur hutang sang bapa i mpu guru
3. dhayā, panahurnya mas su 16 mā 10 ku 2 ha 5 tunangga
4. ppikang mas pu lati bapani bayal anag wanwa i wuru tunggal
5. tutuganning tanḍa muang pu wijah bapani bhūmi anag wanwa i wuru tu
6. nggal, çuddha hutang ni banawī i mpu guru dhayā, tatra sāksī sang tgu
7. hhan anag wanwa i pilang watak panggil hyang, sang anag wa

Achterzijde.

1. nwa i walakaç watak walakas sang bhāskara anag wanwa i waleng
2. watak waleng, sang pakambangan anag wanwa i tangga watak hino
3. sang ratirang anag wanwa i limo watak pagar wsi, likhitapātra
4. rake pilang

XXX.

Steen, afkomstig van Singasari (afd. Malang, res. Pasoeroehan), thans als D. 87 in het Museum te Batavia. Afmetingen: hoog 94—72, breed 72—72, zijden 16—18 c.M. De steen vertoont lofwerk en een nitspringenden voet (Notulen 1893 p. 28). Voor litteratuur over de steenen van Singasari zie men Verbeek p. 298—301. Een abklatsch wordt vermeld Not. 1887 p. 7; thans Oudh. Bur. no. 413 en 422. Dr. Brandes geeft in den Catalogus (p. 359—361) een beschouwing naar aanleiding van deze „oorkonde op een steen te Singasari van den jare 837 Çaka, een praçasti van koning Dakṣottamabāhubajrapratipakṣakṣaya” over genoemden koning en over het voorkomen van den naam Mataram op inscripties uit dezen tijd, naar welke bespreking, die om haar lengte niet geheel weer overgedrukt wordt, verder verwezen wordt.

Voorzijde.

1. || o || awighnamastu || çiwamastu sarwwa jagataḥ paralita irataḥ bhawantu
2. bhūtaganāḥ doṣāḥ prayāntu nāça || sarwwatra sukhi bhawatu lokaḥ || o ||

3. swasti cakawarṣātita 837 asujimāsa tithi dwitiya cuklapakṣa ma po bu wāra
4. agneyadeṣa citrānakṣatra wedṛtiyoga twaṣṭā dewatā irika diwaṣa ni anugraha ṣrī ma
5. hārāja ṣrī dakṣottamabāhubajrapratipakṣakṣaya i rakai kanuruhan mum-pung sumusuk i
6. kanang wanwa i limus watēk kanuruhan gawai mā 1 mwanṅ anaknya i tampuran mangguhan tapak su 10 mā
7. i satahun satahun sīmāni dharmma rakryān prāsāda kabikwan i sugih manek paknānya pama
8. i bhaṭāra pratidina mwanṅ taḍaha sangka sḍangnya sakwaihnira umyā-pāra kapūjān bhaṭāra sangasisa ¹⁾
9. rakryān i sugih
manek mwanṅ ikang i limus tan katamāna de sang
10. (m)āna katrīni pangkur tawān tirip tiruan manghuri mwanṅ sowāra sang mangilala drabya haji kring pangurang
11. pamrṣi manimpiki halu warak pamanikan maṇiga lwa malandang paka-langkang tapahaji airhaji
12. juru guṣali juru dagang juru nambi juru huñjamān juru kutak juru jalir juru juḍi unḍahagi limus galuḥ
13. pangaruhan watu tajēm taji paṇḍe mapayungan kḍi walyan paranakan widu mangidung juru paḍahi
14. sinagiha tangkil salwit burahan sambal sumbul watak ri jro singgaḥ pamrṣi hulun haji ma
15. haliman lēbēlēb ityaiwamādi saprakāra ning mangilala drbya haji miṣra-paramiṣra kabaiḥ ta
16. n tamū irikaing kabikwan i sugih manek mwanṅ ikang i limus samang-kana sukhaduḥkhanya mayang tan tka ring wwaḥ
17. ḍaṇḍa kuḍaṇḍa bhaṇḍihalādi salwirāning wipati mati katibā māti kalbu inalap ni glap walū rumambatting natar
18. raḥ kasawur wangkai kabunnan ityaiwamādi tumama i bhaṭāra atah ikana kabaiḥ samangkana ikanang masambya
19. wahāra hana iriking kuṣala rakryān hingana kwehanya paṇḍai mās paṇḍe bsi paṇḍe tambaga paṇḍe gangsa tlung
20. wawwan i sasīma macadar tlung pacadaran mangarah tlung lumpang mangulang tlung tuhān kbo anya prāṇa 4 i satuhān

1) Vōḍr regel 8 staat nog geschreven kopāpapurānya; 8 umyāpāra ubyāpāra.

21. wdus prāṇa 8 aṇḍaḥ sawanteyan mangulungan tlung pasang ika-
nang samangkana tan knā i parammasan yāpwan dwala
22. pinikulan sanggāning mabasah sa makacapuri kapas wung-
kuḍu tambaga gangsa timah wsi wras paḍat lbagu
23. la b r labeh kasumba saprakāra ning dwal pinikul kalima bantal ing
satuhān pikulpikulananya tlung tuhān ingśasī
24. ma tan knā de sang mangilala drabya
haji saparūnanya sadeḇanya ndān makmitana ya tulis mangailwi
25. nan yapwan lwih kwaihnya sangkā irika panghīnghing iriya knāna
ikanang sakalwihnya de sang mangilala sobāra haji tan
26. ahikana kunang ikanang mañambul mangapus mañawring mapahangan
manglākha manguwar manahab manuk mamisaṇḍung manga
27. manarub manula wungkuḍu mangdyun manglurung mang-
hapū ityaiwamādi kapwa ya tribhāgūn sadūmān marā i bhaṭāra
28. sadūmān sang makmitan dharmma sadūmān i sang mangilala drabya
haji mangkana ikanang ajūa haji panghing irikanang sambyawahāra
29. hanu ikaing mangasḇakan rakryān pagḇpagḇ(h) i mahārāja
ḇrī dakṣottamabāhubajrapratipakṣaksaya mā su
30. mā wḍihan ragi yu 1 i rakryān binihaji parameḇwari mā su 1 mā
4 ken blah 1 i rakryan momahuma(h) gurumbangi pūttara

Achterzijde.

1. mās mā 10 wḍihan ragi yu 1 rake hujung ḍa mri mas mā 10 wḍihan
ragi yu 1 rake tagaran
2. dyaḥ bagal mas mā 10 wḍihan ragi yu 1 sang juru makabehan i kanu-
ruhan juru kanayaka
3. n ring mangrangkpī sang ragagar juru lampuran ra ri uñjalan
ataṇḍa pu aḍo juru wadwā rare sang brat
4. lula sang rabanir juru mangrakit kālīḥ sang tawī sang labdha
amasangkalan ranowawa kapwa winaiḥ pasḇka
5. mas mā 2 wḍihan ragi hlai 1 sowang sowang sang mapatih i
pakaraṇān makabehan patih pamwat maha
6. ḍu manghambēn sang hiraṇya patih kawangyan sang pārtha pinakā-
sthawira i pakāraṇān sang paruḇar bungkal kilung juru wanwa
7. lya sang sanggama gusti sang rumput maṇiga sang loka manulisan
sang prakasika amkan sang kbak juru bwa

8. nta kapwa winaiḥ mā 1 wḍihan hlai 1 sowang sowang wahuta
panbahan si bujiḥ wungkul raya si kucup pakambanga
9. si laka paruḥar patiḥ si lampuran si
manghambēn *brati* paruḥar kawangyan si *rundā* paruḥar
10. kapwa winaiḥ mā 1 wḍihan hlai 1 sowang patiḥ i hujung sang
jara manghambēn sang *balupyaḥ* patiḥ mānak sang
11. pwa winaiḥ pasēk mā 1 wḍihan hlai 1 sowang patiḥ i waharu mangha-
rap habak puwahja manghambēn sang *karata* patiḥ
12. mānak sang hawang kapwa winaiḥ pasēk mā 1 wḍihan hlai 1 sowang
rāma tpi siring i kalanglingan ḍapu hyang tambir ibu
13. kalangan sang dili sang gnuk ibu ranḍungan sang wintang i tampuran
sang paman winaiḥ mā 1 wḍihan hlai 1 sowang rāma
14. i limus winkas sang hitam rāma maratū si *talandang* *kalang* pañjaraan
i limus sang baṇḍi *kulasangi* i limus sang balan
15. winaiḥ mā 1 wḍihan hlai 1 sowang sowang nāhan kwaiḥ nira tlas sang-
sipta winaiḥ pagēḥpagēḥ mwanḡ wḍihan mwanḡ winaiḥ manadaha
16. kambang maparabantiḥ sahadhūpadīpākṣatādi pinratīṣṭa ta sang
hyang tēas tlas kṛtasangskāra inuyut rumuhun *ṣa tka* sira
17. tanamman eiḥnānyan mapatiḥ kasīmānikaing i limus mwanḡ ing tampuran
simā punpunana bhaṭāra i prāsūda i sugiḥ manek ka
18. la rakryan kanuruhan dyaḥ mumpung tinu ( ) ta ikanang sawaḥ ing
tampuran ikang samaparūnaha i sang karmmanya sawaḥ ka
19. wāryyān tapak mā 1 kapangajyanan tapak mā 2 ku 2 kawarigan tapak
mā 4 atamān tapak mā 2 kasusurajyan tapa
20. k mā 7 wariganya tapak mā 2 ku 2 mahāpiṇḍa tapak su 3 mā 1 ikanang
maparūnah i sang karmmanya ṣeṣa tapak
21. su 3 mā 2 yatikā maparūnaha de *baswacārwa* i bhaṭāra pratidina mwanḡ
āsābyaya sakaparipūrūnākna bhaṭāra *tambak*
22. mah nurung parubungan pasajyan prakāra kunang asing umulahulah
ikaing sīma i limus mwanḡ i tampuran nguniweḥ i
23. sugiḥ manaik i dlāha ning dlāha jaḥ tasmāt kabwat karmmakmanya
ḡirūna bhasmībhawā ya salwirning sarwopadrawa tmu
24. nya ring ihātra parātra indaḥ ta kita bhaṭāra i ḡrī baprakeḡwara brahmā
wiṣṇu mahādewa rawi ṣaḡi kṣiti jala pawana
25. hutāṣana yajāmāṇākāṣa kālanṛtyu gaṇa bhūta sandyādwaya ahorūtrī
yama baruṇa kuwera bāsawa yakṣa

26. rākṣasa piṣāca rāma dewatā pretāsura garuḍa kinnara gandharwa widyādhara dewaputra nandīṣwara mahākāla nāgarā
27. ja wināyaka lor kidul kulwan wetan dikwidik i sor i ruhur sakweḥ ta dewata prasiddha mangrakṣang ka
28. ḍatwan ṣrī mahārāja ing bhūmi matarām umasuk i ṣarīra ning wang kabaiḥ tan kawnanng tinahēnan yan hana wwang
29. nya ya umulahulaha ikaing sima i sugiḥ manaik i limus i tampuran nguniweḥ an Ibu( )ya patyanantā
30.   *me* patiya tarung ring adḷegan tampy( )i wiringan uwahi i tēngēnan ta   wuh tēhēr
31.   dagingnya ḍuḍuk hatinya sibittakan wtangnya ḍuḍulaka pahangunya wētwaḷkēn dalammanya

Eerste zij kant.

1. patukanning ulā bīṣa
2. pangananning mong pulirakna
3.   yam (pu-
4. raring) tgal alapanning glap
5. tanpahudan sampal(anning)
6. rākṣasa sisihaning wwil
7. sapawungwan
8. kuṣikagarggametri kurusya
9. pātāñjala suwuk lor
10. kidul kulwan wetan
11. i sor i ruhur sala
12. mbitakēn i hyang kabaiḥ
13. (tibā) kan ing sāmu(dra) (ka)
14. lammakan ring ḍawu(han)
15.   sang hyang dala(m er)
16. ḍuḍuta nning tuwiran sēngha
17. panning wuhaya yata matya
18. na ikang wang anyāya upa
19. drawā ya ing dewata ta
20. tan timu a sāma graṣṭhā
21. liputanuidhīra muliha
22. ingkanarakū tibā ring mahā
23. rorawa klān de sang ya

24. mabala palun de sang kingka
25. ra pingpitu atayan bi
26. mbān bāpa ataya sangsā
27. ra sajiwakāla salwir

T w e e z i j k a n t.

1. lara hiḍapa
2. nya kelikingwang
3. kadadiyanya, mawūka tan
4. tēmua sāma, wkasa
5. kan hawu kerir
6. mangkana tmahananika
7. ng wang anyāya umula(hn)
8. laḥ ikaing sīma nguni
9. weḥ an lbura ya ||
10. || om namaḥ ḡiwāya ||

XXXI.

Steen, afkomstig uit de residentie Soerabaja, thans op Minto-House in Schotland, vermeld bij Raffles History of Java II p. 59 (63, en Appendix met mystificatie-vertaling) en gedeeltelijk in facsimile afgebeeld bij von Humboldt, Kawi-Sprache, II pl. XI. Dit gedeelte werd uitgegeven door Cohen Stuart, Kawi-Oorkonden XXIX, waarbij men over dezen steen p. XV—XVII & XXIX raadplege, aan te vullen uit een brief van Prof. Kern, opgenomen in Notulen 1876 p. 98—100 (cf. Verbeek p. 224 sq.) Dr. Brandes deelde op p. 361 van den Catalogus mede te vermoeden, „dat de Minto-steen dagteekent van Çaka 846”, en de formule *mangrakṣa kadatwan ḡri mahārāja i mlang i bhūmi malarām* bevatte en liet zich in Notulen 1887 p. 67 aldus uit over den erop voorkomenden vorst:

„Waarschijnlijk acht ik het dat ḡri iḡāna wikrama die op den Minto-steen als tweede persoon voorkomt, niemand anders is dan onze Mpu Sindok. Ongelukkig is uit de photographische afbeeldingen, die mij ten dienste staan, niet op te maken, wat er tusschen *mapatih i hino* en *ḡri iḡāna wikrama* gelezen worden moet. Het jaartal 846 Çaka van deze laatste inscriptie, zou met deze veronderstelling juist overeenkomen. Want neemt men de juistheid van deze veronderstelling aan dan ziet men sinds 841 Çaka, in welk jaar men hem als *rakai halu* in de vorstenlanden als derde persoon genoemd vindt, langzamer hand de belangrijker plaatsen innemen. In 846 Çaka toch vindt men hem alsdan onder een koning *Wijayaloka* als tweede persoon vermeld, terwijl in 851 Çaka hij zelf als koning (mahārāja) niet minder dan vier praçāsti's uitreikt” enz.

Onder het slot staat „(was get.) Ldn. V. $\frac{28}{5}$ 75”. Wellicht ligt aan de transscriptie dus de op bovenbedoelde plaatsen in de notulen vermelde van Cohen Stuart ten grondslag, wat ook zou blijken uit het feit, dat de beide laatste cijfers van het jaartal later zijn ingevuld en de wijze van transscriptie niet de gewone van Dr. Brandes is.

V o o r z i j d e.

1. *çiwamastu sarwwa jagatah parahita-*
niratah bhawāntu bhuta   āh
2. *doṣa praghātanāçāt sarwwatra sukhī*
bhawatu lokah
3. *Swasti çaka-warçālīta 846 çrawaṇa-māsa tīthi* catur-daçi çukla-pakṣa, wu,
ka, ça, wāra, hastā-nakṣatra, wiṣṇu dewatā, *sobhagya* |
4. *yoga, irika diwasa ni ājñā çrī mahārāja rakai (pha)ngkaja dyah wawa*
çrī wijayaloka nāmostungga tinaḍah rakryān, mapatiḥ i hino |
5. *çrī tçānawikrama, umingsor i samyat* momahumah kālīh maḍanḍēr
pu padma, anggēhan pu kuṇḍala kumonakan ikanang |
6. *i sangguran waharu, kabaih* han tapak mas su halimān
susukan denīkanang punta i manañjung mangaran ḍang āryya |
7. *kya, mamang*   *yanggu i, sēpēt*
ḍapu jambang, kisik (kē?) ḍapu bhairawa, wasya, luking, bhaṇḍa, tam-
blang, ha ang, wigēr, ḍapu sat |
8. *sari s, a ( ) i bhaṭāra i sang hyang prāsāda kabhaktyan ing sīma*
kajuru gusalyan i manañjung paknānya *sīmangun pa* |
9. *umangakṣa ing samadanū i sang hyang dharmīna*
ngkūnani çīwa catur-niwedyā i bhaṭāra pratidina mangkūna iṣṭa prayo-
jana çrī mahā |
10. *rāja muang rakryān* mapatiḥ rikanang wanua i sangguran inarpannā-
kan i bhaṭāra i sang hyang prāsāda kabhaktyan ing sīma kajuru gusalyan
ing manañjung |
11. *mū i waharu parṇahanya swatantra tan katamāna dening patih wahuta*
muang saprakāra ning mangilala drawya haji ing dangū, miçra para-
miçra wuluwulu |
12. *prakara, pangurang* kring, paḍam, manimpiki, paranakan, limus galuh,
pangaruhan, taji, watu tajam, sukun, halu warak, *rakadut* |
13. *pimilai katanggaran, tapahaji, airhaji, malandang, lēwa, lēblab, kalang-*
kang, kutak, tangkil, trēpan, salwit, tuha dagang, juru gusali, |
14. *tuhānumwi, tuhan uñjaman, tuhān juḍi, juru jalir, pamanikan, miçra*
hino, wli hapu. wli wadung, wli tambang, wli pañjut, wli harēng,
pawisar, palamak, |
15. *pakalangkang, urutan dampulan, tpung kawung, sungsung pangurang,*
pasuk alas, payungan, sipat wilut pānginangin, pamāwacya, pulung pa |
16. *dī, s'kar tahun, pan'rūngan, panusuh, hopan, sambal sumbul, hulun haji*
pamrēsi watak i jro ityaiwamādi tan tamā irikanang wa |

17. *nua çima i sangguran kewala bhaṭāra i sang hyang prāsāda kabhaktyan ing sīma kajuru gusalyan i manañjung, atah pramāṇa i sadrēwya hajinya kabaih |*
18. *samangkana ikanang sukha dukkha kadyāṅggāning mayang tan pawwah, walū rumambat ing natar, wipati wangkai kūbunān, rāh kasawur ing da*
19. *lan, wak capalā, duhilatan, hidu kasirat, hasta capalā mamijilakan turuh ning kikir, mamuk mamumpang, lūdan, tūta |*
20. *n, danḍa kuḍanḍa, bhaṇḍihalūdi, bhaṭāra i sang hyang prāsāda kabhaktyan atah parānani drawya hajinya, kuuang ikanang miçra, mañambul |*
21. *mañangwring manglūka, manguwar, matarub, mangapus, manula wungkuḍu, manggula, mangdyun, manghapu, mamubut, malurung, magawai |*
22. *runggi, payung wlu mo ( ) yi, a ( ) jang, magawai kisī manganamanani, manawang, mana(ng)kēb, mamisaṇḍung manuk, makalakalū |*
23. *u ( ) u tri ( ) n drawya hajinya, saduman umarā i bhaṭāra, sadūman umarā i sang makmitan sīma, sadūman maparaha i sang mangilala drawya haji |*
24. *kapwa ikanang masambyawahāra ngkāna ( ) i ( ) hingan kwehanya anung tan knā de sang mangilala drawya haji, t'lung tuhān ing sasambyawahāra ing sasi |*
25. *yan pangulang kbo 40 , w'dus 80 anḍah sawantayan, mangulangan t'lung pasang, mangarah t'lung lumpang, paṇḍai sobuban, (wuw?), padahi t'lung tang |*
26. *kēban tilih saka ( ) ti, ṇḍa hawi satuhān, mawadar palang pawadaran, parahu 1 ma ( ) uhara ( ) tanpatuṇḍāna, yāpwan pinikul dagangnya ka |*
27. *ddhyangyāning ma manguñjal, mangawari, kapas, wungkuḍu, w'si, tambaga, gangsa, wiṣā, pangat pamaja, wayang, t'nga, bras, galu |*
28. *han, kasumba, saprakāra ning i sinēmbal kulima wantal ing satuhān pikulpikulananya ing sasimang ( ) kanang samangkana tan kuāna de sang mangilala |*
29. *drawya haji, nya su ( ) çanya, ulan mak'milana tulis mangkai lwiranya, yāpwan l'bih sangkū rikanang sapanghing iriyang, knāna çūta l'bihnya de sang mangilala |*
30. *irikanang kāla mangasēakan ing kanang punta i manañjung pasak pasak i çrī mahārāja pirak kā 1 w'di-han ta |*

31. *pis yu 1 rakryān mapatih i hino çrī iṣṇa-wikrama inangsēan pasak pasak pirak kā 1 w'dihan tapis yu 1 rakai sirikan pu manira |*
32. *lyang sam'gat momahumah kālīh maḍaḍēr, anggēhan inangsēan pasakpasak pirak kā 5 w'dihan yu 1 sowang sowang*
33. tiruan *pu ta pu* hawang *wiwañraṇa, palu* watu *pu paṇḍa-* muan, *halaran pu guṇottama, pangkur* *pu manguwil* wadihati |
34. *pu dara, hujung* inangsēan pasakpasak pirak *dhā 1 mā 5 w'dihan* yu 1 sowang, waharu rikang *kālang pu wariga* inangsē |
35. *ān pasakpasak pirak w'dihan yu 1 sam'gat* anakbi *dhā 7 mā 8* kain *wlah 1 sang tuhān i* waharu winaih pasakpasak |
36. *pirak dhā 8 tuhān i* wadihati *pu miramirah halapa* sang *saddhya tuhān i* makudur |
37. *i* wadihati sang *rawangu, manangga* sang *howangca, pangurang i* makudur sang *rañjēl, manungkul* |
38. *pirak pasakpasak w'dihan* *ranya*

A c h t e r z i j d e.

- 1.
- 2.
3. *mpung, winaih pasakpasak mā 1 w'dihan yu 1 sowang sowang, sang* *tuhān i pakaraṇān makabaihan juru kanayakān |*
4. *i hino sam'gat guṇungan pu tun tun, juru pañca, rarai, sang raguyu,* *juru kalula pu wali, kaḍamahi sang gasta, paruḥar i si |*
5. *ran hujung galuh i w'ka wiridih, i kanuruhan sa ( ) kat, i s'da sang wipala,* *i wawang sang lang, i maḍaḍēr sang cakrāṅgānggēhan sang tu*
6. *han i tiruan sumuḍan ḍapunta sanggama, i hujung sang pawadu-* kan winaih pasakpasak pirak *dhā 4 mā 8* kinabaihan, sang *citrā la* |
7. *i hino pasakpasak dhā 2 mā 8* kinabaihan *patih kālīh wasah* sang *kulumpang, kuci sang rakawil* pasakpasak *dhā 1 mā 4* sowang *so* |
8. *wang, parujarnya pingsor hyang pas'karan pasakpasak pirak* *sowang-sowang lumaku* manusuk *i wadihati sang kamala, lumaku* ma- nusuk *i makudur* sang *tama* |
9. *i su han sang ngastuti sang balā (bapra?), i tapahaji sang* *pacintān winaih pasakpasak dhā 1 w'dihan yu 1 sowang* *sowang, patih i kanuruhan ta*

10. patih i hujung sang kahyuman, patih waharu sang nila, patih i tugaran sang mala, patih sangat i waharu sang gambo, patih pangkur sang mangga sa(ng) rangga winaih pasakpasak *dhū* 1 w'di |
11. han yu 1 sowang-sowang, patih lama ran sang prasama, pasakpasak pirak mā 8 w'dihan hlai 1 parujar patih si manohara *pasakpasak dhā* 1 w'dihan yu 1 parujar patih i *ka* |
12. nuruhan si *ja* si rambēt, parujar patih i waharu si *wal* si *tañjak* si *caca*, pasakpasak pirak mā 8 w'dihan hlai 1 sowang-sowang, *wahuta* i waharu si *ba* |
13. lu syag si *kēndul*, tuha kalang, winaih pasakpasak *dhā* 1 w'dihan yu 1 sowang-sowang, pilungguh si *rāji*, si wantan, pinḍa *tī* w'dihan hlai 1 |
14. sowang-sowang, *rāma* t'pi siring milu pinaka *sākṣī*-ning manusuk sima i tugaran gusti si lakṣita, tuha kalang si yogya, winaih pasakpasak pirak |
15. mā 8 w'dihan yu 1 sowang-sowang, i *kaja*tan i pacangkuan si *surā*, i *k'ḍi-k'ḍi* si paha(ng?) i *bungkalingan* si *tīñjo*, i kapatihan si pingul |
16. i *da* si tambas winaik pasakpasak pirak mā 3 sowang-sowang, *patih* i wunga-wunga pirak mā *rī* papanahan win'kas si mang-jawat, i *ka* *r*, *kulamati* si |
17. *kaṇḍi* i tampur si *dederan* winaih pasakpasak pirak mā? sowang, si *mak* si *kēsēk* si *wuddulū* si kudi, *matētē* ( ) n si luluk winaih pasakpasak pirak |
18. mā 4 w'dihan hlai 1 sowang, *awakol* si lulut, si *sat*, si *hirēng*, winaih w'dihan hlai? sowang, *wayang* si *rahina* pirak mā 4 w'dihan yu 1 sang *boddhi*, *sang mārgga*, *wi* |
19. naih w'dihan yu 1 sowang, i t'las ning mawaih pasakpasak muang w'dihan i sira kabaih pinarūnah ikanang saji i sang makudur i sor ning *witāna*, *mangārgga* ta sang pinaka *wiku* |
20. *sumangaskāra* ikanang susuk muang kulumpang, *maṇḍiri* ta sang makudur *mangañjali* i sang hyang *tēas* malungguh i sor ning *witāna*, *mān* dlan *pāda*, *humarēppakan* sang hyang *tē* |
21. as, masinghal w'dihan yu 1 *tumūt* sang wadihati, *lum'kas* sang makudur *manggayut* *manētēk* *gulū*-ning *hayām*, *linaṇḍessakan* ing kulumpang *mamantinga* |
22. *kaṇ* han *tīū* ing watu *sīma* *mamangmang* *manapathe* *saminangmang* *nira* *dangū*, i *kat'guhakna* sang hyang watu *sīma*, *ikana* *lingnira*, *indah* ta kita *kamung* hyang i *waprakeḡwara* a |
23. *gasti* *mahārēṣi* *pūrwwa*-*dakṣiṇa*-*paḡcimottara* *maddhya* *ūrdham*-*adhah* *ravi* *ḡaci* *kṣiti* *jalapaḡara* *hūtāḡana* *yajamānākāḡa* *dharma* *ahorātra* sa |

24. *ndhyā hrēdaya*, yakṣa rākṣasa piśāca pretāsura garuḍa gandharwa ca-
twāri lokapāla, yamawarūṇa kuwera wāṇawa, muang patra dewa |
25. *ta pañca* kuçika, nandīçwara, mahākāla śad-wināyaka nāga-rājū durggā-
devī catur-āçra, *ananta* surendra ananta hyang kāla-mrētyu |
26. *gaṇa bhūta* kita prasiddha mangrakṣa kaḍatwan çri mahārāja *i m'dang*
i bhūmi matarām· kita umilu mararira umasuk ing sarwwa |
27. *sarīra*, kita sakala sākṣi-bhūta tumon madoh jāwan mapare, ring rahīna,
ring w'ngi at-rēngēkan· ka ike samaya sapattha sumpah pamangmang ma |
28. *mi ri kita hiyang* kabaih, yāwat ikauang wang durācāra tan māgum
tan mak'mit· irikeng sapattha sin rahakan sang wahuta hyang kudur,
hadyan *hulun* matuha ra |
29. rai laki-laki wadwan, wiku *grahastha* muang patih wahuta rāma asing
umulahulah ikeng wanua i sangguran, sima inarpanākan· nikanang
punta i mana |
30. *ñjung* i bhātāra, i sang hyang prāsāda kabhaktyan ing sīma kajuru-
gusalyan, i dlāha ni dlāha waraka taya nguniwaih yan dawata sang
hyang watu sīma tasmāt ka |
31. *bwat kar'maknanya*, patyanantā taya kamung hyang deyan tat patīya,
tat tanoliha i wuntat, ta tinghala i likuran, *ta ung* ingadēgan
tampya |
32. l· i wirangan, tutuh tuṇḍunya wlah kapāla-nya, *s'bitakan*· w'tangnya
rantannususnya w'tuakan ḍal'manya, ḍuḍuh· hatinya pangan daging-
nya inum· rāhnya tēhēr pēpē |
33. *dakan*· w'kasakan· prāṇāntika, yan para ring alas panganan *ring* mong,
patuk ning ulā puliraknaning dewa-manyu, yan para ring t'gal· alappan
ning glap· sampalan ing rākṣasa, |
34. *dening wunggal* si pamungguan, *rēngē* ta kita kamung hyang
kuçika gargga metri kuruçya pātāñjala, suwuk lor suwuk kidul
suwuk kuluan· wai |
35. tan, *buangkan* ring ākāça, salambitakan i hyang kabaih, tibākan ring
mahā-samudra, klammakan ing ḍawahan alappan sang *dalam-mer dū* |
36. *dutani tangiran* sanghapaning wuhaya, ngkānan matya ikanang ngwang
anyāya lum'bur ikeng wanua sima i sangguran i sangguran upadra-
wāng ri dewatāgrāṣṭa *liputana* |
37. ḍira muliha *ring kanaraka*, tibākan ing mahā-rorawa klan de sang
yama-bala, palun de sang kingkara, pipitwa atayan bimbān bā
ataya, sang |
38. lara sajiwakāla, salwir ning duhkha pangguhanya *sarūpa* ning lara

- hidapannya makelit ning manggean kadadyananya, awûya tan tamma
angsûma w'tuakan hawu kairir mangka |
39. nû tmahana nikanang ngwang anyāya lum'hur ikeng çīma i sangguran,
i t'las sang makudur manusuk masalinta sira kabaih tamba malungguh
ing t'kan parek tumût krama sa (sang?) |
40. hana ning kai patih wahuta rāma kabayan muang rāma t'pi siring
kabaih, matuha manwam lakilaki wadwan kaniṣṭha-maddhyamotama,
tanpānakantan, umilu manaḍah ring pa |
41. glaran ki n gu n inangsēan s'kul dandananihiniru an kla-kla
ambilambil, kasyan litlit t'las aranak sangasangān āryya rumbaru |
42. mba(h?) kulangan tclil(ā?) tumpuktumpuk hasin
bilunglung kaḍiwas hurangkayan layalayar halahala
han wigang i jarang |
43. piṇḍa atalmpihan, piṇḍa gangan ing n n
prakāra anaḍah ta sira kabaih, yajā o
manginum siddhu, ciñca kila |
44. tiga sowang, winuwuhan tambal i
dwadwal, kapwa manalarmalari
taju, s'kar |
45. kabaih ti pramu
çrī mahārāja, muang rakryān
di i manambah mangi |
Z i j k a n t.
1. hasta sampun sangkapa ika |
2. lekan lungguh muwah pira |
3. tambal linarīhan |
4. m t bang lū linarīhan w |
5. mat'lasan sira kabaih ka muki , i |
6. suma , ikahlammanya gumanti ika |
7. i sangguran ikanang punta i manañjung |
8. lāwan samyopāra ikanang susukan |
9. i winaih manaḍaha, ikanang maba o |
10. si luhut si spat si hira kapwa |
11. ntonakan guṇa-nya, irikanang |
12. ta sira wayang mangaran |
13. han krama nikanang susukan sīma i sa |
14. ngguran, sampun samprayukta, likhita |
15. citra-lekha i himo lakṣaṇa. —

Aan het begin der inscriptie teekent Dr. Brandes aan: „Hier kan slechts om of dgl. of niets staan, want het vers (een Aryā) begint met Purahartr of Tripuraharā (l. ra) nidhānāt”.

De cijfers 40, 6 en 5 in voorzijde regel 25, 31 en 33 staan in oud-Javaansche karakters in de transcriptie: evenzoo het cijfer 4 in achterzijde regel 6 en 7.

XXXII.

Steen, afkomstig van Tandjong Kalang (afd. Berbek, res. Kediri), zie Verbeek p. 255 sq. Sinds 1889 (Notulen p. 33, 63 sq.) als D 66 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bureau no. 388 en 476.

- 1.
2. || om awighnamastu namo
3. namaḥ swāhā || swasti śakawarṣātita 849
4. phālgunamasa titih pañcami śuklapakṣa, wu, wa, wṛ,
5. wāra wuku tolu dakṣiṇa deṣa kṛttikānakṣatra wiska
6. mbha yoga, dahana dewatā, irikā diwasa rake gunungan dyaḥ muata
7. n, ibu dyaḥ bingah sumusuk *piḅang* wanua ikinawē watēk kadangan, kunang matangya
8. susukya cīma potrakā kalilirana ni sanak nira *jaga* tanilua sawuang hanak
9. dyaḥ bingah ing *waṣa* āpatan cīma rakryān lakilaki ikāng sīma, tlas ta ya inarpa
10. nākan i taṇḍa rakryān kabaiḥ pinawuatakan *per* suku muang skar mā su 5 i rakryān mapatih
11. pu siṇḍok iṣūna wikrama pinakasopānanirarpanambah saugat moma-humah anggēhan pu kuṇḍala . . .
12. mgat laṇḍayan pu *wudya*, sinantha ta pua sambah nira mangangsēakan ta *ya* pagēḥ pagēḥ ri cī mahārāja cī wawa
13. rakai sumba māṣ

XXXIII.

Deze transcriptie is ontleend aan een steen afkomstig van Djedoenng, later staande te Bangsri en vervolgens overgebracht naar het controleurs-erf te Modjassari, zie Notulen 1888 p. 46 en Verbeek p. 243 sq., 246; de steen staat daar volgens Rapp. 1907 p. 86 sq. ook thans nog en is rond afgedekt, zich van boven naar beneden een weinig versmallende, met een klein voetstuk (uit één stuk met den beschreven steen), hoog 1.95 M., grootste breedte 1.15 M. Een abklatsch wordt vermeld Not. 1888 p. 83, thans Oudheidk. Bur. no. 142, 143 en 265; een facsimile Not. 1887 p. 67. Dr. Brandes deelt omtrent deze inscriptie Not. 1888 p. 83—85 o.m. het volgende mede:

„Het opschrift, waarin men den datum, — of het moest zijn dat er meer dan één datum in voorkwam, — ergens in het midden aantreft, zooals meer wordt gevonden, bijv. op den steen van Bakalan e. a., is van Çaka 8.8 (*iri-*

7 *piḅang* — *ikang*; 9 *waṣa* — *lapa*; 10 *pinawuatakan* *sinawuatakan*.

kanang kâla cakawarsatîla 8.8 kârtlikamâsa). Het cijfer, dat het tiental uitdrukt, is niet te onderscheiden. Na de eerste 8 eindigt juist een regel, zoodat .8 op den volgende kwam te staan. Op den abklatsch is van .8 slechts de 8 duidelijk. Ik geloof evenwel dat met vrij veel zekerheid gesteld mag worden dat het ontbrekende cijfer een 4 moet zijn geweest. Elders toch leest men den naam van Mpu Siṇḍok, zooals reeds door mij t. a. p. Not. werd opgegeven, en wel in dit verband: *kabeh tanparabyaparâ atah irikang wanua (ontbreekt smalle zijde) de rakryan mapatih pu Siṇḍok Çri Içānawikrama, inadgan tanda rakryan ri sirikan dyaḥ Amarendra . . . likhitapatra (ontbreekt smalle zijde)*. Dit doet zien dat Mpu Siṇḍok Çri Içānawikrama toenmaals nog *mapatih* was, wat zijn moet vóór Çaka 851, en daar hij ook op den Minto-steen, zooals reeds elders door mij verder werd opgegeven (zie t. a. p.) nog als *mapatih* voorkomt, en het jaartal van dezen steen vermoedelijk Çaka 846 is, verder in 841 Çaka Çri Dakṣottamabâhubajrapratipakṣakṣaya koning is, en deze in dien tijd een *mapatih* heeft van een anderen naam, rest er slechts hier, zooals reeds werd gezegd, te lezen Çaka 848, wat op zijn beurt een indirecte bevestiging wezen zou van de lezing van het jaartal van den Minto-steen.

In het opschrift op dezen steen van *Modjosari* (= *Bangsri* = Djêloeng) treft men een serie bergnamen aan, waarvan de godheden in het eedformulier worden aangeroepen, op een soortgelijke wijze als men dat vindt in de naar mijne meening inauthentieke oorkonde No. II in Cohen Stuart's Kawi oorkonden, maar ook dit gedeelte zal slechts fragmentarisch kunnen worden ontcijferd. De namen Susundara, Mḍang en Marapi (zóó, en niet Marapwi zooals men bij Cohen Stuart leest) en anderen, bijv. Kuñjatan (bij Cohen Stuart Kujatan), Sumbi, konden reeds worden gelezen. De volgorde schijnt eenigszins anders te zijn, en men schijnt er aan te treffen die in oorkonde No. II niet voorkomen, wat wellicht ook een reden wezen mag tot de veronderstelling, dat er hier ontbroken zullen hebben die dáár wel worden gevonden.

Blijkens het genoemde facsimile is dit opschrift een vrijbrief uitgereikt aan een desa Kambang çri, wat ik op den abklatsch nog niet heb kunnen nagaan".

Gelijk men zien zal, klopt het jaartal hierboven gegeven niet met dat der transcriptie, wel echter het citaat met Siṇḍok's naam. Opgemerkt kan nog worden, dat er een tweede steen van Modjosari geweest is (Verbeek p. 246), sinds 1880 verloren gegaan (Not. p. 90 cf. 1889 p. 11, 25 en 44).

1. ntara, pingpitwanpajanna tanmānuṣa janma tirunya salwīraning
emar, taktak, lakaj,
 wdit, lintah nta dadyananya, yāpuan mā
  2. nuṣa janmatirunya tan paripūrṇa dadinya, wikētarantana wuḍuga, wung-
 kuka, wēala, dimpeya, kilinga, wutā, tulya, jāyna, marapina, hayā
  3. na, judana, sawijilnya sakeng garbhābhā wāsa an pangguhāng janma
 mangkana lwirnya līng sang wahuta hyang wadihati makudur awaju kīā
-
1. kan *çapatha* i   samakṣānira kabaiḥ, ya   /anya deyanira ka-
 baiḥ tanparabyā   rā atah irikāng wanua
  2. de rakryan mapatih pu siṇḍok çri içānawikrama, inadigan tanda
 rakryan ri sirikan dyaḥ amarendra citralikhita patra

- XXXIV.

Hoewel ongedateerd is ook deze steen hier opgenomen, daar hier Mpu Sindok als mapatih genoemd wordt.

- 6 satuan-situhan; XXXIV 3 dālang-dāyang.

6. maḍaṇḍēr pu padma, anggēhan pu kuṇḍala winaiḥ mā su 1 mā
4 wḍihan yuga 1 wa amrā hawa
7. nta *līp*, talimpiki pu dhanuka, manghuri *līh* pu saṇḍamuan, muara
winaiḥ mās 4 wḍihan yu
8. mgat wadhati pu dinakara, akudur *mangjayanta*, winaiḥ mā 1 wḍihan
yuga 1 , halaran sang halang *pahung*
9. winaiḥ mā su 1 mā 4 wḍihan yuga 1 sowang, rakryān bawang mapapar
dyaḥ sahasra, makawanua ikang panggumulan inangsēa
10. kā 2 su 7 wḍihan yuga 5 sang tuhān i bawang, inangsēan pasēk-
pasēk, juru kanayakān tlu, pamgat wrikwrik sang rahi
11. muang rakai panangkilan, sangat lua sang kiraṇa, tuhān ning lampuran
pāt, dyaḥ dedu (*of* udadu) dyaḥ salir, rakai pawan, rakai

Onder zijde.

- 1.
- 2.
3. ri *papahan* kabaiḥ lwir nikang mās pawaiḥ ri sang ḡalaka
mumaḥ *ma* i
4. nga taṇḍa sangaran wiṇu, sang wagal sang bu lumpang sa-
mangkana kwaiḥ nira tuma(rima)
5. muang *ta* n, muang *ha*
mpaḥ nipilalān mā su
6. sawaḥ ka *mangādīgadēgan* sangaputah, anung rāma tpi
siring hinanākaning mahā
7. mā 1 wḍinan yuga 1 i puḍu ramarāma winaiḥ mā 1 wḍihan
yuga 1 i sasap rēnēb
8. wangkul kaḥal catur winaiḥ mā 1 wḍihan yuga 1 i katiḍur glut
warit, winaiḥ mā 1 wḍihan yuga
9. ninggay winaiḥ mā 1 wḍihan yuga 1 i puṇḍuyan rubilagya, winaiḥ
mā 1 wḍihan yuga 1 i brat ḍanu
10. han yuga 1 nāhan kwaiḥ nira rāma tpi siring pinakasākṣī nimangngaryya
singkaruhun sangat momahumaḥ i
11. pātra citralekha i hino sangat matēngēr winaiḥ mā su 1 mā 4
wḍihan yuga 1, prataikaningaranikanang rāma i
12. n sumanibahakan anugraha rakryān mahāmantri rakryān mapatiḥ
ḡrī iḡānawikrama mpu siṇḍok, muang rakryān
13. mapapan dyaḥ sahasra, parujar si salpang pangantyan rindung,
ūciran pramukha, muang astrinira i bu

14. t wangi nohan rowangnira manambah i rakryān bawang mapapan,
kunang yan hana patih wahuta nāyaka pa
15. ya umulahulaha ikanang tlas anugraha rakryan mapatih muang
rakryān bawang, irikanang rāma i panggunulan mne hlām
16. knāna ya nigraha mā kā 5 su 1 muang salwir ning pañcamahāpā-
taka pangguhanya i sahasrajanmāntara || o ||

XXXV.

Steen, blijkens Hoepermans bij Verbeek p. 178 te Gata nabij Prambanan gevonden, sinds 1868 (Not. p. 60 en 67) als D. 36 in het Museum te Batavia. Afgebeeld bij van Kinsbergen foto no. 237 (cf. Not. 1885 p. 31); abklatsch Oudh. Bur. no. 214, 216 en 217. Het jaar 693 Śaṅjaya, waarin deze oorkonde is gedateerd, door Dr. Brandes op $\pm$ 850 gesteld, zal volgens Rapp. 1911 p. 14 wel tusschen 832 en 841 $\dot{\text{C}}$ aka liggen. Dr. Brandes beschrijft dezen steen aldus in den Catalogus (p. 384 sq.): „Fragment van een steen, van onderen schuin afgebroken, met rond hoofd. In overdwarsche doorsnede is de steen van achteren in het midden dikker dan aan de zijden, daar de achterzijde in een uitstekenden stompen hoek is gehouwen. Zwart. Poreuze bazalt. Op de voorzijde 32 regels (waarvan de ondersten slechts half te lezen) in oud-Javaansch schrift van Midden-Java. In 1864 door N. W. Hoepermans gevonden in een moeras bij de desa Gata (zuidelijk Prambanan), van daar ovegebracht naar Tandjong Tirta, en later door Raden Saleh aan het Museum geschonken. Hoog in het midden 60, aan de zijden 52; breed van boven 43, beneden 47; dik 22.

Beginst *swastha sa(m)wat ęri saṅjaya warṣātita 693*. (?). Praṣāsti van ęri mahārāja Dakṣottamabāhubajrapratipakṣakṣaya ęri. . . nggawijaya. De beguntigde is de dharmma kawikuan i Timbanan wungkal, waarvan de rechten bevestigd en vermeerderd worden. Genoemste *kawikuan* schijnt een klooster te zijn geweest, waar voornamelijk een godin (*bhaṭiari*) vereerd werd. Eigenaardig is dat het woord *swatantra*, alsof het nog vreemd klonk, in dit opschrift verklaard wordt, n.l. *swatantra ngaranya tan pinarabyāpāra deni* enz. Boven het opschrift leest men:

Oṃ n a m o r u d r a d u r g g e b h y a ḥ s w ā h ā

1. || swastha sa(m)wat ęri saṅjaya warṣātita 693 palguṇa māsa tithi dwiti
2. ya ęukla pakṣā paniruan pon wṛhaspati wāra uttarabhadrawā
3. danakṣatra, ātib(u)ddha dewatā, ęobhanayoga, irikā diwasa ni ā
4. jña ęri mahārāja, dakṣottamabāhubajrapratipakṣakṣaya ęri. . .
5. nggawijaya, tumurun i rakryān mapatih i halu, sirikan, wka, muang
rakryān gu
6. runwangi, muang i sangat tiruan kumonakan ikanang dharmma kawiku-
kuan i timba
7. nan wungkal pahatēguhan ęasananya umule swatāntra, swatantra nga-
ranya ta

8. n pinarabyāpāra, deni saprakāra sang mangilala drabya haji kabaiḥ pangkur tawān
9. tirip manghuri kring, paḍemmapuy, maṇiga, lea, malandang, pakalangka(ng), tapahaji e
10. rhaji, mangrumbe, tuha gusali, tuha dagang, tuhān huñjamman, tuhān kulak
11.   uṇḍahagi kḍi, paranakan, tuhapadali, widu mangidung   han sambal
12. sumbul   pambr̥si, hulun haji, pinghai wahuta rāma, ityewammādi
13. nahanyakārani tan tumamā maminta drabyahaji rikanang kawikuan i timbanan wu
14. ngkal kunang parṇnahani sukhaduḥkhanya ḍaṇḍakuḍaṇḍa maṇḍihālādi
15. bubul   masabyabahūra i salwāni cayāni tambak bhaṭārī i heng
16. i jro tūt pi makulilingan *nayajawa* paraṣikamlir masi
17. ataḥ pramāṇā irikā kabaiḥ yāpuannikāng *napwi* mahyu
18. nnan watu mahābhṛtya ataḥ parṇnahanya hanungguanama
19.   ta kaluiranya kunang sukhadu(h)khanya angga pratyangcādi
20. haṇya bhaṭārī parānanya satngalḥ satuhānan *satuhānan*
21. hāra bhaṭārī ataḥ manā   bubulan kabaiḥ mangkana
22. ja i rakryān mapatiḥ katagihhakna pakarnmanya kabaiḥ
23.   n ba

XXXVI.

Steen van onbekende afkomst (volgens conjectuur van den Heer Rouffaer in Notulen 1909 p. LXXVIII van Tadjī bij Prambanan), thans als D. 6 in het Museum te Batavia, abklatsch Oudh. Bur. no. 168, 169, 180, 205, 207—209, 334; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2983 (Cat. Juynboll p. 232). Aangaande de dateering zie de vorige inscriptie. Dr. Brandes geeft in den Catalogus (p. 373 sq.) de volgende beschrijving:

„Dakvormig bovineinde en eenigszins gewelfde vlakken. Zwart-blauw. Hoornblende andesiet. Weinig beschadigd. Vier zijden beschreven met oud-Javaansch schrift van Midden-Java. Voorzijde leesbaar 38 regels, achterzijde 31; op ieder der smalle zijden één regel overlangs. Aan de voorzijde bovenaan vindt men tusschen de syllabe om, die het stuk als het ware kroont, en het eigenlijke opschrift nog eenige woorden, die echter veel geleden hebben. Afkomst onbekend. Hoog in het midden 102, aan de smalle zijden 89; breed van boven 50, van onderen 42; breedte der smalle zijden 8.

Ḷrī Sañjaya-warsā 694. Het stuk is in een zeer onduidelijke taal en eigenaardig gespeld. Oorkonde waarbij, zooals het schijnt, door Rakryan i Sigadiri (?) de banua ni Taji gunung tot sīma wordt verheven, omdat daar vroeger Ḷrī Sañjaya gelegerd was geweest (*sang hyang wungkal sīma susuk kulumpang ciniwi ri tarub nguni Ḷrī Sañjaya naranāttha haji bali tua Ḷrī Lowanna*). De steen schijnt oorspronkelijk te zijn opgesteld op een sawah (*dū nī sawah*).

De volgorde is vermoedelijk voorzijde 1—35, achterzijde 1—30. In de overige gedeelten op de voor- en achterzijde en op de beide zijvlakken wordt verhaald, welke kosten er gemaakt zijn voor het feest, wie getandakt heeft, welke getuigengiften er geschonken zijn enz., doch dit alles zeer beknopt. Dat de Dihyang (Dieng) vermeld wordt, werd reeds medegedeeld in Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., XXXI, 250".

V o o r k a n t.

4. om namaççi wāya namo buddhāya || o || swasthā çrī sañjaya warsā 694 posya
5. māsā tithi tritīya kṛṣṇapakṣa tu u bu wāra irikā mūlaprathamānikai
banua ni taji gu
6. nung sinusuk śima dai rakryan mahāmantri muang rakryan gurunwangi
muang sanggēt
7. lua anung ayam tēhas ngūni an sininuma ikai banua pu dāpit ana
8. k wanua i paḍamuan watak wadilati ana jurujuru i sira sang hadyan si ra
9. rah atah watak wadilati muang sang hadyan halarran pu dānada anak
banua
10. i paḍamuan watak wadilati makalanibi haji pangurang miraryāyām tēhas
11. sang hadyan buangēn anak banua i gunungang watak tangkillan sang
ilu um(u)
12. yutti sang hyang bungkal sima susuk kulumpang dū ni sawah sangat
makudur brada ana
13. k banua i waju pol watak makudur ana sira jurujuru i sira sang
hadyan da
14. wa anak banua i ratēguh watak khamēhas sang adyah andyāngin anak
15. banua i kahangattan watak khamēhas atah bara i sanēgat
16. makudur sang umilu umuyutti sang hyang bungkal sima susuk kulum-
pang dyah ranḍē
17. anak banua i lingai watak makudur bungkal tpat dū ni du(wēg) nikai
18. banua an sinima pu saranna anak banua i ugulu kabikuan ri tangkillan wa
19. tak tak tangkillan atah yāpuan hana drohaka umulahhulaha ikaing
20. sima panganugraha rakryan i sigadiri pinghay wahuta i wungkal tpat
maka
21. belhan dlaha ni dlaha i wka wet sang pinghay buara tan tammua pha
22. llani jarin guna ngimiweh tka ikāng umulahhulaha ikaing sang
23. hyang sima susuk kulumpang āpan hawus sapaṭṭha sang wahuta hyang
mūang sang ma
24. kalambi haji jarin mangkana sang hyang wungkal sima susuk
kulumpang
25. çiniwi ri tarab nguui çrī sañjaya naranāttha haji bali tua çrī lowanna mū

26. ah ngunikana ha-an i sira panggih anak wanua i pol watak pal
27. muwal juru ni lampuran pu jaya anak banua i galagal watak *khino*
28. mūwal juru banua raray sang bulibak anak banua i guwa watak *khino*
29. mūwal pinghay mānak sang hadyan ayuh anak banna i trirawa mūwal
paru
30. jar niru pu laka mūwal pinghay i jro turus sang dyan mali mūwal
sang hadya
31. n kalang anak banua i trirawa muwal i trirawa pu madhya m(u)wal
pinghay i jro
32. turus sang hadyan lwal watu anak banua i wuatanimmas parujar ni
33. ru pu rinu mūwal rāma kabayan i sawangan pu kura mūwal pu
mūwal
34. pu anting parujar rāmanta i sawangan si basini mūwal magalah i sawa-
ngan si
35. bala mūwal wahuta i sawangan si ca mūwal binkas i sawangan pu
36. pinḍa ni byāyanta irikāṅg susukkan sīma wualang kati ma
37. hisa 4 pāja 4 wḍus 1 citralekha sang rudra anak banu
38. a i
pāja

A c h t e r k a n t.

1. paranakkan i wuattan sang wulu payang
2. wuṅjang mūwal wahuta i jruk ḥrī pu danta mūwal i jruk ḥrī pu bajra
mūwal pu sakti gusti i jru
3. k ḥrī^ṣ winkas pu tiring rāma maratā i jruk ḥrī pu kewala mūwal
parujar rāmanta pu
4. amboh mūwal pilunggal pu mala mūwal pu wodya anak banua i bangkal
mūwal
5. pu asiki watak *khino* muwal tuha padahi pu drengo anak banua i hulu
6. wanua mūwal arawanasta anak banua i bawantan manglu pu kinang
anak banu
7. a i wuattan ḥrī sina angasē i ḍihyang muwal patinḍih anak banua
i hijo si
8. ma angasē i talun atari si kutil jajumāna pu natha anak banua i mu
9. ngga watak tangkillan mūwal sa sukha anak banua i tumurun mūwal
sang ha
10. dyan bisaṅja padammapuy sang hadyan dumma anak banua i parahita
ataḥ wa

11. tak talu mūwah sang hadyan mahintu i susuhlan pu siga mūwah
kaki udiḥ pr
12. ttaya i wungkal tpat sang saranggang ana(k) banua i layang watak
layang mūwah prtaya
13. wayang kappi sang hijo mūwah kalang i hulu wanua pabhumi mūwah
pu tole
14. anak banua i bakal muwah i sigi pu galini i sukun pu susu kalang i
15. ruḍungan pu lima i wattan ni mas pu sagn i tambak haji pu asti i kahu
16. rippan pu dhara i ramwi pu tirip i tugu pu bahas watu wiri pu garu
i tla molih pu
17. cr̃ncang i gawantan dyah gundyang kalang i seser pu dhara binkas i seser
18. pu sita binēkas ruḍungan pu subhā winkas i hurantan pu isuk i salambaya
19. n pu wagay i sibunnan pu angka juru ni haliwat pu rati i susuhha
20. n mīla pu ile anak banua i wattan cr̃i raja sampag lua
21. sakweḥ ning mangilala drabya haji kabaiḥ tapa haji kadut pangurang
parana
22. kkan hiñjamman kḍi walyan tuha padahi paṇḍay arawanasta kutak ka
23. pur ittewanmādi saprakūra sang mangilala drabya haji kabaiḥ tan tu
24. mamā irikaing bauua i taji gunung muang ramanta kabaiḥ āpan sam-
pun ya ina
25. nugrahān dai rakryān mahamantri muaty (?) rakryan momaḥhomah guruba
26. ngi muang sangat lua kunang yāpuān asing sira mangilala drabya haji
27.   muang cimannāta ya irikai sapawkas sangat lua irikata
tlāmmatannā
28. sang mangilala drabya haji syanganta d( )mma mangawaitanna rowang-
ngantāmana
29. mbah i rakryan kālih muang sangat lua āpan mangkana pawkasnira
ri kitta ḍram
30. ma ri taji gunung makabaihhan o o o kalima pu galah gaḍing lu
31. binkas pu cara wurak wariga pu kaco wadwa rarai pu( )isuk

Links.

|| tuha wërěh pu sandyā, memen rakryan mangigal ri susukkan sīma i
taji gūnung si angkus

Rechts.

si ryyak prabayan si kasuk si mangakap si manikap si wiju si matar
si mangagul. . . . .

27. tādāmmaṭānnā-tāraṃmaṭānnā.

XXXVII.

Steen; uit de kaboepaten van Modjokerto overgebracht naar het Museum te Batavia (Notulen 1871 p. 57, 65, 82; 1872 p. 153) waar hij als D. 14 is opgenomen. Abklatsch Oudh. Bur. no. 225—229. Dr. Brandes, die in Not. 1886 p. 146 jaartal en koningsnaam reeds opgaf, beschrijft den steen als volgt in den Catalogus (p. 377):

„Met een boveneinde gewelfd in den vorm van een pajong, zooals die op de oude basreliefs wordt afgebeeld, bovenop een bloemknop. Zwart. Andesiet-tuf. Eenigszins beschadigd. Mist een schuin stuk beneden aan de linkerzijde.

Aan vier zijden beschreven, nl. voorzijde leesbaar 33 regels, eenige fragmentarisch; achterzijde dito 35; rechterzijde boven 8, en op de staande zijde 5 regels (fragmentarisch); linkerzijde boven 9, en op de staande zijde 30 (slechts gedeeltelijk leesbaar). Uit de kaboepaten van Madjakerta. Hoog in het midden 138, aan de zijden 93; breed van boven 82, beneden 74; breedte der smalle zijden 17. Staat achterstevoren.

Çaka 851 (= A. D. 929). Schenkingsbrief van Çrī mahārāja rake hino pu Sīṇḍok çrī Içanawikrama dharmmotunggadewa (over wien men zie Not. XXIV [1886] 144) aan de wanua i Sarangan.

Volgorde: voorzijde, achterzijde, rechterzijde en linkerzijde”.

V o o r z i j d e.

|| om awighnam astu || o || swasti çakawarṣātita 851 çrawaṇamāsa tithi dwādaçī kṛṣṇapakṣa wā po bu wāra puṣyanakṣatra dewadewatā çīwayoga irikā diwaça ny anugraha çrī mahārāja rake hino pu sīṇḍok çrī içanawikramadhar-mmotunggadewa

mahumaḥ kālīḥ maḍandēr pu padma a(nggēha | n) pu kuṇḍala ri tan katamāna

ikang wanua i sarangan, watēk bang-
hang ataganing wahuta n dening miçra paramiçra wuluwulu

awur pariṇçang wilang wanua pangurang kring paḍam manim-
piki paranakan limus watu tajam sukun halu warak
rakada

8. t piningle katanggaran tapahaji airhaji (la)blab kutak tangkil
trpan salukat

9. (tu)hadagang juru gusali tuha mbi tuhāñ juḍi tuhan uñjaman
juru jalir miçra hino wli hapū wli wadung wli

10. wli pañjut palanak pakalangkang urutan ḍampulan pulung paḍi
tpung kawung sungsang pangurang payungan

11. waçyi (?) hopan skar tahun lañca (?), udānan (?) uparan paka
s pa

12. ma tuṇḍān sahiran tibā latulatu
miçrānginangin

13. wanua (on kukap angusung amayungi
patanah pabisar pa
14. pahasangsö (?) mak( )oh kipaḥ parī kipaḥ mäs pabras la
15. manghuri sambal sumbul hulun haji pa
16. wipati
wangke kabunan rāḥ kasa
17. latēn hidu kasirat
mamijilakēn wuri ning kikir mamuk mamungpang
18. manghapā
angdyun mamubut manga-
na
19. lakalā gaṇḍa
kudaṇḍa gaṇḍā irikang wanua i sara
20. mananā i
sang byang ta nḍha ko ḍi drabya haji kewalā mapulung
21. nikānang
wanua i sarangan mnaḥ kalangka(ng) na
samangngkana yan
22. kanang wanua i sarangan kad-
yanggāni boreḥ mangawari maka pu
23. at lēnga tambaga kangḡa
timah saprakāra ni dwal pinikul
24. ḥ hanya tun knana de
sang mangilala drabya haji kalima bantal ing satuha(n)
25. sasandyalāra samangkana
yan pangulang kbo prāṇa 2 sapi 6 wḍus 8
26. n tlung pasang mangugarah
tlung lumpang paṇḍe tlung mykaban macadar patang pacadara(n)
27. lan uyḍahagi satuhan
parahu masuhara 3 tanpatuṇḍāpa ikanang samangka
28. mangilala drabya haji saparānya
sadeḡanya ndān makmitana tulis
29. sangkārīkā sapanghing iriya
knāna ya i sa(ng) lawilnya de sang mangilala drabya haji ta
30. i ḡri mahārāja dyah tolobong
kunaṅ sangkārīnāsu nikang wanua i sa
31. denikang wulu
wulu de ḡri mahārāja irikang kālā mangangsēkan sangat momahu

19 gaṇḍa-bhaṇḍa; 22 boreḥ-ngalureḥ.

32. rake hino pu siṇḍok çrī içana wikrama   yu l i çrī mahārāja

33. sadharana
wījaya rake wka dyaḥ balyang rake

34.

Achterzijde.

1. dyah sahasra maḍandēr pu padma srāngan pu garawas kapwa inangsēa
2. n pasēk pasēk pirak dhā 5 wḍihan tapis hle 1 sowang sowang
3. rakryan anakbi inangsēan pasēk pasēk pirak dhā 1 ken bwa/ lor
4. hlai(h) 1 sangat anggēhan pu kuṇḍala tiruan ḍapunta taritip halaran
dyah surendra
5. amrati hawang wicaksana puluwatu pu paṇdamwan manghuri dyah naren-
dra panggi(l) hyang pu
6. dalinan sang hambulu wadihati sang dīnakāra makudur pu balawān
kapwa inangsēan pasēk
7. pasēk pirak dhā 2 mā 8 wḍihan tapis hle 1 sowang sowang bheda
sangke saji ikā parujar i
8. karaṇḍan kaṇḍamuhi pu gesda wineḥ pasēk pasēk pirak dhā 1 wḍihan
hle 1 lumaku
9. wadihati pu pa   pak wwang ri kolāça makudur sang wlahan wwang
ri kapung watēk limḃayan winaih pi
10. rak pasēk pasēk pirah dhā 1 wḍihan yu 1 sowang sowang samgat lama
lampuran pu
11.   tuha   lang   tus dyah hutangka samgat kaka( )
pu manda   wineḥ pasēk
12.   wḍihan hlai 1 sowang sowang patih kabayan i bawang
dyah sisi
13.   sang talā   sangkaisantan sang netra sang baruṇa
14.   wḍihan   hlai 1 sowang sowang patih sang hasap bawuk dyah
tolobong
15.   wḍihan yu 1 sowang patih lampuran tarka jalang bagua gam( )
at tampēh
16.   tutur hujung pagumulan plantā
17.   pasēk pirak mā 4 wḍihan hle 1 sowang sowang wahu tāng-
harēp

8 bwak-bwat; 8 gesda-besta; 15 lampuran-lampuran; jalang-julang.

18. (ka)ṇḍamuhi dhar paniroka wineḥ pasēk pasēk pirak dhā 1
wḍihan yu 1 sowang so(wang)
19. ni galuḥ si gurul bapa du tit wineḥ pasēk pasēk pirak mā 4
wḍihan hle 1 sowang so(wang)
20. ninganggaḥina pirak mā 4 wḍihan hlai 1 pangurang sang hanyāna
si gata
21. lesa wineḥ pasēk pasēk pirak mā 6 wḍihan hlai 1 sowang sowang
22. sēk pasēk pirak mā 4 wḍihan hlai 1 ramā tpi siring anung milu ri ka
23. ri tpu silunggai(ng) i kañci(ng) winkas si( )i ri banua lang ḍa-
pujrika ing ḍahu den ingemanik
24. ḍang si laras si alas i manunggal si dunung i tambak si dalinan
si kēbēḥ kapwa winaiḥ pasēk
25. mā 4 wḍihan hlai 1 sowang anung kina ḥrī mahārāja ḍumiryyana
ikang susukan wuluwulu i sarangan
26. samgat lamba lampuran pu goḥa juru wadwā rare i haji sang tēlung
molih dyah jaya
27. n dyah wijaya kapwa wineḥ pasēk pasēk pirak dhā 4 wḍihan yu
1 sowang sowang
28. prayatna ni warta nikang pasēk pasēk i sira kabēḥ i taṇḍa rakryan
pinaṇṇaḥ tke
29. n wadihati i so(r) ning witāna mangārgha sang pinaka wiku suniingas-
kāra ikanang
30. dur mangañjali i sang hyang malunggalḥ i sor ning witāna māḍallan
pāda masi(nghēl)
31. patan sang hyang prasāṣṭi tunut ta sang wadihati lunikas sang
makudur
32. nētēk gulū ning hayam linapḍesakan ing sēsēban ang
33. manapāthe i sang minangurang nira dangu i katēguhakna nikanang pra
34. kita kamung hyang baprakeḥwara agasti mahārṣi
35. nairiti bāyabya airḥānya maddhya ūrdhwamadhaḥ

Linkerkant (boven).

1. yajamānākāḥa kāla
2. mṛtyu gaṇabhūta a
3. horātri sandhyadwā (?) sang
4. hyangala yakṣa rākṣa
5. sa piḥaca pretāsu
6. ra garuḍa gandharwa catwari

7. lokapāla yama (bā).

8. ruṇa kuwera bāsa

Z i j d e.

1. muang

2. dewa(tā) pañca (kuṇḍika)

3. (na)ndīḡwara ma(hākāla)

4. ṣadwināyaka

5. durgadewī

R e c h t e r k a n t (b o v e n).

1.

2. kāmugrahān de ṣrī (ma)

3. hārāja tasmāt kabwa

4. i (?) patyananta ya kamung

5. hyang deyantātpatiya

6. tattanolihā i wunta

7. t tattinghala i liku

8. (ran) ring adēgan ta

9. l i wirangan

Z i j d e.

1. i tngēnan tu

2. blah kapalanya

3. mbitakan wtangnya

4. ususnya

5. nya duḡuk hatinya (pa)

6. ngan dagingnya inum rāḡnya

7. tē(hēr)

8. pēpēdakan wkassa

9. prāṇantika yan pa

10. las

11. ning ulā

12. n

13.

14.

15. la si

16. kita hyang

17. tri kuru
18. k
- 19.
20. kan bwangak(an)
21. kiça salambitaka
22. n ri hyang kabeh tibā
23. kan ri mahāsamudra
24. klamakan i dawuha
25. n alapan sang hyang dalē
26. mer dudutan i tuwi
27. ran sanghapani buha
28. ya ngkān matya ika
29. nangwang anyāya lumabu
- 30.

XXXVIII.

Steen, afkomstig van Singasari (afd. Malang, res. Pasoeroean), thans als D. 88 in het Museum te Batavia; door midden gebroken (Not. 1893 p. 3 en 28). Voor litteratuur over de steenen van Singasari zie van Verbeek p. 298—301. Een abklatsch wordt vermeld Notulen 1887 p. 7, thans Oudh. Bur. no. 357 en 412. Dr. Brandes deelde Not. 1887 p. 66 mede, dat het jaartal 851 was.

V o o r z i j d e.

1. || awignam astu gaṇapataye namah || swasti çakawarsātita 851 baiçākha māsa tithi nawamī çuklapakṣa . . .
2. ca. wāra pūrwwaphālguṇīnakṣatra yoṇi dewatā ayuṣmān yoga irikā diwaça rakryān hujung pu maduralokā
3. rūñjana manambah i çri mahārāja rake halu pu siṇdok çri içānawikrama dharmmottunggadewa sumīma ikang dmakṣa wah i
4. gulunggulung tapak su 7 muang alas i bantaran satngah paknānya dharmmakṣetrā sawahani kuçala rakryān hujung mahā
5. prāsūda hēmad mangasēa i sang hyang kahyangan i pangawān mapangasēa wḍu 1 pāda 1 angkēn kapūjān bhaṭāra i pa
6. ngawān ing pratiwarṣa āpan ngkai gunung wangkdī mūla kahyangan i pangawān ring purāṇa matangyan tunggala gatyānika
7. sang hyang kahyangan kapwa silih lawada sakarmmayya i pangawān muang i hēmad yan tka (ring) kapūjān bhaṭāra i pangawā
8. n umilwa sakarmmayya i hēmad tka ning kapūjān bhaṭāra i hēmad ilwa sakarmmayya i pangawān ing biçuwakāla
9. ndhan prasiddha tunggal bhaṭāra mangadhiṣṭhāna i hēmad i pangawān muang hana sīma putraswa i batwan muang i euru

10. iyair gilang i gapuk *imbang* paknānya mangasēa i sang hyang prāsāda
i hēmad kramani pangasōnya i batwan *çikha*
11. paūjat i curu lnga watu sukat 1 kalapa 20 mā 1 iyair gilang lnga watu
sukat 20 mā 2 i gapuk ruang *rimpang*
12. mā mangkana krama ni pangasōnikanang sīma putraswa
mijila angkēn bisuwa ring kapūjān bhaṭāra ri hēmad ma
13. rakryān hujung i çri mahārāja tlas sinanmata matēhēr *ta*
kan inargha( )kan rakryān hujung
14. an sīmā sawaha sang hyang prāsāda i hēmad paknānya swatantrā
tan katamāna deni patih wahuta rāma nāyaka
15. ya samgat nguniwaih saprakāra ning mangilala drabyahaji ring dangū
miçra paramiçra wuluwulu prakāra pangurang kring paḍam
16. paranakan limus galuh pangaruhan taji watu tajam sukun halu-
warak rakadut katunggaran *ta(pahaji)*
17. airhaji malandang lēbalēb kalaka kutak tang(k)il tṛpan saluit tuhada-
gang tuhagusali mangrumbai manguūjai
18. *hsannammakuharan* huñjamman watu walang pamanikan maṇiga sikpan
rumban wilang wanua wiji kawah tingkēs mā
19. tuhāñjuḍi juru jalir miçra hino wli hapū wli tambang wli paūjut wli
harēng palamak paka wrutan dampulan
20. tpung kawung sungsung pangurang pasukalas payungan pulung paḍi
pabisar pagulung pānginnangin sipat wilut pāmawaçya
21. n turunturun paurāngan skar tahun panusuh pahaliman kḍi wa-
lyan widu mangidung sambal sumbul hulun
22. pamṛsi watakki jro ityaiwammādi tan tamā irikanang sīma ke-
wala sang hyang parhyangan pramāṇa i sadrabyahajinya
23. (ka)bailḥ mangkana ikanang sukhaduḥkha kadyangganing mayang tan
mawualḥ walū rumambat ing natar wipati wangkay kābunan rāḥ ka. . .
24. ring dalam wāk capalā duhilatan hastacapalā mamtuakan wuriningkikir
mamūk mamumpang lūdan tūtan ḍa
25. (ṇḍa) kuḍaṇḍa bhaṇḍihalādi bhaṭāra prāsāda atah parānani sadrabya-
hajinya kunang ikang miçra mañambul mañawring
26. mangapus *mapahangan* manarup mañūlawungkuḍu mangdyun ma-
bubar ma(ng)hapu malurung magawai rungki payung wlū mopih
27. agawai kisi manganamanam mamubut manawang makalakalā mamisaṇ-
ḍung manuk bhaṭāra ri prāsāda atah pramāṇa i sadra(bya)
28. hajinya samangkana ikanang barahu pawaliḡ 1 ma su hara 2 tanpa-
tuṇḍāna madagang kapas wungkuḍu abasana kalima banta(l)

29. angaṇjal 1 paṇḍai wsi satarub paṇḍai mas 1 paṇḍai tambaga 1 kangsa
1 angulang kbo sawurungan sapi prāṇa 3 wḍus
30. *ranggang* angulang aṇḍah sa( )rub samangkana kramanika i ma ba
i salu ir ni drabya haji saprakāra irikana

A c h t e r z i j d e.

1. angasṣakan rakryān hujung pasṣekpasṣek i ḡrī mahārāja mas su 5 wḍihan
tapiṣcadar yu 1 muang i ra
2. kryān kabaiḥ kapua winaiḥ pasṣekpasṣek kāyānurūpa rakai sirikan dyah
hamarendra wka dyah balyang rakryā(n mo)
3. mahumaḥ kālīḥ maḍaṇḍēr pu padma anggēhan pu kuṇḍala tiruan ḍapun-
ta taritip inangsṣan pasṣek mā 1 wḍi(han)
4. tapiṣcadar yu 1 sowang sowang halaran pu guṇottama inangsṣan pasṣek
mā 1 wḍihan ragi yu 1 mamrāti
5. cakṣaṇa ma(ng)huri pu paṇḍamuan tilimpik pu dhanuka dalinan pu
karṣaṇa winaiḥ pasṣek mā 5 wḍihan ragi yu
6. sowang sowang wadihati sang dinakara akudur pu balawān winaiḥ
pasṣek ma 1 wḍihan ragi yu 1 sowang sowang
7. tuhān i wadihati 2 mirahmirah sang halang paluh halaran sang lbar
poḥ tuhān i makudur 2 watu walaing sarama
8. takilung sang tpussēn winaiḥ pasṣek mā 5 wḍihan ragi yu 1 sowang
sowang pangurang i wadihati sang wungū anunggū sang
9. pangurang i makudur sang rakwēl anunggū akulumpang winaiḥ
pasṣek mā 2 ku 2 wḍihan hlai 1 sowang sowang sang tuhān
10. (pa)kāraṇān juru kanayakān sangat gununggan puntun juru wadwa
rarai sang raguyu juru kayu labubālī kaṇḍamuhi punta
11. ta waraṇi sang nidhi paruḡar i sirikan hujung galuh i wka wiridiḥ
i kanuruhan rokat i sba(ng) sang wimala i srāngan sang *su*
12. kyata i maḍaṇḍēr sang cakra ryyānggēhan sang wiḍya i tiruan sumu-
ḍun punta sanggama winaiḥ pasṣek mā 1 kinabaiḥān
13. lumaku manusuk i wadihati sang rapōhan i makudur sang ramāṇang
winaiḥ pasṣek mas su 2 mā 8 sowang sowang pangū
14. i sang hyang kudur mas su 5 ho( )sa( )ji pomahumaḥ prakāra
dakṣiṇa sang hyang brahmā mā 1 sang hyang lambu mā 1 sang hyang
15. *suk* wḍihan yu 1 wḍihan nire wadihati makudur yu 2 singhēl nira yu
1 patih juru kālīḥ *wasah sang* kayu maṇēb (*of* matōb)
16. subuta winaiḥ pasṣek mā 5 wḍihan ragi yu 1 sowang sowang parujarnya
pinghe ryyapaskaran winaiḥ mā 2 ku 2 sowang sowang

17. patih kahyunnan punta nni kurus sang dunpil waraṇā sangambata sang
smi winaiḥ ma 2 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang patih ka
18. ngan mangharēp babak rikang kāla sang lāgi winaiḥ ma 5 wḍihan
rāgi yu 1 wargga patih anakbi ilu kinaunān pasēk maba
19. anakbi sanaji ibu ni marapi sang kbēk winaiḥ mā 2 kain wlu 1 sowang
sowang wargga kahyunnan laki laki winaiḥ
20. hari wangsa(h) bāya juru dangkal marapi winaiḥ mā 2 wḍihan
hlai 1 sowang sowang patih sangat sang jarā ma(ha)
21. saba sang syak winaiḥ pasēk mā 4 wḍihan rāgi yu 1 sowang
sowang juru wanua sang hīra panulisan bajrama malā
22. mēng winaiḥ mā 2 wḍihan yu 1 sowang sowang parujar
patih kahyunnan bipat parujar patih sangat babus parujar
23. tauban gusti i pakāraṇān astuti malawang kālih jang-
gagrāndhaḥ pauanglar go
24. kalasambi kajung kilangan ntara winaiḥ mā 1 wḍihan hlai
1 sowang sowang wahuta panguṇjangan
25. han putra laguntan enak winaiḥ pasēk mā 5 wḍihan rāgi yu 1 sowang
sowang taṇḍa rakryān ilu sākṣi rika
26. kāla kanuruhan dyah mumpang waharu pu kalumpang winaiḥ pasēk
mas su 1 mā 4 wḍihan paṭi hlai 6 sowang
27. (tu)hān i kanuruhan sang rabayir sang māja wungkal kilung sang partha
winaiḥ mas su 1 mā 4 kinabaiḥunnira wḍihan rāgi hlai 1
28. tpi siring ilu pinakasākṣi rakryan juru gotra i kanuruhan rakai
pangambulan rakai siṇjasan winaiḥ mā
29. han yu 1 sowang sowang gotra i tampuran sang mādhawa bapa dyah
damū muang dyah damū winaiḥ mā 2 wḍihan hlai 1
30. sowang sowang dewata kaki i balandit sang ciwarūci winaiḥ pasēk mā
4 punta i pangawan ungkēr pramukha wi

Z ij d e n.

A.

- 1.
2. (winai)ḥ pasēk ku( )ma i
3. kanuruhan sang jata mangha
4. sang hiranya patih pamgat
5. saṣrakaṣita patih i tugaran
6. pangajluran sang mala patih
7. pangkur i waharu sang rangga winaiḥ

8. pasĕk mā 4 wđihan yu 1 so
9. (wang) sowang samaungkana kwaili ni
10.   pínakasūkṣī linanūkē
11. n kála ning manusuk ri tlas i
12. sang mapatilh wahuta rāma *li i*
13. *ping* kabailh winailh pasĕk
14. non ta sira mapaktya malūngguh ya
15. thākrama irikāng tkan pasa
16. lor kidul kuluan weta
17. n irikāng kalangan ri hēmad
18. tumama ta sang mawaju haji ri kala
19. ngan ri *pkun* ri hēmad maglar saji
20. ha   sang hyang susuk sangkap sakrama
21. (ning da)ngū manĕtĕk hayam mamantinga
22. (ka)n hantiga i sang hyang watu tĕas
23.   mamapanghyang manapathe
24. indah ta kita kamung hyang i ċrī bapra
25. keċwara ċrī haricandana agasti ma
- 26.
27. rawiċaċi kṣiti jala pawana hutāḡana
28. jayāmānūkāḡa dharmma ahoratri
29.   yakṣa rakṣasa piśāca pretā

B.

- 1.
- 2.
- 3.
4.   (nā)
5. garājā durggadewī ċatura(ċra)
6. pañcasurendra hyang kūlanṛtyu
7. sakweḡta gaṇa bhūta
8. (mang)rakṣa pṛthiwī manarīrū ri sarwwabhū
9. ta umasuking sarwwaprāṇa kita *ku*
10.   sākṣibhūta *stiliha na suka*
11. aḍḍēngĕ akan iking samaya sapatha
12. sumpah pamangmang mami ri kita *ti'a*
13.   yāwat i kanangngwang durācāra
14. wam tan makmit umulahulaha i

15. king cīma nguniweh dumawut
16. susuk tēas kulumpang
17. *dur* a ngananya pa
18. hulun gr̥hastha wiku yū
19. wat ba
20. i pambaikanta iriya
21. l ringadēgan tampyal ri tēngēnan
22. rantan ususnya
23. tti sbitakan dālamanya ata
24. tan tusua sama irikang sahū *pra*
25. *alu* īningūpadrawa mtunya ta
26. lintah lakab wdit tmahanya
27. pañcamahāpātaka tmunya nda
28. yan linirang ri tlas ing manusuk
29. lunikas ta makurēnkurēn mi sira ka
30. baiḥ maglar kawung skul paripūrṇa

C.

- 1.
- 2.
- 3.
4. rakryān
- 5.
6. umintonnakan
- 7.
8. winaih mas 4 kinabaihanya
- 9.
10. naih mā 4 kinabaihanya
- 11.
12. tēp pramukha winaih mas
13. 4 kinabaihan
- 14.

D.

1. ngka
- 2.
- 3.
- 4.
5. la hantiga ina gulū mi

---

24 *saḥū-saḥū*; 29 *ni-ri*; C 8 *mas-mā*.

6. *atag sisir*
7. *kilat*
8. ngan *alapalap*
- 9.
10. lumkas ta sira kabaih manadāḥ
11. *tkā*
12. ri piṇḍwa *winuwuhan sira*
13. *lwirni*

De cijfers in voorzijde 11, 29, achterzijde passim staan grootendeels in de transcriptie in Oud-Javaansche karakters.

XXXIX.

Steen, afkomstig van Lawadjati (afd. Malang, res. Pasoeroehan), thans als D 103 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bureau no. 550. Blijkens mededeeling van Dr. Brandes in Rapp. 1901 p. 5 en Notulen 1901 p. 132 bevat de steen een praçāsti van Mpu Siṇḍok uit 851. De steen is doormidden gebroken.

1. || om awighnamastu || swasti çakawarsātita 851 bhadrawādamāsa, tithi dwādaçi kṛṣṇa pakṣa
2. pa, pa, wṛ, wāra, māghanakṣatra, pitāradewatā, parighayoga, irikā diwaça ni ājña çrī ma
3. hārāja rake hino mpu siṇḍok çrī içānawikrama dharmmotunggadewa, umingsor i sangat mo
4. maḥhumah kālīḥ maḍaṇḍēr, pu padma, anggēhān, pu kuṇḍala, kumonakan ikang wanua i lingga suntan, wa
5. tak hujung gaway mā 2 kaṭik ing guhan tapak mas 3 ing satahun satahun simān susukan arpanākna i
6. bhaṭāra i walaṇḍit paknānya sima punpunana bhaṭāra myopāra asing sam(b)an(dh)anā i sang hyang dharmma muang pangimbuha ri kapūjān bha
7. ṭāra angkaṇ pratiwarṣa, mangkana iṣṭa prayojana çrī mahārāja irikang banua i lingga suntan inārpanākan i bhaṭāra i
8. balaṇḍit, māri watak hujung, parṇuahanya swatantra tan katamāna dening patih wahuta muang saprakāra ning mangilala drabya ha
9. ji ring dangu miçra paramiçra wuluwulu prakāra pangurang, kring, paḍam manimpiki, paranakan, linus galuh, pangaruhan, tingkēs, wijikawah,
10. taji, watu tajēm, sukun, halu warak, rakadut, piniuglay, katanggaran, tapa haji, air haji, malandang lbā (?), b blab, kala
11. kutak, ḍangkēl (?), trēpan, sanggit, watu walang, pamaṇikan, maniga, sipkan, rumban, wilang wanua, tuhan dagang, juru gusali, mangrumbay,

12. mangguñjay, tuhan nambi, tuhan huñjamman, tuhan juḍhi, juru jalir,
pulang paḍi, miḡra hino, wli hapu, wli wadung, wli tambang, wli ha
13. , wli pañjut, palamak, pakalungkuung, urutan, ḍampulan, tpung ka-
wung, sungsung pangurang, pasuk alas, mapayungan, sipat wilut, pā
14. nginangin, pamawasya, karung, hopan, skar tahun, pañrāngan,
panungsung (?), ḡdi walyan, mahaliman, widu, sambalsumbul,
15. haji, pañrēsi, watak i jro, ityewamādi tan katamāna irikang banua sima
i lingga suntan, kewalā bhaṭāra i balaḡdit atah pramānā,
16. ri sadrabyahajinya kabaih, samangkana ikang sukhaduḡka kadyang-
ganing mayang tanpawwah walu rumambat ring natar, wipati wangkay
kābunan rah kasa
17. wur, wākecapala, hidu hilatan, hidu kasirat, hastacapala, pādacapala,
manijilakanna (?) rah nitiki, mamuk, manungpang, ludan tutan, ḍaḡḡa
kuḡa
18. ḡḡa, bhaḡḡihalādi bhaṭāra i balaḡdit atah prarānani drabya hajinya,
kunang ikang miḡra mañambul mañā(ng)wring manglalu mangapus
mapalangḡa
19. n mangubar manggula mangdyun manghapū mang lang mangragi ma-
payung wlu mopih ma kajang, makisi mamubut manganammanam ma
20. nawang (?) manahab mamisaḡḡung makalakalaka kapwa ya tribhāḡān
drabya hajinya sadūmān marā i bhaṭāra sadūmān marā i sang makmitan
sima sa
21. dūmān marā i sang mangilala drabya haji kapwa ikang masambyawa-
hāra hana i sima hinḡgan kwehanya anung tan kuāna drabya haji tlung
tuhā
22. n i sasambyawahāra yaupangulang kbo 30 sapi 40 wḡḡus ᠑0 aḡḡah (?)
sawantayan magḡḡungan tlung pasang manga tlung lumpang atitih
saku
23. lit paḡḡe tlung ububan, aḡḡahagi satuan sapahi tlung tangkilan, maca-
dar patang pacadaran parahu 1 mapuhara 3 ta
24. npatuḡḡāna yapwan pinikul daganganya kadyangganing
25. tambaga gangsa timah wuyah padat luga bras gula bar kasumba
saprakāra ning dwal pinikul kalima bantal i satu
ḡḡān bayi kalpika nanya i sasima ikanang samangkana tan
kuāna de sang mangilala drabya haji saparananya sadeḡanya
- 26.

De cijfers in regel 5,22 en 23 staan in de transcriptie in Oud-Javaansche karakters.

XL.

Steen, afkomstig van Glagahan (afd. Djombang, res. Soerabaja), thans staande te Djombang, in de pasanggrahan van den regent van Modjokerto, blijkens Rapp. 1907 p. 133, waar de steen wordt beschreven als zeer beschadigd, dakvormig afgedekt en houdende de bovenhelft der inscriptie, hoog links 20, rechts 38, dik 9 c.M. In 1887, Not. p. 128, werd een abklatsch ontvangen, thans Oudheidk. Bur. no. 26 en 27. Dr. Brandes deelde t. a. p. mede, dat de steen een bovenstuk was, bevattende een opschrift van 851, waarvan het schrift merkwaardig overeenstemt met dat van den beschreven steen van Batavia (zie hierboven no. XIX).

V o o r z i j d e.

Boven het opschrift stond nog iets, dat onleesbaar is geworden.

1. swasti cakawarṣātita 851 ka(rttikamāsa a)
2. ṣṭami kṛṣṇapakṣa wā pa bu irika diwasa dāṅgācārya
3. tangkilanya datang mangāciwāda i ṣṛi mahārāja ma
4. rgga samgat momahumah anggēhan unajarakau kaswa
5. tantrānikanang ṣīma kabikuān i poḥ rinting tan kata
6. mān dening patih wahuta muāng saprakāraning mangila
7. (la) drabyā haji ing dangu miṣra paramiṣra wuluwula praka
8. (ra) pangurang kring paḍam manimpik( ) paranakan limus ga
9. (luḥ) pangaruhan taji watu tajam halu warak pining
10. tapa haji airhaji malandang
11. tangkil tṛpan
12. la maniga
13. mani

A c h t e r z i j d e.

1. rān sira
2. matguhakna sapūrbwa sa
3. ntati nikanang sima kabikuan i
4. poḥ rinting i(ng) malawas tan kawnanga pinagawayaka
5. n luiṛ kunang deyanikanang patih wahuta muang
6. ikanang mangilala drabya haji kabaiḥ haywā ya
7. parabyāpāra rikana sima kabikuan i poḥ rinting
8. ubhayā ta ya i panganumoda ṣṛi mahārāja i sang hyang
9. dharmma samangkana ikanang patih wahuta tan wehan
10. magawaya purih sakrama nikanang sima kabikua
11. n i poḥ rinting nguni ring swasthakāla atah kramānya
12. mangke tau papendabana yāpwan hana patih
13. wahuta muang ikanang mangilala drabya
14. tumama muang magawai luiṛ rika

15. kuan i poḥ rinting langghana ringa
16. n mangkana nigrāhānya
17. tangya deyanikanang pa(t)i(h)
18. (ma)ngilala (drabya haji)

Z i j k a n t e n.

1. paran nikā nguni denira mpu
samgat raja de sang lumāḥ ri *nya*
2. muḥu mantan muang
punta matuha i nata rakryan wiku manambah i rakryan ma
3. ka luḥ pa ma ka

XLI.

Steen, in 1836 (Domis, De residentie Pasoeroeang p. 168) gevonden te Soetji (afd. Bangil, res. Pasoeroehan) en zich blijkens Rapp. 1904 p. 29 daar nog bevindend; de steen wordt beschreven als beschadigd, van boven eenmaal accoladevormig, en daar iets breeder dan aan den voet, die naar voren en achter 0.03 M. vooruitspringt en 0.67 M. hoog is.

Abklatschen worden vermeld Notulen 1887 p. 66 en 1891 p. 5; thaus Oudheidk. Bur. no. 29, 30, 38—40, 303. In 1887 (Not. l. l.) deelde Dr. Brandes mede, dat de steen belangrijk beschadigd en de legende dus slechts gedeeltelijk te ontcijferen was en dat een voorloopig onderzoek aan het licht bracht, dat die steen een oorkonde draagt van Mpu Siṇḍok van Çaka 851, welk jaar één der eerste of het eerste regeeringsjaar van dien vorst geweest moet zijn.

Alleen van de voorzijde is een transcriptie aanwezig.

3. maṇḍiḃaḥa
4. warṣātīta 851 asujimāsa
pakṣa tu pa ḥu tra ba
5. wasa ni ajñā ḡri mahārāja rake hino pu siṇḍok ḡri iḥāna wikrama
dharmmottungga umingsor
6. han pu kuṇḍala kumonakan ikanang wanua i cungglang watak *basi* atagan
ni wahuta *wungkal*
7. susukan sīma apa kua ri sang hyang dharmmaḥrama ing pāwitra
muang i sang hyang prāsāda silunglung sang siddha dewata rakryān
8. ki *ba* saknanyan sinusuk an sang hyang dharmma
muang sang hyang prāsāda silunglung sang dewata umi
9. *bhu* nguniwelḥ sang hyang muang umahayua sang hyang tīrtha pañcu-
ran ing pāwitra wwaya ta sawaḥ pakarungan elū 2
10. umilua atah ikākagarga susukan sīma sangkāna ni āya byaya
ri kapūjān bhaṭāra ring prasāda ri patapūn ri tīrtha sangkāni

11. sangkāna ni wah pratidīna mangkana wiraça prayojana çri mahārāja irikanang wanua i cunggurang matangyan sinusuk umari
12. sang hyang prāsāda silunglung sang dewata pramāṇa iriya tan kolahu-lahana d(e) sang anūgata prabhu tkā ri dlāha ning dlāha knobanya swatantra tan parabyapārān dening patih
13. wahuta rūma nāyaka partaya pangurang tan katamāna deni saprakāra ning mangilala drabya haji ring dangū miçra paramiçra wuluwulu
14. pangaruhan taji watu tajēm sukun halu warak manim-piki pininglai katanggaran tapa haji air haji ma
15. trpan saluit tuha dagang tuha gusali tuhan huñjaman mangrumbe mangguñje manghuri
16. sikpan tangkēs wilang wanua wiji kawah tuhan juḍi juru jalir miçra hino wli hapū wli wadung
17. urutan dampulan tpung kawung sungsung pangurang pasukalas pulang paḍi
18. hopan paurāngan panusuh pamāwaça kḍi walyan widu mangidung sa hulun haji pamrçi
19. ni sabananing mangilala drabya haji tan tamā rikanang sīma wanua ri cunggurang kewala (sang hyang dharmma)çrama patapān
20. (rakryā)n dewata atah parāna nikā kabeh samangkana sa-prakāra ni sukhaduḥkhanya ḍaṇḍakuḍaṇḍa bhaṇḍihalādi
21. wipati wangkai kabunan rāḥ kasawar hidu kasirat mamtuakan wuryaningkikir mangluputakan mamuk mamumpang
22. bhaṭāra ring patapān muang sang hyang prāsāda atah pramāṇa i mañambula mañawring manglākha mangapus
23. mangdyūn manggula manghapū mangharēng ma
24. manganamamani mana manahab kapua ya
25. i sang makmit sīma sadūman i bhaṭāra sadūman mangilala drabya haji ma

XLII.

Acht koperplaten uit een serie van elf, waarschijnlijk afkomstig uit het district Djenggala der residentie Soerabaja, in 1858 aan Prins Hendrik der

Nederlanden geschonken; de drie ontbrekende platen zijn blijkens Notulen 1875 p. 83, 106, 1876 p. 13 niet meer te vinden. Dr. van der Tuuk deed in Tijdschr. XXIII p. 140 sqq. eenige mededeelingen over deze platen, o. a. het jaartal 851 en gaf het eedformulier uit; Holle publiceerde het geheel in Tijdschr. XXVII p. 538—544 en wees op de overeenkomst van een deel met Cohen Stuart's Kawi oorkonde VIII. Dr. Brandes vermeldde de platen in Notulen 1886 p. 116 als zijnde van Mpu Siṇḍok en berichtte in Tijdschr. XXXII p. 111 sq. (noot), dat hij deze oorkonde voor een kopie hield, ook op grond van het schrift dat „in vergelijking met het Mpu Siṇḍok type der steenop-schriften van hem afkomstig, veel jonger” is.

1. swasti çakawarṣatita 851 jyestamāsa tithi trayodaçi çuklapakṣa pā ka ra wāra julu(ng) grabacāra agneyastha wiçakha nakṣatra, çakragñi dewatā, agneya maṇḍala, wyatipātayoga, wairoja muhurtta, indra parw-weça taithila karaṇa mithuna raçi, irika diwaça ny ājñā çrī mahārāja pu
- 2a. jngok (*lees: siṇḍok*) çrīçānawikramotunggadewa, tinaḥ de rakryan mahāmantri i halo, pu çahaçra rakai wka pu bañçwara umingsor i parataṇḍa rakryan ring pakirakiran makabehan, i piṅsornayajñā çrī mahārāja kumonakan samasānak i waharu padamēlakua sang hyang ājñā haji praçāsti pagēh pagēh kmitananya sambandha samasānak i warahu maya
- b. kayak makasopana i rakryan mahāmantri i hino humatur i pāduka çrī mahārāja ḥana pwa lmaḥ dyah jngok irikang waharu ta sinārabāarakēn dyah jngok i rakryan mahāmantri i hino humatura hyang i lbu ni pāduka çrī mahārāja i knoha dyah jngok anusu
- 3a. k dharmasima, sira prabhuttamamahāwiçeṣasakalajagatpālaka sakṣattriwi-kramawatara tañ kalanglanan wigra anugraha ri saptatibhakti ri sira, dyah jngok pwa susuçrabhakti wastu daçabhuta de lbu ni pāduka çrī mahārāja, karaṇa ni wāra sanmata pāduka çrī mahārāja, tumurun tañ ḥanibal anugrahani i dyah jngok ann(su?)ka dharmasima tankinuṭi lmaḥ dyah jngo
- b. k ikang i waharu, atēhēr inanugrahan kaputrawangçan sawah lukat jöng 38 lāwan jataka ika i bēngkung kapramāua deni samasānak i waharu tankaparabyapāra muwah panugraha çrī mahārāja ri wuangan i samasānak i waharu tankolahulaha asuringa rahinawngi apayunga putih lambū, mawang apras watang, prasauggi prasiddhayuga, pasilih galuh, dodot nawagraha
- 4a. skul sakurakura, grih sakujur, sayub sabatang, samangka kwaiḥ dṛwya-nira samasānak i waharu tankaknanta sira sira sanghyang pujā haji, parājā-

Volgens Holle ontbreken tusschen de hier 3 en 4 genummerde platen er drie, tusschen 5 en 6 nog een.

3a susuçrabhakti-susuçraçakti; wastu-wasta.

kārya, kasotantranira samasānak i warahu, tan katama dening winawa sang mana katrīpi pangkur tawan, tirip, nguniweh saprakāra sang mangilala dṛwya haji wuluwulu parawulu magṅgmaḥmit

- b. ring dangu, makadi mīṣra paramīṣra, pangurang kring, padēm maṇṇim-piki, paranakay, limus guluh, mangriṇca, manghuri, parang, sungka, dhūra, taji, watu tajēm, sukun, halu warak, rakasang, ramanang, pi-ninggle, katanggaran, tapahaji, erhaji maludang, lea, muwah kēṇḍēng sēngkērnira samasānak i warahu si goda anunggal i lwah, angulwan anu
- 5a. ju sipe, mangalor mangulwanānuju ring goronggong mangalorānuju sla, mangalor angulwanānuju pandahan manunggal i marga mangangetanāngalorānuju singkēl madṛwya pinggir, sira samasānak i warahu, mangalorānuju ring taman mangaloranuju si tumpēng, mangetananuju kudabang mangetanānujweng gēntēs dumēlē mangetanānujwi walēd nga mangalor asidakētan lāwan
- b. pu kamṛtta, mangetan madṛwya pinggir sira samasānak i waharu, mangidul panujwi si kadal, mangidul manujwi si nombak, mangulonāsida-kētan lāwan padang, manunggal i lwah samasānak i waharu, mangulwan dumēlē anujwi rabuturus, mangulwanānujwing si godo wēkasan, samangkana ikang kēndēng sēngkēr sama sū
- 6a. yan hana umulahulah, ri lmaḥ samasānak i waharu, joh tasma karmakuanya, klanēning kawat tāmragomukha ananḍungakna ruyung awuk salampah, angalor angidul ang(aw)etan anguluan, matya busunga, anēmo pañcagatisangsāra, ayana, wulanguna sadākāla tumēmwa ng pātaka, pañcapātaka mahāpātaka ika bhuktinya ring ihatra paratra, apan langghana i rasa sa(ng)
- b. hyang ajñā haji, ndah ta kita kamung hyang brahma, wiṣṇu mahādewa, rawiṣaṇi, jalapawana, hutāṣana gaṇā, jamanaka mṛtyugaṇa, bhutaṅgaṇa, sandhyadwaya, ahorātri yama baruṇa kuwera bāsawa, piṣāca pretāgaṇa garuda, gandharwa, widyādara, nandiṣwara, mahākāla, nāgarāja, kita samangraksā kadatuan, kita masukirikang wuang kabeh
- 7a. yan hanānyāya lumēbura sarasany ajñā ṣṛi mahārāja i samasānak i waharu, patyana adenta, deyanta dēdēl, tāmpyal mukhanya, owahi tēngēn dudut hatinya, sēbīta(kēn) wētēngnya, kita kidul, kita nguluan, kita lor, kita i maddhya, buangakēn ring ākāṣa denta, sulambitakēn i sang hyang kabeh, yan para ring alas panganē
- b. ning mong, singha barong, salutēn ing ula mandi pulirakna ning dewa manyuh, yan para ring tgal sambirēn ing glap tanpa hudan, sampalēn ing raksāsa sipamujan labuhakēn ring samudra, klēmakēn ring dawuhan,

alapēn de sang hyang dalēm er, sēmpalēna ning wuhaya, wilētēn ing tuwiran, anrikang hala kabel, kapangguha denya, ikang durakā

8a. ra, ya tumēmua ng bhras̥ta, liputēn deni mangdryanya, yan mati muliha mareng yamani, mantuka mareng narakapada, tumibā ring tambragomukha (klanēn) dening kingkarabala, tasmāt kabuat karmaknanya, ikang wuang durācāra, yan lumēbur ajūā çrī mahārāja, amangguha pañcapātaka bhuktinya ihatra paratra, slawi(r ning ang)langghana i sang hiyang jūa haji

b. praçāsti, muang umangguha upadrawa göng, i wruhanira makabehan prayatnā. Ong gumng gaṇapataye namaḥ

XLIII.

Steen, afkomstig van Singasari (afd. Malang, res. Pasoeroehan), vandaar naar Banjoebiroe overgebracht, thans (Not. 1889 p. 116 sq.) als D. 70 in het Museum te Batavia. Voor litteratuur over dezen steen zie men Verbeek p. 305; over de steenen van Singasari in het algemeen p. 298 sqq. Een abklatsch is onder no. 363 op het Oudheidk. Bureau, twee afteekeningen blijkens Tijdschr. XLVII p. 451 sq., 457 in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden. Dr. Brandes deelde t. a. p. bij Verbeek mede, dat de inscriptie van 852 Çaka is.

V o o r z i j d e.

1. swasti çakawarṣātita 852 jeṣṭamāsa tithi ekādaçī kṛṣṇapakṣa tu pa bu wāra, pūrwwastha açwinīnakṣatra açwinodewatā aḥigaṇḍaho
2. rakryān hujung pu marura manambah i çrī mahārāja çrī içānawikrama dharmmotunggadewa umalaku ikang wanua i jrujru rānākīwa
3. i langgapundhan watēk hujung, tapak mas su 3 paknanya dharmmakṣetra, pawahani kuçala rakryān hujung sang hyang çāla i himad mangkana sēmbah
4. rakryān hujung i çrī mahārāja tlas sinanmata matēhēr ta ya pinagēhakan inarpanakan rakryān hujung i sang hyang çāla an sīma sa
5. sang hyang çāla i himad paknānya swatantra tan katamāna deni patih wahuta rāma nāyaka parttaya sangak nguniwelḥ saprakāra ni mangilala dra
6. bya haji ring dangū miçra paramiçra wuluwulu prakāra, pangurang kring pūham manimpiki paranakan linus galuh pangaruhan taji watu ta
7. n halu warak rakadut pinilai katanggaran tapa haji airhaji ma-landang lca lḥēlḥ kalangkukatak tangkil tṛpan
8. saluit tuhan ḥ tuha gusali mangrumbai mangguñjai, tuhanambi tuhān huñjaman watu walang pamanikan maṇiga sikpan

9. rumban wilang banua wijikawah tingkēs māwi tuhān juḍi juru jalir miḡra hino wli hapū wli tambang wli pañjut wli harng pa
10. lamak, pakalungkung, urutan, dampulan tpung kawung sungsung pangurang, pasukalas, payungan, pulung paḍi pabēsar pagulung *pāṅghina*
11. ngin sipatwilut, pamawagya, hopan, turunturun, paurāngan, skar tahun, panusuh, pahaliman, kḍi walyan, widu mangidung
12. sambal sunibul, hulun haji, samwapi watakki jro itewannūdi tan tamā ri kanang sīma kewala sang hyang ḡāla pramāṇū i sa
13. drabyahajinya kabaiḥ, samangkana ikanang sukhadukha kadyanggāning mayang tan pawuah walū rumambat ing natar wipati wangkay kabunan rah
14. kasawur ing dalan wākepalā duhilatan, hastacapalā mantuwakan wuri-ningkikir mamuk mamumpang ludan tutan ḍanḍa kuḍanḍa bha
15. ṇḍihalādi bhaṭāra rinālarā/uh parānani sadrabyahajinya kunang ikā(ug) miḡra mañambul mañawring manglākha mangapus mawalangan mata
16. rub manula wungkuḍu ma mangubar *manghapū*, malurung, magaway rungki payung wlū pakajang, magaway kist manganam-manam mamubut ma
17. nawang makalakalā bhaṭāra ri ḡāla atah pramāṇū i sadrabyahajinya, samangkana ikanang parahu pawalijan 1 masungkar 2
18. an patuḍana banyaga bantal adagang kapas wungkuḍu kapangabantal mabasana kalima bantal angūñjal 1 pandai wsi satarub paṇḍai ma
19. s 1 paṇḍai tambaga 1 gangḡa 1 angulang kbo sawurugan sapi prāṇa 3 wḍus paranggang angulang aṇḍah satarub samangkana drabya sang hyang ḡāla
20. tan kna i sang lwani drabya haji saprakāra, irikānang kāla mangasākan rakryān hujung pasēk pasēk i ḡri mahārāja mas su 5 wḍihan
21. tapis cadar yu 1 muang i taṇḍa rakryān kabaiḥ kapua winaiḥ pasēk pasēk kāyānurūpa rake sirikan dyah amarendra wka dyah balyang rakryā
22. n momahumah kālīḥ maḍanḍēr pu padma anggēhan pu kuḍdala tiruan ḍapunta taritip inasēan pasēk mā 1 wḍihan tapiḡcadar yu 1 sowang
23. sowang halaran pu guṇottama inasēan pasēk mā 1 wḍihan ragi yu 1 mamrāti hawang wicakṡaṇa manglhuri pu paṇḍamuan tilimpik pu *ḍa*
24. *ḍuka*, dalinan pu karṡana winaiḥ pasēk mā 5 wḍihan ragi yu 1 sowang sowang wadihati sang dinakara akudur pu balawān winaiḥ pasēk mā 1
25. wḍihan ragi yu 1 sowang sowang tuhān i wadihati 2 miramirah sang halang palung, halaran sang lbur poḥ tuhān i makudur 2 watu walaing sang ra

26. māṅsa watu kilung sang tpusan winaih pasēk mā 5 wḍihan rāgi yu 1
sowang sowang, pangurang i wadhati sang rawungu manunggū sang ba
27. i makudur sang rakwēl anunggū sang kulumpang winaih pasēk
ma 2 ku 2 wḍihan rāgi hlai 1 sowang sowang satuhān i *ma asaha* n
juru

Achterzjde.

1. yakan sangat gunung buntut juru wadwā rarai sa(ng) raguyu juru
kalula pu bāla, kaṇḍamui punta geṣṭa watu waraṇa sa(ng) niti parujar
i sirika
2. n hujung galuh i wka wiridih i kanuruhan rakat i sangsang
bimala baha( )an pu satyaka i maḍandēr pu cakra iyanggēhan
3. tiruan sumudān punta sanggama winaih pasēk mā 1 kinabaihan nira,
manusuk i wadhati sang pūhan i ma
4. dur sang ramangsa winaih pasēk mas su 2 mā 8 sowang sowang pangang-
kat i sang hyang kudur mas su 5 hop sa( )ni pomahumaḥ pra
5. ḥ, dakṣiṇa sang hyang brahmā mā 1 sang hyang lambu mā 1 sang
hyang susuk wḍihan yu 2 wḍihanire wadhati makudur yu 1 si
6. lninira yu 2 pātih juru kālīh wapah sakayu matab kuci *nguka*
winaih pasēk mā 5 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang, *ma*
7. rujanya pingsor hyang, paskaran winaih mā 2 ku 2 sowang sowang,
patih kahyunan bunmaniturussang damēl pangam-
bar *ta*
8. si winaih mā 4 wḍihan rāgi yu 1 sowang sowang, patih kahyunan
maharēp babak rikang kāla sang lāgi winaih mā 5 wḍihan
9. rāgi yu 1 wargga patih anakbi ilu kinannān pasēk sang baruṇā anakbi,
sang nani ibu ni sang rāpi sang kbēk winaih mā 2 ke
10. n wlah 1 sowang sowang, wargga patih kahyunan lakilaki winaih pasēk
hari wangṣa, barāṇa, *ngura* ḍaṅkal marapi winaih mā
11. 2 wḍihan hlai 1 sowang sowang, patih pangat sang jarā, manghambin
sang balusyak, winaih pasēk mā 4 wḍihan rāgi yu 1
12. sowang sowang, gusti saṣaka *nuru* banua sang hira panalisan *pajamang*,
maniga ikēr, barsahan winaih mā 2 wḍihan yu
13. 1 sowang sowang, parujar patih kahyunan bisak parujar patih pangat
babus, parujar patih manghambin rua
14. n i pakaraṇān astuti malawa kālah, *dangga* kāndha pananglar bhoma
lagas sibar *juru* kala samba tajung *kalan*

15. naiḥ mā 1 wḍihan hlai 1 sowang sowang wahuta panguñjangan sar-
dhawala kamāsihan pu kra   -   utan danat winaiḥ
16. han ragi yu 1 sowang sowang taṇḍa rakryān ilu pinakasākṣī rakakālāḥ
kanuruhan dyaḥ mumpawang haruṇu kulumpang winaiḥ pasēk mās su
17. 1 mā 4 wḍihan paḍi hlai 1 sowang sowang sang tuhan i kanuruhan
sang ra   ṇēr sang ragu   watakiḥa sapatha winaiḥ mas su 1 mā
4 ki
18. nabaiḥānira wḍihan ragi hlai 1 sowang sowang, tpisiring ilu pinaka-
sākṣī rakryān juru gotra i kanuruhan rakai pangambuhan
19. rakai sinḡjalan winaiḥ mā 4 wḍihan yu 1 sowang sowang gotra i tam-
puran sang mādḥawa wa   dyaḥ dunu muang dyaḥ da   winaiḥ mā
20. 2 wḍihan hlai 1 sowang sowang dewata kaki i balanḍitung ciwarawi
winaiḥ pasēk mā 4 panta i pangawan unggar pramukha, winaiḥ
21. pasēk mā 4 kinabaiḥanira patih tpisiring winaiḥ pasēk karūran i kanu-
ruhan sang kumbil, manghambin sang hiranya patih pa
22. mgat sang prakasita patih i tugaran pangajaran sang māla patih pang-
kur i waharu sang rangga winaiḥ pasēk mā 4 wḍihan yu 1 sowang so
23. wang, samangkana kwaiḥnira ilu pinakasākṣī hinanakan kālaning ma-
nusuk, i tlasni mangarpanakan pasēk i sira kabaiḥ tumama sang mawa
24. ju haji ring kalangan ring pkēn ri himad maglar saji, sumangaskāra
sang hyang susuk sangkapāsakrama dangū manētēk hayam mabantinga-
kan ha
25. ntiga i sang hyang watu tēas susuk, mamamang hyang manapate, ling
nira, īndah ta kita kamung hyang i ḡrī baprakeḡwara ḡrī haricandana
26. agasti mahārṣi sang hyang i daḡadeḡa urddhamadḥaḥ, rawi ḡaḡi kṣiti
jala pawana hutāsana, yajamānakāḡa dharmima aho
27. ratra sandhya dwaya, yakṣa rūkṣasa piḡāca pretāsura garuḍa kinnara
gandharwa, yamabarua kuwaira bāsawa

Z ḡj k a n t.

1. ḡwino dewa pañḡakuḡika na
2. ndiḡwara mahākāla ṣadwināyaka nā
3. garājū dūrggawē caturaḡra ananta
4. surendra hyang kālāmṡtyu sakweḡ ta ga
5. ṇa bhūta kita prasiddha mangrakṣa pṡṡhi
6. wī manarīra ri sarwwa ḡāwa umasuki sarwwa
7. prāṇa kita sakala sākṣibhūta sthīi

8. *yana* sūkṣma, at ṛṅgṛakan iking (sa)
9. maya sapata sumpah pamangmang mani ri ki-
10. ta hēyang kabaiḥ yāwat ikanang ngwang durā
11. cāra tan māg( ) tan makmit umulahu
12. laha iking sīma nguniwaiḥ dumawuta
13. iking susuk tēas kulumpang tinana
14. m ning kudur, asing sakawuanganya hadian
15. hulun gr̥hastha wiku yāwat ya bariba
16. iriking sīma tadwarahan panimwatan ta ri
17. kamulya pati ringadēgan tampyal ri tngana
18. n uwahi ri hiringan rautan ususnya ḍa
19. ḍat sbitakan ḍalmanya ātmānya
20. tan tmua sāma ing sahasrajanma saluir
21. ning upadrawa taktak lintah lakay wḍi
22. t tmahananya pañcamahāpātaka tmunya
23. i tlas ning manangaskāra kinon sang mapatih
24. wahuta rāma tpi siring kabaiḥ ma( )tya malu
25. ha yathākrama irikang tkēn pasēk lor
26. kidul kuluan wetan rikangkala
27. n ri himad lumēkas ta makurn

A n d e r e z i j k a n t.

1. kurn (*of* kapan) maglar kawung sgu paripūrṇa
2. hara sangkab wulu kaḍdari kaḍiwa
3. ḍeng hasin ḍeng ra slar capaca
4. pa rumahan hurang bilulung halahala
5. ha ntiga inari, wuluninggangan miḥa
6. tak sasar takih kasyan lgi tē
7. wangān tlu paranak alapalap i
8. hara, kuluban tetēp lumkas ta si
9. ra kabaiḥ manaḍah
10. k pāṇādi tkaring piṇḍa prakāra wi
11. nuwuhanta sira tamwul ṣaḍḍisa salu
12. irning tambul saprakāra winuwuhakan
13. tadanantara pat( )ng manaḍah kinon si
14. ra kabaiḥ mawasahakangan winaihan
15. sira juu skar tlas sangkap muwah sira mana

16. ḍaḥ yathā sakamenmen rakryān ta
17. haḍa rikang kāla kapua amintonakan
18. wanaṇya matapukan wuwuṇ pramukha
19. winaiḥ mā 4 kinabaihan̄ya awa
20. yang ki lungasuḥ grawaṇa winaiḥ mā
21. 4 sowang abaṇol siliwuhan
22. hitip pramukha winaiḥ mā 4 kina
23. baihan̄ya, cihnanyan tlas mapagēḥ
24. kasīmān nikāṅg sīma katguhakna nira ka
25. baiḥ

XLIV.

Steen, staande in de desa Bakalan (afd. Modjokerto, res. Soerabaja) en volgens Rapp. 1907 p. 86 dakvormig afgedekt met op de punt een fraai gebeeldhouwde, open lotusbloem; hoog 1.05 M., grootste breedte 0.63 M., dikte 0.26 M.; aan alle zijden beschreven. Een abklatsch wordt vermeld Not. 1888 p. 12, thans Oudheidk. Bur. no. 502. Dr. Brandes deelde omtrent dezen steen in Not. 1888 p. XIII het volgende mede:

„Het opschrift van Bangkalan is een bevelschrift uitgereikt door *rakryan binihaji rakryan Mangibil* (of *Mangabil*), in Çaka 856. Het handelt over een of meer ḍawuhan (dam om het water in een rivier af te leiden, plek waar het water uit een rivier in een kanaal of leiding vloeit, afgedamd gedeelte)“.

V o o r z i j d e .

1. || ujar rakryan biniha
2. ji rakryan mangibil umingso
3. r i samgat susuhan umajar(a) ikanang
4. rama i wulig mīang i pangiktan i paḍi
5. paḍi i pikattan i panghawaran i busuran pa
6. rṇaḥ nikanang ḍawuhan kinonkēn (?) rakryan binihaji
7. gaweyakna samgat susuhan tlas ta ya hinaṛēp
8. de samgat taplan kunang deyanikanang rama sahananya
9. kabaiḥ ṛēmīnga ikana an kapratapā rakryan bini
10. haji warahēnnyu aṇaknyu antan ba(r)yyaba(r)yya
11. irikana ḍawuhan mīang umajara kamu tepangu
12. pullakna ḍawuhan telyenu ikana wēluran
13. ri wēngi nguniwaiḥ umalappa iwaknya i rahina kunang
14. yan hana wwang gumaweyakēn ikana senuhuttakē

---

18 wuwuṇ-wuwus; 20 grawaṇa-crawaṇa.

15. n kinonnakēn anigrahān ingima katiga
16. wēllas tangah kunang deyanikanang rama kabaiḥ ka
17. yatnaknanyu raṣānike tulis yathanya paḍa la
18. pamrinyu iyanakwanūa kabēḥ nahan samgat

A c h t e r z i j d e.

1. taplan kinon rakrya
2. n binihaji dumiyyana i
3. kana punta pakatuppan deni
4. kana ḍawuhan kumayatnakna ika
5. na sang hyang ambrita i rābina i wēngi
6. || swasti sakawarṣatīta 856 maghamasa tithi
7. pratipāda suklapakṣa tu ka wṛhaspati wukir wa
8. ra irika diwasa rakryan binihaji rakryan mangibil
9. pagēḥhakēn ikang ḍawuhan katrini i kahulunan
10. i wuatan wulas i wuatan tamya samakangkā ku
11. eḥ nikang kali tlas mapagēḥ manghanakēn ta sira ku
12. rēnkurēnnan winkas i wulig bañjut wi
13. neḥ mā 6 wḍihan yu 1 i pikatan margigimwal
14. wineḥ mā 6 wḍihan yu 1 i paḍipadi tuha kala(ng) kanḍu
15. t anting winaiḥ mā 6 wḍihan yu 1 i busuran haṣṭi wi
16. neḥ mā 6 wḍihan yu 1 i panghawaran angantēn wineḥ
17. mā 1 wḍihan hlai patih mangrapti manatang wineḥ mā 2 wḍihan

Z i j k a n t e n.

1. sahlai sama(ngka) kueḥ
2. nikanang rama tlas wi
3. neḥ pagēḥ gananna ma
4. naḍah prāṇa
5. likhita ḍangacaryya
6. ambritta || o ||
1. agōng ikangu i
2. talangan madē
3. lēgakēn

XLV.

Steen, staande in desa Tenganan (afd. Djombang, res. Soerabaja) en volgens Rapp. 1907 p. 124 hoog 1.24 M., breed 0.78 M., met een gebold voor-

achterzijde 3 pakatuppan-pakatussan; 8 mangibil-mangiwil; 9 pagēḥhakēn-magēḥhakēn; 15. busuran-wusuran; 17 mangrapti-mangraṣṭi.

en achtervlak, niet fijn geglad en niet overal op gelijke dikte gebeiteld; op de benedenhelft is het schrift geheel verdwenen, op de bovenhelft zeer verweerd. Abklatschen worden vermeld Not. 1888 p. 12 en Verbeek p. 227; Oudheidk. Bur. no. 494. Dr. Brandes deelde in Not. 1888 p. XIII mede:

„Het opschrift van Tengeran is slechts een klein gedeelte van het begin van een oorkonde van Mpu Sindok uit Çaka 857.”

V o o r z i j d e.

āṃ maṃ ṁ

om gaṇapataye namaḥ

1. o || o omi çrī o o o o swasti (ça)kawaṣṣātita 857 çrawaṇamāsa, tithi aṣṭami kṛṣṇa
2. (ha of) wā, po, bu, wāra,   nakṣatra āyuswān dewatā, dhṛtiyoga, irikā diwasa ni ajna rakryān çrī
3. mahāmantri pu siṇḍok sang çrīçānottunggadewawijaya ngūniwel rakryān çrī parameçwari çrī warddhanī, kbi umingsor
4. i sangat momaḥhumah wineḥ unggu mangaran pu sisikan, muang rakryān iyanggēhan mangaran pu kuṇḍala   sangat momah
5. pahaji mangaran   tuhaning kanayakān barēbal, anunggū mangaran sang wintān umanu grahe ikang mangaran ēwēg
6. sambandha sumīma wanwanya ing dmak watak tangkil sugih gawai ku 2 pangguhan pa 3, ariknya mā 12 adurnya 41 mā 8 tlas tinri ūaka
- 7.

A c h t e r z i j d e.

1. o o dīrghāyupā o o onī nama
2. nihan pratyāika nikanang patih atuha iyanggēhan sang *kada*
3. *l*, sang jaluta, sang *erīma*, sang bharata, sang bakucing, *ditā*, winaili, jangghala, rajata, puḍa
4. *n*, sang jaya, kabaili thimā, prabuddha, *sāddha* (*of sādha*) wru, samangkana kawailinira naya lampuran
5. niyanggēhan, i tangkil sugih, sang lupi sang *wajanya*, sang jaṭa, sang gespan, sang *gacang*, sang mu, sang gawai, sang
6. tra, bisaka, *gērēh* buwa danya titi makāmukha sang hadyan rakucing mangaran baka lakibi innangsēan ta sira pagēh su 1 ma
7. i *karēla* nira mu( )*n* rancungsu, kapug, waja tuhan tuha si bayangsu wineh ma 1 kinabehanya sang hadyan
8. anggēhan tangkil sugih *pinēpa*( )*k* denikanang guru ri dmak ma mangaran gēwēg wineh ikanang

9. hadyan katra iyanggēhan *molam*
i tangkil sugih patinna nikanang mas 1 (?) kinabehanira, kasutiga, *rarai*
10. nihan pratyai kanikang ayam i *dēmmak* tda
pinariçuddha sang hadyan rakucing ta ? pinariçuddha mas su ma wdihan
11. hi tan pintan ika drabyahaji ayam *de* hadyan rakucing ta 5 juwel
ngana ddha parujar
12. neḥ ma 4 wdihan
ayam de ramanta i dnak makabaihan
13. kucing ta mwa kinabaihanya yāk, prawalatrigaṇa
mangkana kweh(i)
14. rakryān
nira dyah ūṇa wineḥ wdihan ma
hanikana
15. n i burit mangaran amwil wdihan yu 1
tuhani wadwa raray pu linwak wi
16. tuhani dakat sang pra n sa
De cijfers in voorzijde regel 6 en achterzijde r. 12 staan in Oud-Javaansche karakters.

XLVI.

Steen, afkomstig van Tjandi Lor (afd. Berbek, res. Kediri) volgens Hoepermans bij Verbeek p. 256; later overgebracht naar Kediri, thans als D 59 in het Museum te Batavia. De achterzijde is afgebeeld door van Kinsbergen, foto no. 212; abklatschen worden vermeld Not. 1869 Bijlage N en 1876 Bijl. I no. 27; thans Oudheidk. Bur. no. 434; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 3003 (Cat. Juynboll p. 234). Een afteekening is in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden, zie Tijdschr. 47 p. 459.

V o o r z i j d e.

1. swasti cakawārṣatita 857 ¹⁾ caitramāsa tithi dwādaçiguklapakṣa
2. nakṣatra barunadewatā
brahmāyoga kolawakaraṇa irika di(wa)
3. sanya ājñā çri mahārāja pu siṇḍok çri iṇa wikrama dharmmotungga-
dewa tinaḍaḥ rakryān mapinghai kālīḥ (ra)
4. (ke hino pu sahasra, rake) wka pu baliçwara umingso i rakai kanuruhan
pu dā kumonakan ikanang lmaḥ sawaḥ kakatikan
5. marpaṇākna i
bhaṭāra i sang hyang prasāda kabhaktyan i dharmma samgat pu aṇjuk-
laḍang

¹⁾ De transcriptie geeft 87: de steen is echter door Dr. Brandes geïnventariseerd als van 857.
4 dā-tā.

6. çrī mahārāja
i çrī jayāmṛta sima punpunana
bhaṭāra
7. pratidina mangkana
çrī mahārāja
rikanang sawah kakatikan
8. n i bhaṭāra i
sang hyang i sang hyang prasāda kabhaktyan i çrī jayanṛta mārī ta
yan lmaḥ sawah kakatī(ka)
9. n iyañjuklaḍang tutugani taṇḍa sambandha ikanang rāma iyañjuklaḍang
tutugani taṇḍa kanugrahān de çrī mahārāja
manglaga
10. *i sapraṇa i* satahun satahun matangnyan papinḍa
lamwit 6 (?) ikanang sawah kakatikan iyañjuklaḍang tutuga
11. i tan wuang *i tani* rāma dumadyakan ikanang katik
samangkana yā ta matangnyan inanugrahān ikanang rāma iyañjuklaḍang
12. katik de çrī mahārāja tamolaha magawai mā 4
madṛwyahaji *lrin* mas su 12 i satahun satahun
13. mangkana( )nn( )nyanugraha çrī mahārāja irikanang
rāma iyañjuklaḍang tutugani taṇḍa tlas mapagēḥ tan kolahulaha
14. yakapa( )ya tka i dlāhaningdlāha parṇuhanikanang
lmaḥ *unggwani* sang hyang prasāda *atēhérang* jayaṣṭamā
15. muang ikang sawah kakatikan iyañjuklaḍang tutu-
gani taṇḍa swatantrā tan katamāna deni winawa sang māna katriṇi
pangkur
16. muang suprakara ning mangilala dṛwyahaji ing dangū
miçra paramiçra wuluwulu prakāra pangurang kring paḍam manimpiki
paranakan limus galuh
17. pangaruhan taji watu tajam sukun halu-
warak rakadut pininglay katanggaran tapahaji airhaji malandang
18. tangkil salwit watu walang pamanikan maṇiga
sikpan rumban wilang wanua wiji kawah tingkēs mawi manambangi
juru
19. tuḥa judi juru jalir pabisar
pagulung pawungkunung pulung paḍi tuhadagang miçra hino wli hapu
wli wadung wli tambang wli pañjut wli baṇṇg

20. urutan dampulan tpung kawung sungsung pangurang pasukalas payungan *saṇan* wilut ngkung pānginaugin pamāwaṇya hopan n
21. panusuh mahaliman kḍi walyan mapadahi widu mangidung sambal sumbul hulun haji pamṛṣi watēk i jro ityewamādi tan
22. Imah sawah sima kakatikan iyañjuklaḍang tutugani taṇḍa kaiwala bhaṭāra i sang hyang prasāda kabhaktyan i sanghyang (dha)rmma i ṣṛi jayāmṛta (ataḥ pramāṇa i sakabeh)
23. wya hajinya magōng maḍmit ka(beh sa) mangkana ikanang sukha dukha kadyānggani mayang tan mawuah walū rumambat ring natar wipati wangkai kabunan rāḥ kasawur ing dalan
24. (wāk)capala dubilatan hidu kasirat hasta *calra* mamijilakan wuri ning kikir mamūk mamumpang ludan tuttan angṣapratyangṣa ḍaṇḍa kuḍaṇḍa bhaṇ(dihalādi)
25. i sang hyang prasāda kabhaktyan sang hyang dhārmma i ṣṛi jayāmṛta atah *parāṇa* ni ḍṛwya hajinya kunang ikanang miṣra mañambul mañawring manglaka
26. la mangdy manghapu mangharug manūla wungkuḍu magawai rungi payung wlu mopih akajang magawai kisi mamubut ma
27. manahab mamisaḍung manuk makalā kapuaya tribhagān ḍṛwya hajinya saduman umarā i bhaṭāra i sang hyang prasāda kabhaktyan i
28. iyañjuklaḍang tutugan i taṇḍa i ṣṛi jayāmṛta sadūman umarā irikanang punta jā(ta)ka makmitan sima i ṣṛi jayāmṛta saduman
29. laladṛwya haji miṣra irikanang kāla mangangsēakan samgat aṇjuklaḍang pasambah i ṣṛi mahārāja mā kā 1 wḍihan gañjar haji yu 1 rakryan
30. (kaliḥ) rakai hino pu sahasra rakai wka pu bālīṣwara inangsēakan pasakpasak mas su 1 ma 8 wḍihan yu 1 sowang sowang rakai sirikan pu ma
31. rakai kanuruhan pu tā inangsēan pasakpasak mās su 1 mā 4 wḍihan yu 1 sowang sowang samgat pikatan pu ṣa tiruan
32. nta taratis *talaran* pu bingu pulung watu pu kikas inangsian pasakpasak mas 1 wḍihan yu 1 sowang sowang juru siki pu bawlu amṛ pu manak
33. mpit pu wayan manghuri pu suduya inangsian pasakpasak mā 1 wḍihan yu 1 sowang sowang pa kubā hawang kuyalangka pu babra aṇju sanḍa pu dula

34. inangsian pasakpasak mas 4 wḍihan yu 1 sowang sowang wadihati
pu dinakara akudur pu dwaja inangsian pasakpasak mā 1 wḍihan yu 1
sowang so
35. wang tuhan i wadihati miramirah sang tambalang halaran sang
ḍulang tuhan i makudur basatpusan salulahan winaih pasakpasak ma
wḍihan yu 1
36. sowang sowang pangurang i wadihati sang parapak manunggu sang
basu pangurang i makudur sang rakwēl saturung winaih pasak-
pasak mās wḍihan yu 1 sowang
37. sowang sang tuhan ing pakaraṇān makabaihan juru kanayakan i haji
pu kuṇḍa juru wadwa rare rakai sumbun juru kala
38. citralekha walu pu ḍangha an parujar i hino kaṇḍamuhi ḍangā-
cāryya jale i wka bīriwih ḍangācāryya nanaya i sirikan
39. maḍaṇḍēr ḍangācāryya pṛḍu i bawang ḍangācāryya netra i kanu-
ruhan sang rama i tiruan wadihati
40. i pakudan sang rakwil kring satagan durang winaih pasakpasak
mas su 1 mā 4 kinabaihan nira sang citralekha i ḍrī mahāraja trawa-
ruk (asu of ṛsu?)
41. kadudut wimala balukit winaih pasakpasak mās su 1 mā 4 kinabaihan-
nira pinghe kālīh ḥ sa kuci sang kini winaih pasak pa
42. sak mā 2 ku 2 wḍihan yu 1 sowang sowang parujarnya pingsor hyang
si pakudān paskaran si baḍug winaih mā(s) ku 1 wḍihan hlai
sowang
43. sowang wahu ikidulning turus sang gutul kutesabi intik winaih
pasak mās 1 ku 4 wḍihan sowang sowang pangangka
44. kudur mā su 1 mā 4 wḍihan yu 1 saji sang hyang brahma mās 10
kaharan siusim prasada mas 1 angsun buah kuṇḍa mās saji sang
hyang
45. wungkal susuk wḍihan yu 4 (?) saji sang hyang kulumpang wḍihan
yu 4 saji sang hyang pṛthiwi kan wlah 1 kulambi 1 1 saji
sang hyang ā
46. kāṇa wḍihan yu 1 pangisi tambukur mā 1 saji sang hyang catur-
ddeṇa su 1 dakṣiṇa mā 8 kinarmma sang hyang kudur mā 4 wḍihan
yu 1
47. k maṇḍala su 1 ma 4 karamannire wadihati su 1 māra karamānnire
makudur su 1 mā 4 saji ning momahumah wsi samarja tambaga ga
48. ngsa prakāra in( )ās samāsanya su 2 mā 12 tu pinakamanggalya
rikang susukan sima sira mpu mahāguru i sang hyang dharmmaya

49. ing kaçaiwān ing tajung muang sira mpu gokṣandha i sang hyang dharmma
i jayāmṛta pangapā i sang hyang wihantan i űja

Achterzijde.

23. bhuwur ḍaṇḍal mārḡganayikḍolalambo winaiḥ pasak mā l
sowang i tlasning mawaiḥ pasakpasak i taṇḍa rakryan muang pinghai
wahuta rāma
24. ing dangū pinarḡṇaḥ ikanang saji i sang makudur i sor
ning witāna i tugaḥ ni paglaran sawidhi widhāna sakramaning manusuk
25. mangaskāra sang hyang susuk watu kulumpang mamūjā i
sang hyang brahmā *mataru* ing daḍadeḍa mangḍiri ta sang makudur
ma li mottarasangga bandhana ta
26. lawan sang wadihati mangañjali i sang hyang tēas malung-
gulḥ i sor ning witāna ma( )lan pādahumarēpakan sang hyang susuk
watu kulumpang hinarē
27. pinghai wahuta rāma tpi siring kapua mapangalih sopacāra ma-
nguyut ta sang makudur manētēk gulu ni(ng) hayam linaḍḍesakan ing
kulumpang mamantingakan
28. hantlu ing watu sima mamangmang manapathe saminangmang nira ring
dangū i katēguhakna sang hyang watu sima ikana lingnira indaḥ ta
kita kamung hyang i ḡrī haricandana a(ga)
29. sti maharṣi pūrwa dakṣiṇa paḇcimottaramaddhya ūrddhamadhaḥ rawiḇa-
ḇikṣiti jalapawana yajamanākāḇa dharmma ahorātra *yahuu* jaya
yakṣa rākṣa
30. sa pisāca petrāsura garuḍa gandharwwa *bhūta* kinnara mahoraga catur
kapila yamaḇarūṇa kuwera bāsawa muang putradewatā pañcaku-
ḇika nandiḇwara ma
31. nāgarāja durggadewi
caturāḇra ananta surendra ananta hyang kūla mṛtyu gaṇa bhūta kita
prasiddha mangrakṣa kaḍatuan rahyang ta i
32. mḍang i bhumi mataram i kita umilu manarīra umasuk i
sarwwaḇarīra kita ḇa(ka)la sakṣibhūta tumon madoḥ lawan maparē ing
rahina ing wngi at rēngē
33. kang samaya sapatha sumpaḥ pamangmang mami i kita
hiyang kabēḥ yāwat ikanang wang durācāra tan māgam tan makmit
irikaing hakani

23 *bhuwur-guwur*.

De cijfers in voorzijde regel 12, 31, 34 staan in Oud-Javaansche karakters.

34. hyang kudur brahmaṇa kṣatriya weḡya sudra hajuan hulun
matuha raray lakilaki wadwan wiku gr̥hastha pinghai wahuta rāma
nāyaka
35. umulahulah ike Imah sawah
kakaṭikan iyañjuklaḍang tutugani taṇḍa sima inarpanakan i sangat
añjuklaḍang
36. i bhaṭāra sang hyang prasāda kabhaktyan i ḡrī jayāmṛta
ing dlāha hlam an babaka

XLVII.

Steen, afkomstig van Koedjon manis (afd. Berbek, res. Kediri), sinds 1889 (Not. p. 64) als D. 67 in het Museum te Batavia. Abklatschen worden vermeld Not. 1869, Bijl. N en 1876, Bijl. II no. 7; thans Oudheidk. Bur. no. 387 en 431. Dr. Brandes deelde in Not. 1886 p. 146 mede, dat de inscriptie van Mpu Siṇḍok was en gedateerd 859. De afmetingen zijn 1.45 M. hoog, 79 c.M. breed en 27 c.M. dik van boven, 33 van onderen.

V o o r z i j d e.

1. swasti sakawārsatīta 859 jeṣṭamāsa tithi saṣṭi
2. ḡklapakṣa ha wa wr̥ wāra agneyastha pūrba phalguṇa
3. nakṣatra toya dewatā bajrayoga garadhikarāṇa irikā
4. diwāsanyajñā ḡrī mahārāja pu siṇḍok ḡrī iḡana wikrama dharmo
5. tunggadewa tinadāḡ rakryān mapinghe kalih rake hiṇo pu suha
6. sra rake wka pu baliḡwara umingsor i rakanuruhan pu ṭā kumo
7. nakan ikanang Imah sawah kakaṭikān i bring watak margañung winawa
ning wa
8. huta hujung ukurnya tampah 6 suku 1 mwang Imah pomahnya tam-
pah suku 1 simā
9. n susuhan de sangat margañung pu danghil panumbas pu danghil
irikang
10. sawah kakaṭikan mā kā 5 su 9 pratyekanikang wang ri kring tinumbas
lmahnya
11. mwang kāng ing pomahan si sukat mwang si bhaṭikā anak sang sukat
putu
12. nya si cablut si mewēḡ putu sang kuwu si bēṅgal anak sang wipula
si wayu
13. ga anak sang wēlak sang sungruput kapwanakan sang sogata sangke si lo
14. kosok anak sang grodā si mungsil anak sang baḡri si taklu mwang si ta
15. mbin anak sang talā si paṇḍyāsan anak sang loka si trawil anak

16. sang *chāyā* si turang anak sang tapa si kaçi anak sang parawan si
( ) kuḍlik ana
17. k sang gusir (gusŕ) sang palū si *deṇda* anak sang sarupi si tikus anak
sang ḍampil si
18.   anak sang kaḥ si tuki anak sang   mau sang bandēng anak
sang *pumpali* si gigi
19. s anak sang hurang kaki jurwan anak sang tira si heruka anak sang bu
20. nut si padwāla putu sang bāhuti si sinti mwang si wijaya si bala anak
sang pula
21. *wli* pañjut anak sang kapi si kapi anak sang jaman piṇḍa panumbas
samgat mā
22. rganung sang danghil irikang lmaḥ ni samangkana mā kā 1 su 13 mā
1 rakanang pama/li pu
23. danghil irikang wihantan i sira arthahetoḥ sang prasantamatih mā su
11 pangi
24. lu samgat anakbi dyah pēṇḍēl mā su 5 piṇḍa pamalli pu danghil
mwang sira stri samgat
25. anakbi dyah pēṇḍēl irikang wihantan mā su 16 matēhēta samgat anakbi
dyah pē
26. ṇḍēl umilu makadharmma ikang wihantan kinalihannira mwang samgat
margaṇung pu danghi
27. l ma( )ḥ ka sira kāliḥ cihnāni pagēḥ deuira humli ikang wihantan
dopāddhya
28. i wtēḥwtēḥ inangsēan pasēk mā 6 sumrahakan ikang *pasak* i ḍopāddhya
i wtēḥwtēḥ
29. *mandami* kaki jurwan sang hadyan akalanibi haji sang bayah i wadihati
wineḥ pasēk
30. ma 2 ku 2 i makudur sang kaja sang bwangbwang wineḥ pasēk mā 1
ku 1 kinalihanira
31. atah nāyaka lampuran i margaṇung sang rayasām makangaran kayu
manglañ
32.   mwaug *jung hu* pramukha wineḥ pasak mā 2 ka 2 kinabehan
wahuta i mārgaṇung
33. nāyaka lampuran sira hujung mangaran pra byungyē saku pilih māpus
pramukha
34. wineḥ pasak mā 2 ku 2 kinabehanya matēhēr tikang wihantan
manghiras

35. *ya( )pasunghanuryyasab* sinuꦑuk mawang ika *sinma* sangat mārga-
nung pu dahi

A c h t e r z i j d e.

11.

lěbla

12. b kalang

trpan saluit watu walang pamani

13. kan maniga sikpan rumban wilang wanwa wiji kawah tingkas māwī
manambangi tuha

14. kang sahiran juru gosali mangrumbe mangguñje tuhanambi tuhan hu-
ñjēman

15. tuhan juḍi juru jalir pabīsar panggulung pawungkunung pulung paḍi
miḡra hino wli *ta*

16. (*mhang*) wli wadung wli *tambang* wli pañjut wli hapu palamak paka-
lungkung urutan dampulan

17. tēpung kawung sungsung pangurang pasukalas payungan sipat wilu(t)
jungkung paingnangin

18. mawasya hopan panrangungan skar tahun panusuḥ mahaliman

19. kḍi walyan widu mangidung sambāl sumbul hulun haji singgah

20. pabr̥si watak i jro ityewamādi tan tama rikanang lmaḥ sawah sīma kaka

21. dikan ika tkeng pomahanya kewalya sangat marganung pu danghil

22. atah pramāua i sadrabya hajinya kabeh mangkana ikanang sukhadukha ka

23. dyanggan ni mayang tan mawwah walū rumambat ing natar wipati
wangkay

24. kabunan rāḥ kasawur ring dalan wakecapala duḥhilattan hidu

25. kasirat astacapala mamijilakan wurining kikir manuk mamungpang

26. lūdan tutan angḡapratyangḡa ḡaḡḡa kuḡḡa *kakḡihalādi* sangḡa

27. t marganung pu danghil atah p(r)amana ri drabyahajinya kunang

28. ikanang miḡra mañambal mañawring manglili mapahangan mangapus ma

29. ba ma mangdyun manghapū manghangḡa manula wung-
kuḡu malurung ma

30. *gowai* rangka payung wlu mopih kajang magawe kisi mamubut manga

31. manawang ma( )ngkab manisandung manuk makalakala ka

32. ya tlung dumān drabya hajinya saduman mare sangat marga

33. (nung) pu danghil saduman mara irikang punta maknitan sima sadu

34. (man ma)raha i sang mangilala drabya haji miḡra mangkana parḡnah
nyanugra

35. (ha) ɕrī mahārāja i samgat marganung pu danghil tlas mapagēh
 36. n kolahulaha de sang anāgata prabbhu mwang pinghe wahuta rā
 37. (ma) nāyaka pārtaya tka
 ing dlāha ning dlāha ka
 38. umulahula ikang lmaḥ sawaḥ sima kakadikan i hring ka pra

Lin ker z ij kan t.

1. siddha langghana inga
2. jña haji ikanā mangka
3. na ya sangkawa ni prama
4. danya knawa ya nigraha
5. mā kā 2 dhā su 1
6. mwang salukar ning pā
7. mahāpātaka bhukti
8. nya ing sahasrakoti
9. jauma iriku kāla ma
10. ngangśakēn samgat
11. marganung pu danghil
12. pasēk pasēk i ɕrī
13. mahārāja mā su 5 wḍiḥ
14. han yu 1 rakryan
15. mapinghe i hi
16. no pu sahasra rake
17. wka pu baliswara inasē
18. an pasēk pasēk
19. mā su 1 mā 6 wḍihan yu
20. 1 sowang sowang rake
21. sirikan pu balyang i
22. nangśēan pasēk pasē
23. k mā 6 yu 1 rake ka
24. nuruhan pu tū samga ¹⁾
25. t pikatan pu sata
26. inangśēan pasēk
27. pasēk mā 1 wḍihan
28. yu 1 sowang sowang (ti)
29. ruan ḍapunta pu ri/a

38 ikang-ikung.

1) Tusschen regel 23 en 24 staat bijgeschreven: wḍihan.

30. p inangsəan pasě
31. k pasěk mā 5 wđi(han) yu 1
32. wuru tunggal pu bacchu pu
33. lung watu pu tikas inang
34. sėan pasěk 3 mā 8 wđi
35. han yu 1 sowang i rake
36. halāran pu bingung ināngsě
37. an pasěk 2 mā 1
38. wđihan yu 1 maughuri pu sa
39. daya langkā pu babru inang
40. sėan pasěk 2 mā 4 wđi(han)
41. hle 1 sowang i wadihati
42. pu dinakara akudur pu dwa
43.   inasəan pasěk 2 mā
44. wđihan yu 1 sowang i *pa*
45.   *han* ni wadihati   *ba ci*

R e c h t e r z i j k a n t.

1. i lbur poḥ tu*ha*
2. ni makudur 3 sang *wa*
3. tu walaing sang ngula
4. d wineḥ pasěk ma
5. 5 wđihan hle 1 so
6. wang sowang pangurang ni
7. wadihati sang dulang manu
8. ngkū *sa*(ng) saditi pangurang i
9. *ra* makudur sang rake
10. walā manungkū sang
11. wineḥ pasek ma 5
12. wđihan hle 1 sowang
13. sowang *panu*( )/*ni*
14.   ni waru wadi   ti sang ka
15. māmpaḥ maḥ lwi *ngu su*( )k (?)
16. mā su 1 mā 8 panglēbu
17. rkenang kadik samgat
18. wadihati mā su 3
19. panumbas irika sarbwa
20. saji i sang kudur mā su

21. 8 sang tuhan i pakaru
22. /at makabeḥhan
23. juru kanayakan i ha
24. ji pu kuṇḍu juru wadwā
25. i rakai samad ju
26. kulula ma ngalaha
27. rān citralaikha sang lu
28. mku ḍanghwan parujar
29. i hino kaṇḍamuhi danga
30. cāryya basu i wka i
31. dangacāryya niścaya
32. i sirikan hujung ngkaluh sang
33. hariwangsa i maḍaṇḍēr ḍa
34. ngacāryya patha i bawang
35. ḍangacāryya naka i kanu
36. ruhan sang ramarasa i tiru(a)
37. n sumu atmāciwa
38. i wadihati sang babāṅg
39. i makudur sang rakēpēl i
40. tritawan wineh pasēk
41. pasēk ma ka waiḥ ni
42. lecetalaipā i ḡri ma
43. ja rāke humbulu pu brapa
44. baruk a ka du( )te
45. maṇa wineh pasēk mā 1
46. wahannira pinghe ruju
47. ḡa

De cijfers in voorzijde r. 8, 10, 24, 28, 30, linkerzijkant 13, 19, 31, 34, 40 en rechterzijkant 2, 5, 11, 16 staan in Oud-Javaansche karakters.

XLVIII.

Steen, afkomstig van Siman (afd. en res. Kediri), vandaar naar Kediri gebracht en sedert verloren gegaan, zie Verbeek p. 284, waar mede (op gezag van Dr. Brandes) wordt medegedeeld, dat het jaartal 865 is. Een abklatsch wordt vermeld Not. 1876, Bijl. II no. 2; thans Oudheidk. Bur. no. 395. Dr. Brandes las de inscriptie klaarblijkelijk van een abklatsch in gedeelten, zonder daarbij volkomen zeker te zijn, hoe het geheel in elkaar zat, getuige het vraagteeken bij „zijkantent”.

V o o r z i j d e.

om

1. swasti cakawarṣātita 865 ṣrawaṇa māsa tithi pañcāmi cuklapakṣa, *pa, ka*
2. so wāra kṣātra
3. rāja rake hino pu siṇḍok ṣri iṣānawikrama dharmmottunggadewa tinadaḥ
rakryān mapinghai i halu pu sahasra umingso
4. r i rakai kanuruhan pu kumonakan ikanang lmaḥ sawaḥ i para-
daḥ i tutuganing taṇḍa i paraḍaḥ
5. hyang dharmma kamulān winli deng sang *slak* mās kā 2 rikanang rāma
i paraḍaḥ sapasuk wanua kabeḥ muang ikanang lmaḥ gagā warukwaruk
i tagi watak *para*
6. wān lmaḥ kanayakānī tan kakaṭihan *kulu para* ko kā nan tan palu
āngi drabyahaji *pangyu* hān i tagi ukurnya tampah 6 winli de
7. mas kā 1 su 10 i tagi sapasuk wanua kabeḥ sīmān
susukan de sang *ḥluk* nya ikanang sawaḥ winli *siṇḍuk* i paraḍaḥ
8. kā arpanākna i sang hyang dhar(mma) kamulān i puṇya sang
kluk i paraḍaḥ lor ning luaḥ pakuānya punpunana sang hyang
dharmma kamulān *umyarpaga a*
9. nanā i sang hyang dharmma pratidina *wgīlan* sangang *wyagata-*
gantakawamaṇa muang *pallangṣa* kalilirapa dening anak putu puyut
mani *antah* santāna pratisantāna sang ḥluk dāyanya rikana sa
10. sang maputra titah nikanang lmaḥ sawaḥ sima pacaru i sang hyang
dharmma kamulān blaḥ 1 pangajyan su ku 1 (?) a ka 1 putrangṣa
tampah 1 ikanang lmaḥ gagā itaging tampah blaḥ
11. putrangṣa juga mangungsī i pinghai panigaran i paraḍaḥ mapasang mā
9 (*of s*) 2 magulung gulungan tan pa angkan julung pu-
jut tan paraḍaḥ mangkana sambah
sang kluk
12. hārāja, an winli de sang ḥluk masamoha ta ikanang rāma i paraḍaḥ
matuha raray *winkas* si mbak huler si dayī rāma
ṣruyī
13. karamān *rāma* ja wiga kālīḥ *ṭṭhayī wilēng* juru botoḥ kajar-
kalul( )i, wariga si palunggaḥ si lu
14. māghi, nāghī, samayī, matūttakan wuwusnya sapasuk wanua,
tumarima ikanang mās kā 2 sawaḥ i paraḍaḥ ṭlas sud-
dha pariṣuddha māri ta ikana

---

7 ḥluk-clak; 9 antah-andah.

15. ka lmaḥ ikanang sawaḥ i samīpa sang hyang dharmma kamulān
i puṇya sang ḡluk lor ning luaḥ prasiddha ikanang sawaḥ i paraḍaḥ
pramāṇa tan kolaḥulaha tkā i dlāha ning dlāha
16. i paraḍaḥ muwaḥ rāma i taging winkas *singngajeny*, wariga si pa-
randa *ngumi* tayī, mantra, wetan saḍayi, hino, tanyang, iti,
mānā, bungsit, wuluku
17. k bungara *tatakan* wuwusnya sapasuk wanwa tumarima ikanang
lmaḥ gagā warukwaruk i taging, tlas suddha pariḡuddha māri ta
ikanang rāma i taging makalmaḥ i
18. anak putu puyut muni antah santāna pratisa
prasiddha makalmaḥ ikan *warukwaruk* i taging pramāṇa tan kola-
hulaha tkā ring dlāha ning dlāha, māri ta
19. lmaḥ ing watak paraḍaḥ pa
nikaṇang lmaḥ sawaḥ gagā sīma | ntra tan katamāna deni winawa
sang mānak katriṇi pangkur tawān tirip pinghai wahuta muaḥ sapra-
kāra ning ma
20. ngilala drabya haji ing dangū miḡra (miḡra pa)ramiḡra wuluwulu
prakā pangurang kring paḍan manimpiki paranakan (limus)
galuḥ pangriṇca manghuri parang sungka dhūra pangaruhan
21. sukun halu warak rakadut pinngle tapahaji er haji malandang
lēwa lēblab kalangkang kutak tangkil tṛpan saluit *walang* pama-
ṇi | kan maniga sikpan rumban
22. lang wanua wiji kawah tingkēs mūwi manambangi | tuha dagang juru
gusali mangrumbai mangguṇje tuha nambi tuhān ṇje | n
tuhan juḍi juru jalir | sar pangulung pawungkunung pulung paḍi mi
23. ḡra hino wli hapū wli wadung wli tambang wli haṛng wli paṇjut pala
| k uruttan dampulan pangurang pusuk a (la) | s payungan
sipat wi | ju panginangin pamawāsyā hopan
24. panrangan skar tahun panusuḥ mahaliman kḍi walyan | ḍahi widu ma-
ngidung sa(mbal su)mbul hulun haji singgah pamṛsi | tak i jro
| wammādi tan tamā irika
25. gagā sīma i paraḍaḥ i taging kewala sang hyang dharmma | para-
ḍaḥ lor ning luaḥ ataḥ pramāna i drabya
| na ikanang sukha
26. yang tanpawuaḥ walū rumambat ring natar wipati wa(ngke)
| wur ing dalan wākecapala | hidu kasirat
27. k mamungpang lūdan tuttan hangsapratyangsa ḍaṇḍa kuḍa
paraḍaḥ lor ning luaḥ ataḥ parāna *ning* drabya hajinya
kabeḥ kunang ikana

28. miçra mañambul manglakha mapahangan

n manghapū, mangharēng, manggūla wungkuḍu manglurung magawe
runki, pagung wlū mopih

29. kajang magawe si

yang wli rakan drabya hajinya sadūmān umarā i sang hyang
dharmma kamu

30. lān i paraḍah

ha i sang mangilala drabya haji miçra irikanang kūla mangasiakan
pasuk pasambah

31. i çrī ma

uttama yu 1 rakryan mapinghai i halu pu sahasra rake wka pu balī-
çwara

32.

rahan padlagan pu tiksṇa ti karitip
inangsēan pasak

33.

n pasak pasak mā 5 wḍihan yu 1 sowang sowang wadihati sang di

34.

n inangsēan pasak pasak mas kū 1 wḍihan

35.

halaran sang hān i ma

No. 6 ¹⁾

1. haji yu 1 pasak pasak i
2. pasak pasak su 1 mā 4 wḍihan yu 1 sowang
3. sowang halaran pu nanda manghuri pu daya la
4. k pasak ma 10 wḍihan 1 sowang sowang rakai
5. in mas su 2 mā 8 kain blaḥ 1 n i wadihati
6. han hlai 1 sowang sowang pangurang i wadihati
7. sowang sang tuhān i pakaraṇān maka

28 manggūla-mangūla.

1) Waar deze nummers op slaan, blijkt niet.

8. *rāyaṇa lekha*

No. 7

1. *sa*2. *n juru kanayakan i*3. *i haluwisā(r)ga dangācāryya sa*4. *kanuruhan sang ramā (= mo?) i tirua(n)*5. *k winaiḥ pasak pasak mā 1*6. *wasah sang çabda kuci(ng) sang**V o o r z i j d e (b e n e d e n s t u k).*1. *hambulu ta*2. *l( )i turus jukute* pasak pasak mā 2 ku 2
*wḍihan hlai 1 pinghai juru*3. *2 ku 2 wḍihan hlai* pa parujarnya mingsor hyang
*pakuḷān paskaran si bhaya mā 1 ku 1 wḍi*4. *juru kanayakān sang gundya* taṇḍa sang bali abalun
*sang kirat juru wadwā rare sang parbwa jaluk juru angra*5. *kan dyah winkas balu* mo momahumah sang laikāya winaiḥ
*pasak pasak su 1 mā 4 kinabaihanmira lumaku manusuk i wadihati*6. *lumaku manusuk i makudur* kuruh winaiḥ pasak pasak su 1 mā
4 wḍihan yu 1 sowang sowang mangangkat i sang hyang kudur su 1
*mā 4 wḍihan yu 1*7. *sang hyang susuk wḍihan yu 4 saji sang hyang brahmā su 1 mā 4*
wḍihan yu 1 sang hyang prithiwī ken blah 1, kalambi 1 songsong 1
*sang hyang akūça wḍihan yu*8. *1 sang hyang kulumpang wḍihan yu 2 kaharan sisim prasāda su 1 mā*
4 sasran wuah kuṇḍa su 1 mā 4 saji sang hyang caturdeça su 1 mā 4
*dakṣiṇa mā 8 tinmu*9. *hyang kudur mā 8 saji ning pomahumah wsi pamaja tambaga kangça*
prakāra inamwas pamāsanya su 4 mā 8, marga pinghai panigarran
*sang gaḍungan bra*10. *yi sāgara sikan sulēk da so sarwwoku kuak bo ceng baṇḍo bucung*
*kita burayut paṇḍurāk umban cupan sali jagil mwa sthagula*11. *karuṇā ber sitima jaya burayut brat banit bapri barit winaiḥ pasak*
*pasak mā 8 ku 2 wḍihan hlai 1 sowang sowang pinghai panigarran ma**A c h t e r z i j d e.*1. *bubak satisan winaiḥ pasak pasak su 1 mā 4 (of 5) wḍiha*

2. *han yu* 1 kain blaḥ saha pāduka mapinghe kābayan babahan paruḥjar pinghai *litwa*
3. *s* winaiḥ pasak pasak mās 4 wḍihan hlai 1 sowang sowang pinghai kambang ḡrī sang nāraka ḍapu *pāḍang sawin pawang ni wa*
4. jangga katandaya buhak winaiḥ pasak pasak mās ku 2 wḍihan hlai 1 sowang sowang pamuang gaṇḍang cakra winaiḥ pasak pasak mās
5. ku 3 sowang sowang pinghai kambang ḡrī mangharēp babak sang hiriban winaiḥ pasak pasak su 1 mā 4 wḍihan yu 1 saha pāduka mwang paruḥjar pinghai si giṇḍi winaiḥ
6. pasak pasak mās ku *la* parangkattan si prasanta cetri maṇḍana *nga* bas sugran kajēl subal saraji paṇamaṇḍapangail pangkēr puṇḍutiya tulawa
7. t sampaso winaiḥ papak pasak mas ku 2 wḍihan hlai 1 sowang sowang wahu ngkattan mangharēp babak balun winaiḥ pasak pasak su 5 wḍihan yu 1 *sa*
8. n blaḥ 1 batubatu mās 2 ku 2 saha pa( )ka mwang bahu kabayan si gātra ṣalungga *sa* tapuat winaiḥ pasak pasak mās 1 wḍihan hlai 1 sowang sowang rāma i paraḍaḥ winka
9. s si gimbal huler si( )yi rāma kabayan si burang *pu* *grami* paruḥjar si katu juru buat toh tuhalas ing karamān si beṣa jīwiga kāliḥ twayī wībwa akajar si *kalanwi* wariga si basa
10. pilunggaḥ si kuliling wariga wadwan si mangaku wariga i jro si burēng rāma maratā si piṇjal namwan maghī *nā* gī sayi winaiḥ pasak pasak su 3 mā 8 kinabailḥanya sapasug wanna wḍihan hlai 1 sowang
11. sowang rāma i taging barā winkas si bajeng wariga si parandhakan bulu kusuk bungaran winaiḥ pasak pasak mās ku 2 wḍihan hlai 1 sowang sowang i muṇana si bakaṭal masigi rēmbat i sang manube kālū
12. sangandal balam i sang nūga (*of nyaga*) iṣṭi i sang malanggaḥ winkas i sang taruk kupat i taṇjung si sumpal ingambul lor i gnang bang rā-jangguruh i tukap salimar bep i taru mangalap buti i pa( )h
13. n bakaṭal i kahuripan aṇḍing kidang winaiḥ pasak pasak mās 1 sowang sowang tuha kalang i maṇḍana si ranya tuha kalang i taging si bugi tuha kalang i taṇjung si biutam winaiḥ pasak pasak wḍi
14. han hlai 1 sowang sowang punta i kamulān kidul ring sima taṇjung si kuṣa sang lēng nulēngkap i sang platan bhyāsa i sang hujung kanyāṣa i kaseran ḍangācūryya dhūtrī ingayunnan
15. sang larik baroṣṭa ing kudur lēkas ing beṣawajamba ing sima

---

4 gaṇḍang-gaṇḍang; 12 sangandal-sangandala; bep-bes.

- kaṇḍang umbān i baruk wuliran i sang gnang jaka i sang kes params cġat
i sang kwāralwi i sambung sangambu ta
16. parawi ḍapunta ḍiwalaya i garga bġkul i sang bimalasa-
baya i culanggi hri i lalatang sang dhetū winaiġ pasak pasak mās i
sowang sowang rāma tpiisiring ilu pinaka sakṣī ri
17. kasusukan sīma balasaġ sang mahimān carala i parambattan si bagūaġ
i lingkung si adhe i manggili si mono i haḍahaḍa si bangkam winaiġ
pasak pasak mās 2 wġihan hle 1
18. sowang sowang mabañol si kalayar winaiġ pasak mā 1 wġihan hlai
sowang sowang i tlas ni mawaiġ pasak pasak i taṇḍa ra
i i s wahuta rāma punta tpi si
19. kamadangū pinarūnaġ ikanang saji i sang makudur i sor ning
witāna i tngaġ ning paglaran sawidhi widhāna sakramaning manusuk
sīma ing lagi kawi mangaskūra sang hyang
20. tu kulumpang manuġjū i sang hyang brahmā matawur ing ḍaḍadeḍa
mangḍiri ta sang makudur mapangaliġ mottarasangga mamukhabandhana
tumama ing paglaran la wadihati mangañjali
21. s malungguh i sor ning witāna māṇḍalan pāḍa humarēpakan sang hyang
susuk watu kulumpang hinarēpakan denikānang pinghai wahuta rāma
punta tpi siring kapua mapangali
22. manētēk gulū ning hayām linaṇḍēsakan ring kulumpang
mamantingakan hantlū ing watu sīmā mangmang manapathe saminang
mang nira dangū ika katm
23. ra indah ta kita kamung hyang nī haricandana agasti mahārēṣi
pūrbwa dakṣina paḍcimottara māddhya ūrddhwamadhaġ rawiḍaḍi kṣiti jala
pawana
24. tra sandhyādwaya hrḍaya yakṣa rakṣa ḍāca pretāsura gaṇa
garuḍa gandharwa kinnara mahorāga catwāri lokapāla yama baruṇa
kuwe
25. ra nandīḍwara mahākāla ṣadwināyaka nāgarāja durgga(dew)ī caturaḍra
ananta surendra ananta hyang kalamṛtyu gaṇabhūta kita prasi(ddha)
mangrakṣa kaḍatwan rahyangta i mḍang i bhūmi mataram
26. ing watu galuġ kita umilu manarīra umasuk ing sarwwasarira kita sakala
sākṣībhūta tumon madolᡡ lawan maparō ing ra(hina) ing wugi addēngēa-
kan ta ikang samaya ṣapatha sumpah
27. pamangmang mami ri kita hiyang kabēᡡ yāwat ikanang nguang durā-
cāra tan mā makmittirikang sapatha sina sang wahuta
hyang kuḍur Brāhmaṇa kṣatriya weḍya sudra ha

28. hadyan hulun atuha rarai lakilaki wadwan wiku grhastha muang ping-
hai wahu(ta) rāma nāyaka parttaya hatur ttaliper asing umulahulah
ikang lmaḥ sawaḥ i pa
29. raḍaḥ sīma inarpanākan *sagluk* i sang hyang dharmmakamulāu i para-
ḍaḥ lor ning luaḥ muang i tagi putrangḡa ing dlāha hlām an
baba/ātaya nguniwaiḥ yan dawuta sang hyang watu
30. sīma kabuattananya patyananta ya kamung hyang deyantat patiya tat-
tanoliha ring huntat tattinghala i likurēn, tarung ing adigtan tamipyal
i wirangan uwahi i tēngē
31. nuan tutuḥ tuḡdanya blaḥ kapalanya sbittakan wtangḡya rautan ususnya
wētnakan hatinya pangan dagingḡya inum rāhnya tēhēr pēpēddakan
wkasakan prānānika ya
32. n parāring alas pangannan ing mong, patukaningulā pulirakannan
dewananyuḥ ya(n) para ring tgal *alasanala* ni rāksasa pangannan
wuḥ sing pamūnggan umungḡya ing sthāna
33. nya sandhi roga rumañcūya araḥ ta kita kamung hyang kuḡika gargga
metri kuruḡya patañjala suwuk lor suwuk kidul kulnan wetan buangakan
ring ākāḡa
34. sulambittakan i hyangta kabēḥ tibākan ing samudra klammakan ing
ḡawuhan alapan sang hyang dalammer duduttan ing tuwiran singhap-
pan ning wubaya tūtan mātya i
35. ikeng lmaḥ sawaḥ sīma i paraḍaḥ gagū i tagi upadrawa ri dewata
drḡṣṭi liputtan ni *phāra* muliha rikaḡ naraka *tan* kan ring mahā-
rorawa klān do (*les de*)
36. sang yāmabala palundeniḡ kingkara pingpitu ata yan binban
pa ata ya kadi lawas sang hyang candraditya ing ākāḡa sumuluhi anḡa-
bhuwana lawassanya *bhukti*
37. ni pañcamahāpataka sangsāra *lasalabra* duḥkha kapanggu-
hēnya sarūpaniḡ lara hiḡapanya sikelikning mangjanma dadyananya
awūka tan tnua samawka
38. *kunuuu* kerir mangkana tmahananikang wwang bu lmaḥ
sawaḥ sīma i paraḍaḥ gagū i tagiḡ mangkana ling nikanang mamang-
mang sapatha sumpah sang wahuta hyang kudur pi
39. rēngūakan i sang pinghai wahuta rāma punta tpi siring
hana sang pinakasikṣi rikaḡ susukan sīma kabaiḥ i tlas sang wahuta
hyang kudur mangnyut mapangḡi sira n
40. kabēḥ kapwa malungguḥ ri tkan pasak tumūt krama sang hanarikān
pinghai wahuta rāma kabayan muang rāma tpi siring kula patipu( )ta
kularaja lakilaki wadwan

41. kanistha maddhyamottama tan hana kāntun ilu manaḍaḥ ing paglaran ing pkan tinurēn kunarēn (*ṣgan*) inangsēan skul dākdannan linirusan klakla ambil lambil
42. syan lidlid tūsanek paliddha takih paring su lawaragalan pangapangān rumberumbaḥ kūluban tetis tumpuk tumpuk dehaña nuḍuhasiḍ kakab
43. ramahan kaḍiwas kawan hurang gtam bilulung, layalayar halahala han-tiga inarisun( )a atak pihantahulan ḡinangannan haryyas paṇigangan ing sare
44. n limas 12 len sangkārīka iwak knas prakāra anaḍaḥ sira kabeh yathā sukha mangidung siddhu ciñca tuak pintiga sowang winuwuhan tambul inaṇjapan
45. kura wuku rima asam dwadwal kapua makudur manghuri umangsō ta jnu skar rujak anabēḥ ta sang makuwung mangḍiri ta sira kabaiḥ ping-hai pramula ta manambah hu
46. marp i sārāharah ni kahanān ḡrī mahārāja i tlas ning manamah ma-ngigal yathākrama tuwung bungkok gaṇḍing rāwaṇa hasta sampun sangkap ikanang iniga
47. lakan malungguḥ sira muwaḥ winuwuḥhan tambul linarihan piṇḍua so-wang umasō ta banglas linarihan muwaḥ matlasan sira kabaiḥ kapua ma

Z i j k a n t e n ?

- I 1. gagā sīma sang hyang dharmma kamulān caturdeḡa
2. ikanang mabañiol si kalayar
- II 1. wāhaṣyara sama de trīpta rikanangngwang kabaiḥ umuwuhi subaddhanika
2. sang hyang dharmma kamulān i paraḍaḥ lor ning luaḥ samprayuktapari
- III 1. kanang lmaḥ sawaḥ i paraḍaḥ gagā i tagi ka sakrānta
2. citralekha i ḡrī mahārāja mangaran lakṣaṇa ||
- IV 1. hlamanya i tlas sang wahuta hyang kudur umratiṣṭha sang hyang wungkal susuk ing saḥinga
2. tagi muang sang unipāpāra ikanang susukan sīma winaih manaḍaha mangkanātaḥ kramanira
- V 1. mulih iyumahnira kuna(ng)
2. nti ikanang rāma i paraḍaḥ
- VI 1. umintonnakan guṇanya kapua manohara ḡabda widagda
2. i rāt kabeh nāhan krama nikanang susukan sima

---

41 dāk-dāng; 42 pangapangān-sangapangān; 45 pramula-pramuka.

XLIX.

Vier koperplaten, gevonden volgens Domis (in Not. 1886 p. 142) op vijf paal boven Malang, thans verloren. Met zeven tot een andere oorkonde behorende (No. L) en tegelijk gevondene platen als één geheel getranscribeerd door den sultan van Soemenep en volgens diens handschrift in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden uitgegeven door Cohen Stuart als Kawi-Oorkonde XXX; zie ook pag. XVII sqq. van de inleiding aldaar. Later werden onder papieren, voor het oudarchief te Batavia bestemd, inktafdrukken gevonden van deze zelfde elf platen (40×9 c.M.), welke Dr. Brandes in staat stelden te constateeren (Not. 1886 p. 143), dat het waren „twee oorkonden, die dooreen zijn geraakt. Zij handelen over hetzelfde onderwerp, wat de verwarring niet weinig hielp vermeederen. De een, die ik A noemen zal, is niet volledig, slechts plaat 2, 3, 4 en 7 van deze serie van 10 à 12 platen is voorhanden. De andere B uit zeven platen bestaande, waarvan plaat 1 en plaat 7 beide slechts aan één zijde beschreven zijn, is compleet en heet afkomstig uit Çaka 865. In uiterlijk, wat de letter aangaat, gelijkt oorkonde B in alle deelen op A. Naar hetgeen plaat 2 van oorkonde A te lezen geeft, moet plaat 1 van serie A aan beide zijden beschreven zijn geweest. Onder de door den Heer van der (hij's gevonden) afdrukken in drukinkt is wat bij Coh. Stuart No. 2 genoemd is niet meer voorhanden”.

A.

- 2a. kahyangan i kanuruhan kabeh makādi sang hyang wuranḍungan i sang hyang mahulun i sang hyang pangawan i sang hyang kaswaban i sang hyang kagotran mwang ikang manigēr manghanakēn wala pupuk wangi i sawka rahyangta kanuruhan mering manambahi pāduka çri mahārāja umajarakēn sapūrwwasthitinya ring lagi an tamolah umulahakēn kapūjān bhaṭūra pratidina ri kaswatantranira mwang ikang manigēr ring anādikāla tau kataman deni saprakāra ning mangilala drabyahaji ring dangū
- b. nguniweh pinghe wahuta anak wanua nāyakapratyaya an kewala bha-tārātah pramāne sadṛwyahajinya mwang sukhaduhkhanya kabeh kapanggih ring atitaprabhu mangkana rasa ning sinambahakēn ika sang marhyang mwang sang karmmanya i sang hyang kahyangan kanuruhan kabeh mwang ikang manigēr i çri mahārāja kunēng pingsornyanugraha çri mahārāja kinon ika sang marhyang mwang sang karmmanya i hyang i kanuruhan kabeh kumatguhakna sapūrwwasthitinya ing malama tan kawnanga pina *bhawa*
- 3a. ya kapuriḥ mwang tan katamana deni winawa sang mānak katrini, pangkur, [panlung blah]. tawan tirip mwang pinghe wahuta anak wanua, nāyaka pratyaya, ngūniweh sang mangilala dṛwya haji, miçra wuluwulu saprakāra ityewamādi tingkahnya pangurang, kring, paḍēm, manimpiki, paranakan, limus galuh, mangriñci, manghuri, parang, sungka, dhūra,

- pangaruhan taji, watu tajëm, sukun, halu warak, rakadut, *mani*, pinilay, katanggaran, tapa haji, airhaji, malandang, lëca, lëbëlëb
- b. pakalangkang, kutak, tangkil, salwit, watu walang, pamanikan, maniga, sikpan, mangrumbe, mangguñje, tuhanambi, tuhan unjëman, tuhanjudi, juru jalir, pabësar, pagulung, pawungkunung, pulung paði miçra hino, wëli hapu, wli wadung, wli tambang, wli pañjut, wli harëng, palamak, pakalungkung, urutan, ðampulan, tpuug kawung, sungsung pangurang, pasuk alas, payungan, sipat wilut, tuha labuhan panginangin, pama-wasya, hopan
- 4a. panrangan, skar tahun, panusuñ pahaliman kði walyan widumangidung sambal sumbul hulun haji singkalñ pamrsi watëk i jro ityewamadi yati ka tan tama i sang hyang dharmma kahyangan i wurapðungan i sang hyang mahulun i sang hyang pangawan i sang hyang kaswaban i sang hyang kagotran ikanang manigër an kewala bhañrāñtañ pramāña sadrwyā hajinika kabeh, mangkana ikang sukhaduñkha magëng ađmit kadyangga ning mayang tanpa wwah walū rumambat ing natar wipati wangke kabunan rāñ kasa
- b. mburat ing hawan wākecapala duhilatën ami(ji)lakën wuryyani(ng) kikir amuk amungpang ludan tutan angça pratyangça ðañðakuðanða mañðihaladi bhañrāñtañ pramāñe drwyā hajinika kabeh samangkana ika masambiwahāra ri sthāna bhañāra parakahyangan kabeh tapwa ya hiningan kramanya tlung tuhan yan pangulang kēbo prāña 20 i satuhan sapi prāña 40 wðus prāña 80 añðañ sawantayan agulungan tlung pasang angarañ tlung lumpang acadar patang pacadaran
- 7a. nparëbutapatu tampamahanga tampedukar tukara kewala supratipattyata sira humerakna sapatuduñ sang mabyapan tan umilwa umapūra kapñjāñ bhañāra makaphala tan kahala karuhun tan kawantënanikāryyanira samangkana deyanyu pinghe wabutānak wanua nāyakapratyaya mwan sang winkas de rake kanuruhan i wanua i kanuruhan yan hana sukhaduñkha nika sang marhyang mwan sang karmmanya makabehan mwan ikang manigër kawangkataya tkutkun rikawatanira haywa ta kamung swikara tanpananggaha ta kamu mamungkuri sira tan tibananyu sira ðanða tēkwananyu mahaya
- b. sang hyang kahyangan atika an wnanga sira miwë sukhanyu kunang yan paña sadrça ikanang wiweka meringataya umara i kamu irikatayan ingëtingëtan yathāyuktinya denya yathānya tanpataya ikang gati mangkana rasa ni pingsornyanugraha çri mahārāja yatika kinonakën kayatnakna kapagëhakna de sang marhyang mwan sang kagotran mwan ikang

manigër sakweh sang karmmanya i sang hyang kahyangan i kanuruhan kabeh kunang deyanyu kamung pinghe wahutānakwanua nāyaka pratyaya i sapinasuknikeng watèk kanuruhan hu(jung).

De volgorde vergeleken met die bij Cohen Stuart is dus deze:

2a = C. S. 3, 5—8	4b = 6, 1—4
2b 3, 1—4	5 en 6 ontbr.
3a 2, 1—4	7a = 5, 5—8
3b 2, 5—8	7b 5, 1—4
4a 6, 5—8	

L.

Zeven koperplaten, gevonden met de vorige en thans verloren; voor de geschiedenis er van zie men onder XLIX. Dr. Brandes deelt t. a. p. (p. 144) nog mede, dat de oorkonde er een van pāduka çri mahārāja mpu Sengdok (beter Sındok) is en knoopt daar een beschouwing over de andere oorkonden van dien vorst aan vast, waarnaar wij verder verwijzen.

B.

- 1b. || omkārāya namaççiwāya || swasti çakawarsūtita i çaka 865 phalguṇa-māsa tithi daçamī çuklapakṣa tung wa bu wāra kulawu swatidewatā kuweramaṇḍala wawakarapa indraparwweça bharaṇinakṣatra samangkana ng kālā tumurun kṛtawara anugraha pāduka çri mahārāja mpu sengdok i sira içānawikramadharumotsāha mwang i sira dapuryyat sakinasut dening watèk kanuruhan catur sāmānya kabeh mwang sang karmmanya i sang hyang kahyangan i ka
- 2a. nuruhan kabeh makādi sang hyang wurandungan i samia manghyang samahulunnira bhaṭāra hyang pangawan mwang sang hyang kaswangga dewa kapūjā i sang hyang ikang tinadaḥ rakryan apinghai rakryan halu rakryan sirikan mwang maḍander makādi rakryan kanuruhan kṛta abwah ning līlā amūja majari sowara irikang apinghai wahuta anak sanak nāyakapratyaya i sapinitohah umiwē kapūjān pratidina i kaswasthaning rāt mwang kaprabhuswahanānira ikang sakinasut dening watèk kanuruhan
- b. catur sāmānya kabeh mwang ikang kawaligëran tau kataman parabyā-pāra saprakāra mwang drwyahaji ring anantakāla ngūni ring dangū ngūniweh pinghai gawan i sang kagotran mwang pupuk wangi i sawka sakinasut watèk kanuruhan samering manēmbahi sira pāduka çri mahārāja umajarakēn salwirning pūrwasthitinya ring lagi mwang sang karmmanya sakinasut dening watèk kanuruhan kabeh umingsor pwa ng anugraha çri mahārāja tinon panghyang watèk kanuruhan pinghai kagotran kaswaban kawaligëran anpaçaiwa amū

3a. jā i bhaṭāra kapratyakṣa pramāṇa i sadṛwyahajinya mwanḡ sasukhaduḡ-
kha kabeh kapanggih ringatitaprabhu mangkana sarasa ni sinēmbahakēn
pinghai wahuta nāyakapratyaya nguniweḡ sakweḡ ning mangilala dṛwya-
haji miḡra wuluwulu parawulu ityewamāḡli tingkahnya pangurang kring
paḡēm manipiki heraji salwirning wyāpāra tkeng paranakan linus
kahyangan kanuruhan kumatguhakēn sapūrwwasthitinya ring puhunma-
lama tan kawwanga purihēn dening winawa demāna katrīpi tan katkana
arik purik luda

b. u tutan wawarmmalakulaku rāḡ kasawur ing natar wangke kābunan
wācapala hastacapala mwanḡ mayang tan pawwah walū rumambating
lmaḡ wipati salananing sukha duḡkha magēng aḡmit tan tumama hyang
mahulun i hyang wurandungan i rahyangta i sang hyang pangawan i
sang hyang kaswaban anmuwah bhaṭārūtaḡ pramāṇa irikang masam-
bewaharasthāna i bhaṭāra kahyanganira kabeh phala mamūjā i kagotran
pinghai kaswaban waligēran kapwa ya hininganan kramanya tlung
tuhan yan pangulang kbo prāṇa 20 i satuan

4a. sapi prāṇa 40 wḡḡḡḡ prāṇa 80 aḡḡḡḡ limang gagalaḡ samangkana kweḡ-
nya tan kaknan drawyahaji de sang mangilala saparanana sowara ājūā
haji i sang hyang kaswaban i sang kagotran mwanḡ pinghai kawali-
gēran samangkana deyanyu i sapinasuk ning watēk kanuruhan hujung
waharu sadṛwyahajinya kabeh mangkana rasa sang hyang ājūāhaji
pamūjā ikang masambewahāra tan kawāḡdhakana umilwa apuspapūr-
waka ni kāryya bhaṭāra pranatapraṇanya kadharmman sang bhujangga
mangarechanāpuspa paḡḡḡḡ mamūjā maniwbhakti sakweḡnira aniwaḡika
ri kāla ni kapū

b. jāning kanuruhan irika ta ng kawaligēran makāryya ri kāla ni kapūjān
i sang hyang rahyangta mwanḡ i sang hyang kaswaban ya ta matang-
nyan wineḡ tumuta sakapagēḡ sakawnang ning watēk kanuruhan aṡēhēr
dinūman sīmā lmaḡ umaḡ gaga sīmā sawaḡ ri tahun kalih jēng kapra-
māṇan sangkeng kanuruhan sīmā sawaḡ ring panawijyan 13 jōng king-
kaboringaranya sawaḡ kawaligēran kapramāṇa sangkeng kanuruhan
suwakansajōng gaga rwang jōng kulwaning parhyangan gaga kulwaning
gurubhakti kawaligēran kapramāṇa sīmā mangkana yan pamūjā i sang
hyang rahyangta saji ning ma

5a. ngantukakēn kbo buḡcang pirak ku 2 pakrimaḡ ngaranya kalasa wahu
pakunḡḡḡḡ hayā(m) satali sukat sa 1 sang hyang kagotran saji ku 1
hayā(m) satali kalasa mwanḡ sawaḡ tan kawāḡdhakana pratyaya
dlāha pratyakṣa pingsor ning rasānugraha ḡrī mahārāja yatika kinona-

- kēn prayatnakna pagēhakna de sang manghyang watēk kanuruhan tan tibāna wādhaka yatanyantan pangawunawuna tan kakuana pramādāgēng yathānyantuwahu pakunḍan wahu sukat sa 1 sajining makāryya hajangan dyus susuci ngaranya tan karuwa ta tapwa sakatama tiinnu ring gu
- b. runadi ring pūrwasthiti kaparipūjā ri paripūrṇāning rāt mīwang wka nī wka dlāha ning dlāha matangyan kadharṇma utsāhani ranpawēḥ sīmā tumut salakunyu sapolahnyu i sapinasuk ning watēk kanuruhan ikang sakawnaṅnyu anganggwa sarwwawali yan pacuringa apajēnga majnwa apasilih galuḥ askarwathino aringringabanantēn annusuna salu apalangka binubut añjamah rare inakwakēn yadyan mangiwē rare aguntinganindita awarangwaranga babañu saprakūra ni kāryyanya salwirning mandihala ya rājyamanglya tan wadhakanēn dening watēk kanuru
- 6a. han pinghai kabēḥ aweci patayet ḍaṇḍaḥ sahasra wadkakēng (lo)ke mangkana rasa kṛtawarānugraha ājñāhaji kmitanikang waligēran inuwēḥ i sang hyang mahuluu i sang hyang pangawan i sang hyang kaswaban i sang hyang kagotran caturḍaṇḍayet mangkana parananyu pinghe wadhuta anakwanua tkaring putu buyut goleng anggas sakulagotra wargga mīwang santānanyu yan langghana ring sang hyang ājñāhaji tan kna ng sama sadlāhaningdlāha yan bwat karṇma knanyu jaḥ tasmāt karṇma kadi pāpa ning tan bhakti maguru mangkana panggilēnya ika
- b. ngababak abubik anungkal amukilmukil anāhas anglēbur anyāya ikang warānugraha ḥṛī mahārāja nīpu seṇḍok tan katkana phalaning dadi janma wuḍuga tan wka salwirning swastha panggiḥēnya yan para ring tgal sambērēn dening glap tanpa hudan yan para ring alas sahutēn dening sarppa biṣa yanpareng lwah agōng sahutēn dening ta iran yan pareng bangawan alapēn denira bhatāri ḍṛmel sahutēn dening wuhaya amanekmaneka tibāṅgaṇḍēmanawa nya yan pamet priḥ tan panēmwa angalorandidula a
- 7a. ngetanangulwana kapanggiha ta ng sarwwaklēḥa anapḍungakna ru-yung awak ikang anyāyāngruddhāmadakani ikang kṛtawarānugraha rasa sang hyang ājñāhaji sang hyang panarapan sang hyang rājapraçāsti kaprayatnakna haywa cawuḥ haywa ilrūn ¹⁾ ḥṛī ḥṛī ḥṛī || o ||

---

1) = ilrūn met metathesis.

14. sahadaladali umijila angkan asujimāsa tan sepa ing kapūjān bhaṭāra i
sang hyang swayam i malapdēt *anghan* imba yojana
15. jarikanang lmaḥ haranan i munčang an sinima dai sangat
duṇu mūri yan lmaḥ i watak hujung parṇmahanya swatantra tan ka-
tamāna deni winawa
16. sang mānak katrīni pangkur tāwān tirip pinghai wahuta muang saprakāra
ning mangilala drabya haji ing dangu mičra paramičra wuluwulu prakā
17. ra pangurang kring paḍam manimpiki paranakan limus galuḥ pangriñci
manghuri čungka dhūra pangaruhan taji watu tajam sukun lalu
warak raka
18. dut pininglai katanggaran tapa haji airhaji malandang lēbalēlab ka-
langkang kutak tangkil tṛpan saluit watu walang pamaṇi
19. kan maṇiga sikpan rumban wilang wanua wijikawal tingkēs
sahiran tuha jurugusali mangrunibai manggunjai tu
20. hānambi tuhūn huḥjaman tuhan juḍi juru julir lung pawung-
kunung mičra hino wli hapū wli wadung wli tambang wli
pañjut wli
21. harēng palamak pakalungkung uruttan ḍampulan tpung kawung
kalasā payungan sipad wilut *jangkūli*
nangin pamāwačya
22. panrāngan skar tahun panu mahaliman kḍi walya
mangidung sambal sumbul lulun haji singga pamṛsi watēk i jro itye
23. wamādi tan tamā rikanang lmaḥ sīma haranan i muṇčang kewala
hyang prāsāda kabhaktyan i siddhayoga atah pramāṇa i
sadrwyahajinya
24. kabeḥ samangkanang sukhadḥkha kadyanggāning mayang tan mawual
walū rumambat ing natar wipati wangkai kābnaan rāḥ kasawur ing
dalan wāk capalā dūhila
25. tan hidu kasirat hastacapalā mamijilakan wuri ning kikir mamūk ma-
mungpang lūdan tūttan angča pratyangča ḍaṇḍakudāṇḍa bhaṇḍihalādi
bhaṭāra i
26. sang hyang prāsāda kabhaktyan i siddhayoga tātal parānani drabyahaji-
nya kunang ikanang mičra maḥambul maḥawring manglākha mamaha-
ngan mangapus mangubar ma
27. narub manggula mangḍyun manghapū mangharēng manūla wungkuḍu
manglurung magawai rungi payung wlū mopih akajang magawai kisi
mamubut manganamanam manawal mana

---

18 kalangkang-kalangkang; 26 maḥambul-maḥambul.

28. hib mamisaṇḍung manuk makalakalā kapua ya tribhāgān drabya haji
sadūman umarā i bhaṭāra i sang hyang prasāda kabhaktyan i siddha-
yoga sadūman
29. umarā rikanang rāma jāpaka makmitan sīma i muīca sadūman maparaha
i sang mangilala drabya haji miṣra kapua ikanang masambyawahārākan
bhaṭāra hana
30. ngkāna hinihēban kwehanya anung tan knāna de sang mangilala de sang
mangilala drabya haji tlung tuhān i sang masambyawahāra ing sasama
yan pangulang kbo 4 sapi wḍus
31. ing ma ing satuhan satuhan yan pangulang aṇḍaḥ sawantayan
mangulungan tlung pasang tlung lumpang mamutēr tlung tuhān
paṇḍai mas saparēan pa
32. ṇḍai tambaga saparēan paṇḍai wsi saparēan towi ikanang l siddha
pinakatuhānning paṇḍai mamgat limang puluh pangaruhan ta jēng
samangkana ikanang paṇḍai
33. mansapirakka i parēanni paṇḍai mas atikā ikanang paṇḍai kangca
ka i parēanning sapaṇḍai tambaga samangkana sakagawayan
ing wsi
34. parēaning paṇḍai wsi ataya(h) tandeyan maparēana i kāwakanya matuiḥ
tlung wḍai uṇḍahagi satuhān macadar tlung pacadaran
35. ikana tuṇḍāna kwaihani padagang bhaṭāra tlung tuhān wuitan i
padagang bhaṭāra anpawli bhaṇḍa padgaran i paradeḥa mas kā 4 ing
satahun satahun kramanya yan de
36. i nang mas pinaka wuitnyanpadagangakan bhaṭāra pāruan
ikanang lany ing satahun satahun

LII.

Steen-fragment, afkomstig uit de residentie Soerabaja, sinds 1862 als D. 21 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bureau no. 220 en 331; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2979 (Cat. Juynboll p. 231). Dr. Brandes beschrijft dezen steen in den Catalogus (p. 379 sq.) als volgt:

„Fragment van een zeer grooten steen (boven einde), met rond noofd, en gewelfde vlakken. Grijs. Andesiet-breccie. Zeer beschadigd. Beschreven op vier zijden met oostelijk oud-Javaansch schrift. Op de voorzijde, doch hier en daar onleesbaar, 15 regels, op de achterzijde dito 13 en één regel halve letters; op het linker zijvlak slechts 3 regels leesbaar, en op het rechter dito slechts 2 (einde van de inscriptie). Uit het Soerabaja'sche, Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., XII, 585. Hoog 89, breed 93 en dik 22.

Schenkingsoorkonde handelende over in vrijdom en onder de gewone privileges geschonken gronden. De begiftigde is Bhaṭāra i sang hyang prāsāda kabhaktyan i pangurumbigyan i Kampak. Daar in dit opschrift de formule (mang)rakṣa kadatwan grī mahū(rāja) i miḥang i bbu(mi) mataram wordt aange-

troffen mag men veronderstellen, dat het dagteekent van vóór 850 Çaka (= A. D. 928)" ¹⁾.

V o o r z i j d e.

1. t(i)ngkēs
2. wli (tambang), wli pañjut, wli harēng, pagulung, pabisar, palamak hapu (pa)sukala(s)
3. pulung paḍi, skar tahun, panrāngan, panusuk, kawan, mahaliman, kḍi, (walya)n, widu(ma)ngidu(ng), sambal sambul kulun haji
4. ty(e)wamādi tan tamā rikanang sawaḥ sīma pangurumbi(g)yan i kampak kewala bhaṭāra i sawaḥ prāsāda kabhakṭyan i pangurumbigyan atah pramāṇā i sa
5. mangkana ikanang sukha duḥkha kadyanggāning mayang tanpa-wuaḥ, walung rumambat ring natar wipati wangkai kabunan, rūḥ kasa-wur ing dalan, wāk capalā, duhilatan hidu kasirat
6. mamijilakan wuri ning kikir, mamuk mamumpang ludan tuttan ḍaṇḍa kuḍaṇḍa maṇḍihālādi, bhaṭāra i sang hyang prāsāda kabhakṭya atah *parāna* ni drabya hajinya kunang
7. miçra mañambul, mañawring, manglāka mangapus, mapalangan, mangawar, matarub manggula, mangdyun, ma(ng)hapu, manula wungkuḍu, manglurung, magawai rungki, payung wlu, mopih, akajang,
8. magawai kisi, mamubut, manganamanam, manawang, manahib, mami-saṇḍung manuk, makalakalā, kapwa ya triḡāgān drbyahajinya sadūman umarā i bhaṭāra, sadūman umarā i
9. sang makmitan sima, sadūman maparaha i sang mangilala drabyahaji, irikang kula mangasēaken ḍapungku *pasanibah* i çrī mahārāja mas su 2 mā 8 wḍihan tapis yu 1 rakai sirikan
10. marendra, rake wka pu balyang, sangat momahumaḥ kālīḥ maḍaṇḍēr anggēhan, tiruan ḍapunta taritip, inangsēan pasak pasak mas su 1 mā
11. n cadar yu 1 sowang sowang, mamrāti hawang wicakṣaṇa, manghuri pu paṇḍamuan, halaran pu guraṇāntama, panggih hyang pu glo, inangsēan pa
12. sak mas mā 1, wḍihan cadar yu 1 sowang sowang wadihati sang dīna-kara, akudur pu balawān, inangsēan pasak pasak s(u) 1 mā
13. dar yu 1 sowang sowang, tuhān i wadihati miramiraḥ sang halang palang, halaran palbarrap, tuhān i makudur 4 watu walai sang ramā , watuka

1) Over deze laatste zinsnede vergelijkte men Rapp. 1911 p. 12—13.
8 triḡāgān-tribhāgān.

14. n, wineḥ pasak *ma,* sahowangka, pangurang
i makudur
15. jisamat (*aan het einde*).

A c h t e r z i j d e.

- 1.
2. kṣinapaçimottara maddhya, urddhammadhaḥ, rawiçaçi
kṣiti jala
3. garuḍa gandharbwa, sarbwalokapāla yama baruṇa kuwera
bāsawa muang putra dewa
4. nāgarājā durggadewī, caturaçra, ananta surendra,
ananta hyang kālamṛtyū, gaṇa bhūta,
5. rakṣa kaḍatuan çrī mahā(rāja) i mḍang i bhū(mi) mataram, kita
umilu manarīra, umasuking sarbwa çarīra, kita sakala sāksī bhūta, tumon
madoḥ lawan maparē
6. (ring ra)hina ring wngi aḍḍengē ā samaya sapattha sum-
pah pamangmang mami ri kita hiyang kabeh, yāwat ikanang ngwang
durācāra, tan māgam tan makmit i
7. rikang sapattha si hatan sa t kudur hadyan hulun matuha rare,
lakilaki wadwan, wiku grhastha muang paṭiḥ wahuta rāma, nāyaka parttaya
8. lahul(aha) ikeng lmaḥ sawah i kampak,
sima inarpanākan ḍapungku i māṇapujanma, i bhaṭāra i sang hyang
prāsāda kabhaktyan i pangurumbigyan i
9. kampak wabakataya nguniweḥ *da* ta sa(ng) hyang watu sima
tasmāt kabuataknanya, patyanantāya kamung hyang deyantatpatīya tat-
tanoliha i wuntat
10. tinghala i likurēn, tarung ring adēgan, tampyal i wirangan uwahi
i tnganan, tutuḥ tunḍanya, blaḥ kapālanya, sbitakan wtangnya, rantan
ususnya, wtuakan
11. lmanya, ḍuḍuk hutinya pangan dagi(ng)nya, inum rāḥnya, tēhēr
pēpēddhakan wkasan prāṇantika, yan pararing alas pangananning mong,
patukanning ulā, puliraknaning dewa
12. (ma)ny(u), yan pararing tgal alapanning glap, sampalanning rākṣasa,
pangananung wu(i)l si an hyang kuçika garggametrī kuruṣya
pātāñjāla, suwuk lā
13. wuk k(i)dul kuluan waitan, wuangakan ringa salambitakan ing
(h)yang kabaiḥ, tibākan ri(ng) mahāsamudra, klamakan ring ḍawuhan,
alapan sang hyang ja
14. (*halve regel, halve letters*).

Linkerzijvlak.

1. ngkāri iwak knas prakāra, anaḍaḥ sira kabel yan
2. n kurawu, kuri t dwadwal, kapwa mangulur
3. tiḥ pramukha, kapwa manambah humarēp i

Rechterzijvlak.

1. iniglakan, malungguḥ sira muwaḥ winuwahan tambul
2. kapwa umuliḥ i humah nira, likhita(pātra) citralekha i ha
(cinde).

LIII en LIV.

Twee steenen, afkomstig van Dinojo (afd. Malang, res. Pasoeroehan), zie litteratuur bij Verbeek p. 297. De eerste bevindt zich nog ter plaatse en wordt in Rapp. 1902 p. 331 beschreven als „een vierkante beschreven steen van onder iets breeder dan van boven; vroeger waarschijnlijk ook aan de bovenzijde rechthoekig bekapt, doch nu afgeschuurd, beschadigd en, als de geheele steen, zeer verweerd; staande op een zeer beschadigde steenplaat, één met den beschreven steen en van voren en aan linker en rechter zijde daarop eenigszins vooruitspringend. De steen in op de vier zijden met oud-Javaansche letters begraven en bevatte oorspronkelijk 25 regels schrift. . . . Hoogte van den steen 0,64 M., breedte 0,35 M., dikte 0,19 M.” De tweede werd eerst naar Batoe, vervolgens naar Batavia vervoerd, er is daar thans als D 95 opgenomen in het Museum (Notulen 1895 p. 50, 90, 99). Abklatschen worden vermeld Not. 1888 p. 12 en Rapp. 1.1; thans Oudheidk. Bureau no. 355 en 397. Dr. Brandes deelt in Notulen 1888 p. VIII sq. naar aanleiding van de abklatsch het volgende mede:

„De inscripties van Dinaya schijnen één praçasti te vormen. Zij leveren na een korte, ook door beschadiging onduidelijke inleiding, slechts een reeks getnigegiften met vermelding van de namen der personen, die ze ontvingen. Die inleiding staat op den kleinste der beide steenen, waarvan slechts één der breede vlakken, en één der smalle zijden is abgeklatscht. Uit het feit dat van dezen eenen steen niet meer werd afgeprent, leid ik af dat het overige gedeelte van dezen steen óf onbeschreven is óf niet abgeklatscht kon worden. Het eerste is zeer wel mogelijk, want het abgeklatschte gedeelte geeft het begin van de oorkonde: *swasti çakawarsatita* 8 . . .; van welk jaartal het laatste cijfer niet, het middelste niet voldoende te herkennen is, hoewel men, naar hetgeen nog te onderscheiden valt, als zeker stellen mag, dat het cijfer dat het tiental uitdrukte een 1 is geweest, of een 2, of een 3, of misschien een 4. De praçasti dagteekent dus uit de eerste helft van de 9e Çaka-eeuw. Het schrift van beide steenen is slordig en onduidelijk. De letters zijn nu eens groter, dan kleiner. Op den kleinen steen loopen de regels van het breede vlak door op de smalle zijde, doch men is daarbij zeer inaccuraat te werk gegaan. Nu eens zijn er lettergrepen overgeslagen, herhaaldelijk is er te veel, en toch kan er geen twijfel over bestaan of die smalle regels zijn inderdaad de aanvullende gedeelten, die tusschen de langere regels van het breede vlak ontbreken. Op regel 7 vindt men bijv. . . . mā 1 | mā 1 wḍihan yu 1 . . .; — reg. 10. . . mā 2 wḍihan yu 1 | yu 1 . . .; — reg. 16 . . . mā 1 wḍihan yu 1 | 1 sang. . . .; — deze smalle regel eindigt . . . mā 1 wḍi, terwijl regel 17 op het breede vlak weer begint mā 1 wḍihan yu 1 . . .; — op dezelfde

wijze geeft regel 21 (einde) en regel 22 (begin) wđihan | han yu 1. . . .; —
tusschen regel 18 (smalle zijde) en regel 19 (breed vlak) ontbreekt 1 wđi, nl.
mā (1 wđi)han, enz.”

EERSTE STEEN.

1. swasti cakawarṣatita 8
2. diwaṣa n(i)ka(n) lmaḥ i kabhya dra muan lmaḥ |
i piliṇpiliṇ
3. i hyaṇ taipak su $\frac{2}{4}$ mā 1 |
iha saṇ rāja saṇ nata saṇ
4. punimān irikanaṇ lmaḥ inaṇsean |
sira māś kā 1 su 1
5. manalu inaṇsean sira si( )ṣ patih |
mā 1 wđihan yu 1
6. sira mā wđihan yu 1 muan rakryan |
gotra inaṇsean
7. rake kulān mā 1 wđihan |
yu 1 dyaḥ mani mā 1
8. [mā 1] wđihan yu 1 dyaḥ bhadra ma 1 wđi |
han yu 1 dyaḥ dama
9. n inaṇsean pagēḥ pagēḥ muan lawela |
wē jara la ma
10. mā $\frac{2}{4}$ wđihan yu 1 aṇraṅkpi saṇ ragagar ma $\frac{2}{4}$ |
wđihan yu 1
11. [yu 1] anuṅgu rake taru hayu mā $\frac{2}{4}$ wđihan yu |
1 juru wadwā rare saṇ
12. juru niṇ marakat patawēḥ mā 1 wđihan |
yu 1 aṇraṅkpi saṇ la ci
13. tralekha saṇ pamuluṇ mā 1 wđihan yu 1 aṇraṅkpi |
darimula mā 1 wđiha
14. tiḥ kabayan saṇ kalima mā $\frac{2}{4}$ wđihan yu 1 pati |
ḥ pangat saṇ hiranya mā
15. han yu 1 gusti humpur mā 1 wđihan yu 1 paṇuraṇ ca |
ndra mā 1 wđihan yu 1
16. anuṇ wuryyan ni turum saṇ kusuma mā 1 wđihan yu 1 |
[1] saṇ skarpapaṇḍan mā 1 wđi
17. [mā 1 wđi]han yu 1 mā 1 wđihan hle
1 saṇ rakryan satrē
18. han yu 1 juru kalaṇ saṇ bobī wđihan 1 patih paṅkur
i wahaṇ saṇ hawaṇ mā

19. han *mla* sañ wulyar ku 1 wḍihan 1 cañkih 2 ḍapu kara
ṇḍat ku $\frac{2}{4}$ wḍihan
20. 2 wḍihan yu 1 paka ṇan sañ ḡikha mā 2 wḍiha |
n yu 1 paruḡar patih
21. sañ puḡitā ku $\frac{2}{4}$ wḍihan yu 1 paruḡar kawah dya |
n sañ gmi wḍihan
22. [han] yu 1 paruḡar i huḡuñ sañ *rāmanta* mā 1 |
paruḡar i waharu

TWEEDE STEEN.

V o o r z i j d e.

3. ku 2 tuha buru i wuranḡuñan
4. sañ gapah wḍihan 1 bhama kabayan sañ wa
5. kañ wḍihan 1 i panabahan ḍapu mañja
6. t wḍihan 1 i jawuhan ḍapu hyañ ga
7. ṇa wḍihan 1 ḍapu hyañ ludri wḍihan
8. 1 marhubu sañ tañun wḍihan 1 *katha*
9. in wihara haji sañ panamwe wḍihan 1 wiha
10. palari kabayan sañ ki( )t wḍihan 1 juru i
11. hyañ i luḡ sañ ṇah wḍihan 1 winkas si pala
12. mpitan sañ wipak wḍihan 1 winkas i juru
13. manigṛ sañṇuka wḍihan 1 masaji sañ wesya wḍiha
14. n 1 in kamulan sañ muyanti wḍihan 1 i lanḡa
15. ḡaṇḡir wḍihan 1 wanua i taṇḡaran sañ *na*
16. ṇḡal wḍihan 1 mawahal sañ muḡya wḍihan
17. wanua i wuṇḡaliñan sañṇage wḍiha
18. ḡaṭi wḍihan 1 kulapati i hulu rantēñ sañ ka
19. wḍihan 1 kulapati i pandak sañ jawah wḍihan

A c h t e r z i j d e.

sañ pura

1. rantēñ i baniwan sañ suntan tuha bu
2. i *da dun* wḍihan 1 hulu wuatan i wa
3. ṇi sañ ḡhaṭi wḍihan 1 anuñ *rāma* in kagu( )tyā
4. talḡ sañ ba sañ laḡa sañ uḡar i wariga in *kaguṭtyā*
5. si guntu inañsēñ ta sira pagṭpagēḡ māramu
6. lawēlawē yu $\frac{2}{4}$ samañkana kweḡ nira anuñ inañsē

19 cañkih cañkēḡ; 22 rāmanta-bhamanta.

10 palari-paland; 15 na-sa.

7. an pagěpagěh mwañ lawělawě muañ wineh manadā
8. ha ata irikañ kālā rāmanta i mañḍyañin mu
9. gasahun wineh wḍihan yu 1 ma 1 añlasa
10. n kwak wḍihan yu 1 sañ juru botoh sañ candra wḍiha
11. n 1 wiga sa(ñ) taṇḍak wḍihan 1 ataji sañ a ta
12. mbar wḍihan 1 tuha paḍahi sañ dagañ wḍihan 1 wwe sañ
13. mula wḍihan 1 anuñ kinon melu ana rakryan
14. gotra muañ sañ tuhan sañ paruḡar kalima iñ
15. ṇan melwi rāmanta iñ pamala( )sañ ḥ sañ agusañña
16. *pakenai* lawělawě muañ
17. pagěpagěh sañ lagati wineh sira wḍihan 1 sakweh sañ
18. majajahan kabeh wuduṅgulan sañ kawupatañ sañ ku
19. sañ lambaḥ sañ *lingir* sañ pinta limuḡ sañ
20. *pandhyacaramasañ* wineh mā 1 ||

Op de zijde.

|| lalapa tamā ma 1 wḍihan yu 1

LV.

Koperplaat, gezegd afkomstig te zijn uit Trawoelan, thans in de collectie-Wiederhold te Malang. In 1898 werd een rubbing aan Dr. Brandes aangeboden (Notulen p. 102, 153, 181), naar aanleiding waarvan hij het volgende mededeelde (ibid. p. 122): „De rubbing . . . levert de beide zijden van een eerste blad van een oorkonde uit Çaka 888, waarbij een zekere mpu Mano, een stuk grond, dat hij als het hem toekomende deel van zijn vaderen geërfd had (*kaputrāṅgañira kaliliranira sangke kawwitanira*) schenkt aan mpungku Susuk-pagěr en mpungku i Nairañjanā, opdat het zal kunnen dienen om er een *kuti* (buddhistische kluis) te maken, die de *kapodgālika* zal kunnen zijn van het nakroost van mpungku ing Nairañjana. Deze oorkonde herinnert dadelijk aan het stuk, waarvan twee bladen terecht zijn gekomen in het Rijks-Oudheidkundig Museum te Leiden, die door Cohen Stuart in zijn Kawi Oorkonden onder no. XXII bekend zijn gemaakt. Ook hier heet het van mpungku i Nairañjanā (in XXII Nerāñjanā) *arthahetoh mpu buddhiwāla* (in XXII *boddhiwāla*), terwijl ook het reeds vermelde *podgālika* daar teruggevonden wordt (*parṇahanya podgālika*). Niet minder dan dat stuk levert ook dit nieuwe, behoudens dat men hier nog een zeer uitgebreide dateering aantreft, in verschillende woordvormen, die den indruk maken van jonger te zijn dan het jaartal zou aangeven, reden om althans te veronderstellen dat het stuk, zoo het al oud is, toch vernieuwd, nog eens overgemaakt is, iets wat zonder twijfel meer dan eens gebeurd is en waarop door mij reeds jaren geleden de aandacht gevestigd werd. Het is daarom dan ook niet onbelangrijk hier even te constateeren, dat in de Nāgarakṛtāgama met zoovele woorden te lezen staat dat onder Hayamwuruk alle piagēm's gecontroleerd werden, en dit is voldoende om te verklaren hoe het komt dat zoovele oorkonden op koper van Oost-Java uit den ouderen tijd een uiterlijk hebben

10 kwak-kḍak; 13 ana-mana; 15 ṇan-ñn; pamala-samala.

en in schrift, en in spelling, en in stijl dat zij, tegenover de bescheiden op steen uit denzelfden tijd, er mij toe brachten ze te qualificeeren als onecht, waarmede in de eerste plaats bedoeld was, dat zij niet zouden dagteekenen — in den vorm althans waarin zij ons bereikten — uit den tijd, dien de jaartallen dier stukken aanwezen als het oogenblik van uitvaardiging”.

„De afmetingen van de plaat zijn 42×8 c.M.”

- a. 1. || o || namostu sarwwabuddhaya || o || swastiçakawarṣātita, 888, çra-
waṇamāsa tithi, aṣṭamī çuklapakṣa, ha, wa, ra, wāra, sinta,
2. bāyabyasthagrahacāra, rohiṇinakṣatra, prajāpatidewatā, mahendramaṇ-
ḍala, harṣaṇayoga, wijayamuhūrta, çaçīparwweça,
3. kolawakarāṇa, singharāçi, irikadiwāçanira, mpu mano, muṇyākēn lmaḥ
sīma, kaputrāṅgaṇira, kaliliranira sangke kawwitanira,
4. ikang harahara, kidul i pomahanira, hīṅganya lor kiduling pagēr kina-
lihan, muang mpu mano, hīṅganya kulwan angalihi pagēr, muang
5. ing pawidēṅgan, hīṅganya wetan, angalihi pagēr, muang ing kalam-
payan, hīṅganya kidul, ikang pagēr lor sangke kalimusan, ya
- b 1. tekā pinuṇyakēn ira ing mpungku susuk pagēr, muang mpungku i
nairāñjanā, arthahetoḥ mpu buddhiwāla, paknanya gawayēnnira kuṭi,
dharmma lpa
2. s kapodgālikanani kulasantānānira mpungku ing nairāñjanā, kunang kra-
manya, ikang sawaḥ kidul ing kuṭi, tēmpaḥ, 3, yata sinandā mpungku su
3. suk pagēr, muang mpungku i nairāñjanā, ing mā kā 2 ya ta dharmma
mpungku ing susuk pagēr, muang mpungku i nairāñjanā, an paminta i
4. ka lmaḥ tumpalikang sawaḥ lor damlira kuṭi, yata karaṇanyan linbusi-
kang sawaḥ sanḍanira mpu mano, ing mā kā 3, mapa
5. kna bhuktyana sang hyang kuṭi, sangka ri göngnyā, mpungku mano,
yat dharmma donanya, apitowinana ring dharmma parṇnah mpu mano,
denira mpungku ing

LVI.

Koperplaten, afkomstig van Pëlēm (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), en wel de nummers 1, 4 en 5 eener oorkonde; thans als E 21 in het Museum te Batavia, zie Notulen 1902 p. 68, 95, 107 sq., 1903 p. 16. Bij de transcriptie teekent Dr. Brandes aan, dat deze oorkonde een „latere vernieuwing” is, blijkens het *dyah mattinggādeva* (pl. 1, r. 2—3), dat voor *dharmottungga-deva* staat.

- I 1. || swasti çakawarṣātita, 893, cetramāsa, tithi, caturthī krēṣṇapakṣa, tu,
pa, çu, wāra, wiçākhanakṣatra, çakra
2. dewatā, subhayoga, irika diwaçanyājña pāduka çrī mahārāja, rake hino
çrī içanawikrama, dyah

3. mattānggadewa, tinadaḥ rakryan mapatiḥ i halu, umingsor i rakryan kanuruhan, kumonakēn ikang
4. wanua i kamban, wanwa wargga haji sawargga, sinukwanua grama sīma sawinaya kabeh, inugrahan tan kna ring pinta pala
5. ku, lakwalakwan, miḥra paramiḥra, nāyaka pratyaya, urutan, kicaka, tarimba, tapukan, mabika, kawung,

- IVa 1. gusti bapa ni wetwet, aronaron atuba si wahil, aronaron anom si mēñek,
 2. juru ring sakata, kaki polong, buyut, si goweh, amingtiga, si jugil, amingpat, si bhonḍan,
 3. agurit, si cukat, aṅjungaṅjung, bapa ni kutil, juru buruh, bapa ni kbe, gusti si lokan, a
 4. ronaron atuha, si jumpēt, aronaron anom, si panitan, juru ri panunggalan, kaki ri madhu,
 5. buyut, hadyan lower, amingtiga si bhodog, amingpat, si wani, agurit si sādhu, a

- b 1. ṅjungaṅjung, si maron, juru buruh, si woran, gusti, si wage, aronaron atuha si jagul, aro
 2. ronaron anom, si culil, juru ring masin, akiwani, buyut hadyan abhoreh, amingtiga, si jungka
 3. n, amingpat, si sambēr, agurit, si bargain, aṅjungaṅjung, si luwar, juru buruh, si jēḍing,
 4. gusti, bapa ni moha, aronaron atuha, si gamit, aronaron anom si jiket,
 5. samangkana kweh nikang rāma manaḍah sang hyang ajūā haji, umasē tang rāma masung pasēk pagēḥ, juru ri kija

- Va 1. ngan, sinungan pasēk pagēḥ, mā, 10, wḍihan yuga, 1, buyut sinungan pasēk pagēḥ, mā, 10, wḍihan
 2. yuga, 1, juru ri bkēl, sinungan pasēk pagēḥ, mā, 10, wḍihan, yuga, 1, buyut, sinungan pasēk pagēḥ,
 3. mā, 10, wḍihan, yuga, 1, juru ri kanta, sinungan pasēk pagēḥ, mā, 10, wḍihan, yuga, 1, buyut, sinu
 4. ngan pasēk pagēḥ, mā, 10, wḍihan, yuga, 1, juru ri lekan, sinungan pasēk pagēḥ mā, 10, wḍi
 5. han, yuga, 1, buyut, sinungan pasēk pagēḥ, mā, 10, wḍihan, yuga, 1, juru ri talaga, sinu

- b 1. ngan pasĕk pagĕh, mā, 10, wĕihan, yuga, 1, buyut, sinungan pasĕk pagĕh, mā, 10, wĕihan, yu
 2. ga, 1, juru ri kuwu, sinungan pasĕk pagĕh, mā, 10, wĕihan, yuga, 1, buyut, sinungan pasĕk pa
 3. gĕh, mā, 10, wĕihan, yuga, 1, juru ri walasaĭ, sinungan pasĕk pagĕh, mā, 10, wĕihan, juga, 1,
 4. buyut sinungan, pasĕk pagĕh, mā, 10, wĕihan, yuga, 1, ʕrī mahārāja inaturan pasĕk pagĕh
 5. , sū, 1, mā, 4, rakryan mapatiĭ sinungan pasĕk pagĕh mā sū, 1, mā, 4, wĕihan, yuga, 1, rakryan kanu

LVII.

Steen, afkomstig van Sĕndang Kamal (afd. Magetan, res. Madioen), waarover litteratuur bij Verbeek p. 209, thans als D 37 in het Museum te Batavia. Abklatschen worden vermeld Notulen 1869 Bijl. N. en 1876 Bijl. II no. 10; thans Oudheidk. Bureau no. 12, 13 en 253. Dr. Brandes beschrijft dezen steen in den Catalogus (p. 385) aldus: „Zeer groote steen met gewelfd bovineinde, gewelfde vlakken en voetstuk (uit één steen). Donker grijs met een rooden tint. Hoornblende-andesiet (breccie). Aan vier zijden in omloopende regels beschreven. Oud-Javaansch schrift van Oostelijk Java. Afkomstig van Sĕndang Kamil, Maospati (Madioen), Not. XIII, 41, 99. Hoog in het midden 161, aan de zijden 144; breed van boven 108, beneden 93; dik 31; voetstuk hoog 27, breed 95 en 54.

Çaka 913 (= A. D. 991). Praçāsti. . . Op dezen steen wordt melding gemaakt van het wetboek Çiwaçāsana”.

1. swasti çakawarātita 913	ṣṭhamāsa titi trayodaçī çuklapakṣa ma
u bu wāra	nakṣatra <i>adi</i> yoga
2. pu dharmmasa(ng)grāmawikrānta kumonakan ikanang thāni i kawam-	
bang kulwan	
3.	pāduka ʕrī mahārāja
6.	
hyang samgat kanuruhan	ʕrī mahārāja an padamla parhyangan i
7. dlāha ning dlāha karuhun de sang anāgata prabhu mangkana	
turuyānugraha ʕrī mahārāja i samgat kanuruhan pu burung yata hetunya	
8. kabhyaśān sang hyang çiwaçāsana man ataraguru	
	mālamāla
karmma kewala sowāra kra	
9. mwang sakweĭ ni wargganira janmaprasuti i kawambang kulwan	
mangaran cipi	

1. || o || swasti sakawarṣātita 943 kṛtikanāsa tithi ca
2. turti kṛṣṇapakṣa tu wa ḥu wāra landēp pūrṇawasu nakṣatra
ḥubhayo
3. ga ariditi dewatā grahacārapūrwwastha wawakarāṇa bāyabyamaṇḍala
irikā diwaḥanyā
4. jñā ḥrī mahārāja rake halu ḥrī lokeḥwara dharmmawangḥa airlanggāuanta
wikramotunggadewa tinadaḥ rakryān ma
5. hāmantri i hino ḥrī sanggrāmawijaya dharmmaprasādotunggadewi uming-
sor i rakryān paḍang pu dwija rakryan jasun mapapan pu *ra | kti*
kumonaknikanang karāmān i cane thāni

6. watĕk tinghal pinghai gaway ku 2 ¹⁾ tka ri babadnya patugahan mangaran
mandoti akambang mangaran batmĕn aja awatĕs carang juru tunda
bho | gawān pañarikan jibo wiukas kaki gla
7. r akajar muralĕ rāma kāya mangaran mlĕng bado pĕndal pyangpyang
sirah tani māyu bhogamān mtaĕ godhṛman hambĕ warang lyaban i
(of bla) | watiman danog bale tuwuh pitu kaki
8. bhoga lagaman kaki pluk towan sara malaha marum lingah uĕrĭ dago
rubung bongkol baranggolan jĕmbĕk rumpuk mruk | nāḍut tĕtĕg kuda
tarim bitĕng ḍapur tla |
9. nĕp ktig sūramān atah gangul turut wāh bajra hawang godar ngṛt gurubag
lyāban gewĕk saritam padak manub | uĕrĭ abho manuddhi tayog gusar
10. kñĕp barāt narabha sugal bajnjrah kabat madot kaki bangun waro wang-
kāng udri tajĕm kaki rubung gaḍḍi manṛg manukuh dinĕm gi | namās
rĕrĕb manusuk bamak tana
11. goditĕm kutya duting bagua jenu wĕtĕh modya patihol padārtha kijang
hampalung rĕngrĕng gadeni pĕngal bĕkung abul ka | manit janpo
uras bañol u
12. mit gtas silet rapĕt giḇḇut api wanoga abis dhūma gĕndi sugal kĕwĕl
godhana sĕtu piṭit adĕh pnaĕ agĕm | nĕk sobha rinĕm kaki jwa
kaki rĕpĕ
13. k bnambut unĕm gocala lumĕ grbelĕ kuḍung kaki gramĭ ugo undĕs
duga ine bnĕl rawa basiman pĕntō gĕdĕd sadā ma | ḡrĭ nutug gramān
tijo padan ntu
14. miḇḇĕng anggĕr atri ḡamana grewa bhawān songwa guḇḇinĕm wukir
deni kojikĕm paragul kmas wungwaran (?) aḇmān goja | kuwal gaman
sampĕg gosa goṣima
15. bisar wiraga umĕk wulyan jarāman rimang sodini pambĕt banog diĕrĭ
raṛm twas pḇog halab bujang gu | wunut robhita puman rurub ai
16. truĕh gandi bhānuman geṭeng sayut talang bacan besel jaya bana
ḍawo giḇḇak udĕk letya ḍanĭ icang marggawā | u pujyan soṭomot purulū
jarule
17. ḍayadya bukuĕ boreĕ makara baḡrĭ sutaḡrĭ gon raku gorawa sanĭ hitĕk
tatĕm banuh lunga ranuh saligaḇuh | bharaya godrisilwasān awa-
hang pusĕr
18. kĕbu gḇuh mantĕn sukat rimbit kĕpakĕg hawa( )rupi ngnu bhumiĕm
kaki gi rṅgit mani(ng) gado | bongol bungkĕt uṣṭinĕm
balingga jwah

---

1) Staat in Oud-Javaansch karakter in de transcriptie.

19. guno tambak salaka ibhuḥ layar sēsēt rantēb tiwēng ajēm baḍitēm gowan
ḡūraman tukēt hring gumawang | tngi gaḍino palga nawa banawa gri-
man ji
20. bēngēm gotri bontēm grena langgē(ng) balinguḥ ngumān grama hapēm
gi( )ēm rambai agul rate( )āthēm taniḡē | r gajir mēñēng manambā
paḍi polu jiwi
21. ṇḍitēm malini atal ḍengan basukēm galaga driyēm jagal pahit ampēk
pahang( )wara sobha ji | untab burayut montwa gosami
22. wēngkēr lambir ditiḥ ḍētan uḡrī sakar rērēb ku gambo( )kal gepok
laṇḍēḥ gentong manungkal | buyut gamparan buyut tētēg kaki
23. tēgīr kaki bhuwāṇa matong kaki acung gaḍīng bunut kaki baḡetēm
ga bho kaki( )ti makāḍi kabayan bhima | tong gayok padamlakna sang
hyang ājñā haji pra
24. sasti tinaṇḍa garuḍamukha kmitananya sambandha ikanang karāmān i
cana sapaḡuk thāni tka ri babadnya manambāḥ i lbū ni pāḍuka ḡrī |
mahārāja maughyang ri knohanya sumīma thāninya i
25. cane sīma karāmān phalānyan prasiddha sāra pinaka panpi kulwan
mangkana rasani panambāḥ nikanang karāmān i ca | ne sapaḡuk thāni
tkā ri babadnya kunang sangkāri göng
26. nyānumoda ḡrī mahārāja ri sapanghyang nikanang karāmān i cane
makahetu ri kadonani mahābhāra ni gaṇitāyo | tsūhanya anya pinaka-
panpi kulwan purassa
27. ra tulak walakang ḡrī mahārāja *patapaggyēnpapēnya* ring sajjana dharmma
makatong jīwitanyan pamrihakēn pāḍuka ḡrī mahārāja ring | samara-
karyya jāti sang kṣatriya mahāpuruṣa
28. pwa ikā tananggā *getihana* yaḡa denikā sang huwus katon giṇagāyanya
mwang kasuṡubhaktinya ya ta karanā | nyan inubhaya sanmata sapa-
nambāḥnya de ḡrī ma
29. hārāja makneihna ri sampun ya wineḥ makmitana sang hyangājñā haji
prasāsti tinaṇḍa garuḍamukha makarasa an prasi | ddha sumīma thāninya
sima karāmān an ya
30. pratisāra panpi kapanggiha deni sawka wetnya hlēm dlāha ni dlāha
makakabhaktyana sang hyang paḍaḍeng kaḍawuhan i | cane maniddhāk-
na mā su 1 mā 4 ¹⁾ dadahanikanang
31. karāmān i cane manibākēn kalpika ri sang hyang paḍaḍeng kaḍawuhan

---

1) in Oud-Javaansch karakter.

30 *dadaha-jajaha*.

sahapi wadaru angkēn pūrṇama ni ka | tiga pamūjā grī mahārāja
tan kolahu

32. laha de sang anāgata prabhu nguniweh sang anāgata tinghal pinghe
lāwanikanang pinghe pa   g hlam tka ri | dlāha ning dlāha parṇaḥ-
nya swatantrū tan kata
33. māna dening winawa sang māna katrīṇi pangkur tawan tirip nguniweh
saprakāra sang maugilala drabya haji wulu | wulu magōng maḍmit
makādi miçra parāmiçra pangurang

Achterkant.

1. kring paḍēm manimpiki paranakan li
2. mus galuh mangriūca manghūri parang sungka dhūra taji watutajēm suku
3. n haluwarak rakasang ramanang pinilai katanggaran tapahaji airhaji
malandang lea labla
4. b pakalangkang kutak tangkil tīpan salyut watuwalang pamanikan ma-
niga sikpan rumban tirwan wilang thāni
5. wijikawah panggare pawlangwang papikul awur pawuwul pakatiwārṣa
porug patung pakikis pasumbu tingkēs mawī manambangi tanghi | ran
tuha dagang juru goçali mangrumbe magu
6. njeng ser tuhanambi juru kli juru huñjman juru juḍi juru jalir pabisar
pagulung pawungkunung pulung paḍi miçra hino miçrānginangin | wli
hapū wli wadung wli harug wli pañjut palama
7. k pakalungkung urutan dampulan pasukalas sungsung pangurang tpung
kawung sipat wilut jungkung pānginangin pamawāsya hopan | panrā-
ngan skār tahun garihan parāma
8. pabaye sinagiha panlung blah panlung atak tampū sisir pobhaya pacumbi
paprāyaçita kḍi walyan pawuruk sambal su | mbul hulun haji jēnggi
singga pamṛsi pa
9. wulungwulung watēk i jro ityewamādi kabeh tan tāniū ta irikanang
sīma ngke cane tka ri babadnya kewaḷa ikanang wārgga sīma ri | cane
sapaçuk śīma juga prāmāṇa irikā
10. samangkana ikanang sukhaduḥkha kadyanggāning mayang tan pawwah
walū rumambat ing natar wipati wangke kabunan rāḥ kasawur ing dala
| n dūhilatēn sūhasa wākecapala mamiji
11. lakēn wuri ning kikir mamūk mamungpang lūdan tutan angça pra-
tyangça ḍēṇḍakudēṇḍa maṇḍihalādi prakāra tan tāniū | ta ya irikanang
sīma i cane tka ri babadnya a

12. n ikanang wārgga sīma i cane juga pramāṇa kunang ikanang miçrā-
nimbul amanantēn mangdyūn manghapū manūla wungkuḍu manglākha
| manglurung maña(ug)wring mamahangan mangapus
13. mangubar manggula magawe kisi payung wlū upiḥ rungki mamubut
manganam manab mamisaṇḍung manuk makalā | kapwa tikā kapramāṇa
sadrawya hajinya de
14. nikanang wārgga sīma ri cane kunang ikanang wārgga kilalan kling
āryya singhala paṇḍikira drawiḍa campā kmir ṛmēn maumbang sena |
mukha hawang huñjman warahan mapajuli kē
15. cakatarimba awayang atapukan abañol salaran wārgga ri jro asing
sauakawārgga ya sawṛtyanya sing deçasangkānya ya | wat ya munggu
riking sīma ri cane ikanang wārgga sīma ri
16. cane nguniweḥ sang hyang paḷaḍa ri ḍawuhan pramāṇa ri sasukhaduḥ-
khanya kunang ikanang masambyawahāra kapwa hininganan kwehanya
ta | n knana de sang mangilala drabya haji yan pangu
17. lang kbo prāṇa rwang puluh kbowanya yan sapi prāṇa patang puluh
yan wḍus wwalong puluh andah sawantayan pakatimang pa | ṇḍe wsi
tlung parēn agrītan sapasang amutē
18. r kulumpang paṇḍe tamra kangḥa mās amalamalam kapwa rwang parēn
paḍahi rwang tangkilan undahagi amaranggi kapwa satuha | n atwiḥ
sawide acadar patang pacadaran atiti
19. ḥ sakulit angramu aparahu langkapan tarijarsiki yapwan pinikul dagang-
nya kadyanggāning abasanang atukēl manguñjal | mangawari makapas
mawungkuḍu abalantēn timāḥ
20. kangḥa abakul amangkur gula sērēḥ bras himbung bsar kasumbha pra-
kāra ning dwal pinikul kalima pabantalan ring satuha | n pikulpikul-
ananya ring sapikul rwang tuhana |
21. tah hīngananya salwīrani bhaṇḍanya kabēḥ ika samangkana tan knana
de sang mangilala drabya haji asing deça parānanya ndān makmi-
tana | ya tulis mangke lwīranya yapwan hana lwihnya sangke
22. rikang pa(ug)hing iriya knāna de sang mangilala drabya haji soddhāra
haji tanadhikāna mangkana turuṇyānugraha ḡrī mahārāja irika | nang
karāmān i cane sapaçuk śīma tkari babadnya
23. māri ta ikanang thāni ri cane thāni watēk tinghal pinghai kewalā sīma
rāma swatantrā kapramāṇa denikang wārgga ri cane kapa | gēhuknanyan
tamolah ngke ri sīmanya i cane ta (*lees ka*)

24. panggiha deni sawka wetnya hlam dlāha ning dlāha tan kolahulaha
de sang anāgata prabhu nguniweh sang anāgata wineh ti | nghal pinghai
makatēwēka pangdiri çrī mahārāja ri
25. mapiratnasinghāsana makaḍatwan ri wwatan mās yapwan hana sira
lāmlām tanengēt i rasa sang hyang ājñā haji prasasti | umulahulah ka-
swatantrāniking sīma ri cane
26. knāna ya nigrāha mā kā 1 su 5 mwan salwirning pañcamahāpātaka
bhuktinya ring ihātra parātra indah ta kita kamung hyang | çrī hari-
candana agastimahārṣi pūrbwadakṣiṇa
27. paçcīma uttara mādhyā urdhamadaḥ rawi çaçi kṣiti jala pawana hutāsana
jayamāṇa ākāça dharmma ahorātri | sandhyātraya yakṣa rākṣasa piśāca
pretā
28. çura garuḍa, gandharwa graha kinnūra mahoraga catwāri lokapāla yama
baruṇa kuwera bāsawa putradewatā | pañcā kusika nandiçwāra mahākāla
sadwināya(ka)
29. nāgarājā durggadewī caturāçra anakta (*lees ananta*) sang hyang kāla
mr̥tyu gana bhūta rēngyēkēn iki pamāngmāng ning hulun ri | kita ka-
mung hyang yāwat ya hana umulahulah i
30. keng sīma ri cane asing lwirani kawwangan yajaḥ tasmāt kabwat kārma-
māknanya pati denta kamung hyang pisitarudhirabhakṣanāt

Rechter zijde onderste regel.

|| pangan dagingnya inum rāḥnya atmahanya tibakēn ring ta

31. mra goḥ mukha lwira nikāng umulahulah ikeng sīma i cane kawruha-
nira || o ||

Boven op de rechterzijde vindt men nog:

sū 20

basaçra kaki mogēm

maniçriḥ samgat umēk

galēng ganita tirēm

kaki ulēm ganggang paḍēm

ambo tamping rāghanēm sutamān

LIX.

Steen, evenals de vorige, waarmede hij opvallende gelijkenis vertoont, afkomstig wellicht van Soerabaja, thans als D 22 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bureau no. 198 en 250. Dr. Brandes beschrijft den steen in den Catalogus (p. 380) aldus:

„Groote steen met dakvormig hoofd, gewelfde vlakken en voetstuk, uit één steen. Zwart met een donker rooden tint. Zeer verweerde bazalt. Zeer beschadigd. Aan vier zijden, en op één bovenvlak beschreven met oostelijk oud-Javaansch schrift. Aan de voorzijde slechts van het onderste gedeelte eenige regels, en dat nog fragmentarisch, te lezen, ook van de achterzijde en vooral de beide zijvlakken is bovenaan veel onleesbaar. De achterzijde, waarbij de regels van het linker zijvlak behooren, draagt 29 regels schrift. Afkomst onzeker (Soerabaja?), Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., XII, 585; vgl. no. 25. Hoog in het midden 140, aan de zijden 104; breed van boven 90, van onderen 80; breedte van de smalle zijden 24 boven en 26 beneden; voetstuk hoog 24, breed 100 en 57.

Praçasti van het verheffen van de desa Patakan tot sīma, voornamelijk ten behoeve van sang hyang Patahunan”.

Achterkant.

1. *tantrā tan ka(ta)māna deni wina(wa*
2. *prakāra sang mangilala*
3. *(pa)ngurang kring paḍēm*
- 4.
- 5.
6. *hirana tuha dagang juru gusali*
sar tuha |
7. *pawungkunung pulung paḍi ma*
wli hapū wli pañjut wli wadung wli tambang urutan
dampulan |
8. *pasukalas jukung moyan skārtahun* *panusuh pama* *swara*
mahaliman kḍi walyan sambal sumbul |
9. *watēk i jro ityewamādi tan tamā riking sīma ri pātakan samang-*
kana ikang sukhaduḥkha magōng maḍmit kadyanggāning mayang |
10. *(pa)ti wangke kābunan rāḥ kasawur ing hawan wākeapala dūhilatēn*
hidukasirat hastacapala mamijilakēn wuri ning |
11. *tan angga pratyangga ḍaṇḍa kuḍaṇḍa maṇḍihalādi ikanang wārggā*
sīma ri pātakan makādi buyut banil lāwan anak(nya)
12. *kang miḥra mañambul mangdyun manghapu mangharēng*
manūla wungkuḍu manglurung manglāka mañawring mamahangan |
13. *la magawe kisi payung wlū rungki upih kajang mamubut manga-*
nam manahab mamisaṇḍung manuk makalā kapwātikā kaprama |
14. *kanang wārggā sīma i pātakan makādi buyut banil lāwan anak*
sarikā samasānak karuhun bhaṭāra ri sang hyang pata | hunan ri pāta-
kan tan kalungana |
15. *ngikang wārgga kilalan kling aryya singhala pandikira drawida campā*

- rēmēn kmir mambang hawang huñjman senāmukha warahan | mapadahi
kicaka tarimba awayang |
16. atapukan abañol salaran wārgga ri jro asing makawārggāya sawṛtyanya
sing deça sangkānya yawat ya tunggu riking sīma | ri pātakan sang
hyang patahunan mwang |
17. kang wārggā sīma ri pātakan nguniweh buyut banil lāwan anak sarikū
pramāṇa ri sukhaduhkhanya kabeh kunang ikang sambyawa | hāra
kapwa hini(ngana)nkwehanya ikū |
18. tan knāna de sang mangilala drabya haji yan pangulang kbo prāṇa
rwang puluh kbowanya yan sapi prāṇa patang puluh yan wḍus wwa |
lung puluh aṇḍaḥ sawantayan agri |
19. pasang mangarahḥ tlung lumpang mamutēr tlung lumpang paṇḍe
wsi tlung paryyēn paṇḍe tamra kangḥa mūs amalamalam kapwa | rwang
paryyēn paḍahi rwang tangkilan uṇḍa |
20. hagi amaranggi kapwa satuhan atwiḥ sawiḍe acadar patang pacadaran
atitiḥ sakulit angramu adagang angramu ka nga | sing ramwan parahu
langkapan siki ta(ji) |
21. ki yapwan pinikul dagangnya kadyangganing abasaḥ masaya
nguñalangawari makapasa wungkuḍu pamaja wuri timaḥ ta mra | wuyah
paḍēt delan lnga gula la |
22. ās burar kasumbha prakāra ning dwal pinikul kalima bantal ri
satuhan pikulpikulanya ri sapikulan tlung tuha | n atahḥ hingananya
salwira ning bhaṇḍanya i |
23. kang samangka tan knāna de sang mangilala drabya haji asing deça
parāṇanya ndān akmitana ya tulis mangke lwiranya ya | pwan hana
kalwiḥnya sangkerikang panghingi |
24. knāna sakalwiḥnya de sang mangilala drabya haji soddhāra haji
tan adhikāna mangkana turunyānugraha ḥri mahārāja | irikanang karā-
mān i pātakan, makādi |
25. buyut banil lāwan anak sarikū samasānak tan ulahulahēn hlēm dlāha ning
dlāha yapwan hana sira lāmūlām ta | n mengēt i rasa sang hyang ājñā
haji prasa |
26. sti umulahulahḥ kaswatantrāniking sīma ri pātakan knāna nigrāha mā
kā 1 su 5 mwang salwirning pañcamahāpātaka bhuktinya indaḥ | ta kita
kamung hyang ḥri haricandana aga |
27. sti mahārṣi pūrbwa dakṣiṇa paçcima utara mādhyā urdh(w)amadhaḥ
rawi ḥaḥi ksiti jaladha pawāṇa hutāsana jayamūṇū | kūḥa dharmma aho-
ratra sandhyādwaya

28. yakṣa rakṣasi piśāca pretāsura garuḍa gaudhārwwa graha kinnara mahoraga catwāri lokapāla yama baruṇa kuwera baça | wa putradewatā pañcakusika nandīçwara
29. mahākāla śadwinaya(ka) nāgarāja durggadewī caturaçra ananta sanghyang kalamṛtyu gaṇa bhūta yāwat ya hana umulahulaḥ iking | sīma i pātakan jah tasmāt lwiranya

LX.

Steen, vroeger staande op het residentserf te Soerabaja, thans als D 16 in het Museum te Batavia. Een afschrift wordt vermeld Not. 1876 p. 81; abklatschen zijn in het Oudheidk. Bureau, no. 257 en 307, een afteekening blijkens Tijdschr. 47 p. 450 sq. in de Rijksuniversiteits-bibliotheek te Leiden; afgietsel in het Ethn. Mus. te Leiden no. 2977 (Cat. Juynboll p. 231). Naar aanleiding van een afschrift onder Gericke's papieren, deelde Dr. van der Tuuk in Not. 1876 p. 27 mede, dat de inscriptie een edict van Airlangga bevatte en een overwinning op den vorst van Hasin vermeldde, en wees op het zonderlinge, dat dit edict op steen een *tūmrapraçasti* (*tāmra* = koper) genoemd wordt.

Dr. Brandes beschreef dezen steen aldus in den Catalogus (p. 378): „Typische Oost-Javaansche vorm met dakvormig bovenende en voetstuk; uit één steen. Zwart. Andesiet. Beschreven met oud-Javaansch schrift van oost-Java op de vier zijden en de beide vlakken bovenop, nl. voorzijde 29, achterzijde 40, rechter zijvlak 26, linker zijvlak 31; bovenvlakken ieder 9 regels, Zegelmerk. Afkomstig van Simpang (Soerabaja), Tijdschr. Ind. T. L. en Vk. XII, 585. Hoog in het midden 161, aan de zijden 116; breed van boven 96, van onderen 73; breedte van de smalle zijden 33 boven en 31 beneden; hoogte van het voetstuk 20, breedte 86 en 41.

Çaka 956 (= A. D. 1034). Praçasti van Çrī mahārāja rakai halu çrī lokeçwara dharmmawangça Airlanggānanta wikramottunggadewa aan de karāmān i Baru, die hem een nacht onderkomen hebben verleend, en hem trouw zijn gebleven op een hachelijk oogenblik gedurende den oorlog met den vorst van Mahasin. Het zegelmerk is de garuḍamukha.

De volgorde van de legende is: voorvlak waarvan de regels telkens vervolgd worden in de 3 onderste regels rechter bovenzijvlak, en het staande rechter zijvlak; achtervlak waarvan de zes eerste regels beginnen met de korte zes eerste regels op het rechter bovenzijvlak en vervolgd worden op het linker bovenzijvlak; en bij de overige regels de overige op het linker bovenzijvlak, en die van het staande linkerzijvlak behooren. Beneden op het voorvlak vindt men nog eenige woorden die met de inscriptie zelf in geen verband schijnen te staan.

Voorkant en rechter zijkant.

1. || o || swasti çakawarṣātīta 956 waiçūkhamāsa tithi saptanī kraṣṇapakṣa pa wa a wāra wugu | wugu dhanīstanakṣatra wiṣṇudewatā brahmā
2. yoga wawakāraṇa cārnapūrwwasthāna irikā diwaça ny ājñā çrī mahārāja rakai halu çrī lokeçwara dha | rmmawangça airlanggānantawikramottunggade

3. wa tinadaḥ rakryān mahāmantri i hino ḡri sanggrāmawijaya dharmma-
prasādotunggadewī umingsor i rakryān | kanuruhan pu dharmmamūrtti
narottamadāna
4. ḡūra rakryān hujung pu amṛta kumonakēn ikanang karāmān ring baru
makabehan padamlakna sang hyang ājñā haji tāmra praḡā | sti tinada
garuḍamukha kmitananya sambandha
5. ri panghinēp pāduka ḡri mahārāja irikanang thāni ring baru maprayo-
jana irikanang rātri ri sdanganyan jayaḡatrwa ḡri mahārāja ri(ug) | sa-
mara kumawasākna musuḡnira ikana
6. i hasin atēhēr tununggalakna ikanang pṛthiwīmaḡdala an sīmā pūrṇa-
han ikanang thāni ring baru dening rāma ring baru makabeha | n
samangkana rasa ni pratijñā pāduka ḡri mahā
7. rāja ring kulēm siddha manorawa pwa pāduka ḡri mahārāja karuhun
mpungku ḡaiwasogata ṛṣi makādi sangat parblyan ḡang hyang mahā-
nanda | makacihna ri kakawuḡang nikanang ratu i hasin sampu
8. n pinjahan sākṣāt warttamāna katon denikanang rāt kabēḡ pinituturan
pwa pāduka ḡri mahārāja de sangat laḡḡayān rarai pu ba | mā mwang
sangat luwēm rarai pu manuritan
9. dadiningkadi sira prabhu mitthyāḡhawana an hana prā pangu-
lēm irikanang thāni ri baru an sīmā parṇnahanikāḡ thāni ring baru deni
sa | manya ring baru matuha manwam makabehan
10. yatikā mangkin asamasama nirmalajñā ni pāduka ḡri mahārāja ri pami-
singḡiḡnira ring pitutur sangat laḡḡayān rarai mwang sangat lu | wēm
rarai yata kāraḡā sangat pamaḡi
11. kan pu godḡḡa mwang ikanang karāmān ni baru masāmagrī sunamba-
hakēn turuḡyānugraha pāduka ḡri mahārāja sang hyang ājñāhaji tā |
mrappaḡḡsti kmitananya sadhanānyan siddhā
12. kna sapangutus pāduka ḡri mahārāja kapangḡiḡa deni wka wetnya hlau
i dlāha ni(ng) dlāha āpan atyanta ḡōḡḡ ni pūrwwaḡṇa ḡri mahārā | (ja)
ri sakwelḡ ni sahāyaniran kṛtāpadāna lā
13. wan ḡlāgrāḡnira wastra ring jatānurāḡa ḡāḡḡḡprawāha iwa ānurāḡān
pāduka ḡri mahārāja ring paraporajana sampun kaprakā | ḡa ri sapary-
yānta ning yawadwipa lumrā tkaring dwi
14. pāntara yatikā kadi hili ning ḡāḡḡā dṛṣni pangupakāra ḡri mahārāja
saha lāwan wḡḡiban pamodanā irikā sang ḡaktiēra yan | tambēhani(ng)
sahāya balarakṣaka ri ḡri mahārā |
15. ja mangdadyakna kālahaning ḡatru digjaya pāduka ḡri mahārāja ring
samara waluyani kṛtā ning bhuwana pagēhaning caturwarṇa caturāḡrama
| karuhun punar jiwa sang hyang sarwwadharṇma sama |

16. loṣṭakāñcāṇajñāna pāduka ṣrī mahārāja yāwat sādhanā ning amahay-
wang bhuwana donanya matangnyan inanugrahākēn | pāduka ṣrī mahārāja
sang hyang ājñā haji tā |
17. mra praṣṭi kmitana nikanang karāmān ring baru makabehan ring tan
kawukiwukilanya de sang nāyaka pratyaya wineḥ airthāni | hlami dlāha
ning dlāha nguniweḥ sanganāgata
18. prabhu māri ta ikāṅg ring baru thāni watēk airthāni kewalā ikanang
karāmān ring baru juga pramāṇa makasīma ikāṅg ring baru tkari |
sukhaduḥkhanya magōṅg maḍmit parṇahanya
19. swatantrā tan katamāṇa deni winawa sang māna katrīpi pangkur tawan
tirip mwanḡ saprakāra sang mangilala drabya haji wuluwu | lu magōṅg
maḍmit makādi miṣra paraniṣra
20. pangurang kring paḍēm maḡimpiki paranakan limus galuḥ mangriñci
manghuri parang sungka dhūra pangaruhan taji watu tajēm | sukun
balu warak rakasang ramanang pini
21. nglai katanggaran tapahaji airhaji malandang lea lablab pakalangkang
kutak tangkil trpan salyut watu waluḥ pa | maḡikan sikpan rumban
tirwan wilang thā
22. ni wiji kawah tēṅgkēs māwī manambingi tanghiran tuha dagang juru
gosali mangrumbai mangguñjai tuhānambi juru kli | juru hañjman juru
juḍi juru jalir pabisar
23. panggulung pawungkunung miṣra hino miṣrāḡinangin wli tambang
wli hapū wli pañjut wli wadung palamak urutan dampulan | pakalungku
karēṅgrēṅgan tpungkawung sungsung pangu
24. rang pasukalas sipadwilot juku(ng) pāningangin pamāwasya hopan pan-
rāṅgan skar tahun a   hū | ma awur panigang blah patatar tam-
pā si
25. rir parājadala pagara/apan pawdihan pamahat manglāka pasangayi pa-
tangkalau widu mangidung watēki | jro ityaiwamādi kabeh tan tamā ta (?)
26. irikanang thāni ring baru kewalā ikanang karāmān ring baru sapaṣuk-
thāni kabeh juga pramāṇa ri sadrabya hajinya | magōṅg maḍmit prakāra
mwanḡ ri wnanga rāmanta ring (ba)
27. ru mapada( )rwang rahiring sapadagang apatitiha abasana angawari acama-
ra banyāga atukla apubara a | ngulanga abakula salwir ning sambyawahāra
28. bhaṇḍa paribhāṇḍādwalā wwēlya mwanḡ masulpika paṇḍai mās paṇḍai wsi
pandai kūṅḡa lāwan ri wnanḡanya mahuluna ḍayang huñjman nambi
jēṅḡgi pujut asing

29. salwiranya tan swīkūranakang rāmanta ring baru kabēh irikā samangkana ikanang sukha duḥkha kadyanggāning mayang ta | npawwah waltī rumambating natar wipati wangkai

Achterkant en linker zijkant.

1. kabunan rāh kasawuring natar hidu kasirat | dūhilatēn sūhasa hasta-capa | la wākecapala mamijilakēn wuri ning kikir ma
2. muk mamumpang ludan tūtan angṣapratya | ngṣa ḍaṇḍa kuḍaṇḍa maṇ-ḍihalādi prakāra ikāng | karāmān ring baru sapaṣuk thāni pramāṇa irikā
3. makaṣaraṇā kahyangan kinabhaktyan rāmanta ring | baru sang hyang huwan sang hyang ḍēpur sang hyang kawyōlan sang hyang | roh samangkana kadeyakna taṇḍa rakryān ring
4. balān kasinggahan sowāra sang mangasō magōng | maḍmit tka ri parawadwā haji wadwā rakryān parajuru hamba rakryān ryyā | wān hamba rakryān rājaputra rājaputri
5. rakryān strihaji makādi hamba rakryān mahā | mantri mwanṅ hamba rakryān ṣri parameṣwari tkarikanang magalah mamanaḥ maganḍi ma | tēngrān makuda mahaliman makarapa
6. karungan pawḍusan mahwan lambu haturan jang | haturan pādu pabaraka kḍi walyan sambul sumbul hulun haji jēnggi singgah mabrṣi mawu | luwulung ityaiwamādi kabēh an kapwātasi
7. rapamatēkyēna tan baryyabaryya ṣila irikang thāni ring baru tan pangalapa tēnamtēnamān salinaranguikeng ta | nayan thāni hampyal pring ptung pucang sērēh kayu |
8. kayu sarwaphala mūlaphala tkaring wnanṅ wnanṅ prakāra kapwātikā tan baribarin denira yathānya tan pamuhara pramāda ri(ng) si | yāpwan hana sira kamatan tan yatua i sarasa (sang) hya
9. ng ajṇā haji tāmra prasāsti kmitanikanang karāmān ring baru sapaṣukthāni matuha manwam kabēh ya sangkānani pramādanya salwirning langla(ng) | sang hyang ajṇā haji lwiranya knāna nigraha kā 4
10. mā su 10 likhita pātralekha manuwal matangnyan pangangsyōkēn pasēk ikanang karāmān ring baru makabehan i rakryān kanuruhan wḍihan yuga 1 | rakryān hujung wḍihan yuga 1 samgat laṇḍayan wḍi
11. han hlai 1 rakryān jasun wungkal wḍihan hlai 1 samgat laṇḍayan rarai wḍihan hlai 1 rakryān paliṇjwan wḍihan hlai 1 samgat luwēm rarai | wḍihan hlai 1 samgat pajabungah salimut hlai (1)

12. sira mpu ring paruhapa rāgi hlai 1 samgat pamwātan mā 4 juru sāmya
i kahuripan jati mā 14 akurug i tinghal pinghai kaki rājya mā 1 |
ku 1 juru kuda unggēn mā 1 ku 1 makādi samgat
13. pārblyēn salimut yuga 1 || o || pratyeka ni nāma nikāng karāmān ring
baru sapaçuk thāni matuha manwam kabeh tumarima anugraha pāduka
çrī | mahārāja sang hyang ājñā haji tāmra praçāsti dūwā
14. ni punaça padma tenggö kaki lëgö lëgö bhagawān godhṛmān kaki adra kaki
pingul basija kaki basija kaki warta udati ritak baklë kuḍēng maw-
wad | piugul pahit maṇikara sondong kaki baḍoti
15. baḍoti dolo buddhange bungkaluh katon sīma nini bagiḍih rēṇēb ḍēpur
suwēg kaki gotā kaki bongok tunggu hyang laṇḍēh atuha | samangkana
sang rayana kaki wata kaki purug juru pañjir
16. kaki truh kaki srgut tumbas ningkal padar wēwēkan baḍong uja kli
tētēg godri tangkēb silum buru berēk gandar paragul | jēmbēh kulima
kuḍēn bantyak glar cetēm ma
17. ninghat hamala praghata singkab batul boreh gotami kaki abuh mang-
gar kaki aghētē kaki abul ḍasar pnēd kaki ba | ranggoḥ mañcam ḍaçrī
udēl giṇa bhēñjit
18. ciwah māl kaki haḍang bakal kēbēk bungkah sawo lisan monēn
bukuh kasap cupona kaki saritēm saritēm rēmbu | mutanēm hayyēn ḍēnuh
maṇḍēg wulik nudi
19. çrī koçrī naris manub utē gereneng kaki sutanēm gēgyēn gawang
ḍisāra kaki hadyēn || duwāni gunung ḍarāt truk | manarāt katir wngek
rosi mawwad uçrī
20. ḍti munggang gahan kacang dhanajo gawang wēnyēn rawa aguta ang-
gita bacu unḍah nini tēhēr ēnuk buddhijo sēmbak goḍēngga | sentel malēk
barāt goṣṭi agonē
21. kaki ugramān pajatyan bhaṭeri dayadya lumbang atuha samangkana
butatut kaki dharāṇa kaki turuk tāl juru sama | ngkana gaṇitra || dū-
wāni ḍēpur maning jañjēk
22. gowana ajot drayo sampor wāhana uwi usēn udikh tuwuh agotēm badrik
hing bnik udi dunggi | mahitēm wabya soddha jugil antēb ka
23. ki robhitēm jagra kriyā baṭak rājāṇa grk angkēn sambat yodini golo durāt
jungan basē(ng) wulyan a | gēm baranggo kukup galēng plēwok waka
24. bayangan pajyan anamār bhawan damār wiramān koḍowok
gumawang tanggal pagyēn gusa | r galimpo gahyang trikēm sonḍok

---

12 unggēn-nganggin; 14 punaça-punaga; 17 batul-bakul; 19 gawang-gacang; 20 unḍah-unḍah; 22 wabya-cabya.

25.   prawala nini gupĕk nini hanyan turuk göng kaki
gubah kaki rājana buñcang ampĕt wijyawa abĕn kĕtana | kaki tingkĕs
kaki angkĕn binag buddhiwu uha
26.   atuha samangkana kaki antop kaki sĕndĕng kaki
basĕdang ugreĕa hemān kaki cakal kaki ayyana ha | tan buyut sagar
pu godĕ juru godhara
27.   nan toñĕm nini halintĕr tulus dhanaja kohana nu-
wul moĕik kaki sĕgĕh pingul nini wakal minā gamit sugal sĕri icĕhā ni
28.   wangĕa nini aibong bāna nutug gĕhana winaya ali
mĕruk angkĕn gamparan muñĕdu saralā gĕntar | diĕri pidyal bacol
anti puruĕa tikus
29.   ab unggwan bhangakuĕ amĕn ampag tejani abhita sabhālwal
uni arĕm dugamān loĕan aywan citi | m pinghai wudĕl ĕungah humu(ng)
gayung bhutaka
30. trikĕm abuh wĕtĕh rimbĕt nulus uñjman diso pindyan wrat mahawan
wahimān umĕk gampar kaki | bagukri buruñju sumrik basĕgĕh gumān
31. udini kaki manĕtĕn wuri buñjara bhitĕm pĕgol atuha samangkana
harap rĕmbho guwawo kaki lo | ĕan /kaki hĕnggö winkas kaki gĕhana juru
32. samangkana rahab || dūwāni pkan godhanā mĕñĕlah gosinĕm nini bagan
gĕmbo dharmmaja tguĕ manda jitem | pilang murah nini badewĕk umbĕg
kĕjĕbatu
33. yodhā kaki yodhā bañcal bungkaluh nini ũdat aĕot ibu gowistha buyut
rĕna buddhi mañjok sadan | mulya kiran suddhikā suddhinĕm paragul
34. kaki lĕmbāna mantun gutung kaki hlan kti lungguĕ kaki manada
pangi mgut nutĕr ngewolĕ alĕm sura abo | s tinĕm gumuk mañik nini
mañik ka
35. ki bhawana wagah gati mamān dhĕrmma surĕl sampĕt mandal bangkak
mĕgas bopekol jiwati satra | mĕrmma rĕmus nihak saniddhyamanĕdawa
36. manĕala tĕngge tirĕm mongwa baĕati pagut widdhi 3 bog bikukal
ramān kaki adiyā purulu nini māryya | tama gonĕok dadi kaki ũwok nini
37. tungi tarahan ĕawĕk kaki sĕngka buddhaja atuha samangkana( )mān
( )no kaki tirim nini hadyan godĕla kālĕh kaki bāna gowiĕta kaki
winaya salaka
38. bajĕn samangkana kweĕh nikananang karāmān ring baru sapaĕukthāni
matuha manwam kabĕh tumarina anugra | ha pāduka ĕri mahārāja sang
hyang ājñā ha
39. ji tānra praĕasti || yāpwan hana sira wwang durĕcāra tan yatnā i

sarasa nikeng sīmā ngke ring baru kabwa | t karmaknanya salwirning
pañcamahāpāta

40. ka bhuktinya ring ihātra parātra awūka tan tniwa sāma muwaḥ yā-
janma kiwatēngēn pakelakning janma tma | hananya || o ||

LXI.

Steen, staande te Kelagēn (afd. Sido-ardjo, res. Soerabaja) en volgens Rapp. 1905/6 p. 119 „met gebolde voorzijde, dakvormig afgedekt, beschreven met 34 regels oud-Javaansch schrift, zonder zegel. Het onderstuk is als een uitspringend ovaal voetstuk gebeiteld . . . Hoogte over het midden 2.03 M., breedte boven 1.14 M., beneden 1.15 M.” Een abklatsch werd aangeboden Not. 1888 p. 12, Oudheidk. Bur. no. 46. Dr. Brandes deelde in Not. l.l. p. XIII het volgende mede:

„Het Kelagensche opschrift, voor een zeer groot gedeelte magnifiek gespaard, is afkomstig van Airlanggha en uitgereikt in 959 Çaka. Als kraton van dezen vorst, waarvoor ik elders vond *Wwatan mas*, wordt hier genoemd *Kahuripan*. Hij zelf wordt zijdelings cakrawartta geheeten en van hem wordt gezegd dat hij siniwī ri Yawadwipamaṇḍala. Ook dit opschrift handelt over een dawuhan door Airlanggha aangelegd te Waringin sapta. Deze dawuhan moet dienen om het water van de groote rivier (*bangawan*) af te leiden, want, zoo staat er, na een opsomming van plaatsen en heilighdommen, samangkana kwel-nikang thāni kawāhan kaḍḍētan cariknya denikang kārtēn, tmahan bangawan amgat ri Waringin sapta enz., d. i. „van deze allen zijn de *carik's* (sawahs of dijken) overstroomd en vernield (?) door (het water van) de kali, ten slotte brak de rivier door bij Waringin sapta”, — ten gevolge waarvan de *drabya haji* vermindering leed, en alle *carik's* verdwenen zijn, want zeer moeilijk konden de opgezetenen de rivier, waar zij doorgebroken was, weer bedijkt krijgen, herhaaldelijk gaven zij er zich moeite voor, doch het lukte niet; waarop de vorst er zorg voor heeft gedragen tot groote vreugde vooral van de scheepvarende handelaars, ook van andere eilanden. Deze inscriptie en de voorlaatste zijn dus vooral daarom van belang omdat zij leeren dat reeds in zeer lang geleden tijd men aan den benedenloop van den Brantas voorzieningen heeft moeten treffen, en men het zijne heeft verricht om te bewerkstelligen wat thans met de sluizen van Mēlirip wordt gedaan”.

Naar aanleiding hiervan deed Dr. Verbeek in Not. 1889 p. 8 sq. mededeelingen over de vermoedelijke plaats van de doorbraak en van de ligging van Kahoeripan.

1. || o || swasti çakawarṣātīta 959 mārggaçīramāsa, tithi pratipada çukla-pakṣa, pa, po, çu, wāra dungulan (graha)cara bāyabyastha, jyeṣṭhanakṣatra çakragui dewatā, dhṛtiyoga, wawakarapa, irikā diwaçanyājñā çrī
2. mahārāja rake halu çrī lokeçwara dharmawangça airlanggānanta wikramottunggadewa, tinaduh rakryān mahāmantri i hino çrī sanggrāma-wijaya prasādotunggadewī, umingsor i rakryān kanuruhan pu dharmamūrtti narottamajāna
3. naçura, i pingsonyājñā çrī mahārāja kumonakanikāng rāma jātaka i kamalagyan sapaṣukthāni kabeh, thāni watēk pangkaja, atagan kēlpu-rambai, gawe mā l masawaḥ tampaḥ 6 hinajyan mā su 6 mā 7 ku 4, len (?)

4. drabyahajining gagā, kbwan pasērēhan, tkaring lwaḥ, rēṇṇēk, tṭitpi, wulu-wulu prakāra kabēḥ, piṇḍa samudāya mā su 17 mā 14 ku 4 sā 4 yatikā inañḍōan patahila drabya haji mā su 10 angkanasuji
5. māsa i ṣṛi mahārāja magilinggilingan tanpārik tanpapādapanglēyō, tanpapagaḍuḥ, tan papilihmas len drabya haji ning kalagyan saṇḍangan mā su 2 mā 10 milu inañḍēḥ matahila mā su 2 kakala
6. ngan madrabya haji mā 1 ku 2 inañḍēḥ matahila drabya haji mā 1 atēhēr tan knā ring pintapalaku, buṇcang haji turunturun sakupang sātak sukha duḥkha magōṅ maḍmit denikāṅ warggahatur, wargga patih, mwang juruning ka
7. lagyan rapu ring dharmma, kewalūnēṃwa drabyahaji ing sīma ḍawuhan i kamalagyan ring tambak ring waringin sapta juga parṇahanya kāliḥ, sambandha, ṣṛi mahārāja madamēl ḍawuhan ring waringin sapta lmaḥ nikāṅanak thāni ri kamala
8. gyan, puṇyahetu tan swartha, kahaywakuaning thāni sapisuk hilir lasun paliṇjwan, sijaṇatyēsan paṇjiganting, tālan, ḍaḥpangkuḥ, pangkaja, tkaring sīmaparasīma, kala, kalagyan, thāni jumpuṭ, wilāra ṣā
9. la, kamulan, parhyangan, parapatapān, makamukhyabhuktyan, sang hyang dharmma ringiṣānabhawana mangaran i surapura, samangkana kweḥnikāṅ thāni katahan kaḍḍēṭan cariknya denikāṅ kāntēn tmahan bangawan amgat ri wa
10. ringin sapta, dumadyakan unānikāṅ drabyahaji mwang hilang nikāṅ carik kabēḥ, āpan durlabha kawuṇanganikatambakanikāṅ bangawan amgat de parasāmya makabehan, tan pisan piṇḍwa tinambak parasāmya,
11. ndātan kawuṇang juga parṇahanya, samangkana ta ṣṛi mahārāja lumkas umatagaknikāṅ tanayan thāni sakalrā re niḥērḥ mritāpa ṣṛi mahārāja, inatag kapwa pangrabḍa mabuṇcanghajya maḍawuhan sangpun ta siddha kadamla
12. nikāṅ ḍawuhan de ṣṛi mahārāja, subaddhāpagēḥ huwus pēpēt hilinikāṅ baṇu, ikāṅ bangawan amatliḥ hilinyāṅalor, kapwa ta sukhamanaḥ nikāṅ maparahu samaughulu mangalap bhāṇḍa ri hujung galuḥ tka
13. rikāṅ parapuhawang prabaṇyaga sangkāring dwipāntara, samaṇtēn ri hujung galuḥ ikāṅ anak thāni sakawahan kaḍḍēṭan sawahnya, atyanta sarwwasukha ni manahnya makāntangka sawaha muwaḥ sawahnya kabēḥ an pinunya
14. n tinambak hilinikāṅ bangawān amgat ring waringin sapta de ṣṛi mahārāja, matangyan ḍawuhan ṣṛi mahārāja parṇahānikāṅ tambak ring

waringin sapta, samangkana ta ṣrī niahārāja hangauangan ri tantguhani-
kāṅṅ ḍawuhan

15. deni kweḥ nikang wwang mahyūn, manglburan yaça, ri sdanganyan tan
tinggīn rakṣān parṇahnya umahana, matangyan   ni ikama-
lagyan tkari kalagyaanya katuduḥ momaha i samīpanikāng dawuhan ring
waringin sapta
16. an sīma dawuhan ḡrī mahārāja parṇahanya umiwyo ikāng pama-
nanāsakalaywakna sang hyang dawuhan, atēhēr pangandēh drabya
haji mā su 10 ikāng ikamalagyan, tahlaknanya i ḡrī mahārāja ang-
kanasuji mā
17. sa, kapanggihā ring tambak ring waringin sapta, ikang kalagyan say-
dungan milu inanđēh matahila drabya haji mā su 2 kapanggihā ring
tambak denikāng wargгахatur angkanasujimāsa, kakalangan mangandēh
mā 1 kapanggihā ring tambak
18. denikāng wargga patih, pirak salumari ri deçanya patahilanya tan piri-
tēn, dalānyan lmalhnya dīnaduhan ḡrī mahārāja, dumadyakan krtāning
rāt, mwang punarjiwanibhuktyan sang hyang sarwwadharuma, sīmapa-
sīma, kalakalagyan
19. thāni jumput, wihāra, çāla, kamulān, parhyangan, parapatapān
kabeḥ, makatēwēka pangdiri ḡrī mahārāja makaḍatwan i kahuripan,
an sira sāksāt sumiram iking rāt kabeḥ ring anurāgāmṛta, mahudanakan
kirtti, u
20. mangun sakapariptūrṇākna sang hyang sarwwadharmma, ri pamēpēgni
kayowanāniran sinīwi ri yawadwīpamanḍala, hetuniran panglrākan dharm-
maksalamūla, tirutirūning rāt kabeḥ, kapwa magawaya yaça, āpan
mangkana pinakaswabhawānikang
21. sira ratu cakrawartta, umangun pamanggihanikāng rāt hita pratidina,
panglinggānanikāng sabhuwana ri tan swartha kewala ḡrī mahārāja,
yāwat kawangunaning yaça donanya, an kapwa kinaliubang juga denira,
sahana sang hyang surwwadharmma ka
22. beḥ, mangkana kūranikāng ikamalagyan an sīnima de ḡrī mahārāja,
wineḥ maknitana praçasti munggwing titik wungkal, mwang katmwani
drabyahaji nikula(ng) kalagyan ing silēng maḍawuhan ikamalagyan ring
tambak ring waringin sa
23. pta denikāng wargga hatur mwang wargga patih, mapanggihāpagēha-
kalilirananiwkawetnya hlam tkari dlāhaningdlāha, an sīma dawuhan ḡrī
mahārājaparṇahnya,   nayaka pratyaya tkaring pinghai wahuta rā
- 24.

LXII.

Steen, afkomstig van Soerabaja, thans in het Indian Museum te Calcutta. De steen is aan twee kanten beschreven (Notulen 1911 p. 42); aan de ééne zijde staat de Sanskriet-inscriptie, uitgegeven door Prof. Kern in Bijdr. Tl. Ind. Vlkk. v. Ned. Indië 4, X p. 1 sqq. (voor verdere litteratuur zie men Verbeek p. 225 en beneden aangehaalde Notulen); aan de andere zijde de hier volgende Kawi-inscriptie, waarvan melding gemaakt wordt door Prof. Kern l. l. en waarvan vervolgens een enkele mededeeling gedaan werd door den Heer Rouffaer in Not. 1909 p. 177 en 180 sqq. Abklatschen Oudheidk. Bur. no. 155 en 548. ¹⁾

1. || o || swasti cakawarṣātīta 963 kārṭṭikamāsa, tithi daṣamī cūklapakṣa, ha, pa, bu, wāra wayangwayang, caragraha bāyabyastha, uttara( )dratanakṣatra, ahirbudhadewatā bajrayoga ka
2. raṇa, bāruṇya maṇḍala, irikādiwaṣanyājñā ḥṛī mahārāja rake halu ḥṛī lokeṣwara dīarmmawangṣa airlauggānantawikramottunggadewa, tinadaḥ rakryān mahāmantri i hino ḥṛī samarawijaya dha
3. mmasuparṇa hanata hutunggadewa, umingsor i rakryān kanuruhan pu dharmmamūrtti
n ing barahēm ing basuri, lmaḥ ning warggāpingh
4. susukēn( )mapaknāpamadē-
ganani dharmma karṣyan, ḥṛī mahārāja, sambandha, a
5. nhana iṣṭa prārthanā ḥṛī mahārāja ri kūla ning pralaya ring yawadwīpa irikāṅ cakakāla 938 (928) haji wurawari an wijil sangke lwarām, ekarṇawarūpanikāṅ sayawadwīpa rikāṅ kā
6. la, akweḥ sira wwang mahāwiṣeṣa pjaḥ, karuhun an samangkaua diwaṣa ḥṛī mahārāja dewatā pjaḥ lumāḥ ri sang hyang dharmma parhyangan i wwatan, ring cetramāsa, cakakāla 939 ²⁾ sḍang wālaḥ
7. ka ḥṛī mahārāja irikāṅ kūla, prasiddha namblas tahun wayahnira, tapwan dahat ing kṛtapariṣrama nireng sanggrāma, makahetu rarai nira, tapwanenāk banggēnggi denira rumē
8. gēp pasaringkēpanyāyudhanira, kunang ri sākṣātiran wiṣṇumūrtti, rinakṣa ning sarbwadewata, inahākēn tanilwa livaṣa deni pangawananing mahāpralaya, manganti ri himbang ning wanagiri na
9. kasambhāsana sang tāpa ṣasuddhācāra, mering lāwan hulunira nta pradipaḥ/i manah niran tann n pra ri lbū ni pāduka ḥṛī mahārāja, sang narottama,

1) Tijdens den druk van dit deel verscheen ook van de hier volgende inscriptie een publicatie door Prof. Kern in Bijdr. 67 pag. 610 sqq.

2) In de transcriptie in Oud-Javaansche karakters; 8 pasaring-paparing.

10. sang jūānira, sirādiining hulun çrī mahārāja atiçayeng dṛḍabhakti, ham-
bak tansaḥ i ayunan çrī mahārāja, milu *walkala* dhara pinakarawang
çrī mahārāja ing( )ā hārasāhū
11. ra sang bhikṣuka wanaprastha, yataniwiṣṣadi çrī mahārāja rikā bhawanan
bhaṭṭāra ring ahoratṭa, nimitta ni mahābhāranyāsiḥ ning sarbwadewata i
çrī mahārāja, an sira *pi*
12. *natyaya* ning sarbwadewata, *alpapādi* padamōlana bhuwana, kumalilirana
kulit/aki, makadrabya rāja lakṣmī, muwahakna haṣa *nikanang* rāt
sang hyang sarwwadharmna
13. humariṣṭākna hanituning bhuwana, mangkanābhimataning sarbwadewatā
i çrī mahārāja, huwus ta crī mahārāja kṛtasangskāra pratiṣṭa ring sing-
hāsana, mwang an ka *gōng nūng* pitu çrī ma
14. hārāja haridewatā sang lumāh ring iṣānabajra ikanang halu pinaka
kapratisthān çrī mahārāja, matangyan rake halu çrī lokeçwara dharm-
mawangça airlanggānanta wikra
15. mottunggadewa sangjūākāstwan çrī mahārāja, de mpungku sogatamahe-
çwara mahābrāhmaṇa irikang çakakāla 941 i tanpahingan çrī mahārāja
kē
16. n sābha mata ning sarbwadewatā i sira, kapwa kalimba *kri phala*
( )hyantara denira tan kapalimura i dharmma dhi( )jā
jro mṛā
17. nikang singho nira, mara ni sakwehnikāng manghyanga-
drabya, sapinakahanitu ni yawadipa, prabheda
18. nginaranan *nakeka-*
le mwang sibaḍing, narawaçeṣa i kū *de*
çrī mahā
19. tahun an *rika*
nasikanang sarat pinjahaning *mwang*
irikāng çakakāla 951 rikanang *pitu* lumampah
20. ta çrī mahārāja dumonikāng *parala* guru tumanggal *cad-*
dhyā deçani ratan, atiçayeng mahābala
21. sa n pahaṣphaṣpan mwang haji *wangkīr*, kawuda ta ikā de
çrī mahārāja irikāng çakakāla 952 mangkinakuyunahani
h tu

22. minggalakēn karāḷḡyanira ngu ha kaḷatwanilēwa bunutnikāug
deḡa galuḡ mwang deḡa barat, an tinkān sināhsanirikāng ḡakakāla 953
ḡrī mahārā
23. ja, h ata ikā de ḡrī mahārāja irikāng ḡaka-
kāla 954 sahanani wa lang mwang harpi , bu
24. b n sahananikang
- de ḡrī
- mahārāja, haji *wurawari* tuwi ḡrī mahārāja ata *maka*
25. puruḡa ka hilang nira, sang ḡrī mahārāja mwang
rakryān kanuruhan pu narottama, rakryān kuningan pu niti, ri kāla ḡrī
mahārāja haneng *matihā*
26. hinganya ḡrī mahārāja *mangkana* hilang ni sahana ni hani-
hanitu ni yawadwīpa, kunang kramanika hilang haji wēngkēr de ḡrī
mahārāja, ingakaḷatwanira ri *ta*
27. pa sira pratinayakahina ro deḡani *rānglēn* asuji māsa de ḡrī
mahārāja, muwal irikāng ḡakakāla 957 wwaya *ta* samangkana ta sira
28. rājaya ri tapa de ḡrī mahārāja, sirūmriḡ manusupamet de durgga,
matinggal tanaya dāra tkaring rājadrabya rājawāhana prakāra, rika
hlēma
29. nya irikāng ḡakakāla 959 rēpmanusup haji ri *kapang* mwang bala-
nira sanūsih ri sira, kawnaugta sira ri sarasaratu wanipa pangan,
ha s *panaka* ta
30. pa *kan* *kaṇḡa* sira de ḡrī mahārāja apalinggilḡ moḡoḡa ri singhāsana,
sampun sangkḡsipta ikāug pralaya ri yawadwīpa, matlasanikā sanggrāma
31. nhana sangḡaya ni manuḡ nikāng pā( )yanacchāyā-
ni pāduka ḡrī mahārāja, matangya siddhākēn prājīnānira, madamēl
yaḡa pa
32. tapāning pucangan san rake yāngkēn mantra sta( )namas-
tāra ḡrī mahārāja ri bhatāra hari sārī, mwang palinggānanikāng rāt,
karuhun sangana
33. gata prabhu tkārī dlahaningdlaha, ri krama ni ḡrī mahārāja muna-
jikakēn sūḡwatāning sayawadwīpa, āpan sang anādi prabhu sakweḡnira
siniwi ring
34. yawadwīpa .

nenira, tkāmanggilḡ hayu nira kabelḡ ring anādi, tātan mangkana
ḡrī mahārāja

35.

nira mwaṅg *abhimata* ṣrī mahārāja mayuwa

36. *nāni* ti

hino *madrabyahaji mā su* 1

nikāṅg

37. yaṣapatapān i pucangan, mantēn ta ikāṅg lmaḥ ri pucangan i *ñahēm*
i *basuri*

38.

sang hyang yaṣa patapān

i pucangan

winawa sang māna pa

39. ngkur, tawan, tirip, mwaṅg nāyaka, partyaya, pinghai wahuta
rāma, mwaṅg sakweḥ sang mangilala drabya haji m

40. khaduḥkha, *sakweḥ* lwiranya

sa-

hingau i lmaḥ sang hyang yaṣapatapān i pucangan

41.

drabyahaji wulu wulu mwaṅg

42. singa lwiranya, lumēbu

sang hyang yaṣa

patapān i pucangan, yan brāhmaṇa kṣatriya, weṣya, sudra, caṇḍāla,
nāyaka, partyaya,

43. pinghai wahuta rāma

umulahulaha kaṣwatautrāu sang hyang dharmma patapān i pucangan
mwaṅg sahinganing lmaḥ ni

44. nira i hino

sang hyang yaṣa patapān, jaḥ tasmāt kabwat karmamāknanya,

caṇḍinira mahā

45. pātaka

citralekha

i pāduka ṣrī mahārāja

sira

46. sang hyang ājñā haji praṣṭi

LXIII.

Vier koperplaten ($34 \times 7,5$, $7,5$, $8,5$ en 9 c.M.), in 1882 (Not. p. 17, 63) gevonden te Keboan pasar (afdl. Sidoardjo, res. Soerabaja), thans als E 23 in het Museum te Batavia. Holle gaf in Tijdschr. XXVIII p. 479—483 een transscriptie en deelde tevens mede, dat de oorkonde van 964 was en handelde over een vrij rechtsgebied met name Gandhakuṭi te Kambang Çrī. Blijkens Tijdschr. XXXII p. 112 noot hield Dr. Brandes deze platen voor een copie van de oorspronkelijke oorkonde.

- 1a. swasti cakawarṣatitta, i çaka 964 margamaça titi nawami suklapakṣa, tung, pa, bu, wāra, wuyai, uta aṣṭadeça, utara bhadravada nakṣatra, ahibuddhā dewāta wāra ika ta diwaça turunyanugrahanira aji pāduka mpungku sang pinakacatra ning bhuwaṇa, çewakasaptati mpu moghamrathānakēn (kaha) kahaywakna ning bhuwaṇa, tlas karuhun dirghayurarogya haḡi pāduka mpungku, tumurun tanpahāmbāl turunyanugrahanira, matēkēta sira lōmah, irikang rāma i kambang çrī, ma sū 10, mā 10, ri lmaḡ ning paniklan sūsūr mpu bhoma, turunyanugrahanira, wka nira innahaknira ri dharmma gandhakuṭi ing kā
- b. mbang çrī, denira aji pāduka mpūngku, ika um(ung)gu ring dharmma gandhakuṭi ing kambang çrī, wka nira wnang āngānggwa payung kutlimo, wnang apayungngapagut sūsūn putih, wnang āngānggwa sawatēki jro nāgara kabaiḡ, wnang agilanggilang gaḡing, wnaungngamangana rājāmangça, kadyangga ning wḡus gunting, badawang, karung pulih, karung matinggantungan, taluwah, asu sēr, awawara sēmpal, apalangka binubut ring balai marabya ḡayang, ahuluna ḡayang, pujut, jōnggi, amupuh angrahana angguntingamupuheng tumpēr, tansikaran dening airaji, wnang aringring banantēn awidhanāga banantēn, apatarāṇa banantēn, asurāga marēmpwa, ajōn walang askar atuṇjung siniwak mawijakuning anā
- 2a. ṇḡangawali, dulang pangṇḡarahan, adodota tuṇjung ijo, kuṇit sadangan, nawagraha, pasilih galuḡ, praswatang, angungkung aturing tlung wugi, praswatang silih asih, buntēr, majnū kanaka smutadulur, maskar athaca, jaruju kunang, apayung akēt limo pagut, tan sikaran ta de rakṣanawali, apan wkanira aji pāduka mpungku, inastityakēn munggwa ring dharmma gandhakuṭi ing kambang çrī wnang katnwananing stri larangan, burwan saki sangkanya kunang, sakawwanganya, mwang nhuluna rakṣan, rājaputra, rājaputri, kulaputra, kulaputri, tan sikarana sang hyang dharmma gandhakuṭi ing kambang çrī, sūsūk dharmma aji pādukā mpūngku, apan parṇnah sang hyang pathāni gilanggilang parṇnah sang hyang dharmma
- b. inanakēn de bhaṭāra prājapati, tan kahawa ta sira deni doṣanya sangke sangkanya, mangkana tingkah sang hyang dharmma gandhakuṭi ring

- kambang çrī, susuk dharmma paniklan susurira aji pādūkā mpungku katmwa de santāna prātisantāna nira, anak putu buyut cicik muning pitung angça siraji pādūkā mpungku sang munggu ing dharmma gandhakuṭi ing kambang çrī, nihan turuni anugrahanira paningkah nira aji pādūkā mpungku kunēng ri sdēnganyan para sujana ning ahutang sangke sangkanya, yan satahil hutang nikang urdang, mā 2, panatalanya, ya sor sangkerika sajata sambhawa panatalanya, mangkana rāṣanyajñā pāduka çrī maharāja aji pāduka mpungku wnangangkunting (*lees ʼanggu*^o) rarai ring palangka sūsū
- 3a. n binubut, tan kaknana wulu parawulu, ludan tutan, ḍampulan, lañcuran hopan, kipahkipah, tulungbyēt, pinta palaku, angça pratyangça, ḍaḍa kuḍaḍa, skar tahun, pamawaṣya, sūngsūng pangurang, sūngsūng par-taya nāyāka, kring limbakawah, paḍēm limus galuḥ, manimpiki, salyut, tangkil, tṛpan, löbölöb, sipat wilut, pjah lek, palamak, tpung kawung, misra paramisra, misra hino, hulun haji, tapahaji, sambal sumbul, ka-rēngrengan, singgaḥ paḇrsi, ramanang, rakādut, bhupati, panarapati, walu rumambating natar raḥ kasawur ing natar, wangkai kabunan, paliḥ kuwu, amijilakēn wuryyaning kikir, malandang, löca, kutak, tangkil, katanggaran, pininglai, mangngai, maguñjung, makalākālā, mā
- b. nahāb manambēr manuk duhitēk, wli hawn, wli wadung, wli pañjut, wli kadut, juru jalu, juru kurung, juru gusali, juru nambi, juru kuḍi, juru juḍi, juru jalir, juru uñjēman, pjah tanpa mayang, wilang thani, mati tibā, mati kalöbu, mati sināhut ing ulā, mati sinanghat ing sapi, matiyangipi, mati sinambēr ing glap, mabang wring (!), manguri, mangilāla, maṇiga, manungkal, wungkuḍu, amahang pahawuhawu, awaruga, inantun, pobhaya, parājabhāja, panginangin, angluputaknamuk, tanpanglangutakna mastaka yan polih maling, wnang apadaganga, angulang sapi, satuan, angulang kbo, satuan, angulang wḍus, satuan, angawari satuan
- 4a. parahu satuan, apadaganga satuan, aḍṛwya paḇde satuan, amalantēn satuan, huḇḍahagi satuan ityawamadi salwi(r) magögēkarmma, caturpaḍa satuan sowang, yapwan löwih sangkerikā, knana ya ḍṛwyaji, deni banigrama banigrami mangkana rāṣanyanugrahaḥi pāduka mpungku katmwa dening santana prātisantānanira ika ta kabēḥ wnang sawatōki jro nāgara kabēḥ, tan siksān de sang anagata wali, tlas karuhun sang anagata prābhū, yapwan hana tanpamisinggih śārāṣa ni turunyanugraha haji pāduka mpungku, tan wurung ḍaḇḍan de sang hyang catulokaphāla indra, yama, baruna, kuwaira, agneya, neriti, bayabya, aisanya, kunang yan hana mabakamibika, joh tasmāt karbwat karmmaknanya, kadi bwat ning akāsa lawan pṛthiwi mangkana bwata

b. na papānya, yan padyusa mare bangawan şanganēni wuhaya, tuwiran yan paraing sagara katarahana buntēlōning tarahan, sahutēning ulā lōmpe, ulā buyutan ulā yan lumakwa ringngudan sambērēn ning glap, hudan tan udan ya yan sambērēn glap lumaku ring gunung kalbu ring jurang parang, tan tike umahnya, lbwakna ring tambra, ring kawah, pupuhēn ing gadā wsi, harwakna ring curiga, de sang kingkarabala, dalihēn tan sakolahnya pabangbangungatwēk pāduka nira ujar hadyakna, tadahē(n) sang hyang yama rājadi, panganēn ing pisaca panganēn ni raksasa, kaṭa puṭanadi, sakweḥ ning kang awamāna ngawaghāta ngūpakāra ngūpakāriḥ, i şārasani turuny anugrāha aji pāduka mpungku || o || om uāmo buddhāya nama(ç) çiwaya, manamarşāya, namo brahmāṇaya || o || :

LXIV.

Steen, volgens Verbeek (p. 227) staande in het gehucht Troeneng der desa Dēmpoel, bij Kemlagi (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), door den Heer Knebel bij zijn inventarisatie van dat gewest echter niet teruggevonden. Een abklatsch bevindt zich onder no. 533 op het Ondheidekundig Bureau. De inscriptie is ongedateerd, doch wordt hier geplaatst, daar zij Air-angga vermeldt.

V o o r z i j d e.

1. nakṣatra, açwadewatā,( )tiyoga, wawakarāṇa bayabyamaṇḍa
kā diwaçanyājñā çrī mahārā
2. nimawangça airlanggūnanta wikramottunggadewa, tinadāḥ de
rakryān mahāmantri i hino çrī sanggrāmawijaya dharmmaprasādottung-
gadewī, unni
3. pu dharmmamūrṭti narottamadānaçūra kumouakēn ikanang i turun hyang
thāni kī bḍarthāni madrabya haji panggihan mā
su 8 mijilangkēn asu
4. sang hyang ājñā haji rājupraçasti tinanḍa garuḍamukha, pakno-
hanya sumīma thāninya, sambandha, hi çrī mahārāja maprārthanā
sḍangniran tḍun ma
5. hyang rakwa prasiddha kaḍatwana çrī mahārāja nalaha
satwonikanang sima marisira, sampun pwa labdha prayojana çrī
mahārāja an huwus tan hana çatru
6. pi( )nya de pāduka çrī mahārāja, pragewa nikanang
amutra hyang kāwah dūdu kika mangabhayā manambu sarāt
nakawāmaṇa rara bilā ni pāduka çrī mahā

7. hana musuh ngaranya, huwus mangkana, matangnyan magaway
pāduka ṣrī mahārāja, kāryya pāno jaya
ring samara kāryya, ndā tau hana papali ṣrī ma
8. bhāratawarṣa kapwa pranata mastaka sahananikang musuh saparang-
mukha sa ri paradwipa paramaṇḍala, an wwa( )tatiṣayanikot-
tamāni gīṇakīrttan pādu
9. donya, apagēḥ ri jagaddhita, umangun kapariṭṛnani( )sang hyang sarw-
wadharmma māpan pinaka tantuprasāda nikanang sira ratu cakrawartti,
mangkana maka ḍalāwaltahanijiwa
10. tna singhāsana hadha kāraṇānyan sinakṣāt kṛtākēnira prayojana-
nira,
ginawayira patapāu inaranan ṣrī wijayaçrama, i
11. n sira ri samarakāryya kunang lwirnikanang lmaḥ i turun hyang ṣṇusu
pāduka, ṣrī mahārāja
mangalor pangidulnya ḍpa 118 (?) hinganya lor i
nya ki
12. ukurni pangawetanya mwanḡ pangulwanya ḍpa 90 makahingan
lan kubwan hinganya
kunang nika sang wiku
tamolaha i sang hyang dharmma la,
ma
13. ra bhujaṅga ring ḍapū suwyārādina, somawārūtar baryyabaryya mo
masoçāna, ikanang makabhūmi
kasautoṣān lā nīrmala
14. wwana( )gumawayaknang kapūjān ingahorātri nityayogaywadīyāḍi umā-
ngana
pāduka ṣrī mahārāja tulusa chatra ning bhuwana
yathānyan( )ma wan sapra
15. mmanira, mopambha pagēhaning jagaddhita, mwanḡ paripṛṇṇānikanang
karuhun poçangkhā sang hyang dharmma, mangkana lwī-
ranikāṅ sang wiku tamolaha ri sang hyang dharmma pata
rikanang i turu
16. han pāduka ṣrī mahārāja sumīmā thāninya, māryya manikala len kagar-
bha deni sakweḥ nira anāgata wiku
mwanḡ tan kaparūbyapūranya dening pinghe wahu
prasiddha kawīja

17. mahārāja, kramanya maniddhākna drabyahaji pangastanggi mā su 2
mijilangkēn asuji māsa, mwan

pāduka ḡrī mahā

18. byanikanang mapingheyakurug tan ilu gati nikāng kasīma, mang( )i kani
sawah( )ywan wetani tan kā tikā de pāduka ḡrī mahārāja
mangkana tingkah nikanang sawkawetnikanang i

19. ri dlāhaning dlāha, parṇahnya sīma swatantrā, tan katamāṇa deni
winawa winawa sang māna katriṇi pangkur tawan tirip, pinghe wahuta
rāma lāwan saprakāra sa makādi miḡra

20. ngurang kring, paḡam manimpiki, parauakan, limus galuh, mangrūca,
manghuri, parang, sungka pangaruhan, taji, watu tajēm, susun
haluwarak

airhaji, mala(ndang)

21. b, pakalangkang, kutak, tangkil, tṛpan, salyut, watu walang, pamaṇikan,
maṇiga, sikpan, rumban, wilang , wiji kawah, tingkēs, māwī, ma-
nambangi

mbai, mangguñjai

22. juru jalir, juru juḡi, juru kling, pabisar, panggulung, pawungkunung,
pulung paḡi, miḡra hino, miḡraṅinangin, wli hapū, wli wadung, wli
pañjut, wli tambang, wli harng, palamak, pakala

dhura, pasukalas

23. jungkung, pāṅinangin, pamāwasya, hopan, paurāṅgan, pawusuh, wuruh,
tuḡḡan, kipakipah, pabaye, kḡi, walyan, saubal, sumbul, widu mangi-
dung huluni

wamādi tan tamā

24. nang sīma i turun hyang, kewalā ikanang karāmān i turun hyang juga
pramāṇa i sadrabyahajinya, samangkana ikanang *sukhuduhkha*, kadyang-
gūning mayang ta y kabunan, rāh kasa

25. lan, wākecapala, hastacapala, dūhilatēn, hidū kasirat, mamijilakēn wuri-
ning kikir, mamūk, mamungpang

angḡapratyangḡa

parāna(af nta) ya

de sang ma

26. nya, kewalā ikanang karāmān i turun hyang kapwa pramāṇa irika ku-
nang ikanang miḡra, maṇanibul, manglakha,

dyun, manghapang, ma

27. wungkuḍu, manglurung, madamēl kisi, mamubut, manganamanam, mamula
tan tamā taya irika
ikanang karāmān i turun
28. māya irikā samangkana ikanang warga kilalān, kling, āryya, singhala
karṇāṭaka
campa, rēmba n mukha, warahan, mapa
29. ṇcaka, hawang, tarimba, matapukan, aringgit, abañol, *sasahan*, *wadhūri*
asing saprawṛttanya
nya nang
sīma i turun hyang annika
30. mān i turun hyang ata pramāya i sasukhaduḥkhanya magöng maḍmit,
mwang i sadrabyahajinya, mangkana ta sakwelḥ nikanang masambya-
wahāra ta satamolah iri an kapwa ya hinṅgan i
31. padagangnya ikāṅg tan knāna drabya haji an *tlung tuhan* ring sasam-
byawahāra, i sawuluning dwal tanggal tan pangrangkepā wulu ning
dwal, ri satuan sakbowanya yan pangulang
32. tan puluh sapyanya, yan pangulang wḍus wwalung puluh wḍusanya,
yan pangulang aṇḍah sawantayan aṇḍahanya, agulungan glung pasang,
amutēr satuan, *atitisetaraja*
33. mās saparēan, paṇḍai tāmra saparēan, paṇḍe kangça saparēan, paṇḍe
ḍaṇḍa haji satuan acadar
34. wwītani padagang nikanang sīma i turun hyang yan pawliwli bhāṇḍa
adgan ri paradeça satuan
yan knāri *ahiran* ma
35. asayang, angawari, makacapuri, manguñjal, adwal kapas
timah wuyuh, bras,
36. səlwīrning wuluning dwal pinikul, kalima pabantalan ri satuan,
wulu ning dwal
37. haji sapasananya sadeça sangkanya, ndān ma
38. haji soddhāra haji tanadhikāna irikāṅg kūla inangsean
- rakryān mapatiḥ |
39. pamīṇa mā 10 sangat mahūryyāṅgilala pra
mā 10 sangat akudur |
-

LXV.

Twee koperplaten (22×13.5 c.M.), gevonden in het gehucht Podjok der desa Dragoeng (afd. en res. Semarang), sinds 1877 (Notulen p. 103) in het Museum te Batavia als E 24. Bij Verbeek p. 97 deelde Dr. Brandes mede, dat het jaartal 1022 (?) is.

I b.

1. swasti cakawarsatita 1022

2.

lbak wukirnya

3. kēbwanya tkarikala(ng)

kalagyanya

pangurumsiginya sima

kaputrangcan de rahyang ta

sañjayama yaya sira mā

4. ka 1 mā su 10

mang-

hanakan ta sira pinggir siring pinghe makurug saksimran( )anusuk sima
i pupug paweh

5. pasēh pasak pagēh

patih i pulu watu i lengki posaka

wineh

pasēk mā 10 patih ri kilipan rikapatiya

6. yoga wineh pasak mā 10 patih i watu humalang rihu wanwa si
hari pulung çraya wineh pasēk ma 10 ri sowang sowang

7. patih ri lampyar ri salaga huluwanwa wineh pasak mā 1 akurug i
wungkal humalang iduruk bakra

8. wineh pasak mā 10 rama kabayan i patēbwan si subah rama ni bahan
wineh wdihan prama rama kabaya

9. ni pinapan si nago rama ni gika wineh wdihan kalyaga brat mā 5
rama kabayan ni tinandung si sarga rama ni na

10. ha wineh wdihan ron paribu mā 5 rama kabayan i linwan si gudah
rama ni wdar wineh wdihan suswan bu

11. ha rama kabayan kilyan si guṇa rama ni sinta rāma kabayan
ri paras si mago rāma ni sarbwa rāma ka

12. bayan i tamban ri sahya rāma ni saja rāma kabayan i mañal si yogya
rāma ni binda rāma kabaya

13. n i watu wsi si pahi rāma ni narā rāma kabayan i singgahan si basi
rāma ni sarat wineh wdihan taḍa

14. han brat mā 5 ingsoawang sowang apaḍahi si manunggang abañol si
barangkung menmen sinung wineh

II a.

1. wḍihan syani himihimi brat mā 4 ing sowang sowang citrakāra mara-
kēt sowatī wineḥ mā 1 kla
2. s kādēgan den(i)ug wadihati pu ḍaḍawuk akudur pu rāmya tinanman
watu susuk wanagara kayu hyang wanu
3. t hambulu kaywarawrūka sineba kila kpuḥ kayu tantra tanggulun kusam-
watēhēsinaṅskāra hingan i lmaḥ sang
4. hyang sīma i pupus wetan tapal watēs mawang ri pinapan kidul tapal
watēs mawang i liniwanni tinanḍung kulwan tapal watēs mawang
5. i sawyan i paras lor sawatēs mawang ri patēbwan inānnahan susuk watu
panēngah lor ni talaga samang
6. kana lwā ni lmaḥ sang hyang sīma i pupus kaputranḡan rahyangta sañ-
jaya rāma katnu i pupus kaki glar kaki kulup
7. kaki ḡrawaṇa kaki golaka aweḥ amnanggē ku 2 ri sawwang kambang
mawang samiddha pamūjā i sang hyang prasāda pawwatan sang
8. ṡtangō (nging?) wka wet sahyang ta sañjaya tatan katamana wuluwulu
kring paḍan manghuri lūdan tūtan airhaji ka
9. pan tan kalungana dening wadihati makudur rāma patih wahuta nāyaka
partaya samwal sumwal sīma pra
10. hajyan pangurumwigyan air bulang kamamwangan tangkil hujung
karang sungging tangkil hyang walang salwit miḡra
11. ti apintu tirwan tahiran alēbuh malandang lēbalēb sinaguḥālinggang
srkan trpan halu warak
12. watu tajam limus galuh pangaruhan pakalangkang tēpung kawung kakap
gandar sukun manimpiki ha
13. laran paguyangan wanwa lor karēṛengan pinilay katanggaran juru bañol
nguniweḥ

b.

- 1.
- 2.
5.
sang hyang sīma i pupus
6.
rwang tarub akaca puri rwang sa bukan
- 7.
- 8.

9. wasaṅghyang candraditya sumuluhi tribhuwaṇa maṇḍala mangkana
lawasanya npangguha

10. kadangnyagotranya
anakrabinya tan tēmwa sama || ḡrīrastu ||

LXVI.

Steen, afkomstig van Sirah kēting (afd. Ponorogo, res. Madioen) en vandaar volgens Hoepermans in Tijdschr. XXI p. 157 overgebracht naar Madioen; sinds 1875 (Not. p. 41, 99 sq.) als D 33 in het Museum te Batavia. Abklatschen worden vermeld Not. 1869 Bijl. N. en 1876 Bijl. I en II no. 22; thans Oudheidk. Bureau no. 149, 159, 160 en 218; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2998 (Cat. Juynboll p. 234). Dr. Brandes beschrijft dezen steen in den Catalogus (p. 384) aldus:

„Accoladevormig hoofd, doorgebroken, en van onderen aan de eene zijde zwaar beschadigd. Licht vaal grijs. Andesiet-tuf. Aan vier zijden beschreven met oostelijke oud-Javaansche letters. Voorzijde 14 en linkerzijde 12 regels leesbaar, enkele gedeeltelijk. Onderaan moet zoowel aan de voor- en de achterzijde als aan den rechterkant iets ontbreken. Afkomstig van Siraketing (Panaraga, Madioen), een tijdlang bewaard geweest in de Kaboepaten te Madioen. Hoog in het midden 97, aan de zijden 93, breed 35, dik 18.

Ḣaka 1026 (= A. D. 1104). Begint om swasthā dirghāyūrāstu, waarop een strophe in de oud-Javaansche taal volgt ter eere van Ḣrī Ḣāstraprabhu, den uitvaardiger van den op dezen steen medegedeelden praḢāsti ten bate van den atitih Marjaya.

Volgorde: voorzijde, achterzijde, rechterzijde, linkerzijde (slot).”

V o o r z i j d e.

|| o || om swasthā dirghāyūrāstu

|| o || sang hyang wiṣṇu sirāḡarīra sira ring bhuwana subhaga wasta ring praḢā
swastha ḡrī jayawarṣa digjaya ḡāstra prabhu saphala sinēmbahing sarāt
sakṣāt bhaskara candratīrtha sira tāmṛta ri hajēng ikang sarāt kabēḡ astwā
ninggya sahaḡracandra pangadēḡ nira siniwi haneng jagat kṛtā || swasti ḡaka
warṣātita 1026 ka(r)ttikamāsa tithi paṇcadaḡi ḡukla pakṣa amṛtam sasamang-
kana ha pa ca nilangkir grahaḡāra wawakāraṇa ḡiwayoga kṛtamaṇḍala hyang
kuwera dewatā mūṣika rāḡi irikū diwāḡanira sira ḡrī ḡāstraprabhu sira sa

A c h t e r z i j d e.

ya makmitana sang hyang ajnū haji anugraha ¹⁾ rasāmṛta subaddhākna
pagḡḡnyānugraha nira sira ḡrī jaya prabhu irikang atitih mangaran marjaya
yadyan ikang marjaya mantuka ring koluyan makasonga kawnangan sang hyang
rājānugraha kāngkēn kā manggalāstawānya ring rāt kalilirana deni wka
wetnya mne hlēm ta ri dlāha ning dlāha de

(ra)kryān ring pakirakiran makamanggala sira dewa

1) Reeds was men begonnen er praḢāsti te zetten. waarvan echter de t nog niet gezet was toen men het al houwende heeft trachten te veranderen in anugraha. Noot van Dr. Brandes.

ra mpungku çewasogata samgēt i tirwan samgēt   sangapañji samaya
 samgēt raṇu kabayan sangapañji madimana sogata mpu *wuja*
 taṇḍa sang adhimantṛi rakryan ka

R e c h t e r z i j d e.

1.   prabhu
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
6. do kasusursusuran
7. domdoman rāçī
- 8.
9. mās acuring atēhě
10. riwnanganyāngang( )*lampa*
11. blaḥ karājyan muwaḥ
12. rihanani( )nira
13. dāna nikang marjaya
14. denira sira çrī jayaprabhu
- 15.

L i n k e r z i j d e.

1. nya mon brahmaṇa
2. mon kṣatriya
3. mon weçya 4
4. mon sudra angru
5. ddhānga pakari anugra
6. (ha)   rikāng iki
7. wwang mangkana kramanya
8. astu bhasmībhūtātma
9. han hawu atēhě
10. r çrahakna huripuya ring
11. yama dewata ||
12. āstu || o ||
13.   ka

Als maat van de strofe in den aanvang wordt nog opgegeven:

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

LXVII.

Steen, afkomstig van Pikatan (afd. Blitar, res. Kediri), later overgebracht naar het regentserf te Blitar, zie Verbeek p. 276 en 272; of hij daar nog is, staat niet vast; immers de beschreven steen no. 83 dier verzameling (Rapp. 1908 p. 50), zou zoowel deze als de steen van 1106 kunnen zijn (Tijdschr. LIII p. 250 noot). Abklatschen worden vermeld Not. 1869 Bijl. N; 1876 Bijl. II no. 5; 1891 p. 5; 1893 p. 112; Oudheidk. Bureau no. 419 en 358. Dr. Brandes deelt in Not. 1893 p. 121 hieromtrent mede:

„Çaka 1038. Een piagëm in rondlopende regels in den steen gebeiteld, die erg beschadigd is. Het stuk werd uitgereikt door een vorst çrī Bāmeçwara geheeten, aan de *rāma paradiwān i padlēgan*”.

1. swasti çakawarṣātita 1038 māghamāsa tithi saptamī çuklapakṣa ma wa
wṛ wāra maḍangkungan grahacāra | (agne)yastha rewatīnakṣatra | (tai)-
tilakāraṇa bārūnyamaṇḍala wyātīpātayoga suradewī dewatā puṣānakṣa-
tradewatā irikā diwaçanyā | jñā çrī (mahā)rāja |
2. çrī bāmeçwara sakalabhūwaṇatuṣṭikāraṇa (sa)rwwāniwāryyawīryya
parakrama digjayotunggadewa kumonakēn ikang rāma paradū | wān
i padlēgan tka ri kala | lagyan kabanyagan padmalakna sang hyang
ājñā haji praçasti kmitananya sambandha ikang rāma paru dūwān i
padlēgan tan
| |
3. kampak humatur manambah i lbū ni pāduka çrī mahārāja makasopāna
sang juru pangjalu mapañji tutus ing rāt manghyang warānugraha
sīma | gañjaran tātan tinējēr | de çrī mahārāja makahetu deni
göng ni kabhaktinya i çrī mahārāja sama mahatohangga jīwitanya
mamriḥ ri samarakāryya mrasiddha pinakabala ra | kṣa i çrī mahārāja |
4. tsāha nikang rāma paradūwān i padlēgan ikang mangkana yatikū mangun
pūrwwarēṇā samasama i çrī mahārāja ya ta kāraṇanyan inanugraha
sīma | gañjaran towīn puriḥ ni | prabhu kṣatriya wiçesa wiṣṇu-
wāngça çūra paramajagatpālaka inahūkan makadrawya jaṇabhūwaṇa tan
kapāla makamalrākēn kīrtyanuwā | ga ring rāt matangnyan pakon |
5. çrī mahārāja padamla sang hyang ājñā haji pagēpagēḥ kängkēn cakra-
çudārçanaprimeya nisita kmitananikang paradūwān i padlēgan mṛati
subaddhākna ri sampu | nyan kṛta swangṣṭi inanugra | han sīma gañja-
ran makacihna sampūn tinitikakēn ring linggopala ri tan kaparayūpā-
rānikang rāma para dūwān i padlēgan dening pinghai wahu | ta rāmanya
ya ta pratya

6. kewalā sīma swatantra ri kāwakanya n mapangaṣāgya su 1
 mā 4 sering mwanḡ sarwwawijacaturwarṇa tahlaknanya ring papuca-
 ngan angkēn kartikamūsa | tan kaknāna pintapalaku sa | kupang sātak
 salwiranya tan towa mwāpuhaka dwāmās ring satahil angkēn
 tahun ndān māgatilot ni dwā | lakni de
 mwa |
7. daganga sa(ta)raju ri sajukhu tan knā ring wuluwulu prawulu carik hu-
 malang hanais ma ntanan pamē lan lāwan tan kaknāna
 sikang sikāngan wnang ālalayana iṣṭaka anga | ḍēgakna katimang mwanḡ
 busuk wnangānindikāngjamahāguntīngāmupuhāngrāhāna rare inakwakēn
 tan knāna mangḡaha(ji) wnangā humanajapa wnang wunga |
 t anu ni |
8. āguntīngāprās ri salē wnangāngadwakarungawsi mamangana karung
 pulih mātṡyani rāgadūkaku mwanḡ tan mangalapana iṇa kaka tan
 katibāna wula | mpir tan katkāna rājawa | dening taṇḍa ku-
 nang ikanang dūwān padlēgan mangaran i paṇḍyasan i tulung molih
 i mangambili [jawa ondergeschreven] i katna tatan i dasama
 watan wuluwulu ta |
9. kāmباهanya thani wuwuh tuṇḍan sang hyang ngājñahaji magōṅ aḍmit
 mwanḡ tan katamāna deni winawa sang mānā katrīṇi pangkur tawān
 tirip nguniwel tan kaknā | na de sang mangilala drawya ha | ji wulu-
 wulu ring dangū agōṅ aḍmit makādi miḡra paramiḡra pangurang kring
 paḍēm paranakan limus galuh mangriñci
 | halu |
10. warak rakadut ramana(ng) pininglai katanggaran tapahaji taji airhaji
 malandang lea lablab pakalangkang kyāb linggang trpan sinagiha hi |
 dyasāri kutah ta | ngkil salyūt watuwalang pamanikan maṇi(ga) sikpan
 rumbān tirwan wilang thāni wijikawah ki | nghiran
 ha |
11. bi tuha juḍi manguñjai mangrumbai juru gosali juru huñjēman juru
 jalir juru niga pabisar pakalungkung pawungkunung pulung paḍi miḡra
 hi | no miḡrānginangin wli | hapū wli wadung wli pañjut wli ta(m)bang wli
 | |
12. n paliman sipāt wilut
 kḍi walyan widumangidung pa | giyangan sambal su | mbul lanyā
 | māla ma mili iga |
13. mangkana sukha duḡkha
 rāḡ kasuwur ing hawān wākca | pala

- hastacapala sāha | *sa*
 | *ṇḍa kuḍḍṇḍa maṇḍihālā* |
14. di prakāra ikanang
 | ikalēt makanimitta |
 | *jroka* |
15. *nī* ri padlēgan
 | la molaḥ i paṇḍya |
 | *lis* | *wurika* |
16. ri pamūjā çrī *mās*
mās kuna ya taṇḍa rakryān | ring kabalāu kasingga |
 haji lāwan hamba | rakryū hamba |
17. rakryān rājaputra rājaputri hamba rakryān
 ān binihaji makādi hamba rakryān
 parame | çwari tkarikanang mamanaḥ ma | galaḥ ma
 ma( )ṇima
 | |
18. pamṛṣi watēk i jro ityaiwamādi kabēḥ karikari si pakāra iri-
 kanang thāni ri padlēgan i paṇḍyasan i tulung mo | liḥ i mangambili
 i ka | tan pangalapa sarwwa tuwutuwuhan sarwwaphala mūlaphala
 makādi nyu māmpyal saprakāra |
 ri sḍē |
19. puma r wusunga mwang mahirēng pama( )n sāmsām hijo pdaṇḍa
 paḍiwyōnikanang karūmān i sang tamupan kunang yan pamangkwa |
 kēn sang hyang ājñā haji | mwang tulis taṇḍa rakryān ring pakirakirān
 samangkana ikanang karūmān masunganganin ka 1 sajut sapikula
 | wān |
20. tapēpērana sang hawu jana ma sang hyang ājñā haji kmitani-
 kanang rāma para dūwān i padlēgan kapagēhaknya kapanggiha
 ka | lilirana ni wka wetuya | tan kolahulaha mne hlēm tka i dlāha ni
 dlāha āpan sanipun pagēḥnyānugraha pāduka çrī mahārāja ikanang
 rāma pa | radūwān i padlēgan |
21. sampun sinuratakēn ring linggopala de sangat l mupañji pakṣaraṇa
 mpu atmeçwarānupamawīrajayarañjita kunang ri sḍēnganya | n hanā-
 mungkil mungkila pa | kṣāngruddhāryyānugraha çrī mahārāja mo(n)
 brahmaṇa kṣatriya wesya sudra asing umulahulaha ryyānugraha çrī
 mahārā | ja ya sangkānani( )mo |

22. danya knāna ya nigraha kā 2 su 10 atēhēr salwirning pañcamahāpātaka
pangguhēnya ring sahasrakotījanmāntara tau tē | mwa sama hiḍipaning
ta | mra tāla *ḍēḍḍan* yama kingkarabala sadākāla kunang pratyekani-
kang rāma paradūwān manarima sang hyang ājñā
ha | ji anugraha ri *pamandya* |
23. san kabayān *puca* mangaran( )
wādan sikwan mangaran lmbin i sambitan kabayān | mangaran tinmu
sikwan | mangaran *grawali* i padangharan kabayān mangaran ba
sikwan mangaran
mangaran | *rāmāgēgō* galar |
24. kalangan mangaran suruhan ri dalm thāni baba ikan
mangaran gorawa momahumaḥ ma | ngaran mapi parujar | kāliḥ manga-
ran manistani podor
agēgō |
25. kabayān n
pu i agēgō galar i thāni mangaran muwur wari sikwan ma | ngaran
mōngpōng i turus | wungkal kabayān atijāni agēgō galar gajaḥ
kabayān ri bala |
26. mangaran rawa ḡrī gramī kabayān mangaran gēgēr
sikwan ma | ngaran i( )kṣātanta | *raji* tambak guṇanta
|
27. sama(ngka)na
kweḥ para dūwān i padlēgan manarima sang hyang ājñā | haji anugra-
ha ku | nang
|
28. yāhyunama sang hyang rājānungraha mangi |
yanuta sajika |

LXVIII.

Steen, afkomstig van Ngantang (afd. Malang, res. Pasoeroehan), waar-
over men de litteratuur zie bij Verbeek p. 288; sinds 1875 (Not. 1875 p. 70,
94, 114, 120; 1876 p. 81, 107) als D 9 in het Museum te Batavia. Een aftee-
kening bevindt zich blijkens Tijdschr. XLVII p. 455 in de Rijksuniversiteits-
bibliotheek te Leiden. Dr. Brandes beschrijft dezen steen in den Catalogus (p.
374 sq.) aldus:

„Groote steen met los voetstuk, en ovaalrond bovenende. Vuil geel-bruin.
Andesiet-breccie. Onderaan eenigzins beschadigd. Oostelijk oud-Javaansch schrift
op voorzijde en rechterkant (26 regels), op achterzijde en linkerkant (29 regels),

en op het voetstuk. Zegelmerk: een menschenlijke figuur met wayang-popvormen en relief. Afkomstig uit desa Ngantang (Pasoeroehan). Hoog in het midden 159, aan de smalle zijden 145; breed van boven 89, beneden 68; breedte van de smalle zijden boven 30, beneden 29; hoogte van het voetstuk 14, breedte 87 en 58.

Çaka 1057 (= A. D. 1135). Praçasti waarbij door Çri mahārāja sang mapañji Jayabhaya, çri Warmmeçwara madhusūdanāwatārānindita sukrtsingha parakrama digjayotunggadewa ten opzichte van het gebied van Hantang (*wiṣaya ri Hantang*, bestaande uit 12 thāni), de vroeger reeds door een vorst die te Gajapāda, en een anderen die te Nagaṇuspa begraven ligt, geschonken voorrechten worden bevestigd en vermeerderd, aangezien zij hem (Jayabhaya) zijn trouw gebleven op een voor dezen vorst hachelijk oogenblik. Uit het zegelmerk (*narasingha*) blijkt dat Jayabhaya een Waiṣṇawa was.

De volgorde der legende, waarbij telkens een regel van de smalle zijde bij die der breede vlakken gelezen worden moet, is voorzijde regel 1—22, achterzijde 1—28, voorzijde 23—26, achterzijde 29 en daarna het voetstuk.

Aan de voorzijde bevinden zich terweerszijde van het zegelmerk een zestal gefigureerde letterteekens (*sang jalma wiyati*)⁵.

V o o r z i j d e.

1. || o || swasti çakawarṣati | ta 1057 bhadrawāda māsa titi tra
2. yodaçi kṛṣṇapakṣa wu pa | çā wāra wukir grahaçāra paçcima
3. stha māghānakṣatra pitṛdewa | tā çubhayoga çaçiparwweça ā
4. gneyamaṇḍala wañjakaraṇa jayādāmatiwi irikā diwaçanyājñā çri mahārāja sang mapañji jayabha | ya çri warmmeçwara madhusūdanāwatā
5. rānandita sukrtsingha parakrama digjayotunggadewanāma tinaḍaḥ rakryān mahāmantri halu mapañji ka | mbā daha umingsor i taṇḍa rakryā
6. n ri(ng) pakirakirān makādi rakryān kanuruban pu kārṇnakendra mapañji maṇḍakū karuhun rakryā | n mapatiḥ pu kārṇnakeçwara mapa
7. ṇji dā guṇa kumonaknikang wiṣaya ri hantang rwa wlas thāni makādi dalēm thāni padamlakna sang hyang ājñā baji praçasti | munggweng linggopala sambandha ikang wi
8. saya ri hantang rwawlas thāni makādi dalēm thāni sampakampak manambah i çri mahārāja makasopāṇa | pangajyan çri mahārāja mpungku nai
9. yāyikadarçana samṛddhi kārāṇa bhairawa mā(r)ggānugamandhayogiçwara manghyang ri yogyani pangunu | graha sang lumah ri gajapāda mwanu anu
10. graha sang lumah ri nagaṇuspa hana ring ripta pinakātma rakṣanikang wargga ri dalēm thāni ri hantang tka ri wiṣaya | nya rwawlas thāni pratiṣṭakna ring linggo

5 ka-ta; 7 dā-phā.

11. pala atēhēr wuwuhanānugraha de çrī mahārāja sangkārī huningā çrī mahārāja ri panghyang ni | kang wargga ūpan dharmma ni kadi sira
12. kṣatriya janardanāwatāra tananggā kalitihana puṇya de ning wwang amihutang i kabhaktin ri sira ikang | wargga dalēm thāni ri hantang pwa tka ri wiṣaya
13. nya rwawlas thāni satata suṣṭubhakti mamriḥ ri pagēha çrī mahārāja ri maniratnasinghāsana makawyakti | ri panwatakēnya ri cañcu tan pamusuḥ
14. mwang cañcu rāgadaha muwaḥ ri kūla ni panuwal kewalāpagēh ya pakṣa jayabbaya yatāga | we purwwarēṇakāraṇanyaninubhaya sanma
15. ta panghyangnya de çrī mahārāja matangnyan winangun sang hyang ājñā haji praçāsti munggu ring linggopala | tinanḍa narasingha kmita-nanikang wargga ri
16. dalēm thāni ri hantang tka ri wiṣayanya rwawlas thāni mrati subad-dhākua panganugraha sang lumah ring gajapāda | mwanganugraha sang lumah ring nāgapuspa
17. karangkēpan denyānugraha pamuwuḥ çrī mahārāja kunang rasanyānu-graha sang lumah ring gaja | pāda ri tan knānya ring pinta palaku
18. sakupang sātak kipakipa saprakāra sangke rakryān rājaputra rajaputrī kulapu | tra kulaputri sangke rakryān ma
19. ntri hino sangke rakryān çrī parameçwarī sangke rakryān strī haji lāwan ri | tan knānya ring pobaran pawlit
20. pablana pintapintan saprakāra ungkabājñā yanamet dawut dawutana | kar yanamet manuk puyu
21. karung wḍus pādu titiran amet wungkuk paṇḍak kimbar nglai bunglai | hayūm sawung lāwan i tan
22. swikāra (ame)t padlēgan trpan yan hana karung pjalḥ ri deçanya saka-pjahanya yan miṇḍimeriya mangkana panganugraha sang lu(mah) ¹⁾
23. kasanya muktya pañcagati sangsāra sapananyāmanggiha duḥ-kha ikangumulahulāḥ ryyānu | graha çrī mahārāja pratyekaningaraning
24. han rama la ri dalēm thāni *ni mangreṇa lorkigakiga* didul tiga kaga makādi juru ma | *ngaran* sangçayan apasinggihan juru
25. n araku *slhi* pañarikan mangaran pājaran kunang ring wiṣaya i malamā | r' mangaran bhuwaṇa inuḥ i patala
26. nu ṇa juru mangaran bhama çrī *naçanaya* kasugihan manga | ngkih mangaran tau *gra* ta

21 *nglai-jlai*.

1) Hier volgt achterzijde 1-28, waarop voorzijde 23 vlg., daarna achterzijde 29 en voetstuk. Noot van Dr. Brandes.

A c h t e r z i j d e.

1. mah ring gajapāda kunang rasa nyānugraha sang lumah ring nāgapuspa
tka rikang wiṣa
2. ya ri hantang rwawlas thāni makādi dalēm thāni ri tan knānya ring
drabya haji wuluwulu parawulu saprakāra tan | knā ri walū rumambat
ring natar (wna)
3. ngāmangana karung pulih malima sabwathino majnuhalang tan knā ri
malandang ka pakrang pakring mangkana panganugra | ha sang lumah
ring nāgapuspa kunang ra
4. sanyānugraha pamuwuh çri mahārāja ri wnanganyāmangana rājamangça
marabya dayang mahuluna dayang wnangamoma | ha nangka bukur
waruga inantun waru
5. ge tngah saka inaṣṭa malsunga nangka apalangkalpar wnangādula-
ngabwah kamalai wnangapalunganatutup ba | nantēn lāwan ri panga-
nyan paja
6. mahānindikāguntīngāmupuha rarai inakwākēn mantuka tan pasuḍanga
tan kaduḥkhanan paluputa | knamuk tan knāring ka( )iran tan knā
7. ri panagiha tan knā ri salyut tan knā ri manimpiki tan knā ring ma-
hūryyāngilala tan kaḍaṇḍā yanapawa | han bwaḥ kamalai tuhunu
8. hutan tan pangalapana sapi kunang yan parakana samulyanya tan
aṭēngēta mwang ri sḍanganyanhana rūja drawya katariwal ka | tmu ri
hantang mantuka tan suḍangana tan kala
9. tananhanātukar i kalangan tuhun sapihēn tan kaduḥkhanan sinambah
ri kālā ning widwācarita tuhun atulaka wnangādrawya tpakan yan ingu
ma( )juga tuhun
10. yān juga wnangūsujēngajoungkobar makatēpasawēḥ radinyan palakulaku
ikang kabayān juga mwang ri wnanganyāmawa | tu wutuwhanya ma-
reng pkēn agaḍungan
11. mbatan paraḍaḥ gumul wantayan tan pawawarakadut karañjang tanpapiku-
lana rēmbatan hampyal tanpama | rēpatatali kewalā wēkingwēking tapwa
12. mapikulana kayukayu tan knānya ring suwargga lāwan ikang kalang
kalagyan kabrahmānggan kalagyan tirwan tumu | ta ring kolahulahan
juga sānu
13. graha pāduka çri mahārāja mwang ri tan katamananya deni winawa
sang maṇa katriṇi tawan pangkur ti | rip pinghai wāhuta rāma nāya-
ka pra
14. tyaiya akurug haji wadihatyākudur tkaring miçra paramiçra miçrahino
miçrānginangin pangurang kring | pamaniikan maṇiga sikpan ru

15. mban tirwan paḍēm watu tajēm manimpiki limus galuh lingga kyab sṛtan
tṛpan wilang thāni tingkē | s manambingi sanghiran mawī bapa
16. ḍahi karēngrēngan lablab albuḥ sungka dhura tapabaji airhaji mati kal-
bū sinagiha wurisiki uru | tan dampulan sungsung nāyaka pa
17. sukalas sipat wilut uṇḍahagi lañcang kanāyakan akurēban haluwarak rama-
nang rakasang pi | ninglai katanggaran pawungkunung tpungkawung
18. palauak pawḍihan pakikis pakbo pahawuhawu panggare patatar pāliḥ
kuwu panrāngan pa | nigang blaḥ pakatimang pawidu paririla
19. ngit dawuturus hopan sanḍung lamur skartahun pabisar pawuruk pa-
wlangwlang wli hapū wli | hapng wli wadung wli tambā wli pañjut mang
20. rumbai ma(ng)guñjai juru huñjēman juru jalir manghwan haturan bang
haturan pādu tkarikanang ma | manah magalah maganḍi matēngrā
21. n maliman makuda pakarapan pawalakasan panghayapan pangurungan
pangalasan | pamanukan pasugalan alawa
22. sambal sumbul hulun haji jēnggi singgalḥ mabrṣi watēk i jro ityaiwa-
mādi kabeh | tkaring sukha duḥkha kadyāng(ganing ma)yang
23. tanpawwah mamuk matitibā wipati wangkai kabunan rāḥ kasawur ing-
hawan hidukasira | t duhilatēn mami(jila)kēn wsi
24. ning kikir mamu(ng)pa(ng) mati sinambēr ning glap mati sinanghat ning
sapi salah pati lūdan tūtan angga pratyangga ḍēṇḍā kudē(ṇḍa)
25. hala yatikā tan tamā irikang wiṣaya ri hantang kewalā ikang wiṣaya ta
pwa muktya sasukhaduḥkhani thā | ninya tan kaparabyāpāra (de)ning leu
26. mangkana rasanyānuagraha ṣrī mahārāja irikang wiṣaya munggu ring
linggopala kadēgan de mpungki kajung | mpungkwi sadasmṛti tinu(ta)-
kēn de sa rū
27. t langka kunang yan hana patpāngulahulahāngruddhā mne hlēm ryyā-
nuagraha ṣrī mahārāja knā | na ḍaṇḍa kā 1 su 5 atē(hēr a)manggiha (sa)
28. lwirning pañcamahāpatāka yāwat candraṣa ṣuryyaṣa kadi lawas
sang hyang candrāditya n sumulu | hi bhuwana maṇḍala
mana
29. makangaran gumayak kulubur mangaran wanaputra magadung
mangaran iṇdangi ha | d mang(aran)

V o e t s t u k.

ran pagēḥ

samangkana kweḥ ning rāmānarimānuagra(ha) n wwahanyapagēḥ

mangaran sarwwahana

khajaya

LXIX.

Steen, staande te Ploembangan (afd. Blitar, res. Kediri) en in Rapp. 1908 p. 162 beschreven als „met een kalamoekha (?) als zegel. Hoog 1.79 M.; breed van boven 1.21 M., beneden 0.90 M.” Een abklatsch wordt vermeld Not. 1876 Bijl. I no. 25; ook Oudheidk. Bureau no. 417, 418 en 344; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 3001 (Cat. Juynboll p. 234). Dr. Brandes deelde bij Verbeek p. XVIII mede, dat het jaartal 1062 çaka was.

V o o r z i j d e.

1. || o || swast(i) çakawa(r)ṣāt(i)ta 1062 çrawaṇamāsa tithi ṣaṣṭ(i) çuklapakṣa
wu po ca (?) niwuguwagu grahacāra | stha swātinakṣa |
2. tra pawanadewatā bajrayoga waṇijakarāṇa çaçiparwweça bāyabyamaṇ-
ḍala irikā diwasa ny ājñā çrī mahārāja rake sirika | n çrī parame-
çwara |
3. sakalabhuwanatuṣṭikāraṇāniwāryyawīryya parākrama digjayottungga-
dewa umingsor i taṇḍa rakryān ri pakirakirān makādi rakryān | kanu-
ruhan mpu bapra |
4. k(e)çwara mātanggulakṣaṇānanaparākrama mwanḡ mpungku çaiwasogata
makamanggalya rakryān mahāmantri kālīḡ i halu i rangga sambandha
ikang rāma | lima dūwān i panumba |
5. ngan i dalēm thāni samāgēgō galar i pasamayan humatur mām(u)
akampak manambah i lbū ni pāduka çrī mahārāja makasopāṇa samgat
tirwan mpu | awāryyānta |
6. çwara mājar yan hana kmitanya praçāsti munggw(ing) ripta anugraha
haji dewatā sa(ng) lumah ri ka pada kunang narddhāla
ri hinēp nikang rāma lima | dūwān i dalēm thāni panu |
7. mbangan samāgēgō gular i pasamayan i kaswatantranya matangnyan
humatur manambah i lbū ni pāduka çrī mahārāja mahyang imbuhanyā-
nugraha sangkāri | humingā pāduka çrī ma |
8. hārāja ri pa(ng) hyang ikang rāma lima dūwān i panumbangan i dalēm
thāni samagēgō galar i pasamayan matangnyan turan anugraha pāduka
çrī mahārāja sang hya | ng ājñā haji praçāsti ma |
9. paknūtmaraṣanya tka ri dlāha ning dlāha pratiṣṭhākna ri linggopala
myawasthākna pagēhnyan rāma swatantrānalaga nya wnanḡā-
palangka bin(u) | but asaharaṇāwla |
10. palunganarangkep atutupa banantēn wnanḡaringringa banantēn wnanḡā-
lēsungā kuning wnanḡāsusuna salō wnanḡomah apapan abalaya
| tigāhamba i ma |

11. tke watanganya wnangāwaruga inantun binwat hino wnangomahaparpa-
tabukur bagañjing itah lāwana wnanganyārabya( )ya ahuluna pujut wna
| tuk bhondan salwir |
12. ning tan jawa tan kadawuhana sampir tan pangalapana ing bākata
wnangānacarangkapuli makiri( )ntunan anawanawas gunti āti
gan | mwang tan katuwuhananya jur(u) |
13. sangke rājya kewalāswatantra juga ikang rāma i dalēm thāni panum-
bangan wnangānita ring salō ajuḍya i bagañjing wnanganangkapa men-
men sangke | buban wawa sangkeng pa |
14. mūjān kunang tan pacaritāna ning widur ring kalangan āpan āgamaji-
wararika rāma humōm kahajēngakna ḡrī mahārāja wnangā | taya ring
watēs yan pahā |
15. hayu rājamārgga tan kasapā deni wadihaty ākudur anrada ya ri
pkēn angōb i kalangan tan kasapā dening malandang | mangkana
yan pangadwa wuruk *ka* |
16. salah dayana salah padana tan katkāna deni lungku tan kasapā
deni juru( )u( )uk tan kakāla deḡā yan katē(m)wing deḡā |
17. lima dūwani dalēm thāni samāgēgō galar i pasamayan juga pra-
māṇa irikā yadyan hanā l tinwan |
18. ha wnangāmangana salwīrnī kaluwā tan kasapā dening salyut ajaja-
rājnwaha |
19. ik bulu tinabyan tan kawidhya dening guru tuda wnangā-
guntingānindikājamaha raray inakwakēnya kunang ri sang anyājamaha
raray i |
20. dāsāmanggalya kewala mantuka ikang rarai kajamah tke patra-
nya wnangāmupuhangrāhanā ṇḍaha rarai inakwakēn |
21. ntranikang rāma lima dūwāni panumbangan i dalēm thāni samāgēgō
galar i pasamayan makamukya *ra* tan kaparabyāpāranya deni |
22. dlāha kewalā ikang pangastānggi su 15 ¹⁾ juga tahlaknanya ring sapi-
nangan angkēn pratimāsa tan kapalakwana drabya haji |
23. manantēn milwa katahila ri paminangan tke pjah leknya
lāwan ri wnanganya dumwal tanēmtanmanya ma( )ra pkēnya ri
panumba |
24. swatantrā ri deḡanya tan katamāna de sang winawa mānak ka-
triṇi pangkur tawan tirip mwang saprakāra sang mangilala |

---

11 *tuk-muk*; 12 *bākata-ñakata*; 16 *kakāla-tatāla*; 20 *dāsū-dāpū*; 23 *ra-re*.

1). In oud-Javaansche karakters.

Achterzijde.

1. dimiçra paramiçra pangurang kring paðëm manimpiki paranakan limus galuḥ |
2. mangriñci manghuri parang sungka dhura pangaruhan taji watu tajëm sukun hulu warak rakasang ramanang pini |
3. lai katanggaran tapa haji air haji malandang lea lablab pakalangkang kutak tangkil padlëgan tpan salyūt watuwalang
4. pamanikan maṇiga sikpan rumban wilang thāni wiji kawah tingkës māwī manambangi sahiran tuhan dagang juru gosali mangrumbe | mangguñje tuhānambi |
5. juru huñjēman juru juḍi juru jalir pabisar pawlangwlang pagulung pawungkunung pulung paḍi miçra hino miçrānginangin wli hapū wli wadung wli ta | mbang wli pañjut wli ha |
6. řng palamak pakalungkung urutan ðampulan tpung kawung sungsung pangurang pasuk alas sipat wilut jukung pānginangin skar tahun paba | yai pakarapa pawu |
7. lung kḍi walyan sambal sumbul hulun haji pawulungwulung widumangidung jënggi singgaḥ pamrpi watëk i jro ityaiwamādi kabeh tan tamā ta | irikang rāma lima dūwān i |
8. panumbangan tkaring suk(h)a duhk(h)a kadyanggāning mayang tan pawwah wulu rumambat ring natar wipati wangkai kābunan rāḥ kasawur ing hawan dubila | tēn hidu kasirat |
9. wākapala hastacapala amijilakēn wuri ning kikir mamuk mamunipang lūdan tūtan angga pratyangga dēḍa kudēḍa maḍihalādi yati | kā tan tamā irikang rāma |
10. lima dūwān i dalam thāni panumbangan mangkana ikang kabayān lima dūwān ri palampitan mangaran wangli ing kamburan mangaran mangun i padagangan | mangaran wugaḥ i byēta |
11. n mangaran hastarāga kidul ning pasar mangaran anurida yatikā kabayana tkari wka wetnya ri dlāha ni(ng) dlāha tan kadēha deni(ng) len lāwa | n muwah kapagēhaknani |
12. kabayān kidul ning pasar mangaran anurida wnaṅābidḥ/anaçātulisarāsi wnaṅānaḍanga tinulis ing mās apatangahana wnaṅāpajēng i ruhur i | hingan wnaṅāprās wa |
13. tang mīwang ikang sīma ri līlāwan yata muwah inanugrahakēn çrī mahārāja kapramāṇa denikang kabayān kidul ning pasar mangaran anurida tka | ri gagā sawahnya lwah rē |

14. neknya lbak wukirnya kabeḥ ikang kabayān kidul ning pasar mangaran anurida ta ṣwapramāṇa irikā bhuktyananya tka ri wka wetnya ri dlāha ning dlāha | mangkana rasa sang hyang rājānu |
15. graba irikang rāma lima dūwān i daḥm thānī panumbangan pinratiṣṭhākēn ri linggopala tinanḍa candrakapāla mapakuṭmarakṣanikang rāma ri | daḥm thānī panumbangan tka ri |
16. dlāha ning dlāha pinagēhakēn de tanḍa rakryān ring pakirakirān makabehan makādi rakryān kanuruhan karuhun mpuugku ṣaiwaso | gata makamanggalya rakryā
17. n mahāmantri i halu tlas pinasangakēn pirak kā 1 su 10 i ṣrī mahārāja su 5 i tanḍa rakryān rangga su 4 i rakryān samudāya tke | wātama su 2 mā 8 i sa | ¹⁾
18. mgat tirwan su 1 mā 4 wḍihan salawö i rakryān mahāmantri i halu su 1 mā 4 i rakryān rangga su 4 i rakryān kanuruhan | kunang pratyakaning rāma tuma |
19. rima sang hyang rājānugraha kabayān ri palampitan mangaran wangli kabayān ri kamburan mangaran mangun kabayān kabayān ri pa | dagangan mangaran wugaḥ |
20. kabayān ri byētan mangaran pabhujā gusti mangaran adikrama tuha banwa mangaran angadī kalima mangaran ṣrmin pa | ṇarikan mangaran nurīra |
21. ma rarai mangaran anarāga makādi buyut hajyan kidul ning pasar mangaran anurida makapramuka mpu pangajyan ri panumbanga | n ḍang ācāryyāntaraja sama |
22. ngkana pratyaka ning manarima sang hyang rājānugraha irikang rāma lima dūwān i daḥm thānī panumbangan tan kolahulaha de sang a | nāgata prabhu nguniwaiḥ nā |
23. yaka pratyaya kunang ri ṣḍanganyan hanāngulahulaha pagēḥnyānugraha ṣrī mahārāja k(n)āna ḍēṇḍa ka 1 su 5 atēhēr ya ma | nggiha jagad-upadrawa yan |
24. para ring alas pangarēn dening mong sahutēn ing ulā mandhi yan para ring tgal sambērēn ing glap tanpahudan ananḍunga | kna ruyung awuk yan pareng |
25. wai sanghapēn dening wuhaya tuwiran taḍahēn de sang hyang pañca-mahābhūta tibākna ring tāmragomuka klan de sang yama | bala yāwat candraṣca ṣūryya |

---

1) De cijfers in deze en in de regels 18 en 23 staan in de transcriptie en oud-Javaansch karakter, 18 pratyakaning-pratyekaning.

ripta tinanḍa garuḍamukha kasimā de bhaṭāra guru pramāṇa ri sal(b)ak
 wukirnya sawahnya praṣāstinya
 umunggu ri linggopala mangkanarasani hatur nika(ng) rarai ri talan ri
 lbū ni pāduka ṣrī mahārājāsungā ri omkāranika wargga ri talan

Op een volgende bladzij en los van het voorafgaande, volgt:

sākṣāt wiṣṇuwangga satata sakalajagatpālaka,

prajātamatya ri

sira

kabhaktin deni sṛṣṭabhakti ri sira rama nikang wargga ri | talan

alihanipraṣāstinya | munggu riling-

gopala

nirasa | nyanugraha bhaṭāra guru irikang

deni rēntēk? |

tani watēk panumbangan sapasuk |

mapakora simānikanang rarai ri talan | kālap tke lbak wukirnya

sawah |

bahwanugraha denika rarai

, muwa kana

simāna

pangkur

drabya haji wuluwulu magöng maḍmit ring dangū

makādi miṣra paramiṣra pangurang kring paḍēm limus galuh pangaru-

han, taji watu tajēm mangriñci, manghuri, parang sa | kun, halu warak,

ramanang tanggaran, tupa haji, airhaji malandang, lea, elēbēlēb kalang-

kang, kutak | tangkil trēpan, sakan lingga watu walang,

wilang |

tani pramanikan, maniga, sikēpan, rumban, tirwan | wiji kawah, tingkēs,

tuha dagang, juru gosali mangru | mbai, mang-

guñje juru kdi juru huñjēman, juru juḍi | pulung paḍi juru

jalir juru banantēn miṣra hino miṣrānginaugin, wli tambang,

wli wadung, wli hapū, wli harēng, wli pa | ūjut palamak

urutan, dampulan, paka | lungkung, tpung kawung sungsung pangurang

karēngrengan jukung, pāngi(nangin)

LXXI.

Steen. staande in de doekoeh Djaring der desa Kēmbang-aroem (afd. Blitar, res. Kediri), waar vroeger het bosch Goerit lag. De steen, reeds vermeld bij Raffles History of Java II p. 40 (43), wordt in Rapp. 1908 p. 140 beschreven als „wit bemost, van boven acoladevormig (met een groote scherpe punt in het midden en een bloem) afgedekt, staande op een rechthoekig gekapt voetstuk, uit één steen met den beschreven steen. Hoog 1.66 M., breed van

boven 0.86 M., beneden 0.67 M. Links van het zegel, dat geheel glad geschuurd is, ontdekte ik (de Hr. Knebel) in 0.015 M. hooge letterfiguren 1103". Dat de inscriptie uit dat jaar was, had Dr. Brandes reeds bij Verbeek p. XVIII medegedeeld. Abklatschen worden vermeld in Not. 1869 Bijl. N., 1876 Bijl. I no. 29 en II no. 3; Ondheidk. Bureau no. 436 en 519; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 3005 (Cat. Juynboll p. 235).

V o o r z i j d e.

1. || swasti cakawarṣatīta 1103 mārggaçiramāsa tithi nawami çuklapakṣa mā pa wṛ wara antagrahaca
2. ra aisanyasta mulanakṣatra balawakāraṇa agni parwwe | ça agneya maṇḍa(la) dhanuraçī irikā diwaçanya jñā çrī |
3. mahārāja çrī kroñcāryyadipa haṇḍabhuwanamālaka parākramāni | ndita digjayotunggadewanāma çrī gandra mingsor ri
4. rakryan kanuruhan mapañji kēbēl pingsornyājñā pāduka çrī mahārāja ku | monaknikang duhan i jaring katanḍan mawuyahan ra
5. tka ring wiṣaya makadi pinisinggil mwang kalang kalagyan çima paraçima pamangunakna sang hyang ājñā haji kmitanauya | sambandha gatinikang duhan i jaring matuhan rare ma |
6. mpakampak manambah i lbū ni pāduka çrī mahārājā makasopana senapati sarwwajala sangapañjya( )takēn | iniring deni wungkal bṛ/alan mapañji paraka (tha?)
7. ta majaryyan tutānugraha ri sangatīta prabhu lāmbang prahidēp uikang duhan i jaring ijsnikang wtangwtang tan pūrṇa | ri sangatīta prabhu ika ta hinya ngakēn purṇanya |
8. denikang duhan i jaring i pāduka çrī mahārājā ri panghyang nikang duhan i jaring āpan gatining kadi sira pra | wiṣṇumūrttyawatāra satatajagadpālaka tanḍa |
9. di tan panurun i warānugrahaniring wwang praṇata bhakti manghyang sih i sira atyanta pwa göng ni kabhaktinikang duhan i ja | (ring ri) pāduka çrī mahārājā sanggla tamangkata *njīmjiṇa*
10. nggadwadḥ caturatula *japati* lumaga satru prangmukha i pāduka çrī mahārāja ta sarabhutanikang duhani jaring | mangkana yatāndadyakēn pūrwwa rēṇa samasama ri manah
11. çrī mahārāja matangyan inubhayan sanmata panghyang nikang duhan i jaring de pāduka çrī mahārāja makawyakti wi naḥ ikang duhan i jaring tka ring wiṣaya maknītana sang hyang rāja
12. praçāsti ātmarakṣanyāpagēha apan çrī mahārāja rumakṣāmagēhakēn ryyanugraha sangatīta prabhu | irikang duhan i jaring tan knaring arik-puri prakāra

13.   *ang dawuh* pingsolakuruganakdāng ni tka ri wiṣaya punpunan tan
kna ring pakrapakri pakalangkang pakalingking t(ḗpung) | kawung
linbany kawah pawungkunung *pabayang* anuruk pawinjat
14.   *najindaharda* wli tāmbang aniga *pamamikan* asung pangurang
padēmapuy yatika tan tamā irikang duhan i jaring | tka ring wiṣāya
muwah kadyangganing *pahatan* sawah waluh rumamba
15. ti natar wipati wangke kabunan rah kasawur ing natar wākecapala has-
tacapala duhilatēn idu kasirat | mijilakēn wuryyaningkikir mamuk
mamumpang ludan tuta(n)
16. angsa pratyangsa dēṇḍa kuḍēṇḍa maṇḍihalādi tan tama irikang duhan
i jaring tka ri wiṣaya makādyang *ḍi* | yangan muwah tan kneng
pangaṣtanggi kathiran wnangamu |
17. rak *msak* wnanngwnang ri *tal* muang wnanng anghalangi burwan muwah
tan kneng malandang *lca* muwang wadihatyakudur tiru
ngidung   haṇḍa muwah tan kneng salyut sinagiha la
18. ḍan tan kn(e)ng ri tawarwa   lyang kewala dunung sumur kayu timba
ri sḍlēnganya hana doṣa mu | knan suwargga muwah tan-
duḥka wka tēmwan stri larangan la
19. *nan* mangluputa kinaṣuk tuhun sanglatula *pa* purwa moliha pitu thāni
saya   wnangāluhu | *ta* ya madrwyā tpakan muwah *papinyan*
kapanggih *pdikata*
20.   tra wnangatalyātḍakan

sangkaku mangusira irikang *denanja* jari

21.   sagati katēmwa puhak samās ring satahil angkēn tahun lawan
wnang *ameḥ* ki   muri anusuna salē apalangka binubut a
22.   n *mapanulan* iṣṭaka apamanganan bwat lamalesa gunting irutu piḷḷ
rare inakwakēn anindikanuku *ka* | samupuha |
23.   lawan tan katuwuhan curu(ng) ri   kya tka ring wiṣaya
kewalanuwuhakēn buyut   t hadyan
sakaptinya muwang *de tanglanan* tan kapupwanya
24.   thatatan kaknanūtingatuwuh muwah tan kneng pinta pa-
laku sakupang satak dening taṇḍa ma   nti lāwan
parawulatan satagan jari tan
25.   *nan* paṇṭhat tuha muwahatahil drwyahaji ri paminangan tkeng arik
sapraka | ra mwang padēm   ngkat pratimasa

---

13 pingsolaku-pingsokaku-pingsoyaku; 14 pahaten-pahawān; 18 ḍan-wan; 22 lamalesa-lamalea; samupuha-amupuha; 23 curu(ng), bovengeschreven; bandya.

Achterzijde.

1. wanikang kubwan kabuyuthan pan pinaka pangiwatmbing muwahikalang kalagyaanya simaparasi
2. ma kapangkuwaluh de nikang duhani jaring lawan wnanng momah wdung tēmpak lawan wnanng momahasakawwalu ina
3. šta mwanng momah çrī manganti athërikang wişaya tumut sapolah ni(ng) daln thani samangkanānugrahani sang atita prabhu irikang
4. duhan i jaring tkaring wişaya kunang pamuwuh nira çrī mahārājānu-graha muwah tan wnanng tapahaji airhaji irikang duhan i jaring | tka ring wişaya wnanng momah bukuri tngahasalwapapan muwahalala
5. na iştata samangkanānugraha pamuwuh nira çrī mahārāja irikang duhan i jaring tka ring wişaya tlasinurat de sangët langka ma | pañji talangluh talgan de sangët manglhuri mangilala mapañji uā
6. yagā lawan rakryan juru rāga skar mapañji dāyaka yatika paghakna-nikang duhan i jaring tan kolahulaha tkani dlananing dla | ha ngūniweh deni sang anagata prabhu kunang i sdanganyanhana
7. pakṣāngruddha mneng hlēm knana danda ka 2 su 10 athëramanggiha mahāpātaka ringihaparātra ringahoratra indah | ta kita kamung hyang pañcamahabhūta kita milu manarira masuki sa
8. rwwa bhūta tumona ring adoh lawan aparū ring rahinengwngi an rṅgwakēn tiking pamangmang sapatha samaya mami ri kita yāwati-kang wwanng | tan magēm tan mangmit irikeng sang hyang rājānu-graha patyananta
9. yakamung hyang deyānta t patiya tarung ring pangadgan tāmpyal ring kiwan tutuh tuṇḍanya panga(n) dagingnya rantan ususnya dudut hatinya wētwakēn dalmanya langgasanya siwukapala
10. nya cucup utéknya cucup sumsumnya mangkana yan paring tgal sambëṛning glap halapning pamungwan yan parengalas dmakning mong patukning ulā bişa yan pareng wai pasukananing tuwiran
11. sanghapning wuhaya awuka tantēmwa sama liputning dhirā wulangunan wēkanakrabinya tke sakula santananya jah tasmāt tabwat ka | rnma knanya pēpēdakēn prañantikā de kadi lawa sang hyang cā
12. ndrāditya sumulahi trilokyamaṇḍala mangkana lawasanyāmukti pañca-gati sangsara pjah pwa ya dlāha sangkelikti | janma tmabananya nda mangkana larānikanganyaya umulahu |
13. lahanugraha çrī mahārāja irikang dūhan i jaring tkeng wişaya kapang-

- giha kanikarāma pagapamanyaranira | ri tke wiṣaya ri ḍatēngnya mam-
pakampak manarima ryyanugra |
14. ha ḡri mahārāja makamarahuhan buyut hadyannāmadaya sengsengan maka
sirkasir kbo salawaḥ a | rangkēpi nāma sakati makasirkasir mañja-
ngan puguh amandi |
15. ra buyut satiruu makasir ḷembwagra buyut kasumbu makasirkasir sagalu
sang hyandra ḡri wanta padar | makasirkasir umbēlumbēl monaḥ gusti
sagēntēr akaka
16. (si)r ḷmbu cokoh pamalajaran adija akakasir kbo batul ḍineṣa akakasi(r)
kbo indra rē | ngin akakasir kbo sajalu saradi akakasir mañja |
17. ngan hijo taginas akakasir bragajabang sli akakasir mañjangan wagal
juru wēḡḡḡ akaka | sir munda kuning gusti akakasi(r) takāla biru i
patamba |
18. ngan kabayanāma winuruk akakasir gajah kuning angrangkēpi nāma
gorontol akakasi | r macan mēnun amandira buyut bogbogēn aka |
19. kasir lutub buyut sēntog akakasir macan putih ing tubu kabayan buyut
matri angra | ngkēpi buyut rangka akakasir tikus putih i pagora
20. n kabayan angrangkēpi nāma damar akakasir kbo galanggang amandira
buyut ḡri ḍatēḷ | buyut angras ri salar kabayan akakasir ga |
21. jaḥ bikoh angrangkēpi akakasir kbo macan pamalajaran akakasir ḍang-
ḍa tunggu lukan | ri batur kabayan magra angrangkēpi nāma pañcura |
22. amandira( )matang hinan sarante akakasir wuyawlang i barēm kabayan
sangmiguh angrangkē | pi kbo luke i palampitan kabayan samasan |
23. angrangkēpi palinggih amandira buyut jimani ing manimbul kabayan
ḷhangang hijo angrangkē | pi nāma loiḷi amandira nāma himan abotbot u |
24. mihang ri buwun kabayan akakasir macan ḍangḍang angrangkēpi nāma
gēḍu i katwaban | kabayan kbo magut angrangkēpi nāma wangkan
25. amandira buyut jagasa ri muraṇa kabayan sāgē angrangkēpi manadi
amandira buyut | padah kbo biran sudaka buyut bagodo |
26. angrangkēpi monḍok amandira buyut bakatul pamalajaran laṇṭajan tele
carar panahi | lan buyut gunanta angrangkēpi kodoh amandira
27. buyut sadara ṭhiwuk buyut kahatur amandira buyawak yata pagēhak-
nanikang duha ni ja | ring n ri maya sang hyang warā-
nugraha ma
28. raji ḡri kṛtajala auganugraha ri para dūwani jaring tan kneng jawur
pamṛṣi tapamariga samangkana pawuwuh ning anugra

29. *ha* rikang dūwan i jaring yata pagēhakna denikang para dūwan
i jaring kuni hana maru// (uugraha dēḍḍanēn kṛ 1 su
30. 5 atēhēr *umajarhanutpatānirang* ḡrī kṛtajala

LXXII.

Steen met onduidelijk schrift, vroeger volgens Verbeek p. 260 staande in de desa Tjēkēr (afd. en res. Kediri); thans blijkens Rapp. 1908 p. 276 verdwenen. Abklatschen worden vermeld Notulen 1869 Bijlage N (Madjarata) en Not. 1876 Bijl. II no. 1; thans op het Oudheidk. Bureau niet meer aanwezig. Dr. Brandes deelde bij Verbeek p. XVIII mede, dat de inscriptie van 1107 was.

V o o r z i j d e.

1. swasti cakawarsātita i caka 1107 bhādrawādānāsā titi pañcadaḡi ḡu-
klapakṣa
2. grabacāra nairityastha pūrwwa(bha)drawādānakṣatra ajapā-
dadewatā wrddhiyoga wiṣṭika | raṇa ḡaḡiparwweḡa tū
3. gneyamaḡḍala mīnarāḡi irikādiwaḡanyājñā pāduka ḡrī mahārāja ḡrī
kāmeḡwara triwikramāwatāra aniwaryyawī | ryya parākrama digjayotu
4. ngga dewa nāma tināḡḍaḡ taḡḍa rakryān ring pakirakirān makabehan
makādi rakryān kanuruhan mapañji lēkēr i ng rāt | i pingsonryājñā
pāduka ḡrī
5. mahārāja kumonakēn ikang dūwān i cker makabehan makādi pinising-
giḡ pamangranakēna sang hyang haji praḡṣti kmitananya samba | ndha
gatinikang dūwān i cēkēr
6. yan pasuruhan nira sang atita prabhu ikā ta nimitta nikang
dūwān i whēr yan māmpakampak manambalḡ i lbi ni pāduka ḡrī ma |
hārāja makasopāṇa ra
7. kryān mapañji lkeringrāt npw āntareḡwara mēna lakṣaṇa
hadyan ring katiga juga | wan
ring wnanjanya momahakḡnawapu
8. ri ma mwang nīpak wyila
muḡḍak bukur i tngah awuwungawīngkā masayyō witāna ma-
warugenantan lalayana i ku mapabhūtana
9. matumpyātaka hapapan anusuna salē mapalangka
binubut añjing rāga pasanatulisa warṇa wasēḡ radin
apadāran
10. lunati pajōng gangasēsē raringawi-
han aguntingāuindikā( )undakāmupuha
jamaha raray inakwakēn a

11. linggiha ring kalaṣā gumlar aguntingeruhur salē maprāsprāsa ring salē
manitā ring salē tan kneng walang sampir tan
panga panarwa kaka
12. anganggo *walita* adā twaḥ wawara mpa
sing pakāryyanya migamagamaana watu
nasiga mawang taḥen kuning mamēng apanga
13. rak pura kawnaangwnang nya ri tgal
14. mwang angjangjang wnangāpa/apupagara
15. tal odod mwang dodot
16. nēngka mahuyana rinangkēp
17. tan
kneng maṇḍihala kadyanggāning mayang tan |
pawwaḥ walū rumambat ing natar
18. wipati wangke kābunan rāḥ kasawur ing hawan
duhila |
tēn hidū kasirat mami
19. manguna ring jro kalangan ka
20. t( )ahaning adagang kurangkuring mang
21. n prang muwaḥ yan hana
22. hun tan kneng lūdan
23. mwang pinghe wāhuta rāma
24. tan kneng miṣra paramiṣra miṣrahino
wli pañjut wli hapū
25. nangan pamāwasya
26. pagajaḥ pakikis

A c h t e r z i j d e.

1.
    watu tajēm pangaruhan
2.
    ju kuning pamanikan maniga rumbāu tirwan
3.
    juru nita juru juḍi juru tēl juru kurung juru   juru
4.
    daging sambal sumbul hulu
5.
    rikang dūwān i ekēr samangka(ua) raṣa ni panghyang nikang dūwā(ni)
6.
    rāja ri panghyang nikang dūwān i ekēr āpan jāti nikang   ḡrī mahā-
7.
    sakala ja-
    gatpālaka tan dadi kapihutangan inak ambēk dening wwang pra
8.
    dūwān i ekēr i pāduka ḡrī mahārāja makariḥwa ri   ta nikang
9.
    mahārāja mantuk ri sīma nira ring bhūmi kadiri yatungdadya(kēn)   ri   ḡrī
10.
    woneḥ ikang
    dūwāni ekēr makmitana sang hyang rājānugraha manggala
11.
    mgat luwōm
    pw amogheḡwara mapañji tūlalūḥ kādgan
12.
    ya lāwan sangat tirwan mpu hari-
    nanda mapañji wakpati yatikū
13. tka ring dlāhaning dlāha tan kolahulaha nguniweḥ de sang anāgata
    prabhu kunang ri sḍanganya
14.   *pahapak* pāra   mne hlēm pagē(ḥ)nyānugranugraha ḡrī mahā-
    rāja lwiranya knāna
15.
    rātra ndaḥ kita kamung hyang paucamahābhūta   ring ihatrapa-
16.
    wngi ē
17.
    deyantat patīya tārung ring adgan
18.
    dalēmanya
19.
    pamungwan yan
20.
    sēnghapēning wuhaya awuka ta(n)
- 21—23.

R e c h t e r z i j k a n t.

27. pū manūlawungkuḷu mang
28. manawang manangkēb ma
29. simbak kawah padě
30. dhūra tan kneng
31. tan kapalakwa
32. mariḡa ya
33. diha

LXXIII.

Steen van desa Kěmoelan (afd. Treunggalek, res. Kediri), door Hoepermans in Tijdschr. XXI p. 167 vermeld, terwijl uit Rapp. 1908 p. 229 sq. niet blijkt, of hij nog ter plaatse is. Abklatschen worden opgegeven Notulen 1869 Bijl. N.; 1876 Bijl. II no. 8; ws. Not. 1896 p. 20 en Rapp. 1908 p. 230; Oudheidk. Bureau no. 324. Bij Verbeek p. 262 deelt Dr. Brandes mede, dat de inscriptie van 1116 is (cf. Rapp. l.l.). Bij de transcriptie teekent dezelfde geleerde aan: „schijnt een eindje in den grond gedrongen” en geeft als afmetingen van de door hem gebruikte abklatsch hoogte in het midden 1.43 (?), op de zijden 1.40; breedte van boven 95, beneden 78; breedte der zijden van boven 32, beneden 32 +.

V o o r z i j d e.

1. || o || swasti cakawarsātīta 1116 badrawādamāsa tithi tra
2. grahacāra aiṣṇyastha taithila karaṇa agni parwweṇa dhṛtayoga ṇrawa-
ṇanakṣatra hari dewata
3. waṇanyājñā pāduka ṇṛ mahārāja ṇṛ sarwweṇwara triwikramāwatārā-
nindita ṇṛggalaṇcana digwijayotunggadewanāma tina
4. behan makādi rakryān kanuruhan mpw iṇwara mapāñji jagwata i ping-
sornyājñā pāduka ṇṛ mahārāja kumonakēnikang sāmya ha(ji
5. t halap haryyan kambang rawa sunghe makabehan makādi jurung
padamlakna sang hyang ājñā haji praṇṣṭi kmitananya sambandha
gati
6. mampakampak mananibah i lbī ni pāduka ṇṛ mahārāja makasopāṇa
pangalasan mangaran ḡṇgadēḡ mājarakēn yan
7. tā sang Imāḡ ring jawā sira haji tumandah lāwannanugrahanira
ṇṛ rājakula munggwing ripta lambā( )wang ri hidēpikang sāmya haji
katanḡan

8. ta prabhu itakū hinyangakēnya i pāduka çri mahārāja
mapratista
ring linggopāla taṇḍān kr
9. katanḍan sakapāt ri pangkawaça ning anugraha munggwing linggopāla
sākṣāt pagēh ni jayomāya pārwwatagēng mwang paramāmopa
10. ring amawa deça tumus tka ri wka wet gumanti humarēp rāma mne
ning mne sangkā ri huningā pāduka çri mahārāja ri panghyang
11. pan jāti ning kadi sira kṣatriya prabhu mahāwiçesa wiṣṇumūrtyāwatāra
sakala jagat pālaka tan dadi tan panuruning warānugra |
12. pwakasuçruṣānikang sāmya haji katanḍan sakapāt i pāduka çri mahārāja
makawyakti ri panglitanya makarahinawugi mangāreca |
13. tka ni çatru wadwā kāla sangke pūrwwa ikā tāngdadyākēn purwwārṇā
i çri mahārāja ri kadaçabhūtanikang sāmya haji katanḍan
14. lagi kilala mwang kālasana deçanya paḍapuran çri mahārāja tat-
kāla ni n kentar sangke kaḍatwan ring katangkatang deni
15. n/kin malṣ yatik kaprabhun çri mahārāja siniwi ring bhūmi kadiri ma-
tangyan inubhaya sanmata panghyang nikang sāmya haji kata(ṇḍan)
16. dewatā sira çri tumandah mwang anugraha nira çri rājakula ring
linggopāla tuhun anugrahanira kālil ha ntyēnde
17. n mijilaprangestrāngan tan kakuana taṇḍan agōng admit tan kaparabya-
para deniug alakwan ing uwuh tan kna salwirning maṇḍi
18. kang pakalingking lūdan tūtan pakrāk pakrik pahawuhawu paharug-
harug paḍuriçikhi wawarang lakulaku ma
19. ku(h) tibājawa tpung kawung limba kawali tan kneng walat sajawawa-
wana wnanganindikānundakāmupuhāngrahanāguntina(ng)ja
20. dyan manimwa waluwālū ning wadwā haji samgat taṇḍa rakryan
mantri yan karabya denya kewala kadirinya

21. papan mapawwaṣānabwah kama aringringa banantēn ma-
nganggo kayu kuning ma *saka* inaṣṭa magw *li*
22. ni tuha ṣṇahanambilananya kapanggiha ning mahutang mundur
alubakamāḡayan sṯṅggataṇḡamingmāsika*ka*
23. lawakātimang sapi winaru gawayakna tawūkung *wnūḡ*
ma yār a( )kṣarāha
24. hambalatunḡan manahap buṇu ri sapuṇyannawasi tan swikūran
yar hana hapapan catura
25. hēraḡila wnang manganggo sa kuning mwang glang sisiran ham-
bulungan salwiraning saṇḡang i na maḡa ta r sa
26. amuk ang *lu* s
ka linggiḡ ring kalaḡā gumla(r)
27. asu tugēl baḡawang taluwah mwang tan pangilangana wungwung sapra-
kāṛādi ma/aṇam kurung mwanga
28. bayān
29. ri tanhanāningadawādawā
nikaug
sāmya haji kataṇḡan saka
30. hitikusa mwang amungwakna wiwārahut de sang prāḡwiwākya
ntan hana ki
31. sāmya haji kataṇḡan sakapāt maka( )*masa lak* ring harēp ring wuri
yan i

A c h t e r z i j d e.

1. nya ri desanya ngke ri sunghe samangkana kayatnakna sang ana-
gatāyānā pangkur tawan tirip | *mangi-*
lalū draby haji wulu
2. wulu ring dangū makādi miḡra pangurang kring manipiki paranakan
limus galuḡ manguyyēḡ lola ma ya | sungka dura panga-
ruhan taji watu tajē

3. m pajulung watu walang sukun halu warak ramanāṅg rakasang pining-lai katanggaran tapahaji airhaji | haji lāblāb *ṭkam* tangkil
4. ṭṭpan salyut linggi(ng) kyab pamaṇikan maṇiga sikpan rūmbān tirwan wilang thāni wiji kawuḥ | manambingi tanghiran juru
5. gusali mangrunje (*lees* mangrumbe) maguṇjai tuhākambing juru juḍi juru huṇjēman wli tāmbang juru kling palamak pakalungkung dawutan | lan sungsung pangurang pasuk alas si |
6. pat wilut jukung pāṅginangin pamāwaṣya palamak paurāṅgan skar tahun upihan pabaye mati | tiḥ *padurā* mās panlung atak *pintalita*
7. tulung hutang pobhaya paprāyāḥcitta kḍi walyan widumangidung sambal sumbul hulun haji jēnggi timur singga | wulungwulung watēk i jro ityaiwamādi
8. kabeh tan kumne parabyāpāra irikang sāmya haji tke sima parasīma tka rikang sukhaduḥkhāgōṅg aḍmit asinga ta | salwiranya kadyanggānikang *wuḥ* tampama
9. yang *bongbang* walū rumāmbat ing natar wipati wangkai kabunan rāḥ kasawur ing natar mījilakēn wuryyaning kikir | mungpang hidū kasirat sāhasa wākecapa
10. la hastacapala duhilatēn angḥapratyangḥa ḍaṇḍā kuḍēṇḍa yataika tan tama irikang sāmya haji katanḍan saka | pat lāwan ri wnanganikang sima humarēp
11. tkeng manmin madrabya gilingan pagrēt matulisa warūna salwirning wadwā haji makalaḥa baritung mataṇḍa pahangi | *ma-*swan dadumasāwing kuning pajēngana ring natar
12. yan sakūryya saprakāra majnu kanaka skar *manintan* mapatarāṇa banantēn dodot tinulis praluhu manga | nggo salwirning *wali* pananḍangakna
13. wwai macuring mahulun pujut bhoḍan klente wungkuk tulai mwanḡ umanggo salwirning sajamanggalya tu | n kālanyan mamūjā i sang hyang ājṇā pra
14. (s)āsti maḥrimādhi kakakāya ma lu macuring tlewelit kikir amagut pajēng putih kuning *panguly* | n salwirning anurāga juga kinonakēn pādu |

---

3 *ṭkam*, bovengeschreven *kutak*; 9 *bongbang* = *bungbang*. Brata Joeda, 63, 6,5; 10 *sima-sama*; 12 *manintan-maḥintan*.

15. ka *çrī mahārāja*   nya   *kāla pangapuranira çrī tumandah*
lāwan sira *çrī rājakula* ri haywanikang | samya haji tka ring sima
parasima atēhēr ma
16.   la drabya haji ring pasina   muwahaku   ira ikang wulu-
wulu prawulu *mabaka*   sa   tanya tuhunpa *muwuh pra* | ma
                 rājānugraha i samya haji tka ri sima
17. parasima   kang wārgga hajyan tan mijila prangeng buntu tan kneng
nāgarwa satya suwargga wnang pragdha wnang   kara | ri
bumbung wnang kasatyaning brahmāṇa mwanḡ
18. kuda wnanganguninguningaribērēḡ sāwakanya mwanḡ arugaku   ḡ yan
doṣān ah   deḡanya lāwan ri | duḡkanya yadyan hana
salahidēpāha
19. n pālanya drabya ning len kewala muliha ri hulihnya hana juga tan
pasonḡdangana wnangamurak muraka wungwung | nya ring tgal mang-
hanākna *harumbung mapaka*
20. likān mapacunḡdanga   lṣēn maka *la na* ṇḡul patban mapaki-
ngana bwat hino magupurāhani | momaha *wuhung* tēmpak wyēl
munḡdak
21. warugenantun bukur i tugah mawungwunga wingkā samangkana
ṣanyānugraha *çrī mahārāja* kayatnāknanikang wargga | haji katanḡdan
sakapāt muwah anu
22. graha *çrī mahārāja* irikang wargga haji sunghe juga pramāṇā irikang
ralang kamalan pamahaban | ngo doḡa
tkeng wu
23. luwulu prawulu pama   ri   ni saṇḡjatanya *ring* maku   i *çrī*
mahārāja samangkana pagēhaknanya tkari | dlāha ning dlāha
lahulaha
24.   de sanganaḡata prabhu pratyeka ning nāma dāya nikang wargga
haji katanḡdan sakapāt tkeng sima parasima ma | tarima ing sang hyang
rājapraçāsti
25. panungkalan kabayān ing pamalajaran nāma   kapingtiga nāma
tuṇasmin mangkwan nāma sārī | wuntat juru makasikisir
kbo pangayat
26. ryyālap haryyan kabayān ing pamalajaran nāma *talir* kapingtiga nāma
sulur sakwan makasikisir minda rājasingha karuhun rakryān
27. i *timbang* rawa kabayān ing pamalajaran nāma ipuk kapingpāt maka-

- sikasir bumbu bingung kapingtiga makasika | sir *cuba* daḍa sangkwan
nāma bungkal
28. kādi juru makasikasir kbo *juga* makakaryyama i sunghe
ping panalajar nāma abo kabayā | n *nāma tantatiq*
29. makasikasir kḍu(ng) wulung kapingpāt nāma sumandha kapingtiga
nāma bla *nāma lḍog macan* | ,
30. makasikasir nāma sang rāt karuhun rakryān layang mangilala *nikama-*
kang sikisiki kikatyāmangwar | mwang oma
lih *nāma su*
31. tuha nāma abol samangkana kweḥ wargga haji katanḍan sakapāt ma-
naḍah anugraha tinulis de | ma *wā ri desa*
pama
32. *ontleesbaar: terwyl er nog een regel*
33. *schijnt te ontbreken.*

LXXIV.

Steen, staande bij den grooten tempel te Panataran (afd. Blitar, res. Kediri); voor de oudere litteratuur zie men Verbeek p. 274 sq. Abklatschen worden vernield Not. 1869 Bijl. N, 1876 Bijl. II no. 4 en 1886 p. 113; Oudheidk. Bureau no. 427. Dr. Brandes deelde Not. 1886 p. 32 mede, dat het jaartal 1119 çaka was en voegde daar p. 113 aan toe: „deze abklatsch geeft ook het zegel van den toenmaals regeerenden vorst van die streek. . . . Wat dat zegel aangaat, men ziet hier dat A. C. Burnell's opinie „seals do not appear to have been used in Java at all” (South-Ind. Palaeography, 108) . . . veilig kan worden tegengesproken. O. a. zijn bijv. bekend de zegelmerken van Air-angga (garuḍamukha) en van Jayabhaya (narasingha).”

1. || o || swasti çakawarsātita 1119 aṣādha |
2. marakiḥ grahacāra *stha bani(ja kara)ṇa çukla yoga ba* |
3. dewatā mahendramanḍala wr̥çcika rāçi irikā diwaçany ājñā pāduka |
4. çwara çri wikramāwatāranindita çṅggalañcaṇa digjayotunggadewanāma
maka |
5. *gra sang kki sira ḍanghyang pā( )ka muwaḥ sira*
mpungku sama mpungkwi wuka |
6. *çwara mpungkwi lokeçwara mpu maheçwara si*
ka ta mpungkwi mpa ṇa |

7. umingsor i taṇḍa rakryān ri pakirakirān makabehan makādi rakryān
kanuruhan mpu(ng)kwi mapaiji ja sambandha
8. rmmakataulya sḍangnira ḡrī mahārāja sanityāngkēn pratidīna i sira
pāduka bhaṭāre palah atēhēr mapratisthā ri linggo | (pala)
9. ri bhuktiniran tan cari kṣi nikang sanghyang catur luraḥ hinaru-
hāru nika
san sira ḡrī mahārāja sā( )i |
10. nakinak pamriḥ ri haji
11. prabhu wiṣṇumūrttyā-
watāra sakalajagatpālaka tan dadi tan *bhumañcuyakna* ka |
12. laya nguningunini pa( )inggal ira kīrttyāgōng[?] karuhun
kaporipūrṇanāknaira pāduka
|
13. suṣṭubhakti i lbū ni pāduka ḡrī mahārāja pūrwwārṇā
ri pratika rumakṣa saka ri mūla |
14. muwuhikadharmmorāgahan *antahata*
nikang sāmya sa(ng) catur luraḥ ni pamajākēnira ing sayakṣu( )u |
15. dīna i sira pāduka bhaṭāre palah āpan atyanta gōng nikāng laṣa( )naga
nira ḡrī mahārāja ri kadharmmo(rā)gahan i |
16. nusuk sīma nira pāduka bhaṭāra i palah wasakēn
haji ningrāt ika ta karaṇa nira ḡrī mahārāja ta |
17. sira lbū ni pāduka ḡrī mahārāja mana( )ya wuhakēn irikang sāmya
sang catur luraḥ an rumakṣā panggihakēna pa |
18. mbigyan dyāngkan praladana i sira pāduka bhaṭāre palah
lwir nikang sāmya sang catur luraḥ ke sima |
19. wēm pawuyahan panu( )angan ri sa *sta* juru gala hudangan lbak
jagan daliri garigi saniwyan |
20. halwang tanggung kinwung liri kālīḥ |
21. kidul ningalas
padlēgan pagaran pikatan pakanḍangan |
22. lawadan manganggil caluh ri wargga haji sakapā
23. muwah kālīḥ ma

- 31.

van het linker zijvlak (van voren gerekend).

8 regels, einde van een praçāsti.

1. dmakning mong sahutning ulā biṣa yan

3. hi bhuwaṇamaṇḍala nda samangkana lawasanyan | mukti pañcāgati-
sangsāra pa |

5. pinakapari-

6. i sira pāduka bhaṭāra i palah

7. ksa nggul sangat langka

8. hyang sang catur lurah rumah sāmagēhakna.

$\eta \bar{a}$ | graha || 0 ||

LXXV.

Steen, afkomstig van Tjandi Pärtapan (top van den Pëgat, afd. Blitar, res. Kediri), blijktens Hoepermans bij Verbeek p. 276 later naar Dermasari (bij Pinggirsari) overgebracht, thans volgens Rapp. 1908 p. 192 te Pinggirsari zelf

staande. De afmetingen worden daar opgegeven: hoog 0.78, breed boven 0.44, onder 0.35 M. Een abklatsch wordt vermeld Not. 1869 Bijl. N; thans is op het Oudheidkundig Bureau onder no. 425a slechts een klein fragment aanwezig. Bij Verbeek t. a. p. deelde Dr. Brandes mede, dat het jaartal 1120 çaka is; op de transscriptie wordt gedubieerd tusschen dat jaar en 1320.

hyayanasmaru

1. || swasti çakawarṣātīta 1120 kārṭṭikamāsa tithipañcadaṣī | çuklapakṣa ha
po | ça wāra wugu grahacāra agneyāstha bharanī nakṣatra yama(de) |
watā Wyattighata yo
2. ga tetila karaṇa baruṇa parwweça agneyamaṇḍala irikā diwaça | nya
kaki ri subhaṣitā ma | miwruh( )wadīn kabuyutan i mukudūtan ri mānghu
ri taṇḍa mangaran i subhaṣitā | samya lwir warasamya |
3. wleri talwāng jurang birikuruwil paṇḍyasan su wwa
| risi walat waduri kina | katyanikang kweḥ nira
saksī sinungan cañcut tuhun sira si | manwam atuha lwirnira isbi |
4. i wleri i paṇḍyasan luwēm i lajiran i rawādi i paṇḍyasan | ma-
kadi sira ri trinayana | muwaḥ i jalasa( )i( )ha i lwapaṇḍak padēlgan
pinggir ing tasik | samangkāna kweḥ nira saksī |
5. n dūwān ri manghuri kabuyutan turung
sunga | lan kewala saka | miçranira kapwa mangikut ya ri
sang hyang kabuyutan ri subhaṣitā tka dhā | haring dlāha tatkalā
bu |
6. yut rūma ku la jaya ri wleri bu( )çri( )ka buyut | tan juru
rakryan pa | sung sulai buyut bukung juru mpu santaraja biring
pinghai rakrya | n ri manghuri kabayā |
7. n ring pamalajaran mangaran sa( )la buyut san | kawi |
buyut sira [tsi] makasi(r)kasi(r) ranggarangga ḍabaḍas buyut ha |
dyan makasirkasir bhaṭa |
8. matā makasirkasir rangga rangga |
sama | ngkāna kweḥ nira hamarp kacaḷa
ring surat kinayatnakē | ni sang hyang kalih |
9. mpa dlha( )ṇḍanisidawa atēhēr kakṣi mwang lani |
iking tut | hyang kalih it
|| o || nahan hana | sangkunga hya |
- 10.
- 11.

LXXVI.

Steen van onbekende afkomst, thans als D. 1 in het Museum te Batavia Dr. Brandes beschrijft hem in den Catalogus (p. 372) aldus:

„Boveneinde in den vorm eener accolade. Blauw. Andesiet. Zeer afgesletten. Aan vier zijden beschreven. Van de legende in oostelijk oud-Javaansch schrift is slechts een klein gedeelte aan de achterzijde en aan de smalle zijden bovenaan, nog leesbaar. Het zegelmerk op de voorzijde is onherkenbaar. Afkomst onbekend. Hoog in het midden 152, aan de smalle zijden 144; breed van boven 84, van onderen 60; breedte van de smalle zijden van boven 25, beneden 20.

Fragmenten van een oud-Javaanschen praçāsti. Schenkingsbrief van koning Çrngga aan de bewoners van Biri. Aangezien de naam van dezen vorst, voluit genaamd çrī Sarwweçwara triwikramāwatārānindita Çrnggalañcana digwijayotunggadewa voorkomt op nog drie andere steenen uit het zuiden aan de residentie Kěḍiri, waarvan er twee de jaartallen Çaka 1116 en 1119 (= A. D. 1194 en 1197) geven, mag men vermoeden dat ook deze steen van die streek naar hier is overgebracht, en dat het opschrift uit omstreeks denzelfden tijd dagteekent”.

R e c h t e r z i j k a n t.

1. mī çuklapakṣa po ka wṛ
2. yoga tethila kāra baruṇa
3. watarānindita parakrama çrngga digja
4. puspaḍawa ntareçwara mapañji
5. hamanwamakabehan makādi juru
6. nira çrī mahārā
7. huningā pāduka çrī mahārāja
8. tan nugraha ri sāmya
- 9.
- 10.
- 11.
12. moma
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
17. de
18. sḍənganyanhana
19. ājñānira luma
20. pawlit tan kna
21. pung kawung tan kna ring
22. tā
23. kna ring han

24. duhilatēn hidukasirat ma
25. watu walang sikha
26. misrā hino misrāngina
27. pamawasya skar tahun
28. na de sang mana katrīṇi
- 29.
- 30.

A c h t e r z i j d e.

1. dūwān i biri wnantikang sama humarēp sama huḍus (*lees*: huwus) ka-
sḍahan tke mantan agili nggrēt a
wun *hatapadadu*
2. kanang wiṣeṣanyānugrahanira ḡrī mahārājā irikang dūwān ing
biri kadi *padanda* mpu *brambang* gangga mapañji
n mapuspa bawam mūddha jama
3. kunang ri sḍanganyān hana pakṣangruddha umulahulaha i
sang hyang rājāpraṣṭi mon brahmāṇa kṣatriya wai
ḡya sudra lwiranya knāna nigraha
4. kā 2 su 10 atēhēr manggiha salwiring mahāpātaka ring ihātra parātra
ndaḥ ta kita kamung hyang pañcamahābhūta kita mi
lu manarima (*lees*: rīra) masuki sarwwabhūta
5. deloḥ aparē t rēngyēkēn tiking mangmang sapatha sama-
yamami ri kita yawat ikaing wwang tan magūm tan ma
ngmitirikana sang hyang rājāpraṣṭi
6. ntātpatiya *dwong* ring pangadēgan tampyal ri hiringan tutuḥ taṇḍanya
pangan dagingnya rantan ususnya ḍuḍut hatinya wētwa
kēn dalēmnya rāhnya
7. yanya *lėwut* hutēknya cucup sumsumnya *angcanayun* parēng tgal sambē-
rēn ingglap alapēn ring pamungwan yan pare
ngalās dmakēn ing
8. yan pareng wai pasukananing tuwiran sanghapēning wuhaya awūka
tan turu sāma pēpēdakēn prāṇantikā wulanguna
9. nya jah sasmāt kubwat karmmaknanya di lawasang hyang can-
draṭīyan sumuluhi tribhuwanamanḍala ndaḥ samangkāna lawasa
nyan pamukti pañcagatisangsāra
10. ya dlāha sakeliknīng janma tmahananya mangkana lwirnyā ikang
umulahulah anugraha ḡrī mahārāja irikang dūwān ing bi
ri || o || pratyekā nikang

11. yanikang dūwān ing biri manarima sang hyang rājānugraha juru ma
 buyut nāma potrana
 ndhana sikiga buyut
12. *jamīmanan* buyut
 buyut buyut buyut buyut
 buyut jawimas
13. nāma potra kabayaning pamalajaran mangaran
 giṇḍa iwruhanikang dūwān ing biri tan
 sigasigu mapagōha.

LXXVII.

Steen, volgens Verbeek p. 263 indertijd staande in desa Watës (afd. Toeloeng-agoeng, res. Kediri), doch in Rapp. 1908 onder die afdeeling niet meer vermeld. Een abklatsch wordt opgegeven Notulen 1876 Bijl. II, no. 30, op het Oudheidk. Bur. thans niet meer aanwezig. Op de transcriptie teekent Dr. Brandes aan:

„vier zijden (doch voorzijde en zijkanten zeer beschadigd).

121 c.M. $\times$ 91 c.M. (beneđen 78" c.M.) $\times$ 30 c.M.

voorzijde 30 regels, achterzijde 28".

Daar de inscriptie koning Çringga noemt, is zij om dezelfde reden als de vorige te dezer plaatse opgenomen.

V o o r z i j d e.

1. māsa
2. karaṇa brahmā parwweṣa ma-
hendra maṇḍala makara rāṣi irikā diwaṣanyū | jñā pāduka ṣrī mahārāja
ṣrī sa
3. digjayotunggadewanāma tinadaḥ taṇḍa rakryān
ring pakirakiran makādi rakryān kanuruhan | hm(e)ṣwara
ñji
4. dūwān ri lawadan tkeng wiṣaya lwirnya pamwatan
jjang wanwatngah tanggul herasiḥ kuṇḍa glang turunasih maka(rama) | u
thāni i lawadan
5. munggwing linggopāla taṇḍa
sang hyang ājñāhaji praṣaṣṭi knitananyā |
kṛta
6. tan kneng lūdan
tan kneng paṣra paṣri pakalangakang pakalingking tan kneng lūdan
tutan | tan kneng taṇḍan
7. rang mangjamah rarai inakwakēn wnanganu |
karung pulih wnanḡ amangana salwir ning rājamangṣa wnanḡ

8. naburwan tan kneng patangiran tan kneng pakambaligi wnang
praśhā ma
9. yadyan awaknya anaknya hulunya patyana yan maling tan karampasa
tan pangalapa |
10. matumpyātak inabala ring hapapan momaha kayu pana sa i naṣṭa binubut
11. matulis warṇa aringring banantēn aguntinge ruhur *saṭura* masawung
albuḥ *apa* | n wnangā
12. tan kneng air haji tan kneng patangkil tan kneng tuṇḍan tuwuh |
su wnangaka
13. paḍi ri pomahan
bunangwiwi mawnangwnanga hangṇa mwanḡ *wiri* gun-
tingan tan kneng pawlangwlang patumbang yan | bantēn
14. apajēngā putih pinagut angungkung wuri tan duḥkha yan kapanggi-
hana ni dṛwya sang prabhu mwanḡ dṛwya hyang katē
15. tan pangalapanan ( )sapi nguniweḥ ri tan kaciryyananistri de sang hyang
ājñā haji malawanga( )*habī* | matapa
16. makajaran wnangagilingana panggrit matulisa warṇa
balitu angambulu |
17. salwir ning ḍali mangadēgākna pajēng ring harēpan yan wiwi
(*kabi*)ri macuringa madodotasusu | uran
18. samalajaran tkeng wka wetnya tanpāngiwak hyang
āṅgāḍatu ring deṇa ri lawadan tkeng | wiṣaya tu
19. atēhēr duḥka wnang matahil ring papinangan
ḡri mahārāja atēhēr ika | kasēmpal
20. *nayaḱū* len kayu katunggal mimbulana tan mijil ring tuntung
wnang makāryyakāryya wariga | *pudār* tan

21. lawadan wnang
wnang maorayoraya wnang amurakmuraka sapi ring tgal wnaṅā( )ngguja
yan panghanākēn | up wnanga
22. .
sira çrī kṛtajaya irikang dūwān ri lawadan tkeng ri papah mapanggiha
tka ri dlāha ning dlā | ha kunang ri sḍēnga
23.
nganggwā i rikang sakawnang sakesi i sang hyang rājānugraha umunggu
ring linggopā | la āpan jāti ning
24.
kan sang *lahilumpu* tan ndadi tan pānu |
niwarānugraha ri wwang pra
25.
tajaya matangyan wineḥ iking dūwān ri lawadan tkeng wiṣaya makmi-
tana sang hyang ajñā haji praçūsti munggwing li | (ngg)opāla tlas inu
26.
de samgēt manghuri mangilala mpu lwadaya mapañji nādajaya
haknanya tka ri dlāha ning dlāha katmuka | lilirana ni wkawetnya tan
27. kunang sḍanganyan hana muwalḥ *prasiddha*
pagēhnyānugraha nira pāduka çrī mahārāja irikang dūwān i lawadan
tkeng wiṣa | ya mne hlēm
28. ajñāhaji yatikā knāna ḍēṇḍa kū 4 su 10 atēhēr amanggihā
pañcamahāpātaka || o || om indaḥ ta kita kamung
29. cimottara madya āgneya nairiti bāyabya aiçanya urddhwa-
mādhaḥ rawi çaçi kṣiti jala pawanā hutāsana yaja |
30. gandharwwa graha kinnara catwāri(ng) lokapāla
(pu)tr( )dewata pañca
- 31.

A c h t e r z ü d e.

1.
pamangmang mami ri kita |
2. kang wwang durācūra umulahulah *haji* nyanugrahanira çrī mahārāja
yatikā ikang wwang mangkana kramanya |
3. *tan* patyaniya tarung ring adgan tāmpyal i wirangan uwahi ri
tngēnan tutuḥ tuṇḍanya carik blaḥ wtēngnya rantan ususnya |

4.   n dalēmanya dūduk hatinya langgarahnya pangan dagingnya
cangkuwak kapālanya cucuhutēknya tan patunasana salip |
5.   pupuḥ ringa-
dangsī wkasakēn prānantikā yan   ring alas dmakēning mong
patukēning ulā bisa yan pareng tgal |
6. sēnghapēning wu(haya)   tuwiran dudutēn de sang
hyang dalēmer salwirni kelik ing jauma tmahananya ring ihatra
parāttra |
7. rājānugraha umunggū ring linggopāla samangkana anugrahanira çrī
mahārāja sira çrī kṛtajaya kawnga denikang dtuwān i lawadan tke
wişaya |
8. hyang ājñā haji   pariptūrma kabeh || o || pratye |
- 9.
- 10.
11. buyut
12. n momahomah |
13. kbo jawa tar || ri pamwatan juru makasikasir |
14. buyut pū l mindha wulong açra tiru ring pa-
mandhiran bu |
15. buyut hadyan makasikasir mañjangan caṇḍi rarar
nāma potra gajin |
16. kaping lima wi ring pamandhiran buyut mindha
pangayat buyut wara çrī gaḍing |
17. || ri wanwa tngah buyut buyut hadyan maka-
sikassir kbo kdū nāma potra bonang buyut |
18. baṇal buyut dharaṭiru nāma potra sayona buyut |
19. || ri tanggul juru tuma putih buyut hadyan makasi-
kasir ti(ng) dwā uluga nāma potra talunan buyut ara | makasikasir
kbo nāma potra |
20. bajra kaping tiga nāma wi kaping pat nāma pangalah kaping
lima nāma marin ring pamandhiran buyut gajah sali | buyut kbo
buyut |
21. jāwa || ri herasih juru ma
wa buyut hadyan makasikasir jigirbaŋkungunig bu | yut arik
pikimasapa samamangka |
22. n buyut upan
buyut bragaja kurai buyut gipaḍæg mangha | dan nāma marajing mā-
sayu || ri kuda |

yata *loti* ni puna sima [ng] sira mpu tumambi

ka ( ) ya

ta gaṇi *lẽ* pṛmit si ko *m* alok lok

kawitibasayuta sa *ka*( )*ta* ing mesang ka

liḥ sadung

raku ju ri gu siṇḍang tinggiṇaḥ cendat ki

rimisi

giḥ cimplëṅ jawawut tunggë

jali (ng) (ji)la(ng)

byuhapinat

Achterzijde.

tinulad

dr̥wya

haji

LXXIX.

Zeven koperplaten, gevonden op het Wilis-gebergte en wel op dat gedeelte, dat in erfpacht is afgestaan aan het nu genaamde perceel Pēnampihan (afd. Toeloeng-agoeng, res. Kediri), in 1898 in particulier bezit (Notulen p. 131) van den Heer van der Plas; tegenwoordige plaats onbekend. Naar aanleiding van foto's en cliché's van deze platen deelde Dr. Brandes Not. 1898 p. 78 sqq. mede, dat het een volledige oorkonde van Kṛtanagara uit 1191 was en knoopte daaraan eenige beschouwingen over de chronologie van dat tijdperk vast, welke hier niet herhaald zullen worden, daar aan Dr. Brandes zelve bij voortgezet onderzoek later een andere opvatting de juistere leek. Genoemde geleerde vervolgt dan:

„Dit is geenszins het eenige, dat door deze oorkonde nader kan worden toegelicht. Terwijl het blijkt, dat het stuk uitgereikt is om aan een klacht van zekere personen van de wiśaya punpunan sang hyang sarwwadharmma, „het onderhoorige gebied van St. Sarwwadharmma”, tegemoet te komen, die nl. verzochten in rechten weder gescheiden te worden van de lieden van Thānibāla, van welken indertijd Jaya çri Wiṣṇuwarddhana hen gescheiden had, levert het verschillende passages, die zeer belangrijk mogen heeten. Zoo leest men er in het betoog voor hun recht van de indieners van het verzoek, towi pwan hana turuṇyānugraha bhaṭāra jayaçriwiṣṇuwarddhana irikang sarwwadharmman sapiha sakeng thānibala, ngūṇikāla sang apaṇji patipati dharmmādhikāraṇa, „en bovendien nog is door wijlen Z. M. Wiṣṇuwarddhana aan Sarwwadharmma de gunst geschonken, dat het gescheiden zou zijn van Thānibāla voorheen toen Apaṇji Patipati dharmmādhikāraṇa was.” Met hetgeen men toch omtrent Patipati in de Pararaton verhaald vindt (zie ald. bl. 60), is het geheel te begrijpen dat Wiṣṇuwarddhana aan dezen persoon, of op een verzoek van hem vrijdommen heeft geschonken, die door bijzondere, ons onbekende omstandigheden, niet ongedeerd waren gebleven. Het belangrijkste schijnt evenwel te zijn wat er van Janggala Pangjalu wordt gezegd. Er wordt verscheidene malen van gewaagd, maar hier juist laten de photo's den onderzoeker in den steek en zou het gewenscht zijn dat het volle licht op de zaak viel. Dit te meer nog, omdat er nog een opschrift bestaat, nl. het Sanskrit opschrift op het kussen

van het Mahākṣobhya-beeld te Simpang, dat op hetzelfde feit schijnt te zinspelen, een feit dat weer verder verband houdt met een op Java naar het schijnt verloren gegane, althans zeer verbleekte traditie van het verdeeld raken van Java (oostelijk-Java, volgens de verdeeling naar de opschriften) na de regeering van Erlangga, die op Bali in verschillende geschriften wordt teruggevonden, en ook in de Nāgarakṛtāgama, waar ter plaatse óf één regel óf meer is uitgevallen, niet ontbreekt”.

Men zie ook Rapp. 1911 p. 120 over deze oorkonde.

- 1b. 1. swasti ṣrī ṣakawarsātita, i ṣaka 1191, karttikamāsa tithi pañcami ṣū
 2. klapakṣa, wā, ka, wṛ, wāra langkir, uttarāsūḍhū nakṣatra, wiṣwade
 3. wata, gaṇḍa yoga, wairūjya muhūrtta, baruṇaparwweṣa, walawa karaṇa,
 4. mṛcchika rāṣi, irika diwaṣanyājñū ṣrī sakalajagatnatheṣa, nārasinghamūr-
 tṭyani
 5. nditaparākrama, aṣeṣarājānyacuḍāmaṇinārpitabharanārawinda, ṣokasan-
 tapi
 6. tasujanabrdayāmbujāwawodhanaswabhāwa ṣrī kṛtanagaranāmabhiṣeka,
 tinadaḥ de rakrya
 7. n mahāmantri katriṇi rakryan mantri hino, rakryan mantri sirikan,
 rakryan mantri halu, umingsor i parataṇḍa
- 2a. 1. rakryan ri pakirakiran makabehan rakryan apatiḥ makasikasir kbo arēma,
 rakryan dmung
 2. mapañji wipakṣa, rakryan kanuruhan mapañjyanurida, makādi sang man-
 tri wāgmima
 3. ya, paranitijña, nūṣāntaramadhuranāthānukulakāraṇa, mapasēnggahan sang
 rāma
 4. pati, tan kawuntat sang pangat i tirwan ḍang ācāryya dharmmadewa,
 sang pāmḡt ing kaṇḍamui
 5. ḍang ācāryya smaradahana, sang pangḡt i manghuri ḍang ācāryya sma-
 radewa, sang pangḡt ing jamba ḍang ā
 6. cāryya ṣiwanātha, sang pangḡt ing pañjang jiwa ḍang ācāryyagraja,
 mpungku dharmmadhyakṣa ri kaṣe
 7. wan ḍang ācāryya ṣiwanātha, mapañji tanutama, i pingsornyajñā ṣrī
 mahārāja ku
- b. 1. monakēn ring kabuyutan ri lokeṣwara, tkeng
 wiṣaya punpunan sang hyang
 2. sarwwadharma, parhyangan, ityewamādi,
 padamla

3. kna sang hyang rājapraçāsti macihna kṛtanagara kapangkwanī wiṣaya
punpunan . sang hyang sa
4. rwwadharmma magēhakna pangrakṣa çrī mahārāja ri kaswatantran sang
hyang sarwwadharmma, sambandha mpu
5. ngku dharmmadhyakṣa mapañji tanutama, dinulur deni wiṣaya punpu-
nan sang hyang sarwwadharmma
6. ing bhūmi janggala pangjalu, pinakasopananyan
7. kēn

sowang

- 3a. 1. sawang *byēthajyan* lakwalakwanadohaparē, amijilakēn padadar, *pandihan*, paga
2. rēm, mareng juru, buyut, kabayan, awel patumbak tamwi, panghulu baūu ngūni
3. ngūni pamūjakēn tabun, padacaugan, yatikānmahakēn trāsanya, an tinitih beik
4. dening thāni bala, pinisakitan tan kinawruhinanya, nimittanyanapulung rahyangi
5. ṇḍidbhṛta sakawat bhūming janggala pangjalu, marēk ri sang rāmapati, mwang ri rakryan apatih makaso
6. pana mpungku dharmmadhyakṣa mapañji tanutama, sang rāmapati pwa sakatadharma cintana, tan hup tan
7. kuminkining karakṣāning sarwwadarmma, pi towi pwan hana turunyānugraha bhaṭāra jaya cṛi wiṣṇuwa
- b. 1. rddhana irikang sarwwadharman sapiha sakeng thānibala, ngūnikāla sangapañji patipati dha
2. rmmādhikāraṇa, nimittanyananak kakaniṣṭcayaniki pinintonakēn sang apañji tanuta
3. ma ri sang rāmapati, karaṇa sang rāmapati dinulur de rakryan apatih sacchāya mwang sang apañji ta
4. nutama, marēk ri cṛi mahārāja ring wiṣaya punpunan sang hyang sarwwadharman, mratisubaddhakna panapih bha
5. ṭāra jayaṣṛiwiṣṇuwarddhanā, ring wiṣaya punpunan sang hyang sarwwadharman sakeng thāni bala, makadona
6. kaswatantran sang hyang sarwwadharman, mangdadyakna sthīratarani palinggiḥ cṛi mahārāja ring ratna singha

7. sana, pinakekakātraning sayawadwipa, pinakottunggadewa sang samanta-prabhu ring bhūmi
- 4a. 1. janggala pangjalu, mangkana rasani hatursang rāmapati, winuriwuri deni haturakryanapati
 2. ḥ pinirēsēpakēn deni sang apañji tanutama, ḥrī mahārāja prabhudewangṣa, dharmmamū
 3. rttyawatāra, inahakēn bhaṭāra paramakāraṇa, sumapwana kalēngkaning bhūwana, munarjīwakna
 4. sarwwadharmma, malwyaknang jagaddhita, makawyakti gati sang prabhu, an satyādi wihitaṣṭilānucāra,
 5. pitowipwan kakawaṣa deni hatur ning paḍa wāgmimaya, sarisaryyang-haturakēn heyopade
 6. ya, kāraṇa ḥrī mahārāja, an wawang manganumoda ri hatur sang rāmapati, dinulur
 7. de rakryan apatiḥ sacchāya mwan sang apañji tanutama, an tikang wiṣaya punpunan sang hyang sa
- b. 1. rwwadharmma, sapiha sakeng thāni bala, maryyanūtakna byēt ḍanghani thāni bala, byēt hajya
 2. nagōng aḍmit, lakwalakwan adoh aparō, turunturun sagēm sarakut sakeng thāni
 3. bala, maryyamijilakna padadar, pamḍihan pagagarēm, mareng juru, buyut, kabaya
 4. n, maryyaweha papiḍa pa[ng]ti, pati/langgas, panghulubañu, mareng thāni balanya, sowang so
 5. wang, kunēng yan panuku bañu ikang thāni bala pangaṣrayanya, tumatātukwasapanut sa
 6. ni sawaḥnya ikang kalagyan, tanpamijilakna panulis, kunēng ikang tanpgatawijila
 7. knanya mareng thānibala, pamūjā juga, wyaktyanyan tan pgata pama-raṣrayanya ring thani bala
- 5a. 1. yapwan hana kaharēp sang prabhu rikang wiṣaya punpunan sang hyang sarwwadharmma, byēt hajyanan, lakwa
 2. lakwan, pinta palaku salwiranya kewala katēmwa ri mpungku dharmmadhyakṣa juga, tan kahawa
 3. ta sakeng thāni bala, kunēng kolahulaha sang hyang rājapraṣṭi an pinūjā denikang wiṣa

4. ya punpunan sang hyang sarwwadharmma, amagutapajöng kuning, acuringa rabinawugi, ndan haywa tekang wiṣa
  5. ya punpunan sang hyang sarwwadharmmañghiras watëk, angiwwa rare, abañwabañwa, apugata awarawaranga ri
  6. *khalanikapūjān* sang hyang rājapraçāsti, muwah kawrangaknikang wiṣaya punpunan sang hyang sarwwadharmma *kha*
  7. lang kalagyan, paryyangan, mwanng dharmma jumpuṭ, ri kālanyan pamūjā ri sang hyang prasāda kabhaktyan
- b.
1. sowang sowang, wnanng ajnwahalang, asumping tuñjung siniwak, muwah anugraha çri mahārāja
  2. amaluyakēn kaswatantran sang hyang sarwwadharmma, tan kaknana *de* sang wiṣaya punpunan sang hyang sarwwa
  3. dharmma ri pamḍang tanghiran, pakudur panghurang, pakris, pasrah anganggawawālī, tuwuh watu, huri
  4. panak, kēmbang ipōng tutuñjung, tēpēl sang ratu tunggak ning garyyang, nawagraha, nagapuspa, wnanga
  5. nusuna salō, aguntinge ruhur bale, wnanganjamaha kawula, amupuha kawulenakwakē
  6. n, amupuhangrahana, ingirup ingirir ing parud amangana salwirning rājamangça kadya
  7. ngganing badawang, wdus gunting, karung pulih, pjahaning rara, asu tugēl, ananēma kamale rumambati
- 6a.
1. ngumah, ananēma kēmbang kunēriharēpan, ananēma galuguḥ, adṛwyapatētēngahan *aja*
  2. ngwagaḍing, ikang juru kula, mangkana rasanyanugraha çri kṛtanagara, ri wiṣaya punpunan sa
  3. rwwa dharmma sakawat bhūmi janggala pangjalu, ri wruhanikang sakalajana ryyatiçayanikadharmmaparā
  4. yaṇan çri mahārāja anpinakekacchātraning sayawadwīpa, maluyakēn pangēkī
  5. kṛtābhūmi janggala pangjalu, matangyan dadi ta sang hyang rāja praçāsti, malawōlawō kṛtanaga
  6. ra, magēhakēn kaswatantran sang hyang sarwwadharmma, sampun umunggwing ripta, hinlēpan pitawastra, pinangkwa
  7. kēn irikang wiṣayadharmma samudāya, ri sanmata parataṇḍa rākryan makabehan, manghaturakni

- b. 1. kang wiṣayadharmma, sā( )na, kā, 1, sū, 3, ri ṣrī mahārāja pamuspanyan sampun kṛtānu
2. graha, kunēng ri sḍēnganya hanang ruddhānūngkilmungkila ri rasa sang hyang rājapraṣṭi, salwiranya
3. yadyan caturwarīṇa, brahmaṇa, kṣatriya, weṣya, ṣudra, athawa, caturaṣrama, brahmācāri,
4. gr̥hastha, wanaprastha, bhikṣuka, makādi sang prabhu mantry anagata, mwang pinghayākurug anakthāni ya
5. wat umulahulahi rasa sang hyang rāja praṣṭi, tan atguḥ karakṣan i kaswatantran sang hyang sarwwadharmma
6. tasmāt kabyēt karmmaknanya, sakula gotranyāmuktya phalaning pātaka, mahāpātaka, atipāta
7. ka, phalanyan mangulahakēn hanyayaprawṛtti, kawulakan de sang hyang trayodaṣa sākṣī, ā
- 7a.) 1. ditya caudrā pānilonalaṣcā, dyoḥ bhūmirāpohṛdayaṃ yamāṣca, āhaṣca rātra
2. ṣca tathāṣcasanmyā dharmmaṣca jānākinarāyawṛttaṇi, mangkana pwa, yo rājānugrahaṃ hatwā,
3. mohat murkho naro hi saḥ, parāparakulais sarwwaiḥ, rorawaṃ yantu sarwwadā, yawat bhū
4. tanikaḥ sṛṣṭwā, tāwad janmi punar yyadi, kṣudra jantu ṣariraṇi, prāp-nuyarecca narodhama, ya
5. di syān mānuṣibhūtaḥ, kliwaḥ kuṣṭaṣca bāmaṇaḥ, an( )onattohyapasmaro, kubjaḥ pa
6. ngguḥ kunis tathā, nahan katmahanyan dadi wwang ri huwusnyan tumēmpuḥ ring mahārorawa || ā
7. stu astu, astu || oṃ namaṣiwāya || o ||

LXXX.

Steen, afkomstig van Petoeng-amba (afd. Blitar, res. Kediri), thans als no. 63 in de Verzameling op het regentserf te Blitar, waar hij in Rapp. 1908 p. 43 beschreven wordt als „een accoladevormig afgedekte steen van andesiet, staande op een vierkant steenblok, waarmee het een geheel vormt — in afmeting 0.51 M. lang, 0.48 M. breed en 0.31 M. hoog met 9 regels groot onregelmatig ingekapt schrift met letters van 0.03 M. tot 0.04 M. hoog”. In Notulen 1891 p. 4 deelde Dr. Verbeek mede, dat deze steen het jaartal 1191 geeft (vgl. Verbeek p. 270). Abklatschen worden vermeld Not. l.l. p. 5 en 1893 p. 112, naar aanleiding waarvan Dr. Brandes op p. 121 berichtte, dat de zin van het opschrift, hoewel de meeste letters groot, duidelijk en goed gespaard zijn, niet te vatten schijnt te zijn. Thans abkl. Oudheidk. Bureau no. 297 en 361.

1) De eerste strophe is Indrawajra. Noot van Dr. Brandes.

V o o r z i j d e.

1. om 1191
2. paraduhan panumbanga bu
3. yut i kamburan bañak
4. tiwir padagangan buyu
5. ñca rana kulumpang tan ba
6. ya makaribotan
7. but gaga kale a
8. le kīdudulipas ba
9. t lēbu kumulus
10. mangkana ryyama +

A c h t e r z i j d e.

1. lēlēbak jubung ruḥ kbo
2. tugar agrikā dadi a
3. ngulihing gorone
4. kabayan but lēbu pa
5. kṣa pauiweng turangga juga
6. pit muwah sira paraguru
7. ka nihan karma
8. sang hyang māṇḍala ta
9. n na hirik pariḥ

E e r s t e z i j k a n t.

1. || swasti wa
2. sira juru
3. makaka 3
4. sir kbo
5. lampang
6. sampung ka
7. suk sigi

T w e e d e z i j k a n t.

1. sampu
2. n kaçasen
3. de sāma
4. halili
5. giḥ maka

6. behana
7. t ||
8. tlas karuhn
9. para *pe me*

LXXXI.

Koperplaten, gevonden op den Goenoeng Boetak (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), thans verloren. De serie bestond uit minstens 13 stuks, waarvan er tien uit afschriften bekend zijn, respect. te vinden in Raffles Hist. of Java II (p. 59, (63) en App. I p. CCXXIX—CCXXX (CCXXVI—CCXXVII), Verhand. Bat. Gen. VIII (p. 329), een bundel van den Paněmbahan van Soemanap, thans te Batavia (Not. 1886 p. 46) en voorts in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden uit de nalatenschap van Mr. Rau (Not. 1888 p. 52 sq., Tijdschr. 47 p. 459 sq.) Voor de wijze, waarop uit deze gegevens een geheel werd samengesteld door Dr. Brandes, zie men Notulen 1886 p. 43 sqq., 1888 p. 52 sq. en 131, op welke laatste plaats het volgend resultaat bereikt is:

plaat	1.	Raffles, Rau
"	2.	Paněmbahan
"	3.	" ; Verh. VIII; Rau
"	4,5	Rau
"	6.	Verh. VIII; Rau
"	7.	ontbreekt
"	8.	Rau
"	9.	ontbreekt
"	10—12	Rau
"	13.	vlgg. ontbreken.

Het eerste deel der inscriptie (pl. 1—6) is reeds door Dr. Brandes uitgegeven in Pararaton p. 77 sqq., waarheen verder verwezen kan worden voor nadere bijzonderheden; dit gedeelte is hier niet nog eens overgedrukt. Daarentegen volgen hieronder de overige platen volledig terwille van het verband, hoewel van plaat 11 en het begin van 12 reeds een transcriptie te vinden is in Pararaton p. 111.

- 8a. tanta kang samasanak i kudadu pamūjā i ǧrī mahārāja, ka 1, su 5, wḍihan sayuga, rakryān mahāmantri katriṇi hinaturan pasēk pagēḥ sū 1, ma 4, wḍihan sahlai sowang, sang prāṇarāja, sang nayapati sang āryyābikāra, sang āryya wirarāja, hinaturan pasēk pagēḥ, sū 1, ma 4, wḍihan sahlai sowang rakryān ka(nu)ruhan, rakryan dmung, rakryan apatiḥ, hinaturan pasēk pagēḥ, su 1, wḍihan sahlai sowang, sang pamgēt (t)irwan, sang pamgēti pamwatan, sang pamgēti jamb(i), rakryan duru (*lees*: juru) kṛtanagara, mpungkwi padlēgan, hinaturan pasēk pagēḥ, su 1, wḍihan sahlai sowang, samgēt i langa, wineḥ pasēk pagēḥ, ma 1,

wḍihan sahlai, kuněng gati nikang samasanak i kudadu, an sampun dadi sima lmaḥnya, piṇḍah awaknyan dharminangça, manghaturakěn ta pang-rāgaskar i sang hyang dharmma i klěme, ma 2, *ha 9 hayap rwang wa-sakyan*

- b. , ḍatěng i kala mujān sang hyang dha(r)mma, kuněng parimāṇa ni lmaḥ nikang sime kudadu, ring pūrwwa, akarwan kali lāwan cēlag, angidulamně(r) sangkeng pūrwwa, akarwan kali lāwan jēlag, angetauamněr lor i talaga, asiḍa(k)tan lāwan jēlag, angidulamněr wetan i talaga dudug tkeng āgneya, anuju rawa i pakapḍangan, asiḍaktan lāwan jēlag, angidulangulwan sankeng āgneya, dudug tkeng dakṣiṇa, asi ḍaktan lā(wan) wukir, muwaḥ angidulangulwan sangkeng dakṣiṇa, dudug tkeng nairiti, asiḍaktan lāwan wukir, aloramněr sangkeng nairiti, asiḍaktan lāwan wunut, mēurasangaloramněr wetan i gunung gupung asiḍaktan lāwan manguněng, muwaḥ angaloramněr akarwan kali lāwan manguněng dudug *pat* tkeng paçcima, muwaḥ mangaloramněr sangke paçcima, akarwan kali lā

9a en b o n t b r e e k t.

- 10a. n, mwang salwi(r) ningkipan, tuhanambi, juru gosali, juru huñjěman, ma(ng)rumbe, maguñje, tuha juḍi, tuha dagang, pawulung, pawung kunung, pakalangkang urutan, ḍampulan, tampě sisir, skar tahun, pawuwuḥ, sipat wilut, jukung, panginangin, pamawaçya, lopan, paurangan, pabaye, maprayaçcita, panigangblah, paṇḍ(e) mas, panatat, pangrā maningawur, pasukalas, tikēlanggas, wli tambang, wli hapu, wli harěng, wli pañjut, widu, mangidung, miçra hino, miçrānginangin, pobhaya, pakarapa, pawalanda, pawulungwulung, kḍi, sambal, sumbul, hulun haji, jěngi singgal, pammasi, ityewamadi hiwan tan tama irikang sime kudadu, mwang sasukadukanya, kadyangganing mayang tanpawwaḥ, walurumambating natar, wangke kabunan, rāḥ kasawuring natar, wākcapala, duhilatěn

- b. amingisakěn wuryyaning titir, hastacapala, mamuk, mamungpang, tutan, ṭḍasningmas, angçapratyangça, ḍaṇḍa kuḍaṇḍa, maṇḍihālādi, kewala samasanak ri kudadu, atah pramāna ri sasukaduḥkanya, mangkana rasa ny anugraha çri mahārāja, tan tolaholaha de saunganāgata prabhu tkari dlāha ni(ng) dlāha, kuněng pinětěk, çri mahārāja irikang samasanak ri kudadu, haywa tan sama tēkwan mamrihakěn çri mahārāja ring samara-

kāryya, makapagyēna tan wilambiganyang hiringaringa tatkāla panglurug, çrī mahārāja, sangkēp julwaring sañjata, tanparihnanganya sđēnganyan hana durjana, parangmuka i lbu pāduka çrī mahārāja, nguniweļ yan hana cārakaning çatru manibanibāmangahwaya, sikēpēnya wwatakēnakēnya ri çrī mahārāja, haywa tan kumaya,

- 11a. tnakēn turunyanugraha pāduka çrī mahārāja amagēhakēn ri kaswatan-trānikang sīma ri kudadu, irikang kāla manghaturakēn ta samasanak ri kudadu ri çrī mahārāja pasēkpasēk, mā sū, 10, wđihan rūjayogya, rakryan binihaji, mā sū, 8, kinapatanira, çrī jayanagara, mā sū, 4, mwang sang mantri katriņi, rakryān mantri hino, mā sū ma 4, rakryān mantri sirikan, mā sū mā 4, rakryān mantri halu, mā sū ma 4, umingsori paramantri ring pakirakiran, sang prānarāja, ma sū mā 4, sang nayapati, mā sū mā 4, makapramuka sang ayyāwirāja, wineļ pasēk, mā sū 1 (?) mā 4, mwang sang wyawahāra[wya]w(i)chedaka, sangēt (t)irwan, mā 10, sangēt jambi, mā 10, sangēt
- b. pamwatan, mā 10, pungkwi padlēgan, ma 10, mwang rāma tpi siring, ri tlas ning maweļ pasakši, ri tanđa rakryān makabehan, mwang rāma tpi siring, somilu ri kasusukan i tan sīma ri kudadu, pinarñnaļ teka saji sangakurug, kadyangganing hayām, hantiga sasiringnya sawidhiwidhānaning manasak sima ring lagi, ngkāne sorning witāna, munggwī ning pasabhan, mamūjā ta sang wiku sahopakara ring dikwidik, mangglar bhūtabali, mwang yajūā ring dewatā, ri huwusning mamūjā mañđiri ta sang makudur mwang sangēt ryyayyam tyas, huwus motara *ta sanga?* (sanggha), makalambi sangke harēp, amukamukan bandhana, mandēlan pāna (*lees* pāda), hinarēpakning mangheyakurugānak thāni ngkāne sorning turumbukan, lunika
- 12a. s tekang makurug manguyutuyut, mantēk guluning hayam mamantingakēn hantiga humarēp ring krodhadeça, angutumanapathani, āmāngmāng sumambat ri sang minangmang ring dangu, makaprayojana ri kapratishubbaddhanikanang sīma ri kudadu, tan hana ningamungkil mungkilāng-ruddha marawaçamariksirñnakna mne hilem, tka ri dlāha ni dlāha, nihan lingnya, op indah ta kita kamung hyang haricandanāgastya mahārṣ(i), pūrwwadaṣṇapaçcimottarorddhādhah, rawi çaçi kṣityāpas teja wāywā-kāça, dharmmahoratrāsandhyatraya, yakṣa rakṣasa piçāca, pretāsura garudha gandharwa kinnara mahorāga, yama baruṇa kuwera bāçawa putra

10b. hiringaringa-hiringiringa; kumaya-kumaya; 11b manasak-manasak; manghe-panghe; 12a op-up.

dewatā, pañcakuçika garggametrī kurusyā patañjalā nandiçwara mahā-kāla, śadwināya, nāgarāja, durggadewī ca

- b. turaçra, anakta hyang kalamrtyu bhūtagaṇa, sahananta mangrakṣa bhūmi maṇḍala, kita kewala sang sinangganing prthiwimaṇḍala, kita tumon prawṛttining sarwwaprāñī ri rahineng kulēm, kita manarira umasuk i sarwwabhūta, at rēngyēkēn ike sapatha samaya māngmāng mami ri kita kamu(ng) hyang kabel, ikang samaya sapatha sumpah sinrāhakēn mami ri kita, yāwat ikang wwang kabel magōng admit salwiranya, yadyapin caturaçrami, brāhmācari grhastha, wanaprastha bhikṣuka, athaca, catur warnna, bhrāhmaṇa, kṣatriya, weçya, çūdra, mwang pingheyakuruganak thāni, yāwat umulahulah i sarasanyājñā çrī mahārāja, irikanang sīma ri kudadu, mne hlēm tka ri dlāha ning dlāha, tasmāt karmmaknanya, parikālanēnta ya wehēn sang

13a. ontbreekt.

LXXXII.

Steen van onbekende afkomst, staande op het regentserf te Blitar (Verbeek p. 272) en Rapp. 1908 p. 50 onder no. 82 aldus beschreven: „andesiet, dakvormig afgedekt, hoog 1.46 M., grootste breedte 0.77 M., kleinste breedte 0.58 M., dik 0.27 M., aan de voor-, achter en dikte-zijden beschreven met ingekapt oud-Javaansch schrift, op de voorzijde ten halve uitgewischt, op de achterzijde nagenoeg geheel”. Abklatschen worden vermeld Not. 1891 p. 5, 1893 p. 122; Oudheidk. Bur. no. 482. Dr. Brandes deelde Not. 1893 p. 121 mede, dat deze steen „een piagēm draagt van Çaka 1236, maar waarvan de herkomst onbekend is. Reeds aan het schrift, dat hoekig en scherp is, is die betrekkelijk geringe onderdom van het opschrift te onderkennen. Ook hier is het stuk weer in rondlopende regels in den steen gebeiteld, en ongelukkig de steen, aan de voorzijde vooral, niet ongeschonden gebleven. Behalve den naam Wilwatikta (= Madjapahit), treft men hier ook den naam Dahanarāja (Daha?) aan”.

1. || o || swasti çrī (çakawar)śāt(īta) 1236 çrawaṇam(āsa)
2. maṇḍala madhurādi

LXXXIII.

Tien koperplaten, 37 × 12.5 c.M., gevonden in 1884 en 1885 te Sido-teka (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), thans als E 25 in het Museum te Batavia (Not. 1884 p. 111 sq., 1885 p. 1). Dr. Brandes deelde in Not. 1886 p. 43 sq. mede, dat de oorkonde uit 1245 çaka was en dat verscheiden termen overeenkwamen met die van 1216 (hierboven no. LXXXI).

- 1a. || o || swasti çrī çakawarśātita, 1245, mārggaçiramāsa, tithi pañcadaçi çukla-pakṣa, tung, u, ang, wāra, krulwut, pūrwwasthagrahacāra, adrānakṣatra,

rudradewatā, bārunamaṇḍala, brahmayoga, wijayamubhūrtta, yamaparwweṣa, wawakarāṇa, mit(h)una rāṣi, irikā diwaṣa ny ājñā pāduka ṣṛi mahārāja, rājādhirāja pa(ra)meṣwara, ṣṛi wīraṇḍagopāla, acanggarāhut-tarāya, parinatāranakarājanyapukungakoṭipuñjapiñjarapādārawinda, aca-mitarāṇanipuṇarātirājāṣiraṣceda bhayānaka, wijitaripu kuladayitā jalanicaya purāmaṇḍalārṇawa, sakalasujananikarahḍdayakumuda wikāṣaṇiṣākara, akilapratipakṣaṇiṣāṇḍhakārakṣayadiwākara, wiprakṣatrobhayakulawiṣud-dha, ṣṛi sundarapāṇḍyadewādhīṣwaranāma rājābhīṣeka, wi

- b. kramottunggadewa, tinaḍah de sang mantrī katriṇi, rakryan mantrī hino dyah ṣṛi rangganātha, arātibhayangkara, rakryan mantrī sirikan dyah kameṣwara, aninditalakṣaṇa, rakryan mantrī halu, dyah wiṣwanātha, awaryyanujabhīma, makapurassara rake tuhan mapatih ring daha, dyah puruṣeṣwara, raṇārikampanūkārāṇa bhujaaparākrama, sāksāt prapālām-ratisubaddhakēn sthiratara ni palinggih ṣṛi mahārāja siniwi ring kana-kamaṇimayatoraṇakalpawīkṣa, samering niwang rake tuhan mapatih ring majhapahit, dyah halāyudha, agaṇita guṇāninditalakṣaṇa, umingsor i parataṇḍa rakryan ring pakirakiran makabehan, rakryan dmung pu samaya, raṇānggābhīrāma, rakryan kanuruhan pw anēkakan, samarāri-senāntaka, rakrya

- 2a. nangga, pu jalu, raṇānindyabala, rakryan mapatih ring kapulungan, pu dedes, wīraṇiwāryya, rakryan mapatih ring matahun, pu tanu, raṇāturasabā-ya, muang sang mantrī wṛddhenggitajña, sang āryya patipati, pu kapat, paramānindita( )atya, sang āryya wangṣapṛāṇa, pu mēnur, raṇaranggābha-raṇa, sang āryya rājaparākrama, mapañji elām, nayawinayānindita, sang āryya jayapati, pu pamor, atisatyānukūla, sang āryya sundarādhirājadāsa, pu kapasa, sa(ka)lagrāmārurāgagūṇa, sang āryya rājādhikāra, pu tanga, satatanayātiṣūksmacintanātandrita, sāksāt pinekabāhudanḍa ṣṛi mahārāja an satata umalocita ri karakṣaning sayawadwīpamaṇḍala, tan /awuntat sang dharmmādhikaraṇanyāyānyāwyawahārawiṣcedaka, sang pamgēt i tirwan, ḍa

- b. ng ācāryya rāgawijaya, mapañji sāhasa, nyāyawyākaraṇaparisaṁāpta, sang pamgēt i kamuhi, ḍang ācāryya wiṣwanātha, mapañji paraguta, sang-kyāṣṭraparisaṁāpta, sang pamgēt i manghuri, ḍang ācāryya ( )hānātha, nyāyawyākaraṇaparisaṁāpta, sang pamgēt i pamwatan, ḍang ācāryya dharmmarāja, nyāyāṣṭraparisaṁāpta, sang pamgēt i jāmbi, ḍang ācāryya

çiwanātha, nyāyawyākaraṇaparisamāpta, dharmmādhyakṣa ring kaçaiwan, sang pamgēt i raṇu kabayan, dang ācāryya smaranātha, nyāyawyākaraṇaparisamāpta, dharmmādhyakṣa ring kasogatan, pungkw i padēlēgan, dang ācāryya kanakamuni, bodhdhātarkkawyākaraṇaparisamāpta, i pingsor ny ājñā çrī mahārāja, kumonakēn irikang wanweng tuha ñaru, muang i kusambyan, padaamlakna sang hyang ājñā ha

3a. ji praçasti tinanḍa mīnadwayalañcana, thāni waték atagan janatosan, ( )cihna nikang tuhañaru muang kusambyan, an sinuk sīma swatantrādēgringgit, sambandha, gati dyañ makaradhwaja, manghyang warānugraha çrī mahārāja, ri dadyanikang tuhañaru muang kusambyan susukēn sīma swatantrādēg ringgit, makaphala kaswatantrani sawka dyah makaradhwaja, muang mēntasaknang kulawargga ring tuhañaru muang kusambyan, maryyakaparatanttra, kadi tingkahnya ring puhun malama, kewala sīma swatantrādēg ringgit, mangkana rasa ni paughyang dyah makaradhwaja i pāduka çrī mahārāja, phalaphala ning dṛḍabhakti ri çrī mahārāja abhimata dyah makaradhwaja, muang ri wruhanikang sakalaloka ri kadharmmaparāyan dyah makaradhwaja, muang ri tan alangalaug pamrih dyah makaradhwaja, makadada

b. ha swajiwita kuminkin sthīratara ni palinggih çrī mahārāja siniwining sayawadwīpamaṇḍala, umisi lakṣaṇa ning suputra, ikang dṛḍabhakti satata umalocita ri tanpanasarasangkeng māryyadayukti, kewala tumirwa kaparārthan çrī mahārāja, samaphalākna sih çrī mahārāja satatāmaramarah ring heyopadeya, ikā gati dyah makaradhwaja mangkana, matangnyan turun warānugraha çrī mahārāja api tuwin enak wruh çrī mahārāja an tuhutuhu kuladipakaanggēh dyah makaradhwaja putra de çrī mahārāja matangnyan inayubhāgya rasa panghyang dyah makaradhwaja de çrī mahārāja, makaphala wruhanikang sakalajana ri kadharmmeṣṭan çrī mahārāja, ikang tan wnaug tan masih ring uwus mula-hakēn dharmmaning sewa

4a. kottama, muang tan pgat ning kaparahitan inulahakēn çrī mahārāja, an tuhutuhu wiṣṇuwawatāra inadhiṣṭhāna sang paramasujana pinratīṣṭa, irikang rājya i majhapahit kāngkēn prasāda, makapraṇāla rake tuhan mapatih dyah puruṣeçwara, makapunpun anak ang sayawadwīpamaṇḍala, makāngça ikang nūṣa madhura tañjungpurādi, yatāmijilakēn ayabyanyaning sakalajanansatata bhakti mangarecana ri paduka çrī mahārāja,

muang po *ḍapawwat* nikang. *nūṣāpanūṣa* kängkën pangrügaskar gatin-
nyantan kalügan prāptängkën pratiwarṣa, matangyan enak ta pangarccana
nikang sewakottama mulahakën kaparahitan muang rumakṣa tguhan
ing swadharmma kängkën kriyā japa samādhi ning manghyang turun
i warānugraha ṣṛī mahārāja, an prasi

- b. *ddha* wiṣṇupratiwimba makawyakṭi, wnang ṣṛī mahārāja wigrāhānugraha
ring sakalajana, dyah makaradhwaja pwa yogya turunana warānugraha,
matangyan dinadyakën ta sang hyang ājñā haji praṣṭi tinaṇḍa mīna-
dwayalañcana, kmitana ni samasānak ing tuhañaru muang kusambyan
sinusuk sīmādēg ringgit tan kaparābyāpāra kadi tingkahnya ring puhun
malama, anghing samasānak ing tuhañaru muang samasānak ing kusam-
byan atah pramāṇa ri salēbak wukirnya, tkeng gaga rēṇeknya, kunēng
parimāṇa ni lmaḥ nikang tuhañaru, muang kusambya(n), ring pūrwwa,
asiḍaktan muang ika pamulung, mangidul mēntas ing lwah, dudug ing
agneya, anuju tugu kulumpang, sapakliran muang pamulung, muang ka-
walēdan, muang ikang wadu tngah, mangulwan mluk a
- 5a. ngidul angulwan, tkeng dakṣiṇa, sapakliran muang wanu tngah, muwah
angulwan mluk, angidul angulwan muwah angulwan amnēr tke pinggir
ing lwah, sapakliran muang wanua tngah mangidul atut pinggir ing
lwah, mangulwan atut pinggir ing lwah, dudug ing nairiti, sapakliran
muang wanua tngah, muang paḍaḍa, mēntas angalor sapakliran muang pa-
ḍaḍa, mangalor muwah tkeng paṣcīma, sapakliran muang paḍaḍa, mangetan
mluk angalor aniku lalawa, mangalor amnēr dudug ing bāyabya, sapakliran
muang bana, muang pangeran, mangetan anutug ing uttara, sapakliran
muang pangeran, muwah mangetan dudug ing aiṣānya, sapakliran muang
pangeran muang pamulung, mluk angidul angulwan mātra, muwah angidul
amnēr tkeng pūrwwa, sapakliran muang pamulung, samangkana
- b. hīngan i lmaḥ nikang tuhañaru, muang ing kusambyan, hana ta sawah
phalaṣrama pangrēṇanikang samasānak ing tuhañaru i dyah makara-
dhwaja, sawah tēmpah, 1, blah, muwah ikang samasānak ing kusambyan
asung pangrēṇa i dyah makaradhwaja sawah tēmpah, 1, ika ta katēmwa
kalilirakna tke dlāha ning dlāha kabhuktya deni sasantāna pratisantāna
dyah makaradhwaja, tan kawungkilwungkila de samasānak ing tuhañaru,
muang samasānak ing kusambyan, apan uwus parṇah phalaṣrama dyah
makaradhwaja, mangkana krama nikang sīma i tuhañaru, muang kusam-
byan, kunēng tingkah nika kālīh, kewala sīma swatantrādēg ringgit tan

kolahulaha de sang prabhu mantry anāgata, tke dlāha ning dlāha, muang tan kaparabyāpāra de

- 6a. ning nāyaka *parttaya*, tan kneng turuturun sagēm sarakut, bwat hajyan agēng aḍmit lakwalakwan adoh aparē, muang tan katamana deni winawa sang mana katriṇi, lwi(r)nya, pangkur, tirip, muang pinghe wahuta rāma, lawan sakweh ning mangilala drwyahaji, wuluwulu parawuluwulu agēng aḍmit, makāding miḥra paramiḥra, panghurang, kring, paḍēm, manimpiki, paranakan, limus galuh, mangriṇci, manghuri, parang, sungka, dhūra, pangaruhan, sungging, pangunēngan, taji, watutajēm, sukun luwarak, raka-sang, ramanang, pingle, katangaran, tapahaji, airhaji, mulandang, lea, lablab, kukap, pakuwangi, kutat, tangkil, trēpan, watu walang, saljut, waṇiga, pamanikan, sikpau, rumban, wilang wanwa, wi
- b. jikawah, panggare, tingkis, mawi, manambangi, tanghiran, tuhadagang, tuhanambi, tuha juḍi, juru gosali, mangrumbe, mangguṇje, juru huṇjēman, juru jalir, pabisir, pawuruk, pangjungkung, pawungkunung, pakalangkaang, pakilingking, linggang, srēpan, karērēngan, pulung paḍi, pawlangwlang, pakuda, pahaliman, urutan, ḍampulan, tpung kawung, sungsung, pangurang, wli tāmā, wli hapū, wli paṇjut, wli wadung, miḥrahino, miḥranginangin, pabrēsi, pakatimang, palamak, sinagiha, sahlun haji watēk i jro, ityewamādi kabeh, tantamātah irikang sīma i tuhañaru muang ing kusambyan mangkana tekang suka duḥka, kadyangganing mayang tanpawwah walu ru(ma)mbat ing natar, wipati wangke kabunan, rāh kasawur ing
- 7a. natar, wācapala, hastacapala, duhilatēn, hidukasirat, amijilakēn wuryyaning kikir, amuk, amungpang, lūdan, tūtan, angḥapratyangḥa, ḍaṇḍa kuḍaṇḍa, maṇḍihalādi, kewala samasānak atah pramāṇa ika kabeh tkeng miḥrāñēm-bul, amahang, anglata, anggumarang, aṇarub, anulang wungkuḍu, aṇangwring, angubar, angapus, amdēl, anggula, angdyun, amubut, agawe suri, agawe kisi, wusuwusu, payung wlu, mopih, anipah, rungki, anganama-nām, aṇjaring, aṇēpis, anawang, amisaṇdung manuk, anangkēb, akalakala, angrajut, yāwat umunggwirikang tuhañaru, muang kusambyan, kewala samasānak atah pramāṇeriya, muang sadṛwya hajinya muwah nadṛ
- b. wya ta samasānak padagang, lwirnya, atitih saprāṇa, abhaṣaṇa, saḍasar, angawari, saḍasar, angujal, satuan, adagang bakulan, sa isi ning gagā, sa isining sawah, sa isining rawa, sa isi ning sāgara, sa isi ning rwang, alih prāṇa hīnganya, angulang kbo, 20, kbonya, angulang sapi, 40, sapianya,

angulang wḍus, 80, wḍusnya, angulang celeng, sawurugan celenganya, angulang itik, sawantayan, agulungan, sarangkang, angarah, rwang lumpang, paṇḍe wsi, paṇḍe dang, paṇḍe mas, paṇḍe gangsa, paṇḍe ḍaḍap, amaranggi, kapwa rwang gusali, alukis rwang pājaran, uṇḍahagi, satuhan, acadar, rwang pacadaran, atwih rwang wiḍay, amalantēn, rwang pamalwan, ika

- 8a. ta hīngan i sambyawara nikang tuhañaru muang kusambyan, kinalihanya, kunēng yan lwih sangkeng pahīngan iriya, kaknana, ya de sang mangilala ḍrwyā haji sapaniskaranya, tuhunikang kinawnangakēn samasānak ing tuhañaru muang kusambyan, rikawēhaning rare sūtakādi, curing kinangsyān, amaguta pajēng tiga warṇna, agilanggilang ampyal gaḍing, askar katangkatang, makawaca, gēlung grēt, asēṇḍi wulung, tinuntun ing alangalang, apangharēp gēṇḍing, anukana kawō, kukuwaka, luwēluwēr, wṛtti-wali, kalā, angkuṇa, ananḍang, salwirning ratna makādi maṇṇik agēng, apawaraṇa banantēn, amanah kukulan, anuntun celeng, atkēn, walira, ḥucyan, ungangan, tulis wtēng, andēlan susu, dinulang ing madhu parkka, santi, pasilih tāmping, pasilih galuh, pa
- b. silih kambungan, pasilihēning kḍi, prās watang, prās bundēr, prās cira, prās grisadi, prās siddhayuga, prās tuwuḥtuwuhan, aglang māś ring tangan ing suku, ananḍang tinulis ing ēmās, palungan pinikul inulēsān banantēn, anunggi rare yānggēṇḍing gēṇḍing, apanganjur tēwēk, wnang angudasapyakluhanapahangan, anuntuna talyasabuk, cawēt, wnang amuktyakna rājamangsa, prang gḍang yan polih, maling wnang usirēn ing kawula ming(g)at, ndatan ulih nyānginggatakēn, wnang usirēn ing maling tīs, tahirēn yanpahutang, wnang aṇjamaha rare kawula, mangkana kinawnangakēn samasānak ing tuhañaru muang kusambyan, ri tlasnyān paripūrṇna pagēh anugraha ḥrī mahārāja, manghaturakēn ta samasānak i tuhañaru muang samasānak ing ku
- 9a. sambyan, pamuṣpa i ḥrī mahārāja, sayathāḥakti, muwah parataṇḍa ring pakirakiran makabehan, inasēan pasēk pagih yathāsambhawa kading lagi sowang sowang, muwah parasūnya sapinakawadana nikang thani sakaparē, inasēan pasēk pagēh saparikramaring lāgi, ri tlas ning adrun pasēk pagēh tiningkah ta saji ning awaju, raweh, wadihati, akudur, sahapirak, ma, 1, wḍihan sahle sowang mangḍiri tekang wadihati ring sabhāmaddhya i sor ning turumbukan, tlas mottarasangga, mamukhawandhana, makalambi sangke harēp, mandēlan pāda, sahawidhiwidhāna ning anusuk

sīma ring lāgi hinarēpakning anawaju hanak thani, lumkas tekang akudur manētēk gulu ning ayām, amantingakēn hantiga, humarēp ing krodha-deça, mamangmang manapathe, sumawakcang

- b. minangmang ring lāgi, lingnya, om indah ta kita kamu hyang hari-candana agasti maharṣi, pūrwwadakṣiṇa paçcimottara ūrddham adhaḥ maddhya, rawi çaçi pṛthiwy āpas tejo bāyw ākāça, dharmmahorātra, sandhyātraya, yakṣa rākṣasa piçāca pretāsura gandharwwa kinnara mahoraga, yama baruṇa kuwera bāsawaputra dewatā, pañcakuçika nandīçwara mahākāla ṣadwināyaka nāgaraja durggadewī caturaçrama, ananta hyang kālāmṛtyu, sakweh ta bhūtagaṇa, kita prasiddha rumakṣa ng yawadwī-pamaṇḍala, kita sakala sakṣī tumon adoh aparē, ring rahineng kulēm, kita umasuk ing sarwwabhūta, dṛngē teking sāpatha samaya pamang-mang mami ri kita kamu hyang kabeh, yāwat ikang wwang agēng aḍmit sāwakanya, yadyan caturwarīṇa, brāhmaṇa kṣatriya, wai

- 10a. çya, çudra, athaca, caturāçramī, brahmacārī gr̥hastha, wanaprastha, bhikṣuka, mwang pinghay awajuhakurug anakthāna, makādi sang prabhu mantry anāgata, yāwat umulahulāḥ ri kaswatantranikang sīma i tuhañaru, muang kusambyan, muang ngaruddha mungkilnungkila, mari kṣirṇa-kna, mne hlēm tka ning dlāha ning dlāha, ngūningūni yaupangdahuta sang hyang upala sīma, angalihakna ri tan yogya unggwananya, salwiraning manglilangakna kaswatantranikang sīma i tuhañaru, muang kusambyan, jah tasmāt bwat karmmaknanya, patyananta ya kamu hyang, dayantat patyani ya, yan aparaparan, humaliwat ata ya ring tgal sahutēn ing ula mandi, ring alas manglangkahana mingmang, dmakēn dening wyaghra, ring wwai sanghapēn ing wuhaya, ring sāgara, sanghapēn dening mīnarodra, prangprang, timinggala ma

- b. hāgila, ulā lampe, yan turun kapagute luñcip ing paras, kagulungeng jurang parangan, kasēmsēma rēkrēmpwa yan humaliwat ri sḍēng ing hudan, sambērēn dening glap, yan anher ing umah katibānana bājṛāgni, tanpanoliha ring wuntat, tarung ring pangadēgan, tampyal ring kiwa, uwah i ri tngēnan, rēmēk (k)apālanya, bubak ḍadanya, blah wtēngnya, wētwwaken dalēmnya, cucup utēknya, inum rahnya, mangan dagingnya, pēpēdakēn wkas i prāṇāntika, wawa ring mahārorawa, weha muktya sangsāra, phalanya n angulahaku anyāyaprawṛtti, kawulatan de sang hyang trayodaça sakṣī | astu, o(ng), siddhir astu || o ||

LXXXIV.

Steen, afkomstig uit de residentie Soerabaja, thans als D. 38 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bur. no. 242 en 243. Dr. Brandes beschrijft hem in den Catalogus (p. 385 sq.) aldus:

„Fragment van een grooten steen. Aan de bovenzijde ontbreekt een klein stuk, aan de benedenzijde vermoedelijk het grootste gedeelte van den steen. Dwars over de voorzijde, van boven naar beneden, is een breed stuk uitgeslagen. Licht blaauw-grijs. Verweerde andesiet-breccie Typisch oud-Javaansch schrift van oostelijk Java, op de voorzijde 16 onderbroken of fragmentarische regels, op de achterzijde 15 regels, die meerendeels slechts gedeeltelijk te lezen zijn, op de rechterzijde 12 en op de linkerzijde 13 regels. Afkomstig uit het Soerabajasche, uit den boedel van den Heer Wardenaar. Hoog 78; breed van boven 88, van onderen 79; dik 23. — De volgorde is voorzijde, rechterzijde, achterzijde, linkerzijde, waar het opschrift eindigt met dezelfde Sanskrit strophen als men aantreft in den praçasti van Hayam Wuruk (Çaka 1295) en aan het einde van het wetboek Purwādhigama”.

Hieraan knoopt Dr. Brandes t. a. p. een beschouwing over de koningsfamilie vast, welke hij later herzien heeft in Pararaton p. 120 sqq., waar tevens het begin van de inscriptie getranscribeerd is. Verder zie men nog over deze oorkonde Kern in Bijdr. Kon. Inst. Tl. Lnd. Vlk. Ned. Ind. 7: IV p. 359 sqq. en Krom in Tijdschr. Ind. Tl. Lnd. Vlk. 53 p. 419 sqq. (cf. ibid. p. 259), op welke laatste plaats de inscriptie gedateerd wordt tusschen 1256 en 1272 (v.g.l. Pararaton p. 214).

V o o r z i j d e.

1. ṇa, tularāçi, irikā diwaça ny ājñā pāduka çri mahārāja çri w(i)ṣṇuwa(r)-ddha(ni kṛtana)
2. garamahārājadohitṛā, çri kṛtarājasaJayawarddhanamahārājaputrikā, ma ninditajagadi
3. çwarā, sakalayawamaṇḍalabalyādiparadwipēkakchātrā, atiçayadharmma-jñāna (r)yyāçēṣakṣa
4. tribhuwano
5. ttunggadewī jayawiṣṇuwarddhanīnāma rājabhīṣekā, çri bhaṭāra kṛtawarddhana mahār(āja) , sahawarata,
6. mwang ājñā çri mahālakṣmyawatāra, dahanagaryyadhiṣṭitānantawikramott(ungga) āra rupanṛttā
7. di mū( )ikā, sajjanahṛdayakumudaçaçangkasadrçā, dyah wiyat, çri wināma rājā
8. bhīṣekā, bhaṭāra çri wijayarājasa mahārāja bharttasahitā, iniring deny ājñā mara, ajauma
9. çuddhabhuwaneçwara, jīwanarājyapratīṣṭita, dyah ayan wuruk, bhaṭāra çri rā(jasanagara) (n)āma rājābhi

10. ṣekā, makamanggalyājñā bhaṭāra kṛtarājasapatni, buddhamarggānusari,
tina(ḍaḥ dening ma)ntri katriṇi
11. rake mantri hino, ri kahuripan, dyaḥ soṇḍer, rake mantri sirikan dya(h)
ṣeṣwara, ra
12. ke mantri halu, dyaḥ ipoh, naḍḍibita i katriṇi, kapwa suṣilasurūpa, unī-
(ngsor) i taṇḍa rakrya
13. n makabehan, sang wrddhamantri, sang āryyadewarāja, pw aditya, sang
āryya dhirarāja, (pu) nārāyana
14. , rake mapatiḥ ring majhapahit, pu gajaḥmada, rake mapatiḥ ring kahuripan, pu
, rake dmang,
15. pw ālus, rake kanuruhan, pu bajil, rake rangga pu ba , mang(i)ri(ug
ra(ke) mingg , pu !
16. mbu nala, dharmmādhyakṣa ring

R e c h t e r z i j d e.

1. yuta ning bāhuḍaṇḍa
2. sang nātha, marmma n yan tu
3. run tanpahambal wara
4. sanmata pāduka ṣrī ma
5. hārāja, ngkane pā
6. duka ṣrī brahmaraja,
7. irika ta samgat i tirwa
8. n sang āryya wangṣadhirāja
9. ḍang ācāryya ṣiwanū
10. tha, sinarabhāra mangu
11. pacāra sang hyang ājñā
12. haji praṣasti, matangnya(n)

A c h t e r z i j d e.

1. ni santānapratisantāna pāduka ṣrī brahmārāja, ri sḍḍenganyanta
2. bhyāsākṛīyopadeṣapari(jñānabhiṣṭ)oddharasid-
dhāntapakṣa
3. prapañcasārābhidhana, kunang lukatnya ngka sang hyang dharmma, sā,
1, jöng, 1
4. 3, kunang kawibhāṣyannya, sḍapaka, jöng, 4, jjanya, jöng, 2, ki, 2,
5. magraha, amaca, arajah, apadāni, 2, jöng, acaṇḍi, a
6. kalpa, abubur, abat, akayu, ahoma, adudukuk, 1,

7. jöng, sowang, kunang ikanang   1, jöng, 3, jari   , mapakna ba
8. ye, kunang tingkah sang hyang dharmma ri prapañcasārapura, kewula swatantrādēg ri
9. nggit, tan katama deni winawa sang māna katriṇi, saprakāra, sakweh ning
10. mangilala dṛwyahaji, hingan tan tamūtaḥ ri sang hyang dharmma ri prapañcasārapura,
11. sang hyang dharmma ri prapañcasārapurātaḥ pramaṇerika kabēḥ muwaḥ ma
12. dṛwya padagang, sarwwap(r)pat, kunang kinawnangakēn sang hyang dharmma, ri kewranira
13.   maka
14.   (pa)rimāṇa ni lmaḥ sang hyang dharmma
15.   ri dakṣi(ṇa)

Linkerzijde.

1. hat murkko (naro)
2. hi saḥ, parapa
3. rākulaḥ sa
4. rwwaiḥ, rorawaṇ
5. yātu sarwwadā,
6. || yāwat bhū
7. tanikaḥ srēṣṭā,
8. tāwaj janmi puna
9. r yyadi, kṣudra
10. jan tu çarīrāṇi,
11. prāpnuyācca naro
12. dhamah || yadi syā
13. t manuṣibhūtaḥ, kli

LXXXV.

Vijf koperplaten, gevonden in het gehucht Bendosari der desa Djambangan (afd. Trenggalek, res. Kediri), thans als E 35 in het Museum te Batavia (Not. 1896 p. 45 sq., 64). Dr. Brandes deelde t. a. p. hieromtrent mede:

„Vijf bladen, koper, van een stel dat oorspronkelijk uit zes bladen bestond, 29.5 × 9.5 c.M., aan weerszijden beschreven met vijf regels, behoudens

de laatste plaat, die op de keerzijde er slechts drie heeft en ook geen volgnummer draagt. De plaats van het volgcijfer is eigenaardig, want men vindt het cijfer hier aan de *voorzijde* van de platen, d. w. z. het cijfer van de *bladzijde*, die steeds gevormd wordt door de keerzijde van het voorafgaande blad en de voorzijde van het volgende, staat hier niet links *boven* maar links *onder* aan de pagina, waaruit intusschen met zekerheid blijkt dat er slechts één plaat gemist wordt, want het stuk is uit met de reeds genoemde drie regels op de keerzijde van de plaat, die het cijfer vijf had kunnen of moeten dragen.

De acte, die in deze platen gegrift is, is een *jayasong*, d. i. een *jaya-patra*, of uitwijzing in een geding, tijdens de regeering van Dyah Hayam Wuruk (Çrī Rājasanāgara, Çaka 1273 (?)—1311), en in velerlei opzichten zeer leerzaam. Door het ontbreken van de eerste plaat mist men het jaartal van de uitvaardiging en den datum, alsmede de omschrijving van den regeerenden vorst door middel van de gewoonlijk talrijke honorifieke titels".

Later is de oorkonde nog besproken door Krom, Tijdschr. Ind. Tl. Lnd. Vlkk. 53 p. 417 sqq., waar zij gedateerd wordt tusschen 1272 en 1287.

- 2a. 1. çeka dyah hayām wuruk, iniring denyājñā pāduka çrī tribhuwanottung-garājadewī jayawisnuwa
 2. rddhanī sakalarājamanggalabhawatīpratima, lalitamanoharājñānapratāpa-çobhita, sārddhanāri
 3. çwara muang pāduka bhaṭāra çrī kṛtawarddhana, açeṣarājapranipatamāṇ-ḍitā, sacchaya muang ājñā pā
 4. duka çrī wijayadewī, mahārājarājaçekarādhiṣṭitāninditawīryyalangkarā, sakalaguṇapra
 5. wālabuddhisahitā, sārddhanāriçwara muang pāduka bhaṭāra çrī wijaya-rājasā, sanggramawīryyalangkṛta
- b. 1. tinadah de rakryan mahāmantri katriṇi rakryan mahāmantri i hino, dyah içwara, rakryan mahāmantri
 2. sirikan, dyah ipo, rakryan mantri i halu dyah kañcing, umingsor i taṇḍa rakryan ring pakirakiran ma
 3. kabehan, sang āryya senapati pu tanu, sang āryyātmarāja pu taṇḍing, rakryan dmung pu gaṣṭi, rakryan ka
 4. nuruhan pu turut, rakryan rangga pu lurukan, rakryan tumēnggung pu nāla, sādugopikadurjjanawi
 5. nigrahatatpara, mawastha patih ri pajang, samahiring muang rake juru pangalasan pu pṭul nayawi
- 3a. 1. nayadhara, makapramuka samantriṅgitājñā prajālangkarā, rake mapatili pu mada, sakalanītiwṛha
 2. spatīsanggrāmikā, prānarakṣaka çrī mahārāja pranalāmratisubaddhakēn pangḍiri çrī mahārāja

3. ngkĕn iĉwarapratiwimba, gumawayakĕn hitakarmmaning yawadwipa-māṇḍala, muang wiĉirṇṇaning prangmu
  4. ke pāduka ĉrī mahārāja, dharmmadhyakṣa ring kaĉewan, sang āryya rājaparākrama, ḍang ācā
  5. ryya dharmmarāja, dharmmadhyakṣa ring kasogatan, sang āryya dhirāja ḍang ācāryya kanakamuni,
- b.
1. boddhaĉāstrawyākaraṇaparisaṁāpta, tlas karuhun pang dharmmaprawak-tawyawahārawicchedaka, sang pameġ
  2. t i tiruan, sang āryya wangġādhirāja, ḍang ācāryya ĉiwanātha, bhairawa-pakṣanyāyawyakaraṇaĉa
  3. straparisaṁāpta, samġĕt i kaṇḍamuhi, ḍang ācāryya marmmanātha, mapañjyāṅġuman, sorapakṣanyāyawya
  4. karaṇaĉāstraparisaṁāpta, samġĕti manghuri, ḍang ācāryya smaranātha, bhairawapakṣanyāyawyaka
  5. raṇaĉāstraparisaṁāpta, samġĕti jāmba, ḍang ācāryya jayasmara, sorapak-ṣaṅkyaĉāstraparisaṁā
- 4a.
1. pta, samġĕti pamuatan ḍang ācāryyāġreĉwara bhairawapakṣanyāyawyaka-raṇaĉāstraparisaṁāpta
  2. samġĕti kaṇḍangan rarai, ḍang ācāryya munīndra boddhaĉāstraparisaṁāpta, mangrasarasani sangkarigōṅ niya
  3. dimuktinikang wyawahāri kālih, kumwapgat kawiwakṣanya de sang pragwiwāka matguh ri kapakṣadharmman
  4. ri dalĕm nāgara, marmmanikang wyawahari kālih sacchaya mampakām-pak humaturi taṇḍa rakryan ring
  5. pakirakiran makabehan mintonakĕn pakṣanya sowang sowang kunĕṅ sungan warawarah aki
- b.
1. santana, mapañji ĉarapa, muang sarowangnya, ki karṇa, mapañji manā-kara, ajaran reka, ki siran, ki jumpu
  2. ungsun madṛwya lmah punang manahimanuk, kayoning sawah, aḍawung, liri, 1, i berĕm, liri, 1, i pa
  3. jnon kiduling umah, liri, 2, pajnon kubwan, kuñci, 1, pangeran, kubwan, kuñci, 1, tiga thani, ka
  4. yoning sawah wareng, liri, 1, kayon waluntas, liri, 10, tiga thani kubwan, kuñci, 1, dinanā
  5. kĕn ing tuhatuha maring katyagan pakandangan, liri, 16, maring maṇḍala ring kuku, liri, 2, maring jangganing pa

- 5a. 1. ngle, lirik, 1, kabhukti dening amadṛwyakēn lirik 33, piṇḍah lirik 67, punika ta sthiti bhukti sangkeng tu
2. hatuha, bapa, kaki buyut, pitung, anggas, muning, kṛpēk, tan hanang suwanda, apan anadi kabhuktyanipun, maka
3. wyakti kirttini tuhatuhani ungsun bale i maṇḍala i kasḍahan, sakakala, 919, wayuhanēngah ra
4. kwa aranipun, punika ta samanakāla lāwan sawah, apituwin tan hana sawahipun pamasānak i punang sī
5. ma tiga, liwating watēs pakandangan, tan punika ḍawakta lmaḥ i ungsun tanpatahil tan kajnēngan ta
- b. 1. n pinakaparanati dening deḥa, makahetu anadi kābhuktyanipun, tan wruh ta ungsun panangkanipun a
2. pan anadi, mangke ta inakunipun pasandān pun samasānak i sīma tiga, makadi punapañji anawung harṣa, kunēng
3. sungan warawarah samasānak i sīma tiga, makādi sang apañjyanawung harṣa, ungsun madṛwya punang lmaḥ sawidah
4. pitung lirik wicarawisaya, sinaṇḍakēn i pitungi unguning pirak kalitngah takēr, duk punang bhumi jawa tanpaga
5. gaman pisis ika tang pakṣa kālīh, pinametakēn ḥastradrṣṭa, deḥadrṣṭa, udāharāṇa, guru kaka,
- 6a. 1. makatangguan rasāgama ri sang hyang kuṭāramānawādi, manganukāra prawṛṭtyacāra sang pāṇḍita wyawahārawiccheda
2. ka ring puhun malama, athēr taṇḍa rakryan motus ataṇḍataṇḍa irikang pinggi siring udāsina, polihana nyayā
3. nyayanikang pakṣa kālīh kunang pājar nikang pinggir siring, angrungu yan sīma sasandān ndan awidhita ta sangkaning u
4. jar irika ta yan katmu sori pakṣa samasānak i sīma tiga, makādi mapañjyanawung harṣa, makahetu
5. tan hananing pramāṇa, yan pitung sangapañjyanawung harṣa anaṇḍakēn, muang asāmbawaning wruha, makādi
- b. 1. ng anadi kabhuktyanipun, matangnyan balawan pakṣāki santana mapañji saraṇa, muang sarowangnya, hetunya
2. n pinunga kmitana sang hyang ājñā haji jaya song, mratisubaddhakēn pagēhi pangrakṣa taṇḍa rakryan ri pa
3. kṣa sang apañji saraṇa, ri wruha sangapañji saraṇa prayatna || o ||

LXXXVI.

Kleine badkuip, waarvan blijktens Notulen 1891 p. 101 een afteekening werd ontvangen van den administrateur van Nabo (afd. en res. Kediri). Dr. Verbeek deelde t. a. p. mede, dat het jaartal 1275 was.

1. 1275
2. kirtinira padiwi(?)

LXXXVII.

Groote badkuip, waarvan blijktens Notulen 1891 p. 101 een afteekening werd ontvangen van den administrateur van Nabo (afd. en res. Kediri). Dr. Verbeek deelde t. a. p. mede, dat het jaartal 1277 was.

1. 1277
2. pangarëpira kiti(?)

LXXXVIII.

Steen, staande te Selabradja (afd. Malang, res. Pasoeroehan), in Rapp. 1902 p. 295 beschreven als „van boven flauw accoladevormig gehouwen, hoog 0.66 M., breed van boven 0.37 M., beneden 0.33 M. Op de eene zijde van den bovenkant is één regel Kawischrift, op de keerzijde, eveneens op het bovengedeelte daarvan, zes regels — een en ander in relief-karakters”. Een abklatsch wordt vermeld Not. 1887 p. 7; Oudheidk. Bur. no. 409. Dr. Brandes deelde bij Verbeek p. XVIII mede, dat het jaartal 1336? is.

V o o r z i j d e.

|| rasabeddhābeddha

A c h t e r z i j d e (a)

1. sang hyang maṇḍa ring awaban, puruwaka ning mapas
2. yu kbo glis rangkëpi kbo   duran, kangkëna
3. ra sang hyang maṇḍala ri sagara ṇa dang map, tingkaha
4. hyang maṇḍala ring awaban, lāwan tingkahanira sang
5. ngapalungguḥ tunggal tunggalawatëksagara, kaya
6. tnakna sangadṛwya kabuyutan ma(ng)kana samatung
7. ga(l)ḍapur o o o o (o) o

Van de achterzijde bestaat ook de volgende eenigzins afwijkende transcriptie (b).

---

3 ṇa dang map — ṇradangmam.

1. sang hyang maṇḍara (*lees la ri*) ngawaḍan, purwwakaning *mapas*
2. yu kbo glis rangkēpi kbo   duran, kangkina
3. ra sang hyang maṇḍala ri sagara   tingkaha (*nira sang*)
4. hyang maṇḍala ring awaḍan, lāwan tingkahanira si
5. ngapālunggulḥ tunggaltunggala   *bikṣagara*, kaya
6. tnakna sang aḍṛwya kabuyutan ma(ng)kana sama tung
7. ga(l) ḍapur.

LXXXIX.

Voetstuk van een staand beeld, indertijd blijkt het Leidsch MS. Or. 3276 (Mal. hds. 765) leg. v. d. Tuuk aanwezig te Tamiadjeng in Soerabaja en waarvan verder niets bekend is.

1. 1380
2. kitinira l(i)ga

XC.

Steen, afkomstig van Pēnampihan tegen het Wilis-gebergte (afd. en res. Kediri), vermeld door Noordziek in Tijdschr. 5 p. 427, thans als D 8 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bur. no. 35. Dr. Brandes beschrijft hem in den Catalogus (p. 374) aldus:

„Van boven fraai gehouwen in den vorm eener tweemaal verlengde accolade. Rechts en links ligt op de verlengden van dat bovengedeelte een dubbel blad. Grijs bruin. Zeer verweerde andesiet. Schrift: overgangstype naar het Soekoe-schrift. Op één zijde beschreven. 19 Regels. Afkomst onbekend; vermoedelijk de steen van Pēnampihan (Penampikan) genoemd in Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., V, 430 noot. Hoog in het midden 169, aan de zijden 85, breed 54, dik 22. Çrī çakakāla 1383 (*lees* 1382). Nog niet onteijferd”.

1. om titi sakawarsatita 1382 diwasa ki
2.   salugohara samadaya marēp mat ( )s
3. rama ya *prar* samadaya hadol bumi ri sang hyang bu
4.   blahada   dalaga
5.   hangalor tapihan
6.   tutug ri kali ri *babēk* wetawi lo
7. bumi

XCI.

Steen, staande in het gehucht Padoekoehan Doekoe der desa Kēmbang Sore (afd. Modjokerto, res. Soerabaja) en in Rapp. 1907 p. 111 beschreven als „een kolossaal steenblok, onbehouwen, aan de voorzijde min of meer geglad, 1 M. hoog en 2 M. breed, met 6 regels verweerd, ingeslagen Javaansch schrift”. Een abklatsch wordt vermeld Not. 1888 p. 12; Oudheidk. Bur. no. 512. Dr. Brandes deelde Not. 1888 p. XIV sq. het volgende omtrent dezen steen en de vier hier volgende mede:

„De inscriptien van Majajejer, Dukuhan duku en Jiyu (2 steenen) behooren bijeen. Zij handelen over één persoon, Çri Brahmārāja Ganggadhara, naar alle waarschijnlijkheid een andere dan de Brahmārāja die genoemd is op no. 38 van de beschreven steenen van het Genootschap (GROENEVELDT, Catalogus, bl. 386). De twee steenen van Jiyu (in het opschrift Jiwn) maken te zamen één oorkonde uit. Op den eenen steen vindt men het begin, op den andere de tweede helft. De vlakken dragen, als zoovele bladzijden, een volgciijfer, van 1 tot en met 8, doch de steen waarop het begin staat is van boven beschadigd. Daardoor is bij twee zijden van dien steen dat volgciijfer verloren, en ontbreekt tevens het jaarcijfer. Terwijl deze oorkonde zeer lang is, vandaar dat zij twee steenen beslaat, zijn de beide andere opschriften, die van Majajejer en Dukuhan duku kort. Deze geven behalve het jaarcijfer ook het zegelmerk van den vorst, bestaande uit de afbeeldingen van twee voetzolen, waarboven een uitgespannen payung, geflanct aan de eene zijde (links) door een stok waarom zich een slang kronkelt, een bloem, een figuur die ik niet herkennen kan en een lingga met voetstuk, aan de andere zijde (rechts) door een gēndi met voetstuk en een kris (?). Zóó op den steen van Dukuhan duku. Op den steen van Majajejer vindt men rechts wat elders links staat en omgekeerd, terwijl enkele zaken ontbreken. Het schrift van deze opschriften is, zooals boven reeds werd gezegd, een overgang van oud-Javaansch tot nieuw-Javaansch; hetzelfde kan ook worden opgemerkt omtrent de taal waarin de stukken zijn opgesteld, en de spelling die gebruikt is. Bevreemden kan dit niet, want twee der opschriften dragen het jaarcijfer 1408 Çaka, en reeds wisten wij, bijv. uit COHEN STUART's Kawi oorkonden no. IV, waarin men de jaartallen 1316 en 1317 Çaka aantreft, dat in dien tijd het Javaansch reeds zeer belangrijk naar het nieuw-Javaansch overhelde, terwijl geconstateerd kan worden dat dat grootere verval in de mij bekende stukken uit de 13e Çaka-eeuw nog niet wordt aangetroffen. Om de belangrijkheid wijs ik hier bijv. op vormen als *tan den-siddhiyaweha*, op *kang* in plaats van *ikang*, op *angelan* voor *angwelan* uit *ang-welan*, op *pangulu-baŋu* in plaats van *pamulu-baŋu*, die alle voorkomen in de hier besproken steenopschriften. Eigenaardig is de spelling *an-p* en *ŋ* met *upapaŋji* en *ulu pēpēt* te gelijk.

De inscriptie van Dukuhan duku is iets ouder dan die van Majajejer. De eerste is uitgereikt in de maand Dyesta, de laatste in de maand Kārttika van het jaar 1408 Çaka, de laatste dus vijf maanden later. En aangezien het opschrift van Jiyu en dat van Majajejer beide handelen over een vrijgebied te *Trailokyapuri*, en het kleine gedeelte van den datum van het Jiyu opschrift, dat nog gespaard is, juist luidt als het overeenkomstige in dat van Majajejer, vermoed ik, doch bewijsbaar is het niet, want het kan een toevallige overeenkomst zijn, dat deze beiden op denzelfden dag zijn uitgereikt.

Op den steen van Dukuhan duku leest men dat in 1408 Çaka door *çri bhātara prabhu Girindrawardhana*, die in zijne prille jeugd den naam *dyna Rañawijaya* kreeg, een schenking is bevestigd van twee vroegere vorsten, waarvan de laatste rust te *Mahālayabhawana*. Deze hadden namelijk aan *çri Brahmārāja Ganggadhara* de desa *Pēlak* geschonken. Wie deze beide vorsten waren, kan door mij niet worden uitgemaakt. Als aanleiding tot die schenking wordt opgegeven: *hamrih kadiwijayanira sang munggring Jiggandunayunayan yidhalawaning majapahit*, wat ongelukkig niet geheel te verstaan is. Het slot kan beteekenen: „dat hij den strijd bestond tegen Majapahit”, maar onzeker is het of de lezing, zooals zij hier gegeven is, wel geheel juist is, ook daarom omdat de *sambandha* der andere opschriften, die beide mede handelen over *çri Brahmārāja Ganggadhara*, geheel iets anders geeft. Uitermate belangrijk is het dat deze

inscriptie voorts het volgende bevat: *saparakāraning bhuktinya çri Brahmarājā-muktiha the santana pratisantar...* *salwiraning janmanya mari-hābhumi, çri Brahmarājātah* ... en kwalijk iets anders kan beteekenen dan: „al wat er van te genieten valt, zal Çri Brahmarāja, zijn kinderen en kindskinderen genieten; als er iemand beweert (of: volhoudt, omdat hij rechten heeft of had) eigenaar van den grond te zijn, wat voor soort van mensch het ook moge wezen, hij zal ophouden eigenaar van den grond te zijn, Çri Brahmarāja zal voortaan als machthebber er het genot van hebben”.

De inscriptie van Majajejer, ook in 1408 Çaka uitgereikt, noemt den vorst: *paduka çri mahārāja, çri Wilwatikta Daha Janggala Kadiri, prabhu natha, çri Girindrawarddhana nāma dyah Raṇawijaya, bhātāra* enz. De vrijbrief werd uitgereikt bij gelegenheid van het *çrāddha*-offer voor den *mokta ring Indrabhawana* in het twaalfde jaar na zijn dood. Bij die gelegenheid werd aan denzelfden *Brahmarāja Ganggadhara* een gift aan grond geschonken te *Trailokyapuri*. Daar *Girindrawarddhana* aan Giri doet denken, wijs ik er hier op dat de vorst zich ook noemt vorst van Majapahit, wat echter ook het geval zou kunnen zijn als door hem Majapahit was veroverd, hetgeen volgens de traditie in Çaka 1400 zou zijn geschied, terwijl deze inscriptie uit Çaka 1408 is. Daarom zou het weer zeer wel kunnen zijn dat de lezing van het gedeelte van het opschrift van *Dukuhān duku*, zoo even medegedeeld, toch juist is. Doch van Mohammedanisme is op geen der steenen eenig spoor te ontdekken.

Ook op de steenen van Jiyu komt de naam van denzelfden vorst voor, doch niet als hoofdpersoon. Na een inleiding, waarover zoo aanstonds, leest men daar *çri Brahmārāja mīntakisiking bhātāra prabhu garbbhotpattih çri Raṇawijaya; sira sang dwijendra çri Madhawācāryya mwan rakryan apatih Mahawirōllama pu Tahan makasopāna humatur, yathā çri Rāṇawijaya mratisubaddhakēn kīrttyānugrahanira sira haranānira manganugrahani rājapraçāsti Girindrawarddhana nalañcana, subaddhapagēh kīrttyānugraha çri Singhawarddhana the santanaprisantana çri Brahmarāja Ganggadhara mamuktiha*: „Çri Brahmārāja vroeg bijstand aan Z. M. Raṇawijaya; de brahmaan Madhawācāryya en Rakryan Pu Tahan, de *patih*, brachten dat over, zoodat Z. M. Raṇawijaya het gunstbewijs heeft bevestigd, hem een koninklijk bevelschrift schenkende voorzien van het zegel der Girindrawarddhana. Het gunstbewijs van Z. M. Singhawarddhana zal tot en met zijn kinderen en kindskinderen Brahmārāja ongestoord genieten” ¹⁾. Hieruit moet men afleiden dat een zekere Singhawarddhana Brahmārāja heeft willen begiftigen, en dat dit geschied is op een gebied waarover Raṇawijaya, die blijkens de andere reeds besproken opschriften niet minder zijn gunsten over Brahmārāja heeft uitgestort, vorst was. Ook die Singhawarddhana heet *Girindrawarddhana*, zooals met Raṇawijaya op die beide andere inscripties van *Dukuhān duku* en Majajejer het geval is. Na het nog resteerende gedeelte van den datum begint het opschrift namelijk *oy ajña pāduka çri mahārāja bhātāra Kling, çri Girindrawarddhana nama rājābhiseka çri Singhawarddhana garbbhotpattināmadēya dyah Wijayakusuma kumonakēn* enz., d. i. „het bevel van Z. M. den vorst van Kling, Z. M. Girindrawarddhana, koning onder den naam Singhawarddhana, Dyah Wijayakusuma naar zijn kindernaam, gelast enz.” waarop

1) De vertalingen hier gegeven zijn vrij. Het is schier ondoenlijk om het oorspronkelijk woordelijk weer te geven en toch verstaanbaar te blijven. *Sira haranānira* is overgeslagen, daar ik niet zeker ben van de beteekenis. De bedoeling van *garbbhotpattih* (elders in deze en in de inscriptie van *Dukuhān duku* duidelijker *“nāma*) is boven reeds opgegeven. In de Babad Tanah Jawi (ed. Meinsma, bl. 22) vindt men een *patih Wahan* *wan agq*, waarvan men wel aannemen mag dat het ontstaan is uit *wan agq* d. i. het *wan agq* (Tahan), zooals hier op den steen voorkomt (sic).

beschikt wordt over de dorpen, die later het vrijgebied te Trailokyapura uitmaken en naar waarschijnlijkheid op Java in het Surabayasche hebben gelegen. Behalve *Girindrawarddhana*, dat zooals boven reeds werd gezegd aan Giri, doch misschien ten onrechte, doet denken, heet deze vorst Bhaṭāra van Kling, terwijl Raṇawijaya in de andere inscriptie heer heet over Majapahit, Daha, Janggala en Kaḍiri. Daar ook in dit opschrift gesproken wordt van een *ṛāddha*-offer in het twaalfde jaar voor den *mokteng Indra(ni)bhawana* ligt de gevolgtrekking voor de hand dat Wijayakusuma en Raṇawijaya broeders waren. Toch blijft de eigenlijke verhouding duister. Wat namelijk met Kling is bedoeld, is naar mijne meening met den tegenwoordigen stand onzer kennis niet voetstoots uit te wijzen. Reeds wees ik er elders op dat Kling meer dan eens wordt aangetroffen als naam van een gedeelte van Java, zie Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., XXXII, 188 en 393. Het zou anders misschien voor de hand liggen aan Engelsch-Indië te denken, maar daarvoor zal het noodig zijn eerst de verhouding van Java tot die streek, in de periode die hier in aanmerking komt, te onderzoeken. Van rechtstreeksche verbindingen is tot nog toe voor dien tijd zeer weinig gebleken, en na hetgeen omtrent Kling, als een naam op Java aan den dag is gekomen, acht ik het noodzakelijk ook omtrent hetgeen men in de Sajarah Malayu vindt, een nieuw onderzoek te beginnen. Daarom is het veiliger de zaak voorsnog onbeslist te laten".

1. || o || swasti ṛi cakawarṣātita 1408 dyeṣṭa masa, tithi daṣami ṣukla, ma pa ta (of ca) wāra, tolu, aiṣanyasthāgrahacara, citranakṣatra, twaṣṭa dewatā, kānya raṣi
2. irikā diwasa ṛi bhaṭāra prabhu girindrawarddhana, garbbhotpattināma dyaḥ raṇawijaya, wuddhopadeṣa, hiniring de rakryanapatiḥ pu thahān, hamagēhakēn susungira bhaṭāra prabhu sang mokta ri mṛtāthi
3. ṣalaya mwang sang mokteng mahālayabhawana, samāsung gaṇjarawing ṛi brahmārāja ganggadharma, deṣakālanya ring pṭak sahanpihanyengēmbu, salbak wukir sakēḍḅeng sēngkērnya saprakāraning bhuktinya ṛi brahmārājāmuktīha tke santa
4. napratisantana, yananaḥapakṣābhumi salwiraning janmanya marihābhumi, ṛi brahmārājātah pramāṇāmuktīha, kāraṇaning sinung gaṇjaran hamriḥ kādigwijayanira sang munggwing jinggandunayunayunanyūdhalahaning majapahit
5. maring pṭak sumanggala pu nya, dening kawēwnanganing deṣa ha ( )o ring saka wēwnanganira ṛi brahmārāja, acāndrārkkāsthāyi, aṣṭa-bhogatejaswamya, luputa saprakāra, wnanga sakalwiranya, muwah yanana mangruddha sarasa ning andikā
6. prala supraṣṭi, sakalwiran ing janmanya makādi sang anagata prabhu, dadya bhāsmibhūtyātaḍ( )ahning kā la kāli bhūtapīṣacādi tumpur bhraṣṭa sahananya, astu, om (?).

XCII.

Steen, afkomstig van desa Djioe (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), later staande te Modjodjedjer (Verbeek p. 246), thans als no. 61 in de Verzameling te Modjokerto, in Rapp. 1907 p. 37 beschreven als „een steenblok met voetstuk, uit één stuk, in den vorm van een vierzijdige pyramide, waarvan de vier zijden met flauwe buiging boven samenloopen; aan de vier zijden bebeiteld met zeer verweerd en geschonden oud-Javaansch schrift. . . . Hoog 1.20; breed, over het zegel, onder 0.55 M., midden 0.50 M., boven 0.38 M.” Een abklatsch wordt vermeld Not. 1888 p. 12; Oudheidk. Bur. no. 71 en 503. Over den inhoud zie men de nota van Dr. Brandes opgenomen bij het vorig nummer.

1. || swasti çrī çakawarṣātita
2. 1408, kārṭtika, māsa, tīthi, pratipādakṛṣṇa
3. pakṣa, u, çu, wāra, kalawu, agneyastha, graha
4. cara, rohinīnakṣatra, prajāpati dewatā, parigha
5. yoga, wr̥çikaraçi, irikā diwaçanyājña paduka
6. çrī mahārāja, çrī wilwatikta daha janggala kaḍiri, *prabhu*
7. *natha*, çrī girindrawarddhana nāma dyaḥ raṇawijaya, bhaṭāra (i kling)
8. (ku)monang lampahikang dwādaçawarṣa çraddhasampūrṇa *kārya*
9. mokta ring indrabhawana, ring çrī mahādwijaçreṣṭa, bhara dra
10. tra, sāḥṣaswamusutra, caturwweṣaparaga, sarwwaçāstra
11. samāpta, paduka çrī brahmārāja ganggadharma, sitā
12. sinung bhumidana ring trailokyapurī, sahaṃpihanya ring talasan
13. nging janggala ring bungatayucatusimanya, sakēṇḍēng sēngkērnya, sa
14. nya, sadr̥wya hajinya, hate sarasaningpraçāsti ring trai
15. lokyapuri, wnanga sakalwiranya, luputa saprakara, *bha* nika
16. simampaji/hopari ma tuku, sakalwiranya, sawyawa li
17. mpalaluṣaḍama

XCIII.

Steen, afkomstig van desa Djioe (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), volgens Verbeek p. 246 in loco, terwijl uit Rapp. 1907 p. 90 niet blijkt, of hij nog ter plaatse is. Een abklatsch wordt bij Verbeek l. l. vermeld; Oudheidk. Bur. no. 530. Dr. Brandes deelde t. a. p. mede, dat de inscriptie van 1408 Çaka is. Hoe de verschillende hieronder volgende stukken met elkaar in verband staan blijkt uit de transscriptie niet.

1. || om || swa
2. sti çrī çakawa
3. rṣātita 1408
4. kārṭtikamāsa, tīthi,
5. pratipāda kṛṣṇa pakṣa

- kālaningsu

sapuṣadhi muwah prati

1 ping 13 jyestā

15, ka, 10, carwananira, bha

būyutanangkēn pañcadaçi, de

pañcama ning aṣadha, mwang ka, 5, pa

waḥ baye, salore k̄a

muwah sawahi talasan awinih.

kāṭuring sang hyang dharmma tka ni de .

អំ ឈ្មួញ ទេ

ltiba de

ne ka 21

Na 13 de cijfers in oud-Javaansche karakter. ~ carwananira-carwakanira; paradipa-paradiṣa.

pbaye muwah ka
 rēpbaye sa
     giçwara halampa
 kna papaha   nira
 sang hyang dharmma, sakula maka
 ruñuh, helingsa   hamukti
 reña sowang sowang haja sawa
     la dening santananira içwara kang tan
 lisiprasasikadumanakun/eksa

ceşa
 dharmma muwah de
 nira   kang la
 mpahakanaryya sang hyang
 dharmma tu   ya saktiha, mari
 hamukti, reña
 kani çışya siddha nātha, ni
 lakāñṭa sa/ahi talasan winih
     , sowang, kunang yan hana
 miruddha i paduka çrī brahma
 rāja, sahanānya makādi sa
 ngagata prabhu, mantri çighra tiba
 kna krodha bhaṭāra yama kalā
 gni warṣa taḍahēn denira bhaṭā
 ri durgga, cucuputēknya, la
 ngga rudhiranya, rimarima hati
 nya, hamēlamēl dagingnya
     hulanya tumpur bhraṣṭa sa
 hananya, umangguha catu
 spātaka, sahasrako
 ṭi janmanya kaḷbwing kawah

astu

XCIV en XCV.

Twee steenen, afkomstig van desa Djijoe (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), volgens Verbeek p. 246 in loco, terwyl uit Rapp. 1907 p. 90 niet blijkt, dat ze nog ter plaatse zijn. De beide steenen bevatten één inscriptie. Een abklatsch wordt vermeld Notulen 1888 p. 12; Oudheidk. Bureau no. 501 en 506. Over den inhoud zie men de nota van Dr. Brandes, opgenomen bij no. XCI.

Eerste steen.

- a. 1.
 2.   *ṇḍala*, *parigha* *yoga* *vr̥ṣika*
 3.   *yajña* *pāduka* *ṣrī* *mahārāja* *bhaṭṭāre* *king*, *ṣrī* *girindra-*
                       warddhana
 4. *nāma* *rājābhiṣeka* *ṣrī* *singhawarddhana*, *garbbhotpattināmadeya* *dyaḥ*
                       wijayakusuma *kumo*
 5. *naknikang* *wanwe* *sawek*, *mwang* *pung*, *talasan*, *batu*, *ṣrī* *bhagawan*
                       dharādṭwajapraṭiṣṭa, *pagawayakna* *sang* *hyang* *ajñā* *ha*
 6. *jipraṣāsti*, *girindrawarddhanalañcana*, *umunggwi* *salah* *sikyaning* *tamra-*
                       riptopala, *sambandhekan* *wanwa* *blungānaninarppaṇakui*
 7. *mahādwijaṣreṣṭa*, *caturwēdapārāga*, *sarwwaṣṭraparisamapta*, *pāduka*
                       ṣrī *brahmārāja* *ganggadharma*, *paramapuro*
 8. *hita* *widwan*, *samaradurandhara*, *tripurantakaprabhāwa*, *mwanganglam-*
                       pahi *dwaḍaḍawarṣa* *ṣraddha* *sampūrṇa* *ṣrī* *paduka* *bhaṭṭāra* *ring* *da*
 9.   *hanapura*, *sang* *mokteng* *indranibhawana*, *inutus* *de* *paduka* *ṣrī*
                       singhawarddhana, *sambandhekan* *wanwa* *makādi* *sawek* *sinunga*
 10. *kēn* *dāna* *ring* *brahmārāja* *ganggadharma*, *acandrārkkasthāyi*, *sampun* *sinung*
                       sīma *parhyangan*, *añjabhiṣekan* *sang* *hyang*
 11. *dharma* *trailokyapurī*,   *ḍi*(*nawu*, *mahārṣi* *sārādhwaja* *pratiṣṭa*,
                       mwang *ṣrī* *bhaṭṭāra* *rāma* *pratiṣṭa* *trailo*
 12. *kyakāthā*, *uwus* *tinañjengan* *tugu*, *aṣṭa* *dikṣa* *ri* *pāṇga*, *uwus* *dadi* *han-*
                       dika *tambra*, *mogha* *sira* *kāla*(*ṣu* *manturning* *ṣiwa*
 13. *bhawana*, *tan* *tulus* *kirttyānugraha* *ṣrī* *mahārāja* *muwaḥ* *ṣrī* *brahmārāja*,
                       minta *kāsihing* *bhaṭṭāra* *prabhu*, *garbbhotpattiḥ*
 14. *ṣrī* *raṇawijaya*, *sira* *sang* *dwijendra* *ṣrī* *madhawācāryya*, *mwang* *rakrya-*
                       napatiḥ *mahawīrottama*, *pu* *wahan* *niaka*
 15. *sopāṇa* *humatur*, *yathā* *ṣrī* *raṇawijaya* *mratisubaddhakēn* *kirttyānugra-*
                       hanira *sira* *harananira*, *manganugrahani* *rā*
 16. *japraṣāsti* *girindrawarddhanalañcana*, *subaddha* *pagēh* *kirttyānugraha* *ṣrī*
                       singhawarddhana, *tke* *santana*
 17. *pratisantana* *ṣrī* *brahmārāja* *ganggadharma*, *manuktiḥa*, *muwaḥ* *kasiman*
                       kabroparimāṇa *ri* *trailo*
 18. *kyāpurī*, *mwang* *talasan*, *pung*, *bañu*, *sakalwiraning* *janmanya* *kangadṭ-*
                       we *kasiman* *tan* *den* *siddhi* *gaweha* *muwaḥ*
 19. *mariha* *madṛwya* *bhūmi*, *sang* *hyang* *dharma* *ataḥ* *pramāṇa* *madṛwya*,
                       muwaḥ *dening* *sawah* *pagilirau* *sawe*

20. taning walahar ing talasan, winih, sā, 2   tan kasiddhi gaweha saki(ng)
garmma, kabaturani wegyamari(ng)
21. pāduka ranini gandhana ri talasannangkēn pūrṇama ning asadhā, muwah
sang hyang dharmma swatantra, wnanga aṣṭabho
22. gatejaswamyā, wnanga hanganggo sakalwiraning *rāṭha* larangan, rāja-
wali, tan katama
23. na dening *nata* sang manakatriṇi, mwang sakwel sang mangilala dṛwya
haji, wuluwulu, agēng aḍmi
24. t, miṣra paramiṣra, sahalunaji kabeh, ityewamādi, tan katamanātaḥ sang
hyang dharmma ring
25. trailokyapuring pramāneriya kabeh, mangkana tekung sukaduhka, ka-
dyangganing mayang ta
26. npawwah, waluh rumambating natar, rāḥ kasawuringawan, wangke
kābunan, wācapala,

b. 1.

2.   muk pandung tēlēs, usirnikang strī larangan, sampun labdhawara
anugrahanira
3. ṣrī bhattāra prabhu, hinalēpan sītawastra, kinaryyahanning paduka ṣrī
brahmarāja, muwah ṣrī
4. bhattāra prabhu inaturan pang hyang, mā, su, 10, sawastra, mwang ṣrī
paduka bhattāra samudaya sa
5. menaturan pang hyang, mā, su, 5, sawastra, sang mantri katriṇyamān-
canagara makādi rakryanapa
6. tiḥ, mwang sang puropapatti, sang dwijaçangkapānya, sama sinung
piwruh sudana, mā, su, 3, so
7. wang sowang, sawastra, kunēng parimāṇa purwwa ring trailokyapuri,
walahar sigarada, tu
8. gu watu pēpēranagan mahārṣi bharadhwajalañcana, padarakṣa, catrada air
kamaṇḍalu, suryyacandra hi
9. lining tugu, saparimāṇanya, sigarada lawan garmma tkeng kḍung ka-
gutmen, tugu wetaning
10. *kḍung* sigarada lan garmma, mingērangetan sigarada mwang garmma,
umingēranutukḍung sang lumbung sigarada mwang sang
11.   lan mangidulamēngēranutug tugu wetaning sang lumbung, siga-
rada mwang sang kalan, wetaning salumbung

12. *bhuming* trailokyapuri tugu walahar sigarada lawan sangkalan, tutugan-
ngidulaningër sigarada lawanya
  13. n tugu tngahing walahar tutugingagneya parimāṇa trailokyapuri,
wetani(ug) rapu(ug),
  14. tutugagneya, ḍpa, 336, kāgneyeng rangrë, tugu hagu, kiduling sawah
salumbung, mangalorning
  15. ḍëḍër, saparimāṇa lawañjiwu mwang srangan, mangulonatüt pinggir
lor ing kali tugu, hangulwa
  16. n wah tugu mangulwan jawahing kalyagung kaling trailokyapuri,
haḍawuhan bhumi jiwu, hangulwa
  17. n parimāṇa kaling panambangan, kiduling tugu parimāṇa galëng, sawah
kayon katimang, kiduling
  18. galëng sawah jiwu, tngahi galëng tugu, loring galëng sawah ( )tu kuma-
laça, lmëḥ trailokyapuri
  19. kiduling galëng tugu, parimāṇa kālī taḍah resan, mangulwananuju sawah
kaywaning paḍaḍa
  20. n bhumi trailokya puri, kiduling galëng suming jiwu, tugu tngahing
lwaḥ, tutug bhuming dakṣi
  21. ḍpa, 373, hangidulangilyan parimāṇa ka
  22. li sigarada lwañ jiwu, kiduling ka
- c. 1.
2. tngah ing galëng
  3. tumḍun i wa
  4. lahar tu/wa
  5. gung, tutug
  6. nairiti,
  7. ḍpa 220
  8. kidulwëḥ ji
  9. wu, kulwan wi
  10. jñanasārā
  11. *da* laha si
  12. garada mwang
  13. trailokya
  14. puri, parima
  15. ṇa wetaning
  16. ḍogḍogan

17. dawuha
18. n trailo
19. kya puri
20. mwang wijñanasā
21. ra tngahing dawu
22. han tugu, si
23. garada ma
24. ngalor ( )
25. tugu tngahing wa
26. lahar, tu
27. miba bhumi
28. *katiban*

- d.
1. dpa 4 (?)
  2. 4 (?), sigara
  3. da ngalo
  4. kulwaning sa
  5. wahnya swa
  6. nyā ma
  7. n, kēḍung bhuming
  8. trailokya
  9. puri, tngahing
  10. walaha(r) siga
  11. rada hanutu
  12. g margganya tu
  13. gu, lor ing mar
  14. gga tugu, dpa 3
  15. 85, wala
  16. har mula,
  17. ngalor mange
  18. tan bhuming trai
  19. lokyapuri,
  20. sigarada mwang
  21. majaring, tugu pa
  22. rimana lwahangi
  23. dulanigara
  24. da mwang bēbun
  25. tugu, dpa 98

Tweede steen.

- a. 1. kulwaning kālīnari gēgēr, bhumi trailokyapuri
 2. wetan bhumi bluk, minggudangidulangetan walaharanigarada mwang bluk, ku
 3. lwan bhumi trailokyapuri, sawah kayoni sēḍang, kiduling parimaṅg blukḍung dawa bhumi trai
 4. lokyapuri tkaning gēgēr tpining walahar, tpi lor bhumi bluk kḍung kabuyutaning langling, mingērangalor lwaḥ
 5. sigarada, nuṣa lmaḥluk, tugu kulwan papañcilaning trailokyapuri, wetaning rawa kḍung gumanting sigarada, tngahing kḍung
 6. tugu, lor papañcilan tugu, kulwaning ranini marana kānang dawa bhumi trailokyapuri, tugu, sigarada mwang bluk, ḍpa, 508,
 7. muwaḥ lwaḥ sigarada mwang kudur, tugu, ḍpa 40, tpi wetan rangḍu bhumi trailokyapuri, (?) lor bhuming linggiran tutug ( )āya( )u
 8. galēng mujurangetan tugu, mingēr kāli halit mujurangetan tugu pinggir kidul, tatangga lor parimana, linggiran, kidul ka
 9. yoning sawah watu gajah, tugu, ḍpa 440, bhumi trailokyapuri tutug utara, umingērangangetan parimaṇa galēngagung, lo
 10. ring galēng tugu loring sawah watu gajah bhumi trailokyapuri, mangetanamngēr tugu, lor parimaṇa linggiran mangetan amngēr lor ing galēng
 11. tugu, lor parimaṇa linggiran, mangetan sawah kajaburuha bhuming trailokyapuri, parimaṇa kāli mujurangetankidul ing umaḥ li
 12. nggiran tugu tutug ri(ng) aiḥanya, ḍpa, 250, walahar mujurangidu(l) sigarada mwang margga, tugu, mangidul kḍung trailokyapuri, mingē
 13. ra[nge]tan wanigajabun tugu tngahing walahar, wetaning sawah widaru kḍungagung, bhumi trailokyapuri lawan kḍung mirudangidulangulwan tugu
 14. ring purwwa, ḍpa, 416, dening parimaṇa ning deḥāmpihaning trailokya-puri, ring talasan, batu, munggwing tamra ripta, makādi kawēwnangan
 15. ḍalawan sang hyang dharmma, dening pangulubañu, saking trailokya-puri, mari(ng) jiwa, pisis, 2300, ḍawuhan wetaning umaḥ ing jiwa
 16. miling kaling panambangan, muwaḥ sawah kumalaḥa kahilen bañu saking jiwa, marggalēng, kaling siwalan ḍawuhan bhumi jiwa, pangulu bañu
 17. 2200, paḍahaḥraḥ kangkēn purṇamaning ( )sa ( ), lawan pari cing, 8, kangkēn tung, 15, ka, 3, makadeḥetanangilen ga da
 ring (?)

3 dawa-daha; 4 tkaning-tkaring; 6 kānang-kārang; 13 wanigajabun-wanigajangan; 15 jiwa-jiwu; 17 kangkēn-nangkēn.

18. (j)iwu katēmpuhana salonglonging sawah kang tan kahilen bañu, tur katagi( )nikēl sagung ing pangulu bañu, dening pangragaskar maring
  19. kañci, saking trailokyapuri, saking tulasan, marihaçrahing kañci, hingēl-yan bhukten pakingaliwuwuh, pisis, 8500
  20. nitu langkēn tang, 15, ka, 3, mapakna aruku haturing sang hyang dharmma ring kañci purṇuamane kapat latakka, 7, muwah deça siri
  21. nangga pasēk pagēh, hanakṣyani( )k sinuk dharmma ring trailokyapuri, duk anañjēngakēn tugu, sakṣi deça siring, samā
  22. nakṣeni parimaṇa sowang sowang, tutangga deça purwwa, sangkalan, n buyut waga, janaka, deçe garmma buyuta
- b.
1. deçeng srangan naraṇḍanar, deçe tuhamulaḍa( )da su
  2. mana, deçeng babad, haran paṭṭm, wahas, ring wiñjakasara, ka
  3. bayan sagṛk, deçeng katiḍur buyut andon, narah, mula, deçengēluk, maṇḍala
  4. jñana, wīrakrama, deçeng kudur, haran nektah, ring linggirin, haran paṭṭm, wahas, ring subaki, haran pa
  5. ling, deçeng ḍukung, buyut leba, ringalituwung, buyut gora, deçeng kañci buyut sērg, sungsang, tayaka, sama sinung pa
  6. sēk pagēh, mā, 1, bawi prapi, 1, tumpēng, 30, sajēng, 2, ring sadeça deça, dening deça sosoran kang kahilen bañu saking trailokya
  7. puri paḍa hawēh pangulu bañu maring trailokyapuri, deçeng subaki hasrah pangulu bañu, pisis, 8400, pari, sā, 4, wong ka
  8. tiḍur asrah pangulu bañu pisis, 8400, pari, sāng, 4, haḍawuhaning ḍo ( )n, ring kēpuh, bhuṃing trailokyapuri sigarada, ringaliwu
  9. wung hasrah pangulu bañu, 6000, pari cing, 8, ring jukung apangulu bañu pisis, 6000, pari, cing, 8, ring kamēñjing bañu tutuko
  10. n, 6000, pari cing, 8, ring glēng atuku bañu, 4000, ring garmma, 400, pari cing, 3, ring ēluk atuku, 800, kudur pangulu bañu 100
  11. 0, linggirin, 400, pari cing 3, paḍa haçrah langkēn tang, 7, ka, 9, yekanang deça sosoran hamet paragaḍa ta kaweha pangulu bañu
  12. hagagamaṇa handika, rāja mudra cēlēkṣa, nēlēktākmandiha, muwah denira çri brahmarāja hatingkah reṇa ring trailokyapuri, denira
  13. potranira sama dinuman reṇa, nini çiwaditya, karang kulwan sahakubwan, mwang sawah watu gajah winih sangga, 20, kaki çiwātmaja, karang lo
  14. ring pasar saha sawah sakuloning kali tutug lor, winih sangga, 7, nini çiwapriya karang kulwan tēpinging walaha, r sawah kayon pomahan

18 salonglong-palonglong; 19 pakingali-sakingali; 21( )k-ngan; 1 danar-janar; da-ma; 3 narah-karah; 4 jñana-dñana; 5 tayaka-tayana; 8 n-k; 11 kangkēn-nangkēn.

15. winih sangga, 8, kaki çiwasuta, karang lorikarangira nini çiwapriya, saha karang gëgë, r sawah, kayon kumalaça, winih, sangga, 7, dening bhukteki de
  16. ça hampihən parakna ring dewakāryya dening agiliranabaye, dening renane ni sucaritri karang lor ing dharmma, sawah ring
  17. talasan winih sangga, 7, tan milwabaye, muwah paduka çri brahmarājā wilaçāsung upajiwa ring kaki lēmbu sarwwa repa
  18. ka wata na tak dpa, 30, pangetanya, dpa, 20, rasēt wetan kulwana saçinya dpa, 30, karangulu, nairiti jurang sawah
  19. tutug parimaṇa aṭṭanya, winih sangga, 20 lawan milwa giliran baye saparalimanya lumampaha ring dewapuja subhakti
  20. ha ring sang hyang dharmma, ātutadulura mwan santana çri brahmarāja, kunang yanana mangruddha hangrunguhaknāparikṣirṇakna sang hyang
- c. 1. dharmma ring trai
2. lokyapuri
  3. tkeng ampi
  4. han, ring mang
  5. ke tkeng dla
  6. ha ning dlaha,
  7. yadyapi sa-
  8. wakanya, ngu
  9. niweh sa
  10. nganāgata
  11. prabhu umanggu
  12. ha sarbwo
  13. padrawa, mwan
  14. dewaḍaṇḍa,
  15. sarwwotpa
  16. tādi taḍahning
  17. kālakāli,
  18. bhutapiçacā
  19. di, tumpur bhraṣṭa
  20. sahananya
  21. tkeng santana prati
  22. santananya, cu-

23. muṇḍukāring ya
24. maloka, si
25. mbatēning yamaba
26. la, sahasrako
27. ti lawasing warṣanya

- d. 1. kaḷbying kawala
2. tanpatm(ula hang)
3. janma || swa( )tga
4. dwi puṇyēṇ
5. paradattānupā
6. lanēṇ, paradattā
7. pahareṇa,
8. swadattēṇ nispha
9. lēṇ kawet ||
10. swadattēṇ hāda
11. hwā( )yāhā
- 12.
13. /ēṇ, ṣaṣṭi wwarṣa
14. sahasraṇi, wi
15. ṣṭayēṇ jaya
16. te krimiḷ( )ā
17. yu(r)hā(r)niryya
18. ṣohāniḷ, ha
19. niḷ prajñāsukā
20. nayaḷ, dharmmasa
21. ndhānahā/iṭṭcē, sa
22. n( )tesarēhāna
23. kṣandeni
24. ra sanghyang
25. trayoda,
26. ṣasakṣi
27. ṣin taḍahē
28. ndenira dewi
29. durggāstu || o ||

II

ONGEDATEERDE INSCRIPTIES.

XCVI.

Steen, waarschijnlijk afkomstig van den Diëng, thans als D. 11 in het Museum te Batavia. Over de steenen van den Diëng zie men de litteratuur-opgave onder II. De steen is no. 11 van het lijstje van Dr. Brandes in Notulen 1889 p. 131. Abklatsch Oudheidk. Bur. no. 188 en 330; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2981 (Cat. Juynboll p. 232). Dr. Brandes beschrijft den steen in den Catalogus (p. 375 sq.) aldus:

„Pyramidiaalvormig steentje, met dito bovineinde, gekroond met een bloemknop. Licht bruin-geel. Poreuze bazalt. Op twee der opstaande vlakken resp. in 10 en 9 regels met oud-Javaansch schrift van Midden Java beschreven. Afkomst onbekend. Hoog in het midden 79, aan de zijden 62; de opstaande vlakken breed van boven 33, van onderen 37.

Tempelinventaris. Begint *namaçciwāya dewadrawya*. Naar het schrift te oordeelen behoort het tot de oudere inscriptien onder de opschriften van Midden-Java”.

- a. 1. namaçciwāya debadra
  2. wya hulun ðuapuluh
  3. karbo sapuluh alas
  4. kancangan ðua, padyusan
  5. ðua | gagun | karaha padwa
  6. tu | tatas lanang | caranti li
  7. ma | watu | parsarinasi
  8. yan tambaga | sapuluh wu
  9. ta | mās ðutahil | jang mi
  10. tiga padwatu | caturanggang

  - b. 1. kail laki | sajugala ||
  2. lungsir şawatu || witā
  3. ðua watu | tanða tanða
  4. ðualapan | suruy ga
  5. ðing | carmin | batu cërmi
  6. n | wungwung bala | karantiga ðu
- Verhandelingen Bat. Gen. Dl. LX.

7. a | saṇḍuk ḍua | guci
8. patwatu | watu kākkyab
9. ḍua | dāng | ika teja ḍanghyang

XCVII.

Steenfragment, afkomstig van den Diëng, thans als D. 15 in het Museum te Batavia (Not. 1863 p. 238). Over de inscripties van den Diëng zie men de litteratuuropgave bij II; deze steen in no. 1 van de lijst van Dr. Brandes in Not. 1889 p. 131, cf. Verbeek p. 109. Dr Brandes beschrijft hem aldus in den Catalogus (p. 377):

„Fragment van een kleinen steen. Rechter benedenhoek. Zwart. Zeer verweerde andesiet. 13 Fragmentarisch leesbare regels in Ond-Javaansch schrift van Midden-Java. Volgens Tijdschr. Ind. T., L. en Vk., X, 307; Not. II, 182, afkomstig uit de Banjoemas, blijkens brieven en afteekening van de Pangonan op den Diëng. Vgl. Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., XXIII, 43. Hoog 51, breed 40.

Rechter fragmenten van de laatste regels van een praçāsti”.

- 1.
2. arddhacandrama
3. i bhaṭāra, i bhaṭāra kumāra brat
4. hu pirak dhā 7, masambah senāpati ma
5. mas 1 ambad 1 arddhacandra 5 taturakyang yu 4 bra
6. 1 saks(i)
- 7.
- 8.
9. dapra p(i)tāmaha paramaḍiwa i ta
10. i humpan dewa i kū
11. bhagawanta maṇḍa
12. guru hyang kapila, ma tatkāla ḍangācāryya
13. ḍapunta ḍiwanetra || o ||

XCVIII.

Steen, evenals de vorige afkomstig van den Diëng en tegelijk met dezen in het Museum te Batavia gekomen als D. 30. De steen, waarvoor verder naar de opgave bij II verwezen wordt, is no. 2 van de lijst van Dr. Brandes; abklatsch Oudheidk. Bur. no. 197 en 202. Dr. Brandes beschrijft hem in den Catalogus (p. 383) aldus:

„Klein fraai gebeeldhouwd steentje met voetstuk, uit één steen. Aan de zijden lofwerk met bloemen. Vaal. Andesiet-tuf. Zeer beschadigd. Ond-Javaansch schrift van Midden-Java op ééne zijde, 18 regels, waarvan schier niets meer te ontcijferen is, en dito drie op de voorzijde van het voetstuk. Volgens Tijdschr. Ind. T., L. en Vk., X, 307; Not. II, 185 afkomstig uit de Banjoemas, blijkens brieven en afteekening van de Pangonan op den Diëng. Vgl. Tijdschr. Ind. T. L. en Vk., XXIII, 43. Hoog in het midden 53, aan de zijde 47; breed 32; dik van boven 10, van onderen 11; voetstuk hoog 26, breed 42 en 23”.

1. om namaççi wāya, (swa)sti çakawarṣā
2. tita 13, waiçākha māsa
3. çukla pakṣa
16. sākṣi
17. ni aminta lmaḥ ri sang hadyan juru wadihati huwa
18. kawikwan
Op 't voetstuk.

1. patapan

XCIX.

Steen, afkomstig van den Diëng, thans als D. 57 in het Museum te Batavia. Over de Diëng-inscripties zie men de litteraturopgave bij II. Deze steen werd in 1877 (Not. 1878 p. XV sq.) in vier brokstukken opgegraven; het is no. 8 en 9 van de lijst van Dr. Brandes in Not. 1889 p. 131; abklatsch Oudheidk. Bur. no. 89, 90, 92 en 260. Nadat no. 5 van de lijst van Brandes in 1909 als D. 116 in het Museum te Batavia gekomen was, deelde de Heer Rouffaer (Not. p. 176) mede, dat dit fragment het begin van D. 57 was (cf. p. LXXXI en LXXXV van die Notulen). Uit de hier volgende transcriptie blijkt, dat de oorkonde op D. 57 een begin heeft, dat met de transcriptie van D. 116, zooals die in Not. 1886 p. 29 en 1909 p. 156 gegeven is, niet overeenstemt, behalve dat beiden met dezelfde woorden beginnen; de rest wijkt echter af. Ook de schriftsoort is een andere. Daaruit volgt, dat D. 116 geenszins het begin van D. 57 inhoudt, doch een geheel afzonderlijke inscriptie is, die met de hier behandelde niets te maken heeft.

1. om namaççi wāya || swastiçakawa(rṣātita
2. mi kṣṇapakṣa , po, tatkāla sa
3. mbyakan sīma mūkha ni sī winli i ka
4. mūwah i tēpoh muwah i triwuaḥ watak ḥ mūwah i
5. wuah watak kalumwayan muwah i rakiḍan watak
6. k patapān, ikana kunang samaya guru hyang
7. tā mahapitā bhagawanta ḍanga
8. kw(ai)ḥ ni pinasuk ing ḍi hyang, sang hyang
9. d dharmma iṛṣya tan kalilirana deni
10. tan waihan waçā, guru hyang silih atalḥ (pramā)ṇa ri sang hyang
dharmma, manghatura
11. kan i dlāha guru hyang i wangkud tatra sākṣi pitamaha i hlāḍan
bhagawanta tirwan
12. hyang haritā sang hadyan kuñjara sang ha(dyān) wara i lala
13. lihi sang hadyan garan pu dwi
14. (ci)tralikhita ḍapunṭa sadā i wa (cinde)

C.

Gouden plaatjes, gevonden op den Pënanngoengan, daarna in het bezit van den Heer J. P. Moquette te Weltevreden; thans blijkens Not. 1912 p. 114 en CXXXIV in het Museum te Batavia (no. 788*b*; invent. 5263).

1. om prasasnāya nama sang prḍāna
2. sang dewa sang bramaspī angkus
3. si kuḍal sū (of s)wasti sang dāsuk

ā	ū
m	¹⁾

CI.

Steen, van onbekende afkomst, thans als D. 43 in het Museum te Batavia; abklatsch Oudheidk. Bur. no. 163. Dr. Brandes beschrijft hem in den Catalogus (p. 388 sq.) aldus:

„Pajongvorming boveneinde Vaal bruin. Andesiet-tuf. Beschreven met 8 slechts gedeeltelijk te lezen regels in oud-Javaansch schrift van Midden-Java, op ééne zijde. Afkomst onbekend. Hoog in het midden 89, aan de zijde 81; breed 42, dik 13.

Te fragmentarisch om te kunnen worden verstaan Hier en daar slechts een enkel woord leesbaar”.

Volgens den Heer Rouffaer (Not. 1909 p. LXXX) is ook de andere zijde beschreven geweest.

- 1.
2. hyang guru
3. wuatan   guruhyang   guruhyang i   hyang
guru
4. daksīnanira sāma   sowang kinonnira manganggapa   ha sang
5. ( )k   pwa sāmas pirak sowang, samangkana ika   sa atena
no
6. samangkana ikana nīti guru hyang   sa( )ahakan
7. winehakan ikanang patapān, sa( )lga, ha   sang
hyang
8.   timūtti pu sang pra   ya   lakha ḍapunta
ḥapataḥ || o ||

1) bijgeschreven „met tarungs”!

6 Voor guru hyang, zie men Ken Arok, bladz. 15 einde. Noot van Dr. Brandes.

Koperplaat, waarvan de vindplaats of verblijfplaats niet bekend is. De eenige aanwijzing is het boven de transcriptie staande: „Een koperen plaat uit de verzameling van Dieduksman”, terwijl ter zijde nog geschreven staat: „lang   ; breed   . aan weerszijden met 15 regels schrift. Naar een photographie in 't Museum”. Onder de foto's van het Bataviaasch Genootschap bevinden zich onder no. 90, 91, en 874 afbeeldingen van deze plaat, waarvoor men vergelijkke Notulen 1886 p. 27 en 1892 p. 35. Op eerstgenoemde plaats bespreekt Dr. Brandes de afbeelding van deze koperen plaat, „handelende over den *sîma* van den *Bhatâra i Glam*, waarover ook handelt de plaat als B bekend gemaakt in Verh. XXXIX. Wat op deze plaat te lezen is mist zoowel begin, als slot. Naar het voorhanden zijn van de voorafgaande en volgende bijbehorende platen werd dan ook reeds navraag gedaan. Om de hooge belangrijkheid haal ik hier uit deze plaat, die in schrift en in taalvormen merkwaardig overeenkomt met No. I der door Cohen Stuart in zijn Kawioorkonden uitgegeven oud-Javaansche *pragati's* waarschijnlijk dus evenals deze dagteekent uit de eerste helft van de 9e çaka-eeuw, het volgende aan uit het eedformulier: *tuwi sakwehta dewatâ prasiddha rumakša ng kadutwan çri maharâja i mataram*, d. i. „voorts alle gij goden die steeds het rijk van Z. M. den koning van Mataram bewaakt”; waarbij ik een commentaar overbodig acht”. De transcriptie vertoont geen scheiding der regels.

- a. 1. lumpang muang saji ni manusuk wdihan ni kulumpang ragi yu 4 mas mā 4 wadung 1 rimbas 1 taratarah 1 tampilan 1 linggis 4 lanḍuk 1 wangkyul
2. 1 kris 1 kurumgagi 1 gulumi 1 nalayaida 1 tahap 1 buri 1 padamaran 1 saragi paganganan 1 bras pada 1 wsi ikēt 1 wdus prāṇa 1
3. pasilih yu 1 argha 4 wras hinantraan 5 manunggal sukat wsi urā 10 (of 1,) sowang, hayam 4 hantriṇi 4 gandha dhūpa puspākṣata nāhan munggu
4. i tngah ning pasabhān muang sang hyang brahmā caturasrakunḍa winong sawidhiwidbhāna dadi lumkas sang wahuta hyang kudur manapathai inangsian wdihan ragi
5. yu 1 mas mā 4 hinarēpakēn sangat lua pu guṇottama, muang (sa)mgat pamasaran pu bandhyā, muang wahuta patih rāma i gilikan muang rāma tpi
6. siring, mamang nispanapathai mamantingakan hantlū muang manētēk hayam, anda tita hyang basundharā basundharī hyang prṭhiwī kita ginawai rahyangta rumuhun
7. hyang nāgarājā lētērtā, kadi tguḥ sang hyang guṇung tahan hana umulaḥ ulaḥ sira mangkana tguhanikeng lmaḥ sawaḥ punya çri maharāja sīmā bha
8. tārā i glam, yan hana pua umulaḥ ulaḥ ya patita hyang prṭhiwī, te patēnggēākna ya te pakarākna ya te patuaddakna ya, te

9. patunasakna ya te paṇṇasakna ya pēpēddāṇ wkasakēn hawu kerir yan hana uang anyāya lumēbura ikanang sawah punya i bhatāra ing
  10. glam ndah kita hyang kulumpang kita inandēlakēn sinusukakēn kahanāning gaṇa bhūta banaspati hyang padudntan, hyang paḥenggēngan atthana ta
  11. kita kabaiḥ tilumahōmmanghirēng hulu tadabakin talinga pangrēngō ta an sinusukan wungkal ikaing lual sīma bhatāra ing glam kabiku
  12. an i gilikan yan hana pua umulah ulah ya patita hyang gaṇa bhūta piṣāca te paṇṇasakna ya te patuaddakna ya te patu
  13. nassakna ya te pakarākna ya pēpēddakēn wkassakēn hawu kerir yan hana uang anyāya lumbura ikeng sawah sīma bhatāra i glam,
  14. indah kita kamung hyang hayam tulih ulih ta kawunggra ttanyu wulu pilih sarano lumirit turah ning hlang, hantlū ko tan kaguli
  15. tētēs ko tan wūkan lumēngai ko ring tgal tan sambēr kongngulungngulun tan sikap, kong ngalapalap lumēngai ko ring lsung
- b.
1. tan katibān halu tan palu konganutu, apan ko dinaipangrāha sima kulumpang pasēk lagi lagi sumpah lēmah palar matyantaya uang
  2. anyāya lumbura sīma bhatāra ing glam, tasmāt kabuattaknanya kadyānggānnikanang hayam mati tan pasangkān mati tan pawuittan huwus ma
  3. mangan manginum mangkana hamingānta nikanang uang, anyāya lumbura ikeng sīma bhatāra ing glam indah kita hyang baprakeṇwara brahmā wiṣṇu
  4. mahādewa ṇaṇi kṣiti jala pawana hutāṇana yajamāna kāmṛtyu gaṇa bhūta saddhyādwaya ahorātra yama baruṇa kuwaira bāsawa yakṣa
  5. rākṣasa piṣāca rāma dewatū, sura garuḍa gandharwwa kinṇara widyādhara dewaputra nandīṇwara mahākāla nāgarāja wināyaka kita tuwi sakweḥ
  6. ta dewata prasiddha rumakṣang kaḍatwan ṇṛi mahārāja i mataram kita umasukki hati ning uang kabaiḥ tan kawna(ng) tina/kan tyan ha
  7. na uang anyāya lumbura sīma bhatāra i glam sawah tampah 4 ḍuduk batinya sbit wtangunya rantan usūnya uḍulakēn gūlunya wtuākēn
  8. ḍalammanya, tampyal i wirangan uwahi i tnganan yan para ingngalas pangananning mong patukēnniṅngulā ya pulira
  9. kna ni dewamanyuh yan para ya ing tgal alapaanning glap ya pangannanning wuil si u( )uan sampalanning rākṣasa, andah kamung ku

10. sika gargga metri kuruṣya pātāñjala, suwuk lor kidul, kuluan wetan, buanakēn kamung hyang kabaiḥ tibākēn ing
11. mahāsamudra, klammakēn ing dawuhan alapan hyang i dalam air duduttēn ning tuwiran matya ikeng uang anyāya lumbura sīma
12. bhaṭāra ing glam kabikuan i gilikan upadrawā ing dewata tan tmua sama bhraṣṭa liputēn ni phīra, muliha
13. ing nāraka ing mahāroraṇa yan hana uang anyāya lumbura ikaing sīma bhaṭāra i glam, nāhan mangmang sang makudur ar panapa
14. thai i harēpan sang wahuta patih muang i harēpan sang anak wanna tlas sang makudur manapathai umangsō sang wahuta patih mu
15. ang rāmanta rainanta muang rāma tpisiring kabaiḥ manambaiḥ i sang hyang wungkal, muang kulumpang, masapatha sira ing sabhā lingnira, ndaḥ kita

CIII.

Koperplaat van 43 × 21 c.M., vroeger behoorend tot de collectie-Die-duksman te Jogjakarta. Blijkens Not. 1886 p. 27 handelt hij over hetzelfde als de vorige. Naar aanleiding van afgietsels en facsimiles (Not. 1877 p. 137, 147) gaf de Heer Holle in Verhand. XXXIX B p. 2 een transcriptie, waarbij hij aantekende dat de oorkonde „incompleet (is) en handelt over het opbrengen van belasting (o. a. in kains), en noemt personen, die daarvan zijn vrijgesteld. Het schrift . . . heeft groote overeenkomst met dat op de koperen plaat, voorkomende in de Kawi-oorkonden van Dr. Cohen Stuart sub no. XVII. De letters zijn duidelijk en was de lezing gemakkelijk”.

- a. sang hyang susuk jāwataku magawaya pāpa muang anyaya lumwura sīma bhaṭāra ing glam sawah tampah 4 sakwaiḥ ni puṇyangku pata-ningku sāla kamulānku ityewamādi tanpaphalā bhaṭāra mangkana tkā i wkangku wetku puṇutku bhaṭāra mangkana pratijñā sang wahuta patih i harēpan sang hyang kulumpang muang sang hyang wungkal sīma, muang i harēpan sang hyang brahmā umilu i susukan sīma patih i gilikan si jaluk winaiḥ pasēkpasēk mas mā 4 wḍ(i)han ragi yu 1 patih waduan si abhī winaiḥ kain wlaḥ 1 tunggū durung si cumban rāma ni ḍunak winaiḥ mas mā 1 wḍ(i)han yu 1 tunggū durung anakwi si ḍunak kain wlaḥ 1 rāma i gilikan hulu ron si dharanī rama ni jaluk, rāma matuha si panu rama ni bo, winkas si widya rama ni kēbēḥ kapua winaiḥ mas mā 4 wḍ(i)han yu 1 sowang sowang, winkas anakwi si ḍmit winaiḥ ken wlaḥ 1 gusti i gilikan si kaṇḍung sinrahan wḍ(i)han yu 4 hlai 1 tuha banua si kamwul rama ni balusuk parujar si mamwang rama ni raja, muwah gusti si gaiṣṭa rama ni lunggat muwah gusti si tēwik

rama ni danes kapua winaiḥ mas mā 4 wḍihan yu 1 sowang sowang tuha wērēḥ si dana rama ni komwoḷok, wariga si pring, muwaḥ wariga si tokeng, papasuk i sang mawanua si mandon rama ni kutang, muwaḥ wariga si dayā rama ni kuṇḍu, kapua winaiḥ mas ku 1 wḍihan hlai 1 sowang sowang, rāma maratā si hunur, kaki wrut si kiruḥ rama ni kēlēm wuai si tamwir rama ni mjit si glo si kadik, si kintyā si bobol(?), si durung si kamo, si wngal, si guwiṇḍa, si puṇḍing, si don, si tanggan, si dhana, si daiwoḥ, si masya, si bayī, samangkana ikanang nilu manaḍaḥ juga, tan kua ring pasēk pasēk || rāma tpi siring i kinwu kalima si bulu rama ni prabhū, rāma ri amwilan kalang si bhawita rama ni tumwu, paruḡar si karṇa, rāma i lintakan si kiraṇa rama ni rupī, rāma i pamratan gusti si ḍaṅghuan rama ni ḍalung, marhyang i gilikan si guruhēt rama ni ḍalung hulair (? hulu air) i gilikan si kalaḍi rama ni kamwang, rāma i parang tuha kalang si nawa rama ni ḍaṇu, rāma i kasugihan tuha banua si drṣṭi rama ni wlahan, kapua winaiḥ pasēk pasēk mas mā wḍihan ragi yu 1 sowang sowang, madāṅ si goṇḍong rama ni saṇjaya, mawuai si sadyā, ata ri piṭapuag(?) wanua i tamwing watēk ta

- b. lang, wariga, i ḍaṇu si tuluk rama ni riwut kapua winaiḥ pasēk pasēk pirak mā 1 wḍihan hlai 1 sowangsowang, mangla sangat pamasaran winaiḥ wḍihan yu 1 tuha paḍahi si keṇjur rama ni bacing anak wanua i kasugihan muwaḥ tuha paḍahi si wanua rama ni bṛkut anak wanua i turu mangamwil, widu si lakṣaṇa kapua winaiḥ mas mā 4 wḍihan yu 1 sowang sowang || o ||

CIV.

Twee koperplaten (20.5 × 11 c.M.), in 1873 te Batavia ontvaugen van den regent van Bandjarnégara (res. Banjoemas), sindsdien in het Museum aldaar, no. E 17. (Not. 1873 p. 91, 97, cf. 1874 p. 40. De Heer Holle gaf in Tijdschr. 25 p. 120 een facsimile uit (Not. 1873 p. 168, 1878 p. 65) en in Verhandelingen 39, III p. 4, een transcriptie, waarbij hij opmerkte, dat de platen wellicht gedeelten van twee oorkonden bevatten. Blijkens Not. 1911 p. XXIV wordt er een vorst Jayakirttiwarddhana in genoemd. Gelijk men ziet, komt 1b met 2a overeen.

- 1a. ni mangrakat pu kuṇḡang, mataṇḍa pu toṣṭi, paruḡar pu ḍakut, amasangakan pu mandyās (mandyus?), manghint(u) sang wuyagung abalun pu nista, citralekha pu mitra, kapwa winaiḥ pasak pasak mas mā 6 wḍihan yu 1 sowang, wahuta rikanang kāla kamwang ḡrī sang kṛti,

patih datar pu balo, patih karung dlung pu parwwata, kalang mamawa tripandan mpu ni puki, winaih pasak pasak pirak dhā 10 mā 12 kina-pātan, rāmanta i salud mangli pu canitā juru rama ni pujyan, paru jar rama ni daki, rāma maratā pu radi pu lawēan, pu nahuṣa, pu taḍah, pu manggarit, pu mahatmi, pu harī, winaih pasak pirak dhā 1, kina-baihnya, winaih rāmanta i salud mangli manaḍaha ri nāhan ro

- b. nnira, hinanākan pinakānak matuha manwam laki bini, mamangan manginum, majnu, maskar, majigal (*lers*: mangigal), mālapalapan mtu-akan senak ning amwak, winaih ng anak manwam pasak pasak pirak dhā 1 hinanākan wanwa tpsirih (*lees*: siring) i dalyāntan rāma pu simpan, i kayu hurang rāma pu hima ing nuṣa rāma pu çakti, ing kupang rāma çānti, winaih pasak pasak mā 5 ing sawanua sawanua sang rāma i limo manis winaih pasak pasak mā 4 tuha paḍahi sīkā, winaih pasak mā 4 guru hya(ng) i kelāsa winaih mā 4 anantarakāla, tka mahārāja dyah gwas çrī jayakī(r)ttiwarddhana, marā i kupang sumapar sira ring er hangat, kapangguh sang hadyan bam(w)una, mamaban ring alas sinīmanira, samīpa ning er ha(ngat)

- 2a. (= 1, b) nnira, hinanākan pinakānak matuha manwam laki bini, mamangan manginum, majnu, maskar, mangigal, mālapalapan mt(u)akan senak ni ng amwak, winaih nganak manwam pasak pasak pirak dhā 1 hinanākan wanwa tpi siring, i dalyāntan rama pu simpan, i kayu hurang rama pu hima ing nuṣa rāma pu çakti, ing kupang rāma pu çānti, winaih pasak pasak mā 5 ing sawanua sawanua, sang rāma i limo manis winaih pasak pasak mā 4 tuha paḍahi syajā, sīkā winaih pasak mā 4 guru hyang i kelāsa winaih mā 4 anantarakāla, tka mahārāja dyah ta gwas çrī jayakī(r)ttiwarddhana, marā i kupa(ng) sumapar sira ring er hangat kapangguh sang hadyan bamwuna mamaban ring ala(s) sinīmanira samīpa ning er hangat manamwah sang bamwuna i mahārāja inanugrahān sira, kinon sangat tilimpi(ki) mujarana sang anak wanua ing saludmangli muang wahuta patih sīma i layu watang an tunun (*lees*: turun) anugraha mahārāja i sang ba

- b. mwuna, sīma ni ratanira tan katamāna deni(ng) mangilala (dra)bya haji, tapa haji, airhaji, taji, tiruan, manghuri, senāmukha, unggah karas, pangaruhan, manimpiki, limus galuh pinilai katanggaran, walyan, kring, paḍamapuy, hulun haji, widu, mangidung, cadar, tan hana tumamā rikang saprakāra ni sukhaduḥkhanya, sang hyang dharmmātaḥ parānanya,

kunang yan hana mulah iking sina ing siludmangli (*lees*: saludmangli)
 salwirani jāṭinya, hadyan pangat mawanwa, nayaka, wuluh panawī,
 wahuta patih, rāma māgamman, hulu wras jāṭaka, rarai matuha laki
 wadwan, jah tasuāt kabuat karmmanya tan pangguha ng inak kanarakā
 sangsārā anaknya, wkanya kabaiḥ, ikanang uang umulahhulalah iking
 sina susuk kulumpang tinanam kinabaihan piaduluran sang anak wanua
 kabaiḥ sinusuk sang hadyan bamwuna niwang *bobo* wijyan
 su( )k kapwa sira masima sina
 sinusuk

CV.

Ruwe riviersteen, staande te Gandasoeli (afd. Tëmanggoeng, res. Kedoe), vermeld als no. 2 bij Verbeek (p. 139 sq.), doch niet, gelijk daar staat, het jaartal 769 dragend, hetwelk op de 19 regelige inscriptie voorkomt, wier transcriptie hierboven onder no. III gegeven is. De steen wordt in Rapp. 1911 p. 273 sq. aldus beschreven: „Op een rotsblok, waarvan de hoogte boven het maaiveld bedraagt ± 1.27 M., de lengte ± 2.25 M., de breedte ± 2 M. Op het vrij vlakke gedeelte van de lengtezijde is gekapt een verdiept vlak, hoog 0.52 M., breed 1.13 M., en daarin is gebeiteld eene inscriptie van 15 regels (de 15e half) Javaansch schrift”. Abklatschen worden vermeld Not. 1869 Bijl. N; 1876 Bijl. I no. 16, II no. 20; Rapp. 1911 p. 20, 274; Oudheidk. Bur. no. 136 en 291; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2992 (Cat. Juynboll p. 233). Een afteekening is blijkens Tijdschr. 47 p. 455 in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden, waarbij is aangeteekend, dat de steen in 1841 te voorschijn gekomen is.

A.

1. || namaççiwāya om mahājana disa hing alas partapān tuha nguḍa laki
 wini maṇḍangar wuattānta panūwis, dhimi
2. gatiṇḍa ḍang karayān partapān ratnamaheçwara siḍa busu mor na-
 māṇḍa ḍang karayān lāki busu iti namaṇḍa ḍang karayān wini,
3. atyanta *du* mimpā siḍa ḍuah ayāṇḍa karayān lāki parpuan wajanna-
 kabwi namaṇḍa, ayaṇḍa ḍang karayān wini parpuan panuahhan nama
4. ṇḍa lima inandua *arumi* çyaniḍa na punuma
 aḍiṇḍa ḍang karayān lolingusanābwa namaṇḍa, iparḍa
 ḍang karayā
5. n parttapān busu *bamba* bi bu sṛtta na ḍajāṇḍa sānak busu taralā busu
 dakde, ḍangḍaṇḍa sapopo huwuriya na pimāṇḍa mīmburata namaṇ-
 ḍa sa ḍi
6. nāyaka watak bunut tathāpi ḍangḍaṇḍa sapopo bu(ng)su padarung ḍar
 maṇḍa sānaka( )nāyaka hāsa tathāpi nanat siḍa busu
 putih paḍi, tai *la*

1 panāwis-pangawis; 4 punuma-sunuma; 6 ḍar-ḍana.

7. pahit swastā si āwak ana ḍa la putri inan pangawis
tathāpi ḍatar wwatu pagaḍuri siwahasambuh witaka *dada* wiwāra
dū ri inanta baña
8. kña anakḍa ḍang karayān partapān puṇya prakathāṇḍa ḍang karayān
partapān kathamapi sukha subhiksa ya gantya di rakṣa iya sabañakña
ya ḡa i ta
9. pūrwwadaksīṇa paccima uttara itastatana iya mangstuti ināṇḍa ḍang kara-
yān partapān, tathāpi āḍa āḍa ryyaṇḍalalawa namaṇḍa sthāpaka siḍa
tathāpi
10. bapahmuṇḍa ḍang karayān siwājita nāmaṇḍa nāyaka ḍi prakapulang
sida inan pangawis sipata sahāyāṇḍa ḍi dharmma puṇya kuḡala iya ma-
kangāḍi pra
11. tiṣṭa ḍi hyang hāji tarkalāta hyang wintang prasāda saprayukta *tyai* sabita
iya mātraña winiḡ ña tra di tanah budaḡ tlu *barih* pragaluḡ a
12. pamaṇḍyan tlu lattir lina āyun ampa lattir curing tlu lattir puwijaḡhan
ḍua lattir kaywaramaṇḍar ḍua lattir wabu salattir tuṇḍu
13. ḍua lattir kakalyan salattir tabukāu salattir, mātraña winiḡ ḍi tanah buḍa
pangawis ampa poluḡ salattir partukka ḍi walunuhpaḍos pa
14. ḍi pra ḡā ( ), parpuanta( )pātiḡ manalu nāmāṇḍa naiyaka ḍi kyubung-
ngan sahāyāṇḍa bupatiḡ pulipasi nāmāṇḍa yeka dimāntya ni
15. ḍapunta mahājana na( )mwa nāmāṇḍa

B.

Er is van dezen steen een tweede transcriptie, klaarblijkelijk naar een andere abklatsch gemaakt, daar woorden, die op de ééne duidelijk zijn, op de andere ontbreken. Aangezien zoowel de lezing als de woordafdeeling aanmerkelijk verschilt, volgt hier ook de tweede transcriptie.

1. || namaḡḡiwāya oṇi mahājana disa *lingālas* partapān tuhangu ḍa lakiwini
maṇḍangar wuattānta pangāwis dhimi
2. gatiṇḍa ḍang karayān partapān ratna maheḡwara siḍa sumor namaṇḍa
ḍang karayān praki busu iti namāṇḍa ḍang karayān wini,
3. atyanta mis/a siḍa ḍuaḡ ayāṇḍa karayān lāki parpuan *wa* nnabwi
namaṇḍa ayaṇḍa ḍa(ng) karayān wini parpuan pamuaḡhan *dama*
4. ṇḍa lima ināṇḍa a a ra ḡyani
aḍiṇḍa ḍang karayān loli
namaṇḍa iparḍa ḍang karayā

5. n parttapān busu *baçra* buswattana dajaṇḍa sānak busu taralā bu(ng)su
dakde dangdaṇḍa sapopo busu huwuriya na mipihunḍa mīnihu
namaṇḍa *pa*
6. nāyaka watak bu tathāpi dangdaṇḍa sapopo bungsu padarung ḍa
ramaṇḍa sānagaraḇa nāyaka wata tathāpi
siḍa busu putih paḍi kai *ta*
7. pahit swasta ssi awak i a naṇḍa putri inan
pangawis tathāpi ḍatar wwatu pagaḍuri siwahasambu witaka *dada-*
wiwāraweni inanta
8. kña sanakḍa ḍang karayān partapān pu hyang prakathāṇḍa ḍang kara-
yān partapān kathamapi sukha sugik maya gan/ya ḍi rakṣa iya sabañakña
ya( )eça i *ta*
9. pūrwwa dakṣiṇa paçcima uttara itastatana iya mangstuti ṇāṇḍa ḍang
karayān partapān, tathāpi āda ā ryyāṇḍa lawamaṇḍa sthā-
paka siḍa, tathāpi
10. bapahmuṇḍa ḍang karayān si wājita nāmaṇḍa nāyaka *ḍi* praka pulang,
siḍa inan pangawis sipatasa hāyāṇḍa *ḍi* dharmapunyakuçala iya maka-
ngi dipra
11. tiṣṭa dihyang hājitar⁵kalota hyang wintang prasāda suprayukta ya
sahita iya mātra wini *çuṇa* *ḍi* tanah budah tlu barih
pra luḥ a
12. pamaṇḍyan tlu lattir ti(ng) na āyuna palattir *curi* tlu lattir puwi-
jahhan ḍua lattir kaywaramaṇḍar ḍua lattir *wabu* salattir
13. ḍuang lattir kakalyan salattir tanakān salattir mātraṇḍa winih ḍi tanah
bunga sa wis ampapoluḥ salattir partukkar diwa lunu paḍos *pa*
14. ḍi *pra çā pu* parpuanta rpatima nalunāmāṇḍa naiyaka di⁶kyabung-
ngan sa yāṇḍa bu *pa* tih pu lila sin⁷nā kaḍimantyani
15. nāmāṇḍa.

CVI.

Koperplaat van 34 × 6.5 c.M., afkomstig van Magelang, waarschijnlijk Ngabean (coll. Not. 1892 p. 24), thans als E 18 in het Museum te Batavia (Not. 1893 p. 101). In Not. 1893 p. 68 deelt Dr. Brandes mede:

„De plaat is blijkbaar één der vele waarvan o. a. gesproken is in Not. XXX (1892), 23. Een jaartal komt er wel niet op voor, doch ook hier weder wordt, zeer kort, gehandeld over sawah sima (vrije sawahs) voor de desa's Kwak en Mulak”.

T. a. p. wordt n.l. vermeld, dat in 1863 een dertigtal platen te Ngabean gevonden is, waarvan de bewaard geblevene eveneens de velden te Kwak behandelen.

⁵ mipihu-mipimā ⁷ siwahasambu-siwahasamwu; ¹⁰ makangi-makangā.

- a. 1. || o || mūlaning sawah sīma i kwak tamah 5 maknā i sang makarma i prāsāda i laṇḍa, marhyang tampah 4 muang lañjānya, gawaya
 2. nira dumawuttana dukut ning prāsāda i ruhur, muang tamwak, muang mataga ikanang masawah ing sīma gumawaya ikanang pamahujanggān
 3. kyan mahala, muang pacarnan kyan mahala, muang humarappa ikanang biṇuwa, muang caru angkaṇ parbwaṇi, sawaha sang hyang tampah 1
 4. paknānya pabiṇuwā muang pacaru akan parwwaṇi lañjānya tamwahani bhukti sang pangajyan i laṇḍa, sawaha sang dewata ing paca
 5. ṇḍyan i kwak su ku 1 paknānya caru akan amāwaṣya sawa ni wka sang dewata lumāḥ i kwak su ku 4 asing ngumulih i kwak gawayani
 6. ra manapua manamwah hyang 6(?) muang humara ikanang patuha akan amāwaṣya || o || muwah mūlaning sawah sīma i mulak tampah 4 blaḥ 1 pa
 7. knānya sawaha sang pangajyan i laṇḍa tampah 1 muang lañjānya, sawaha sang dewakarmma blaḥ 1 gawayanira manamwah hyang i manapua i dala
- b. 1. m sawahaning mapagar muang manapu i laṇḍa tampah 1 || o ||

CVII.

Koperplaat van 14 × 7 c.M., afkomstig uit het regentschap Těmang-goeng (res. Kedoe), thans (Not. 1875 p. 83; 1876 p. 73) als E 14 in het Museum te Batavia. De Heer Holle gaf in Verhand. 39, II p. 3 een transcriptie uit, waarbij hij aanteekent: „Slechts één plaat en wel plaat II (denkelijk de derde van de serie) is van deze oorkonde bekend. Naar het schrift te oordeelen, dat slechts ondiep in de plaat gegriffeld en vrij onduidelijk is, als ook naar de taal, houd ik dit stuk voor minder oud. Het schijnt te bevatten een soort instructie voor een loerah”. De transcriptie van Dr. Brandes is klaarblijkelijk een verbetering van die van Holle, niet een opnieuw naar de plaat zelf gemaakte.

- a. 1. n durung sucu wka si tunḍan tanpaling wadhana hulu nyan mwang kanalan
 2. ling patana sira tunḍan, sawah tanpa . . luranahayahana ngatu parung kunalan wwang
 3. kanalan ku lura ha nira tanpa na sira prihambak sakehira ngapiting bra(u)ha
 4. muwah janana lungha tan pa mit patahun tan patahun kanalan
- b. 1. sira nguninguni yan lungha rabi tanpa desa sira muwa sang kunang yanana sira lu
 2. ngha tigel gawe lurah humansung tajenana rara salirna gawe lurah

3. kanalan sira, muwah yanana, sira latuh skul paka asujo ta sira sata-hun ring ngadoh
4. sira muliha, ana sira lungha ka rung ta hu kira sadita sira soteh

CVIII.

Koperplaat van 45 × 19 c.M., als E 19 in het Museum te Batavia (Not. 1911 p. XXIV). Bij de transcriptie staat geschreven: „van Li Djok Ban, Ngadirëdjâ, Këdoe”. Verdere aanwijzingen ontbreken geheel.

- a. 1. naiḥ mas su 5 wḍihan rangga yu 1 rakryān anakwi nyaḥ wraiyan winaiḥ mas su 4 kain wlaḥ 1, juru i ayam tēas rua miramiraḥ pu rayung wanua i miramiraḥ watak tēas, mangra
2. ngkappi halaran pu dhanada wānua i paramuan ğima ayam tēib, juru makudur rua patalēsan pu wiryya wanua i wadung, poḥ watak pangku doḥ mangrangkappi wacaha pu danta
3. wanua i katguhan watak hamēas kapua winaiḥ mas mā 4 wḍihan rangga yu 1 sowang sowang || ayam tēas lumaku manusuk pu wrayan wanua i paṇḍamuan sima wa
4. dihati, i makudur sang waringin wanua i sumangka watak kalu warak i tiruan pawatrungan wanua i kawikuan ing wḍi taḍahaji pu il, juru waduā rarai i pāta
5. pan pu kumla wanua i sumangka watak tangkil putiḥ kapua winaiḥ mas mā 4 wḍihan rangga yu 1 sowang sowang || sang juru i patapan, mataṇḍa pu tema, juru ning lampuran ra
6. kai pipil juru ning kalula sang nirmala, juru ning mangḍakat sang manorawa winaiḥ pirak ḍha(?) 1, kinabaihanira, patiḥ rikang kāla kayu mwuban rakai aiṇḍo rama ni kapur su
7. kun si gambhira rama ni ḍuḍu airbarangan si daha rama ni surasti wahuta pētir si drawida rania ni laghawa paṇḍakyan si tajik rama ni gilirana kapua winaiḥ mas mā 4 wḍihan ra
8. ngga yu 1 sowang sowang, wahuta lampuran si saṇjaya ramani pawaka, paṇḍakyan si taṇḍa rama ni nara, kapua winaiḥ pirak ma 8 wḍihan rangga yu 1 sowang sowang || paru jar
9. ni patiḥ kayumwungan si harus ramani kuḍu, paru jar ni patiḥ sukun si watu rama ni wiryyan paru jar airbarangan si wiḇala kapua winaiḥ pirak mā 5 wḍihan rangga yu 1 sowang
10. sowang || kalima i pētir si pujut rama ni nakula juru si jana rama ni ḇuddha, juru i ḇaṇḍakyan si mandon rama ni sonde samwal si pingul ramani madhawa kapua winaiḥ

11. pirak mā 4 wḍihan rangga yu 1 sowang sowang || rāma i tpi siring rikang kāla i munḍuan gusti si guwi rama ni krami, i haji huma gusti si hiwā, i tulang bair gusti si palarasan ra
  12. ma ni bahu, i waringin gusti ri waringin rama ni dangēn, i kayu asam gusti si wujil rama ni grak, i pragaluḥ gusti si mni rama ni bhasita, samwal rama ni saḍa, i wunut winkas
  13. pu mamwang rama ni dhanaujaya, i tiruan winkas si lbur rama ni sukik (?) ri air hulu si kidut rama ni karṇa, i sulang kuning winkas si kuḍa rama ni ḍiwi, i langka tañjung winkas si sahing rama ni
  14. tamuy, i samalagi winkas si tarā, i wungkal tajam winkas si antara rama ni juwē, i hampran kalima si ina rama ni bānā, i kaḥugihan winkas si hayu, i puhun
- b.
1. winkas si pawā ramani sumingkar, i pruk tuha winkas singayuh rama ni sangkan, i wuatan winkas si tirip rama ni lreka (*of* loka), i pamanḍyan winkas si siwa rama ni wipula, i tpu
  2. san winkas si aja ramani kwyēn, i turayun i sor winkas si guta, i ruhur winkas si wahi, i kalaḍḍingan winkas si banua, i kḍu kalima si dharṇi, ikā ta kabaiḥ ka
  3. pua winaiḥ, pasēk pasēt kayānurūpa ikanang wanna makēng winaiḥ pirak mā 2 wḍihan rangga yu 1 sowang, ikanang wanua maḍmit winaiḥ pirak mā 2 sowang sowang ||
  4. || winusimajangut, matapukan si barubuh, juru paḍahi si naija, maganḍing si krēsṇī rāwanahasta si mandal, kapua winaiḥ wḍihan hlai i pirak mā 8 sowang sowang || mangla
  5. si kirāta rama ni bhasita, muang si butēr, mabungwa si busū rama ni garagasiḥ muang si rubiḥ kapua winaiḥ pirak mā 2 sowang || pisora-ning anugraha rikang kāla patih
  6. mantyaṣiḥ sang krēsṇa rama ni ananta, muang soaraṇing rāma i mantyaṣiḥ kabaiḥ pu kolā rama ni ḍi , pu puñjēng rama ni bahad pu kārā ramani labdha, pu tērō rama ni bisis, pu
  7. kēcīḥ ramani snī, pu mandadi, rama ni wacitā pu bikray ramani baruṇa || saprakāra ning saji sang makudur ing maḍdala inenas pāmasanya su 2 mā 2 ku 3 || i sampuni ma
  8. waiḥ pasēk pasēk manadāḥ sang wahuta hyang kudur muang wadwā rakryāu sang pinakapangurang muang patih wahuta rāma i tpi siring kabaiḥ || lwirning tinadāḥ haḍangan wōk ki
  9. dang wḍus, ginawai samenaka, muang saprakārani(ng) harang harang ||

i sampuning manadāḥ mangḍiri sang makudur lumkas manapate mama-tingakan hantriṇi manawurakan hawu, manētē

10. t hayam i harapan wadwa rakryān muang patih wahuta rāma i tpi siring, umuwah ya i ronya || nahan cihnanyan sampun mapagēḥ ikanang wanua i mantyasih muang
11. ikanan wanua i kuning kagunturan inanugrahākan rikanang patih mantyasih sima kapatihara, yāpuan hana umulahula ya dlāha ning dlāha pañcamahāpāta
12. ka pangguhanya, pāpa ni matī brahmaṇa wihikan mangaji 108 pāpaning-mamatī lamwukanyā 108 pāpani gurudrohaka, pāpani brūṇaghna, mangkana pāpa tmūni
13. kanang wang umulahulah ikai sīma, matangya kayatnāntā soninikai prasasti ya mānyat swasthā || o ||

CIX.

Paaltje, volgens Hoepermans bij Verbeek p. 136 en 150 afkomstig van Tjandi Bongkol (afd. Tēmanggoeng, res. Kedoe), later overgebracht naar het residentiehuis te Magelang, thans (Not. 1890 p. 11, 63 en 76) als D. 83 in het Museum te Batavia. Een abklatsch wordt wellicht vermeld Not. 1869 Bijl. N en Not. 1876 Bijl. II no. 13, daar gezegd te zijn van een inscriptie van Moentoeng (?); thans Oudheidk. Bureau no. 326.

paki hump jah dasama rake mawweh ring alih tinghal

CX.

Een transcriptie, waarop alle aanwijzingen ontbreken, zoodat zelfs niet te zeggen is, of het er één van een steen of een koperplaat is.

- 1.
2.   ning mong, patukning ulā   pandening danawa,
yan pareng tgal sambēṇning glap   ring pamungwan panganēn
3.   sēmpalning rākṣasa, yan pa   alapēn dening da-
lēmer, sanghapēning wuhaya, wilṭēn dening wwil, tuwwiran, rēbu
4.   iwakagōng, umunggu ya ri asthānanya, sarwwa rogamañ-
caya, arah ta kita kamung hyang kusika, gargga, metri, kurusya,
pātañja
5.   lor kidul, kulwan, wetan, bwangakna ring ākaça, salambitakēn i
sang hyang kabeh, timākēn ring mahāsamūdra, ka
6.   dawahan, lak   pṛthiwi, upadrawa ya ring dewa ra braṣṭa
tēn dening pitara, muliha ring naraka tibākna ring maha

7. kawaḥ tambragomukha, klan dening yama(ba)la, pupuhēn dening
/lingkara, ping pi[ug] tu tayananimban pāpa taya sangsāra
8. sarūpaning lara pangguhēnya,
- 1.
3. jur mangalor pagēr wetan 5
sēkēr muwaḥ ing lakman pagēr
4. sumira pinggiring lwaḥ pagēr jur mangidul
ing biku(an)

CXI.

Koperplaat, waarvan een afteekening voorkomt in den bundel van den Panēmbahan van Soemanap (Jav. HS. Bat. Gen. no. 42; zie Not. 1886 p. 46), onder no. 2, doch waarvan verder noch de afkomst, noch de tegenwoordige plaats bekend is. De transcriptie is naar de afteekening in bovengenoemden bundel vervaardigd.

lāraning gagajaḥ, ing batu, ring nairiti, watēskulumpang lārani(ng) batu, ing ganggang, ring çri, akarwan mārḡga, lāraning ganggang, ring bayabya, minggēk mātra, akarwan(m)ārḡga, lāra/ing ganggang kapahiring, ing bbad, ing kurang, ring ūttara, watēs(ku)lumpang, lāwan ing rapaḥ, i cēmēng, ri aiçanya, akarwan mārḡga, lāwan ing cēmēng, atētēmu tke pūrwwa, sāmangka(na) ta parimāṇa nikang lmaḥ ing jumpuṭ, tan(h)ana lmaḥ len sumlipit sakerika, pinṛṣṇa ikang sawaḥ, mangkana kramanya, i *jul tūgu* muwaḥ ana ta tutukon dutā mpungku sām̄ba, lmaḥ hi tular, ring pās, mā kā, 3, su 12, lmaḥ kabeḥ, antukanganimpil i su ma bding, kunēng parimāṇanya ring pūrbwa, akarwan mārḡga lāwan ing su pabding, ring agneya, a

CXII.

Serie koperplaten, waarvan het volgende bekend is: Bij de transcriptie van de hieronder het eerst gedrukte no. 8 teekent Dr. Brandes aan: „Ontvangen van K. F. Holle, wien de bladen waren toegezonden door F. A. Lief-rinck. Een no. 8 uit een serie. Van Bali”. en verder: „Is wel een gedeelte van de oorkonde voor de dharma Wimalāçrama in de bundel van den Panēmbahan”. Bedoelde oorkonde, welks platen in de afteekening van den Panēmbahan (zie over dien bundel hierboven CXI) de cijfers 16 en 11 dragen, volgt hier dus als deel van hetzelfde geheel. Naar aanleiding van plaat no. 8 deelt Dr. Brandes in Notulen 1889 p. 19 sqq. het volgende mede: „De plaat, waarvan de afdruk vervaardigd is, is lang 32 c.M. en breed 12½ c.M., en moet aan weers-zijden beschreven zijn. Zij geeft een fragment van een oorkonde te lezen, er-gens uit het midden van zulk een stuk. De mij gezonden afdruk van die ééne zijde draagt het cijfer 8 als volgnommer, het geheele stuk zou dus ongeveer uit 16 of nog meer bladen hebben moeten bestaan. Een eigenaardigheid is dat

CX. 3. Het cijfer 5 in Oud-Javaansch karakter. CXI lāra-lāwa; bbad-icad; pās-mās; ma bding-pa bding.

de bladzijde acht (8) regels heeft. Onder de stukken op koper die met oostelijk oud-Jav. schrift geschreven zijn en tevens den typischen vorm hebben, d. w. z. $\pm 2\frac{1}{2}$ maal zoo lang als breed zijn, zooals dit met het oorspronkelijk van den afdruk het geval is, is dit, voor zoover mij bekend is, de eerste die deze eigenaardigheid vertoont. Daarom dient er op gewezen te worden dat zich in den bekenden bundel van den Paněmbahan afschriften bevinden van twee koperen platen, beide aan weerszijden beschreven, blijkbaar bijeenbehoorende, en naar de afschriften te oordeelen evenals de plaat waarover hier gesproken wordt, ook telkens met acht regels op éénen kant. Oorspronkelijk was mijne meening dat de regels van het origineel van die afschriften in de copie van den Paněmbahan verlopen waren, maar daar staat tegenover dat ook de achtste onderste regel telkens vol is, en over het algemeen blijkt dat de Paněmbahan waar hij koperen platen copieerde, zijn copie gewoonlijk ook de gedaante van het oorspronkelijk gaf. De bladen van den Paněmbahan, telkens respectie twee bladzijden, vertoonen ter plaatse waar men het volgeijfer van het oorspronkelijk zou zoeken, de getallen 11 en 16, wat zooals uit het voorafgaande aan den dag komt, al evenzeer wijst op eenig verband tusschen deze afschriften en den ontvangen afdruk, terwijl ook de schriftvorm van de legende van dien afdruk en van die afschriften zeer nauw verbonden is. Wellicht zijn dan ook deze gegevens voldoende om te vermoeden dat zij te zamen drie fragmenten vertegenwoordigen van ééne oorkonde, een oorkonde waaromtrent ook zonder dat wij er wat meer van weten, nog enkele verdere belangrijke zaken kunnen worden geconstateerd.

Het afschrift namelijk van de koperen plaat die het cijfer 16 draagt is dat hetwelk door mij genoemd is in de inleiding bij den inventaris van de beschreven steenen van het Genootschap, onder letter K op bladz. 361, en naar het t. a. p. geciteerde nl. *anraksa kadatwan rahyangta ri mdang (ra gum)* te oordeelen zou het dus een oorkonde zijn uit den tijd vóór Mpu Sindok Çri Içānawikrama. Daarmede is de verdere phraseologie van de fragmenten in den bundel van den Paněmbahan gespaard, geheel in overeenstemming. Verder blijkt uit die zelfde stukken dat de oorkonde een vrijbrief is aan een *dharma* te Wimalāçrama, waarbij opgemerkt dient te worden dat voorshands een veronderstelling dat dit *wimalāçrama* hetzelfde zou kunnen zijn als het *bimalāçrama*, dat op een steentje op den Diēng (thans in het Museum) is aangetroffen, geuit, doch niet bevestigd zou kunnen worden. Ik vermoed op dit oogenblik liever dat het Wimalāçrama van de oorkonde op koper eerder ergens in Oost-Java bijv. in het Soerabaja'sche zal dienen te worden gezocht. Belangrijk is dat onder de geschonken rechten er vermeld worden die op den scheepvaart betrekking hebben, evenals dit ook voorkomt in het opschrift van den steen van Tuban (thans in 't Museum), doch wat de oorkonde betreft waarover hier gesproken wordt kan dit ook betrekking hebben op de binnenvaart. Daaruit zou dan volgen dat de *dharma* Wimalāçrama lag aan een groote, een bevaarbare rivier. Doch genoeg om aan te toonen dat ook deze oorkonde een stuk van beteekenis is, dat het hare zal kunnen bijdragen tot vermeerdering van onze kennis van Oud-Java."

- 8a. 1. *sukhaduhkhanya*, *kapwa ta ya i kānang masambyāwahāra manganti*
     sang hyang sīma, hininganan kwaihnya anung tan
 2. *knā dening mangilāla drabya haji, an tlung tuhan ring sasambyāwahāra,*
     yan pangulang kbo 40 kbo
 3. *wanya, yan sapi 40 sapiyanya, yan wḍus 80 wḍusnya, yan aṇḍah*
     sawantayannaṇḍahanya, agi

4. *lingan* *tlung pasang*, *angarah* *tlung tuhan*, *amatér* *tlung tumpung*,
apaṇḍai mās *tlung paryyēn*, *apaṇḍai tā*
  5. *m̄bra* *tlung paryyēn*, *apaṇḍai wsi* *tlungububan*, *jalagraha* *tlung tuhan*,
uṇḍahagi *tlung tuhan*, *apaḍa*
  6. *hi* *tlung kilan*, *atitih* *tlung kulit*, *acadar* *tlung pacadaran*, *amaranggwi*
tlung tuhan, *atwih* *tlung waḍai*
  7. , *maramwan* *tlung ramwan*, *parahu* 6, *masunghāra* 6 *kunang ikang hili-*
ran 6, *akirim agōng* 6, *akirim tā*
  8. *m̄bātāmbā* 6, *amayang* 6 *amukēt kakap* 6 *amukēt krp* 6, *ataḍah* 6 *ang-*
lamboan 6, *amaring*
- b. 1. , 6, *anglam*, 6, *amuntamunta*, 6, *pukēt ḍago*, 6, *kirim dwal baryyan* 6,
 kirim pañjang 6, *anglaha* 6,
2. *añjala* 6, *añjalawirawir* 6, *añjala bsār* 6, *amuwūmwū* 6, *amintur* 6,
añjaring balanak 6
  3. , *jaring kwangkwang* 6, *jaring kakab* 6, *amibit* 6, *waring sugu* 6, *waring*
tuṇḍung 6, *waring taḍah* 6, *anghilihili* 6, i
  4. *kā ta kabaiḥ* *tan kaknāna ya soddhara haji*, *kunang ikang langkapān*,
wlah galah 6, *kalima tuṇḍan*, *parahu pa*
  5. *nawa kalima tuṇḍan*, *parahu pakbowān sawiji kapāt tuṇḍan*, *parahu*
jurag 5, *parahu panggagaran*
  6. 5, *parahu pawalijan* 5, *parahu pangugayan* 5, *mwangapadaganga*, *ku-*
 nang wwitaning padagang bhaṭāran pamli bha
  7. *ṇḍa adgan ring pāradeḥa mākāñutan kna ring siwuran*, *ikā ta kabaiḥ*
tan knāna ya de sang mangilāla dra
  8. *bya haji*, *soddhara haji*, *yapwan pinikul bhāṇḍanya*, *kadyangganing ma-*
 basanā, *mangawari*, *masayang*, *makawalḥ surih* *ma*
- 16a. *ta mara*, *manguñjal kapas*, *wungkuḍu*, *bsār tāmbra*, *gangḥa*, *timah*, *wuyah*,
pja, *gula*, *lawe*, *pucang*, *sērēḥ*, *kasumbha*, *saprakāra na dwal*, *pinikul kalima*
bantalan ring sakuyan pikul pikulanya, *ikānang sang mangkana tan*
knāna de sang mangilāla drabya haj(i) saparananya de ( )ān( )ān makmi-
tana ta ya tulis pitugēn yapwa lwih sangke panghinganiri pasaknāna
ya sakalwihnya de sang mangilala drabya haji sowara haji, *tan adhi-*
kā, *ikānang kāla*, *sāmpun apagēḥ panusuk mpungku muntan*, *gandha*
koṭi i wimalācramawihāra/rama matangyan panghanakēn mpungku mun-
tun tpi siring makādi wāhuta patih i paliñjwan sang nala, *sinungan*

pasëk pagëh mā su 3, wḍihan ga (?) yu 1, patih mangarëp sang ralu sinungan pasëk pagëh mā su 3, satigang pangkah juru tngah i wadihati, sang dalaka, sakala, sang dwaja, sang barika, sang kiratya, wineh wḍi

- b. han ga (?) yu 1 kinabaihanya, i wawap sang kola, sang jugul, sang baru, sa wineh pasëk pagëh ku 2, wḍihan ga yu 1, kinabehanya, ing pepe, sang goreh, sang dhiti, wineh pasëk pagëh ku 2, wḍihan ga yu 1, i wungkal manḍa, sang lawun, sang midra winkas u/ri, wineh pasëk pagëh ku 2, wḍihan ga yu 1, i kapulungan, sang yaga, sang sotara, wineh pasëk pagëh, ku 2 wḍihan ga yu 1, ing gayam, sang janaka, sang mariga, wineh pasëk pagëh ku 2, wḍihan ga yu 1, i daryyas, sang walakung, sang mana, sang lona, wineh pasëk (pagëh) ku 2, wḍihan ga yu 1, ing galah sang bisa sang pola, sang yanaka, wineh pasëk ku 2 wḍihan ga yu 1, i putut, sang pratamān, sang ngit, sang layū, wineh pasëk ku 2, wḍihan gayu 1, i çri manganti, sang janaki, sang yata, sang manambat, wineh pasëk ku 2 wḍihan ga yu

- 11a. [ta prasiddha rakṣa kaḍatwan rahyang ta ri mḍang, *ragumi*] ¹⁾ nakṣi, si gulah, si pawawang, wineh wḍihan hlai 1, awayang wwang pinanggu(ng) siranḍingah, wineh wḍihan hlai 1, pasëk pagëh ku 2, atapukan pinang-gung, si jaladī, wineh wḍihan hlai 1, pasëk pagëh ku 2, apajahi (*les apa-ḍahi*) samgët sarta wineh wḍihan hlai 1, pasëk pagëh ku 2, kabayan ning blah mata i paskiran, sang grota, wineh wḍihan hlai 1, pasëk pagëh ku 2, makādi sang hadyan juru lampuran i rakryāu ramram, kabayan sang adyah wineh wḍihan hlai 1, pasëk pagëh ku 2, samangkina kwaih nikang pinakasakṣi tkeng pinggir siring kabeh hinanakēu i susukan sang hyang dharmma i wimalāçrama yathāyukti sakrama dangū pinarnuah t(e)kang saji i sor ning witana i tngah ning kālangan i wimalāçrama sawidhi-widhāna ning manusuk ring lāgi, mamūjā ta sang pinakawiku, *ala* ju ri watu daiça, sumangaskāra i sang hyang wungkal susuk watu kulumpang, manḍiri ta *nga*

- b. yēmbyēs aludur tumamaring kālangan, tlas mottara sēngga mamukawandhana i sor ning witana, mandēla(n) pāda hinarē(pa)kēn dening pinghe makurug anasuwānī, rāma atagan mwang para pinggir siring somilu pinakasakṣi i susukan sang hyang kuṭi i wimalāçrama lumkas ta sira manguyut, manētak guluning hayam, linanḍésakan ri watu kulumpang, amantingakan hantiga ring watu susuk mamangmang manapathe, sang mināngmāng ring

1) [ ] is het einde van b.; b yēmbyēs-yēmtyēs.

dangū, i katguhakna sang hyang wungkal susuk ikana ling nira, indah
ta kita kamung hyang haricandana, agasti mahārṣi pūrwwa dakṣiṇa
paṇimottara, maddha urddhamadhaḥ, rawi ṇaṇi kṣiti jala pawana hutāsana
jayamānākāṇa dharmma ahoraṭṭa sandhyadwaya yakṣa rakṣaṣa pisaca pretā-
sura garuḍa gandharwa kinnara mahoraga, catwari lokapala
yama baruṇa kuwera basawa, putra dewatā, pañcakusikāṇḍiṇwara mahā-
kāḷa, śadwināya(ka) nāgarājā, durggadewī caturaṇṇaya, anantā hyang
kalamṛtyu gaṇabhūta ki(ta) prasiddha r(um)akṣa kaḍatwan rahyang ta
ri mḍang i bhūmi)

CXIII.

Steen, staande in desa Lawan (afd. Lamongan, res. Soerabaja) en in
Rapp. 1907 p. 270 beschreven als „een zoogenaamde(n) beschreven steen, waarop
geen enkel letterteeken te ontdekken was. De steen, dakvormig afgedekt, stond
op een dubbel lotuskussen, uit één stuk, waarvan de blad-belijning verdwenen
is. . . . Hoog 1.40 M., met kussen 1.64 M.; breed van boven 1.11 M., beneden
0.90 M.; dik 0.125 M. Onder het lotuskussen was een rechthoekig gekapte pen,
waarmee de steen eens in een voetstuk was vastgezet”. Een abklatsch wordt
vermeld Verbeek p. 221; Oudheidk. Bur. no. 537.

O o s t z i j d e.

1. kolaholahan ra mahāmantri hino alasing rikū
2. umulahulaḥ panugraha ṇṛi pāduka pungku, astu salwirningu-
padrawa katmwa denya
3. mpaḷn de sang hyang pañcamahābhūta, sulambitakna ri hyang kubera,
siwak ka
4. nya dawut utēknya langga rujiranya uwadawid ususnya deuta kamung
hyang
5. mahābhūta, wigraṇ de sang tingkara yamabala, tētēḷn ring maharo
6. matra hana hiris poḥ, sakinaririsaning sarāt, astu wacana ṇṛi pādu
7. pungku amukti sakaring wiṣā, apan ṇṛi pāduka mpungku sakṛt bha
8. maheṇwara, sira ḍumēṇḍa salwir ni mangulahulaḥ panugraha pa
9. duka mpungku bhaṭāra tipuruṣa ḍumēṇḍa nguri , iniring de
10. pañcamahābhūta kabēḥ nguniweḥ paradewata matangnyan ha
11. ji tigatiga yan sira wēnanga, oṇ pañcamahābhūta
12. brahmaṇe namaḥ, oṇ wiṣṇawe namaḥ, oṇ parameṇwarā namaḥ
13. lokebhyaḥ indrādibyo namaḥ, oṇ namaṇiwaya
14. ya wijayā swahā, oṇ jayajayāstu kadi katguh
15. inatguhana sima astu astu ujar hyang || o ||
16. (onleesbaar?)

CXIV.

Steen, vroeger staande te Bangle (afd. Berbek, res. Kediri), en wel volgens Verbeek p. 255 bij de warme zoutbronnen Banjoe Oemboel. In de inventarisatie van Kediri in Rapp. 1908 wordt hij niet meer vermeld. Een abklatsch komt voor Notulen 1869 Bijl. N.; Oudheidk. Bureau No. 400.

V o o r z i j d e.

1. ||
2. marggana tinaḍaḥ sang tuhā
3. n maḥa hān umajaranākakā nḡha i jā
4. langu ma ika i muṇḍēr prasu( )na
5. kwehnira mangila drabya haji dangū prakāra paramiḡra
6. wuluwulu prakāra | sang hyang ājñā haji kmitan ikang ramanta
i kabikwan saṇḍunga
7. n ser i ja | mbi i muṇḍēr an pamijilakan sangkal pāt mwanḡ
| n patih
8. ti sana | 1 sāmas pirak
pakalangka ḍomas pirak, si | ḍomas pi
9. rak pinḍa pa | weweh nikanang kabikwan saṇḍungan ser
i jāmbi i muṇḍēr | angkan tahu
10. n mā 1 ku 2 | len sakarikana sangkal pāt prāṇa an papaknā pa |
miwyē sang hyang
11. i muṇḍur | o yatikā inubhaya i sanmata ḡrī mahārāja o yata
mata(ng)uyan | ikanang
12. punta i kabi | kwan saṇḍungan ser i jāmbi muṇḍēr mak(m)itana ājñā
ha | ji iniringnya
13. jānā rakryan | i tan kaparabyapāra ni ka(nang) kabikwan saṇḍungan
ser | i jāmbi i
14. muṇḍēr | dening patih i jāmbi ser pangkur kalangkapa rāma mwanḡ
salwir nidra | byahaji wu
15. luwulu ho | pan air haji magōḡ maḍmit kipakipa kmitan tuṇḍan mang-
gala pa | tāmbā ityai
16. wamādi | ngila drabyahaji ring dangu makādi miḡra para-
miḡra magōḡ maḍmit | kabeh mwanḡ salwi
17. rnisalah pakunī | tya ca( )ra pu
| ngi kan tamā iri
18. kana kabikwan | ṇḍungan ser i jāmbi i muṇḍēr kewala sa
kahaywakua sang | hyang ḡiwa i muṇḍē
19. r i pā nika | na sakari ḡōḡnyārampu ḡrī mahārāja i ka
ha na i sang hyang tirtha | i muṇḍēr, mi

20. *nya ka suhuka* | *k kana* deyanikanang patih ri jambi sor
kālangka rāma i | *munḍēr*
21. *kbanwa mwang kwai* | *ḥ niru mangilala drabya haḡi ring daugu o*
makadi miḡra paramiḡra wuluwulu | *prakāra, tan mara*
22. *byapāra rāma* | *nikanang kabikwan saḡḡungan i ser i jambi i munḍēr*
tan pina | *lir*
23. *la( )ran prakā* | *ra āpau kra a göngnyānugraha ḡri mahārāja an*
 24 *i munḍēr i*
kabikwan
25. *i mu r a* | *tlas nugraha i*
- 26.
- 27.

A c h t e r z i j d e.

1. *ra patih i jambi mu*
2. *ikanang rampa jātaka*
3. *sukannisagatinirāmpa i wahu*
4. *ka margga rake momahumali rake*
marggaṇa sambandha hana kabi
5. *kwan saḡḡungan ning sor i jambi i munḍēr mamaja(ra)kan sangkal pāt*
muang
6. *prakāra lāwan papatipati*
mas pirak ka
7. *mas pirak jro mas pirak*
nikanang kabikwan
8. *saḡḡungan jambi i munḍēr kan*
9. *na, yatika matra dening rāma i papawungan i tan kapa*
10. *rabyapāra dening ser*
ma uguniweh i ta
11. *miḡra magöng maḡmit*
- 12.
- 13.
14. *ḡri mahā*
15. *kaua*
16. *i munḍēr kabeh*

17. tan
n jāmbi i muṇḍēr
18. tan
n tlas pagöngnyā
19.
sang hyang tirtha   ṇ( )i

CXV.

Twee koperplaten, afkomstig uit de residentie Soerabaja, thans door de collectie Raffles in het Britsch Museum te Londen. Blijkens Notulen 1882 p. 134 waren er galvanoplastische afdrukken van in het Museum te Batavia, thans verdwenen. De Heer Holle gaf in Tijdschr. 28 p. 488 sqq. een transcriptie uit, daarbij aanteekenende: „Zij bevatten slechts een stuk formulier, betreffende voorrechten en belastingen en voorrechten op een stuk grond rustende of daaraan verbonden, en passen, voor zoover ik heb kunnen nagaan, niet bij de reeds uitgegeven incomplete oorkonden. De platen zijn ongenummerd”.

- 1a.   han marga ikang pabuharan sapahinganan muang piyapiya, lumaris mangulon anutug kulon sapahinganan muang wadihadi, midëraungalor anunggali marga ikang pabuharan sapahinganan muang wadihati, lumaris mangalor tumurun ing luaḥ angalihi luaḥ sapahingan muang dariyas, lumaris mangetan angalihi luaḥ ikang pabuharan tutug tkeng pasir sapahingan muang winaya, samangkana parimāna nikang lmaḥ hasinān susukan sima i pabuharan, sampun katamrapraçastyapagēḥ de ḍang acarya ugra, tumaḍaḥ raçanyānugraha Ibu paduka çri maharājā, atarataḥ kaswatantra
- b.   n i sawka ḍang acaryya ugra inanugrahan de Ibu pāduka çri maharājā, senanggoning brahmākula muang kṣatriyakula, kunang pratyeka ning wka ḍang acāryya dug ing dyaḥ kataywat, dyaḥ nariyama, ika ta maka-drabya ikang kaputrawangcan, lukat, tampaḥ 1 muang kamuladharmman, lukat, ki, 1, makamukya sawaḥ bhaṭāra kabhaktin, an lukat, jēng, 1, irikang kāla mangasān ta ḍang acaryya ugra pasēk pasēk i rake pamgat, mā su, 1, mā 4, wḍihan tapis yuga, 1, rake anakbi nayaka i kalaḍi, muang bu rake mabuwur ¹⁾, wineḥ mā su, 1, mā 4, ken sawlaḥ, rake air botang dyaḥ pangheran wineḥ mā su, 1, mā 4, ken sawlaḥ samgēt akudu
- 2a.   (ḍa)ug acaryya ugra, ikā ta paḍāngatguhakn ikanang susukan lmaḥ asinān ing pabuharan āpan atyantā rēṇā paduka çri maharājā, i ḍangacaryya

1) Vergelijk Diēng-steen. Br.

1b. Botang-Natang.

ugra, an nitya pinakaçrīya ri kaswasthā ning rāt, muang ri langgënga-
niran siniwī, an mangkana kaswatantraunikang susukan, sima lmaḥ asinan
ing pabuharan tan katamana deni sang winawa katrinī, paugkur, tawan,
tirip, muang saprakāra ning mangilala drabya haji, wuluwulu prakāra,
misra, paramisra, pangurang kring, padēm, manimpiki, paranakan, limus
galuh pangaruhau, /haji, watu tajēm, sukun, halu warak, ramanang, pi-
ningle, katanggaran, tapa haji, her haji, malandang, lca, lələb, pakalang-
kang, kutak, tangkil, tṛpan, saliut pamanikan, maniga, sikēpan,

- b. tiruan, wilang wanua, wiji kawah, tingkēs, mawi, manambangi, tanghirau,
tuwa dagang, juru gusali, mangrumbe, mangguñje, tuha nambi, tuha
juḍi, tuha uñjaman, pawungkunung, pulung paḍi, misra hino, misra-
nginangin, wli tambang, wli (wa)dung, wli hapu, wli pa(ñ)jut, pakalungkung,
urutan, ḍampulan tpu(ng) kawung, sungsung pangurang, sipat wilut,
jukung, panginangin, pamawasya, hopan pawrangan, sēkar tahum, garihan,
pinta palaku, pobhāya, tampasirik, tulung hutang, kipakipaḥ,   ug
haji magëng aḍēmī, pagulung, widumangidung, kḍi walian, sambal,
sumbul, hulunaji, janggi, singgaḥ, paḇsiḥ watēk i jro ityewamadi, tka
ri suka, duḥka, mayang taupawuh, waluh rumambati(ng) natar, wipati,
wangke kabunan, rah ka(sa)wuring natar, duhilatan

CXVI.

Inscriptie boven een bhūta-kop (banaspati), welke blijktens het Leidsch
MS. Or. 3276 (Mal. Hs. 765) leg. v. d. Tuuk aanwezig was te Tamiaḍjeng in
Soerabaja en waarvan verder niets bekend is. Dr. Brandes verwijst naar het
vignet vóór in Junghuhn's Java.

1. ki(r)tinira
2. li(ng)ga || ||

CXVII.

Een transscriptie, waarop alle verdere aanwijzing ontbreekt, en die er
uit ziet als één van een koperplaat.

- a. 1.   maṇḍihala, pasamba, pasambu, parajēr, pakikis, paliḥkuwu, aha-
wuhawu, pahang dilah   rawuh   o muwah sēkōni lmaḥ
2. dyaḥ kaki waharu, lwaḥ kiduling umah, maugulwan ing gonḍā, makahingan
ing gorogon, ngalor ing slā, ḍarmmaga, ing saragan
3. matunggali(ng) dyaḥ kaki waharu mangalor ing taman, makahingan ing
tumpōng, mangetan ing ḍomas makahingan lor ing gēntēr, pinggir

4. makahingan ing hipëng, lwah ma   pinggir kulwan dharmmagga,
mangalor makahingan kali ing sukamṛta, galëng, mangidul makahingan
  5. si kaḍal, lwah pinggi wetan makahiungan kapulungan, pinggir mangidul
mahingan ing si gbok, galëng mangidul makahingan
  6. pinggir kidul ing *sadany*, mangkana hingani lmalḥ dyah kaki waharu o
kunang *sakakūṣa* samangulah i dyah kaki waharu makamuka hujung,
  7. ṇik, ka(.), ka( ) garuḍa samangkana, samangkana kwel samangulah
i dyah kaki waharu ika ta *māngis* ni maminḍapangki, mā 2 ku 2 isiku
  8. muwalḥ pinta palakwamā 1   inganya katnu rinuwut samangulah i
dyah kaki waharu   samangulah
- b. 1.   kahēmban tutu   dening dyah kaki waharu ka-
hēbān
2.   ha ri candana,
  3.   hutāsana, yajamanākāṣa   sakalasākṣibhūta
tu
  4.   sapa sumpah mangmang manē   yāwat ikang wwang
durācāra tan magēm makmit i   sapatha
  5.   hyang makudur, brāhmaṇa kṣatriya, weṣya ḥudra, hadyan hulun, ma-
tuha rare, lakilaki wadwan, gr̥hastha wiku widu la
  6. mpuran, mwang pinghai wahuta rā(ma) matuha manwam, nāyaka pra-
tyaya, asing umulahulah tan yukta i dyah kaki waharu dlāha ning
dlāha = o =
  7. o jaḥ taswāt kabwa(t) karēmaknanya, matya ta ya   (yau
tan panggiya tatkaranaḷih ha wutat,) ttan tinghala ikungan
  8. tarung i padēgan, tampyala i hiringan, uwahi i hiringan, tutu
lundahnya, blaḥ kapalanya, cawuk utēknya, sbitakēn wtēngnya,

CXVIII.

Steen, afkomstig van Toeban (res. Rembang) en door Brumund in Ver-
hand. XXXIII p. 182 als daar staande vermeld, thaus (Notulen 1871 p. 65,
82; 1872 p. 154) als D. 23 in het Museum te Batavia. Een afteekening wordt
vermeld Not. 1871 p. 57, terwijl er zich blijkens Tijdschr. 47 p. 452 ook een
in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden bevindt. Een abklatsch is onder
no. 167 op het Ondheidk. Bureau. Dr. Brandes beschrijft den steen in den
Catalogus (p. 380 sq.) aldus:

„Groote steen met rond hoofd, eenigzins gewelfde vlakken en voet-
stuk, uit één steen. Licht geel bruin. Zonderige kalksteen. De voorzijde is geheel
vernield. Daar de steen niet dik is en de regels op de achterzijde onmiddelijk
aan elkander sluiten, mag men vermoeden dat hij slechts aan twee zijden
beschreven is geweest. Op die achterzijde staan 31 regels in cursief oostelijk
oud-Javaansch schrift. Afkomstig van Toeban, Not. IX, 57, 65, 82; X, 154.

Hoog in het midden 144, aan de zijden 109; breed van boven 95, beneden 80; dik van boven 18, van onderen 15; voetstuk hoog 14, breed 102 en 15.

Praçasti van een vorst, wiens zegelmerk de *garuḍamukha* was, aan de desa Kambang putih. In dezen praçasti worden eenige privileges verleend met het oog op den handel over zee".

1. idu ilatën, idu kasirat a(mijilakën)
2. wuriningkikir, amuk, amumpang lūdan
3. angçapratyangça kātiban , wangke kabunan, kaḍal māti
4. ḍaṇḍa kuḍaṇḍa, maṇḍihalādi, yāwat umunggu irikang sima i kambang putih, tāwa
5. t juga prēmāna irikū kabeh, kunang ikang pakarmua, paṇḍe mās, paṇḍe gangça, paṇḍe , pa
6. ṇḍe singesingen, paṇḍe wsi, paṇḍe glang, amanara ikang sima i kambang putih prēmāna irikū kabeh, yan pa
7. ngulanga 40 kboanya ring satuhan yan pangulang sapi 40 ring satuhan yan pangulang wḍus 80 ring satuhan yan
8. (ce)leng 100, ring satuhān, yan aṇḍaḥ sawenteyan ring satuhan parahu saju-ragan karwa pabkēlan padati patang padati,
9. dwal pikupikulan, pitung pikul, banawa karwa tuṇḍan, samangkana kawrang ikang kambang putih wuang apadaganga wḍi tali pahinga
10. nanya, dwalanya pahingani bhumi çrī mahārāja, wuang katēmwanua-ning adagang kurakuri atutugana ri maugalu kampyāk
11. wulu bagala tinurawa ajajangaknatpakar, wuangababāka, ungsirēni rare kawula m(i)nggat, ungsirēning stri larangan, ungsirē(n)
12. inujahadyakën, lēmbu mati, ahatēpa wingka ring padūwaharan, agalang-ganga pingul, angululana galanggang agopura ring galanggang amuli
13. hi kna sawung, agunting ring bagaṇjing, tau kna hinijohijo, wunga-sipisipinga, akalunga mpulungungan a( )mbal tan kna pinta palaku sa
14. kupang satak, yan hana sira tamuy sakeng sangkanira, sasaban katmutinmu, lawan gangan wilukasirijeni lāwan, wuyah sa
15. keng sumbul, tan kna ring taḍaḥ katulih, wuang amangana salwirning rājamangça, lwirnyā kura, baying, hasu tugēl, wḍus gunting, bayam wadwal pinolang
16. karung dinimpa, makadi baḍawang, alungguhani kalasā gumlar, ariringa banantēn humalang, ajuu humalang, asumpinga tuṇjung siniwak. apa-langka

17. binubut, aprasawatang, karang pupuh wawar sēmpal, wnangagarant/nga
rwang puluh ( )ra kula wnaug, angadā tanwaga, puṣpa, tutunda,
palangka
18. gaḍing, kumbang i pung putih tunih tatkāla ning mangigla, iringēn
dening rare daḍadaḍi wnangnga singkila putih kuning, ḍambayaugana
sinilanglang, aḍūja papo, pāng
19. nggo, ciwāpatra, pawwanawwan, wnangapayunga, acaringa, atapakar sirah
ning kbo, samangkana turunyānugraha ḡri karasakan, irikang sima i
kambang
20. putih, kunang kwehnika rāma i kambang putih, umangkwakēn sang
hyang ajñā haji, makamukha buyut i( )ip, buyutambu, buyut bala ,
buyut
21. buyut owaḥ, buyut carangwak, buyut boḍo, buyut wwaddhana, buyut
kāpir, buyut jungkir, buyut kapanggih buyu
22. winingkis, samangkaua kwaiḥ nikang rāma i kambang putih, umang-
kwakēn sang hyang ajñā haji prasasti tinanḍa garuḍamukha, apagēha
tan sigasi
23. ganā yathānyān katmwa dening sawka wetnya, tkari dlāhaning-
dlāha, yapwan hana tanpamisinggiḥ raṣa sang hyang ajñā haji, ḍan-
ḍanya ri
24. sahapannaḡ salwirning mahapātaka bhuktinya, ring hatraparātra klān
ring kawaḥ de sang yama bala, tan tmwa pala ning dadi wwang, salir-
ning lara kelikeli tmu
25. nya, wuḍug, singkēl, buta rāḍin, hayān, ān, kḍēwnungkuk buyan
bu( ), bisu swka wetnya putunya bu
26. yutnya pitunya kumēmpula ring kawaḥ sang yama, sadakala ni janma-
nya tumēmwa hala, yan parengalas sahutningula mandhi,
27. ḡḍungatēngahas, tanpatambāna, pulirakna dening dānawa, singhapēning-
mong yan pareng sawaḥ sāmberēn ing glāp tanpahudan
28. pēnde sapamungwān wunuhēn denira rakṣasa, yan pareng lwaḥ sahu-
tning wuhāya, sahutning tuwiran sēnghapēn deningi
29. yan pareng paprangan matyānganḍēpanakadgan kataḍaba denira hyang
kala, atmānya dumununga ring nāraka pāpa, sadākala
30. mwa naraka pūpajoh tasmāt kabwat karmma kna(ua)uya, om
iṇasarwwawijñāna astu dhirghayusamira tankatamana lara ta
31. jānā astu. —

CXIX.

Koperplaat, afkomstig van desa Pëlēm (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), thans (Not. 1902 p. 95, 107 sq.; 1903 p. 16) als E 36 in het Museum te Batavia. Zij draagt het cijfer 10. Bij de transcriptie teekent Dr. Brandes aan: „Rajasanagara”. Dit slaat daarop, dat in het stuk een praçāsti van dien vorst, welke dezelfde is als Hayam Wuruk, vermeld wordt.

- a. 1. *na drēwya kelyasing awakanya, kasambut pwa ya denyanganambangi, tan došan tekang ananbangyamalaku phalaçramanyānanbut angrakša,*
 2. *ndan sapawehnyangadrēwya tanggapēn ya, maṅkanānugraha çrī mahārāja, irikang anambangi sayawadwipa, makādyajaran rata, paçcat*
 3. *, ring wkasan, manghaturakēn sambah tekang anāmbangi sayawadwipa-maṇḍala, makādi pañji mārggabhaya, kyajaran rata, mwang*
 4. *pañjyangrakšāji, aneka mahārghyawastrapramukhanamaskara, ikang aneka wastrāngkēn sārini puṣpanyānghaturakēn sa*
 5. *mbah ri lbū pāduka çrī mahārāja, sangkarigāṅgnyādhimuktinikang anambangi, winehakmitana sang hyang ājñā haji praçāsti, rā*
 6. *jasanagaralañcana, muwah rakryan mantri katrīṇi, sinūngan pasök pasök, sayathākrama, muwah rakryan dēmung,*
- b. 1. *rakryan kanuruhan, rakryan rangga, rakryan tumēnggung, kapwa wineh pasök pasök, sayathākrama, makanaryyama, sang dharmmadhya*
 2. *kša ring kaçaiwa(n sang) dharmmadhyakša ring kasogatan kapwa wineh pasök pasök, sayathākrama, sang dharmmopapatti samudāya, kapwa*
 3. *wineh pasök pasök, sayathākrama, mukaphala, mratisubaddhāknānugraha pāduka çrī mahārāja, irikang anambangi sayawadwī*
 4. *pamaṇḍala, makādi pañji mārggabhaya, kyajaran, rata, mwang pañjyang-rakšāji, kyajaran rāgi, tlas labdhāpagēh, kunēng yan hana u*
 5. *mulahulah sarasa sang hyang ājñā haji praçāsti, kmitanikang anambangi sayawadwipa maṇḍala, makādi pañji mārggabhaya, kya*
 6. *ajaran rata, mwang pañjyangrakšāji, kyajaran rāgi, nguniweh yan panglbura kaswatantranikang anambangi sayawadwipamaṇḍala, a*

CXX.

Koperplaat, gevonden bij opgraving in de nabijheid van de overblijfselen der Tjandi Gambar (Verbeek p. 266 no. 543), thans als E 37 in het Museum te Batavia. In Not. 1902 p. 29 deelde Dr. Brandes mede, dat zij de laatste is van een stel van 14 en het slot van eene acte geeft.

In de oorkonde wordt een praçāsti van Wikramawarddhana vermeld; deze vorst is de schoonzoon en opvolger van Hayam Wuruk.

- a. 1. watikang wwang tan magēhakēn tan akmitike sang hyang ājñā haji praçāsti, kmitani sang hyang dharmmeng satyapurā, sāwakanya, mon brahmaṇa,
2. kṣatriya, waiçya, śudra, pinghe, wahuta rama, asing sakawwanganya, yāwat umulahulaha, pagēhnyānugraha çrī mahārāja ta
3. smat, kabwataknanya, patyananta hyang kamung hyang, deyantatpatiya, tan panoliha ri wuntat, tan tinghala ri likuran,
4. tarung ring pangadēgan, tāupyal ri hiringan, uwahi ri tēngēnan, tutu-hunḍu hatinya, rantan ususnya, wētwakēn dalēmnya, si
5. wakapālanya, pangan dagingnya, inum raḥnya, pēpēdakēn wkasakēn prāṇāntika, mangkana yan pareng alas, panganēn ing mong, sahu
- b. 1. tēn ing ulā niandhi, yapwan pareng tgal sambērēn ing gēlap, yapwan pareng wwe sanghapēn ing wuhaya, alapēn i dalēmer, yan lu
2. mbwingumah, awuka tan tēmu sama, sangsāra tanpabisa || yāwaccandra-çca sūryyaçca, bhuwana ni prakūcate || den kadi lawasang
3. hyang candrāditya, sumnēnganḍabhuwana, mangkana lawasanikang wwang amuktya sangsāra ring ihatra paratra, phalanyananyāya prawrētti
4. nya, yanahyunanirṇakna sang hyang ājñā haji praçāsti, çrī wikrama-warddhanalañcana, kmitanikanang dharmmeng satyapura, mangkana
5. rasanyānugraha pāduka çrī mahārāja || om wāgiçwaryai namaḥ, sid-dhirastu om || o ||
-

III

INSCRIPTIES VAN BUITEN JAVA.

(XXI.

Zeskantige, pyramidaal geslepen steen, blijkens Notulen 1893 p. 106 sq. gevonden bij de monding der Mundo-rivier, in de streek bekend onder den naam van Kota Kapoer, op Bangka, nabij de overblijfselen van een aarden wal. De steen is thans (Not. 1893 p. 141, 157) als D. 90 in het Museum te Batavia. Een abklatseh wordt vermeld ter eerst aangehaalde plaatse; thans Oudheidk. Bureau no. 274. Het schrift der inscriptie is Wenggi-schrift; de taal oud-Maleisch ¹⁾.

1. || siddha || titang hamban wari awai, kandra kāyet nipaihumpaannan
ha ula lawan tandrun lualh maka matai tandrun lualh winunu paihum-
paan hakairu muah kāyet nihumpa danai tungai
2. umenteng bhakti ni ulun haraki, danai tungai „kita sawaṇakta dewata
mahardhika sannidhāna, mangrakṣa yang kadatuan cī wijaya „kita
tuwi tandrun lualh waṇakta dewata mūlāna yang parsumpah
3. parāwis, kadādhi yang urang di dalamṇa bhamiparāwis drohaka hangun
sama wuddhi lawan drohaka, mangujāri drohaka, ni ujāri drohaka talu
dindrohaka, tida ya
4. maridah tida ya bhakti, tida ya tatwārjjava diyāku dngan di iya niga-
larku sanyā sa datīa, dhawa wuatṇa urang inan, niwunuh ya sumpah
nisuruh tāpik ya mulang parwawandandātu cī wi
5. jaya, talu muah ya dngan gotra santānāna tathāpi sawaṇakṇa yang
wuatṇa jābat, makalangit urang, makasakit, makagila, mantra gada
bisa prayoga, ūduh tuwa, tāmbal
6. sarāmbat, kasihan, waṇikarapa, ityewamādi jangan muwah ya siddha,
pulang ka iya muah yang doṣāna wuatṇa jāhat inan, tathāpi niwunuh
ya sumpah tubi mulang yang maṇu
7. ruh marjjahāti, yang marjjahāti yang watu nipratista ini tuwi niwunuh
ya sumpah talu muah ya mulang, sārangbhāna urang drohaka tida bhakti
tida tatwarjjava diyāku dhawa wua

1. Deze inscriptie is inmiddels uitgegeven en besproken door Prof. Kern in Bijdr. Kon. Inst. v. d. Ind. v. Ned. Indië, 67 (1913) p. 393-403.

L. wari-dari; awai-aḍai; danai-unai; 2. id.

8. tñā niwunuh ya sumpah ini gringkadādhi iya bhakti tatwarijawa
diyāku, dngan diyang nigalarku sanyāsādātūa, cānti muah kawuatāñā,
dngan gotrasantānāñā
9. samṛddha swastha niroga nirupadrawa subhikṣa muah yang wanuāñā parā-
wis, caka warṣātita 1080¹⁾ di pratipada cūklapakṣa wulan waicākhā, tatkalāñā
10. yang mangmang sumpah ini, nipahat di welāñā yang wala cṛi wijaya
kaliwat manāpik yang bhumi jāwa tida bhakti ka cṛi wijaya.

CXII.

Steen, afkomstig van Boekit Gombak (Padangsche Bovenlanden), thans te Pagarroejoeng. Een litteratuur-opgave vindt men in het Oudheidk. Verslag van 1912, 2e kwartaal, p. 42 onder no. 23. De steen is o. a. besproken door Prof. Kern in Bijdr. Kon. Inst. 3, VII, p. 289 sqq., VIII p. 188 sqq., 4, I p. 159 sqq. Abklatschen Oudheidk. Bureau no. 54, 59 en 352; afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2750 (Cat. Juynboll p. 235). Een nieuwe, van den steen zelf gemaakte transcriptie, welke van die van Dr. Brandes in enkele opzichten afwijkt, is opgenomen in het Oudh. Verslag vnd. p. 51 sq.

1. swasyantu prabhu madwayādwaya nṛpā ādityawarmma çriyā, wangçassri
amarāryya
2. wangsapati ārādhita „maitritwaṃ karuṇā mupekṣa muditā
satwopa
3. kārāgunā, ya twaṃ rāja sudharmmarāja kṛtawat lekhesitātistṭhati || o ||
4. çrī kāmārāja adhimukti sadāstrakiṇṭha, rāmyābhiṣekasutathāgata
bajraweyā, a
5. gājña pañcaśaḍabhijña supūṛṇagātrā ādityawarmmanṛpate adhirājarājah
|| o || swasti ||
6. çrīmat çrī āyādityawarmma pratāpaparākrama rājendramolimani-
warmmadewa mahārājadhi
7. rāja, sakalalokajanapriya, dharmmarājakula tilaka saraṇāgatabajrapa-
ñjara ekāṅgawīra, du
8. ṣṭavi grahaçriṣṭa paripālakā saptāṅga rāja sayadā manguddharaṇa
paṭapuṣṭaka pratimālaya yaṃ ta
9. llaḥ jirṇa padasapta swarṇa bhūmi, di parbwatkan bihāra nānāwidha-
prakārā sahatāmbak gopura kalampura
10. nan pañcamahaçabda, jalanda barbwat maniyamakṛyādipauruṇa
māwāsyā di sanmukā
11. k brāhmaṇāwāryyopāddhyāyā tyada kopadrawā tyada mālisāmun, tyada
rabutrentak

1) Bijgeschreven: 1089?; 608? Dit laatste jaartal kwam Dr. Brandes in Encycl. v. Ned. Indië s. v. Oudheden het waarschijnlijkste voor.

6 āyā-ādayā; 9 kalampura-kagampura; 11 brāhmanāwāryy^o-brāhmanācāryy^o.

12. sakala pya sampūrṇa sakyaṇyaṃ mahima   diwasak dadātu, ya
datra puṇyaṇbūraṃ yaṇ ha
13. ndak barbwinaṇ sāsanaṇ sapāpāṇaṇ gohattya sapāpāṇaṇ mātāpita-
drohi sapāpāṇaṇ
14. swāmidrohi gurudrohi, tulu ta yaṇ mangumodana dharmṇaṇ sapu-
ṇyaṇaṇ yaṇ ngūraṇ mam
15. ta   nānā annadāna, ya puṇyāṇa yaṇ ngūraṇ mātāpitabhakti, swāmi-
bhakti
16. gurubhakti, dewabhakti, sapuṇyāṇa ngūraṇ marakṣa ṣilapurnāṇawāsyā,
antyaṭāma
17. nubhawa samyak sambuddhamārgga || o || satwopakārakṛta puṇya sudāna
dharmṇām jirṇa
18. *tama* ya janāṣṭraya puṇyawrksamanittya pratāpakiranai sadalokasaṣṭri, āli
19. tyawarmmaṇpate maṇiwarmadewa || subham astu gate ṣāke, wasur mmuni
bhujā sthalaṃ
20. waiṣakha pañcadaṣake, site buddhaṣca rañjyatu || o || kṛtiriyaṇ ācāryya a
21. mpuku dharmmadhwajanāma dheyassya, abhiṣekakarūṇabajra || o ||

CXXIII.

Steen, staande te Lima Kaoem, Koeboer Radjo (Padangsche Bovenlanden), vermeld in Tijdschr. 4 p. 459 sq. en Notulen 1880 p. 10 sq., 85 sqq. Op die laatste plaats is een voorloopige transscriptie van Prof. Kern opgenomen, welke daaromtrent mededeelt: „Zooveel zie ik, dat het een reeks van losse woorden is op Adityawarma zonder samenhang. Het zijn louter uitroepen of woorden in den nominatief. . . . Zonder den minsten twijfel heeft het stuk betrekking op denzelfden Adityawarma, van wien ook 't opschrift van Pagar Roejong is. . . . Onderseideene woorden die in dat opschrift voorkomen, komen in het Koeboer-radjasche terug”. De steen is no. 20 op pag. 41 van het Oudheidk. Verslag 1912, 2de kwartaal; abklatschen Oudheidk. Bureau no. 21, 134 en 173. ¹⁾

1. oṃ māṅglawīraga
2. ādwayawarmmadewa
3. mputra taṇaka
4. madinindra dha,
5. ṣukṛtā āwila
6. gdha kusalapra
7. pru maitri karu
8. ṇa āmuditammuṭa
9. p(e)kṣā ā, yacākka

¹⁾ Deze inscriptie is inmiddels uitgegeven en besproken door Prof. Kern in Bijdr. Tl. Ind. Vlkk. v. Ned. Ind. 67 (1913) p. 401-401.

3 *taṇa-kālā*; 8 *ta-tā u.*

10. jaṇa kalpataru ra
11. mṛadanā ā, ādi
12. tyawarmmam bhupa kulisā
13. dhara wa pra
14. tīkṣa awatāra
15. ḡrī lokeḡwara
16. dewa , mai

CXXIV.

Steen, afkomstig van Soeroeaso (Padangsche Bovenlanden), thans staande op het controleurserf te Fort van der Capellen. Hij is in twee stukken gespleten en bevat aan weerskanten dezelfde inscriptie. De steen wordt vermeld Notulen 1911 p. 128 en Oudheidk. Verslag 1912, 2de kwartaal, p. 46 sq. no. 41; abklatschen Oudheidk. Bur. no. 18, 48, 144, 147, 148 en 170.

1. subhamastu || o || dwāragreḡilalekayat kṛta
2. guṇḡḡriyauwa mpadam, nāmnaḡcāpi a
3. nanggawarmma tanaya ādityawarmmapraboh,
4. tiratwāmahimapratāpa balawān wairigaja
5. kesari, sattyammātapitāḡurokaruṇa
6. yāpobajranyāsmṛtiḡ ||

CXXV.

Steen, afkomstig van Kapalo Boekit Gombak (Padangsche Bovenlanden), thans te Pagarroejoeng. Zie Oudheidk. Versl. 1912, 2e kwartaal p. 43, no. 28; abklatsch Oudheidk. Bureau no. 37, 132, 157.

1. om pagunnira tumanggung ku
  2. ḡawira
-

IV

REEDS GEPUBLICEERDE TRANSSCRIPTIES.

De hier volgende reeks bevat de in de transscriptie-verzameling voorkomende stukken, welke reeds elders gepubliceerd zijn. Wanneer er niet bij vermeld staat, door wien de uitgave geschiedde, beteekent dit, dat zulks door Dr. Brandes zelf heeft plaats gehad.

CXXVI.

Steen van 700, gevonden in de nabijheid van Kalassan (res. Jogjakarta), later in de collectie-Dieduksman te Jogjakarta (Verbeek p. 164), thans verdwenen. Een foto wordt vermeld Not. 1886 p. 55, nu Bat. Gen. 873; abklatschen Not. 1886 p. 55, 60, 1889 p. 149; Oudheidk. Bureau no. 292. Abklatsch 271 is van een „namaaksteentje”, terwijl deze inscriptie blijkens Notulen 1911 p. 43 eveneens aanleiding heeft gegeven tot een valsche koperplaat, nu als E 39 in het Museum te Batavia. In Not. 1886 p. 25 deed Dr. Brandes een voorloopige mededeeling.

Uitgegeven: Tijdschr. 31 p. 240—260 (Een nâgarî-opschrift, gevonden tusschen Kalasan en Prambanan) cf. Journ. Bombây Br. Roy. As. Soc. 17² p. 1 sqq.

CXXVII.

Drie zilveren payung's, één van 765, gevonden blijkens Notulen 1887 p. 35 in het gehucht Mandang, desa Soetjen (afd. Těmanggoeng, res. Kedoe), thans als 685 a—c in het Museum te Batavia. Dr. Brandes gaf hieromtrent twee nota's, te vinden in Notulen 1888 p. 20—25 en 111—117.

Uitgegeven: Notulen 1888 p. 21 sq.

CXXVIII.

Steen van 788, afkomstig van Běrahol, (afd. Wonosobo, res. Kedoe), later staande te Wonosobo, thans (Not. 1890 p. 3 en 11) als D. 74 in het Museum te Batavia. Abklatschen worden vermeld Not. 1878 p. 114, 1888 p. 161 sq.; Oudheidk. Bureau no. 262, 306, 372 en 373.

Uitgegeven: Notulen 1889 p. 16.

CXXIX.

Zuiltje van 803, gevonden op den heuvelrug Goenoeng Gondang, ten Zuiden van desa Troedjoek (afd. Klaten, res. Soerakarta), thans als D. 64 in het Museum te Batavia (Verbeek p. 192). Een abklatsch wordt vermeld Not. 1888 p. 74; Oudheidk. Bur. no. 369.

Uitgegeven: Notulen 1888 p. 75.

CXXX.

Koperplaat van 849, indertijd (Verbeek p. 164) in de collectie-Dieduksman te Jogjakarta. Naar aanleiding van een facsimile en afgietsel (Notulen 1877 p. 137, 147) gaf Holle in Verhand. 39 I.A. p. 1 sq. een transcriptie. Een foto wordt vermeld Not. 1880 p. 27; thans Bat. Gen. no. 89, 91 en 874.

Uitgegeven: Tijdschr. 32 p. 98—149. (Een Jaypattra of acte van eene rechterlijke uitspraak van Çaka 849).

CXXXI.

Steen van 952, gevonden aan den oever der Tjitjatih nabij Tjibadak (afd. Soekaboemi, res. Preanger-Regentschappen), thans als D. 73 in het Museum te Batavia, zie Notulen 1890 p. 14 sq. Een abklatsch l.l. vermeld, Oudheidk. Bureau no. 445.

Uitgegeven: Notulen 1890 p. 15.

CXXXII.

Steen van 1125, waarschijnlijk uit Soerabaja afkomstig, thans als D. 13 in het Museum te Batavia, en door Dr. Brandes op p. 377 van den Catalogus beschreven als: „Klein bladvormig steentje met gespitse top en voetstuk uit één stuk. Licht bruin-geel. Hoornblende-andesiet. . . . Hoog in het midden 55, aan de zijden 47, breed van boven 39, van onderen 30; dik van boven 11, van onderen 13; hoogte van den voet 10, breed 31 en 17". Abklatschen bevinden zich in het Oudheidk. Bureau no. 185 en 336, afgietsel Leiden Ethn. Mus. no. 2980 (Cat. Juynboll p. 231).

Uitgegeven: Catalogus Groeneveldt p. 327 noot.

CXXXIII.

Ganeçabeeld van 1161, afkomstig van desa Diembelh (afd. Blitar, res. Kediri), thans staande in de doekoeh Bara der desa Toeliskrija (zelfde afd.). Het is uitvoerig beschreven in Rapp. 1908 p. 135 sq. en afgebeeld bij Van Kinsbergen no. 240—242 (cf. Not. 1867 p. 76). Aan den achterkant staat een kalakop met de inscriptie. Afteekening vermeld bij Verbeek p. 268, foto Not. 1894 p. 101, Bat. Gen. no. 36 en 37.

Uitgegeven bij Verbeek, Oudheden van Java, p. 267.

CXXXIV.

Akṣobhya-beeld van 1211, afkomstig van Kandang Gadjah, bezuiden Madjapahit (Not. 1872 p. 111 en 142, cf. Tijdschr. 31 p. 241 (noot) en 613 (noot); 33 p. 2, 6, 12), thans in het Kroesen-park te Soerabaja; een beschrijving wordt gegeven Rapp. 1907 p. 204 sq. Om het voetstuk de inscriptie. Abklatschen Oudheidk. Bar. no. 415 en 416, foto Bat. Gen. no. 684 en 685; afteekening in de Rijks-universiteitsbibliotheek te Leiden blijktens Tijdschr. 47 p. 453 sq. (en 451).

Uitgegeven door Prof. Dr. J. H. C. Kern in Tijdschr. 52 p. 99—108 (De Sanskrit-inscriptie van 't Mahākṣobhya-beeld te Simpang), cf. ibid. p. 193 sq.

CXXXV.

Rotsinscriptie van 1212, aan den Andjoek, kampong Andjoek van desa Asta (afd. Soemēñp, res. Madoera). Na het bekend worden ervan (Not. 1886 p. 150) deed Dr. Brandes in Not. 1887 p. 74 (cf. p. 16) een voorloopige mededeeling.

Abklatschen worden vermeld Not. 1.1. en 1889 p. 132; Oudheidk. Bureau no. 364 en 429; een afteekening Not. *ibid.* p. 107.

Uitgegeven: Notulen 1889 p. 132 sqq.

CXXXVI.

Het eerste deel der inscriptie van 1216; zie hierboven onder no. LXXXI.

Uitgegeven: Pararaton p. 78 sqq.

CXXXVII.

Badkuip van 125., vroeger staande op het assistent-residentserf te Modjokerto (Notulen 1899 p. 11), thans (*ib.* p. 141) als no. 392 g in het Museum te Batavia. Hij wordt t.e.a.p. beschreven als zijnde van grijze steensoort, aan de bovenzijde in horizontale doorsnede vrij zuiver elliptisch afgeplat en naar beneden min of meer spits toeloopend; hoogte $\pm$ 1.30 M., lengteas bovenaan van binnen $\pm$ 2 M.; korte $\pm$ 0.97 M.; diepte 0.50 M.; dikte van de wanden 0.13 à 0.15 M. De daarbij vermelde afdruk is verloren.

Uitgegeven: Notulen 1899 p. 171 sq.

CXXXVIII.

Steen van 1273, in 1904 gevonden in den vijver naast de langgar van Kjai Napii, Z. O. van Tjandi Singasari (afd. Malang, res. Pasoeroehan), zie Rapp. 1904 p. 2 sq.; thans als D. 111 in het Museum te Batavia. De inscriptie werd eveneens besproken door Prof. Kern in Bijdr. Kon. Inst. 7, IV p. 655 sqq. Abklatsch Oudheidk. Bureau no. 449; foto Oudheidk. Comm. nos. 741 en 741a.

Uitgegeven: Rapport 1904 p. 4 sq.; Tjandi Singasari p. 38 sq. (met plaat 66).

CXXXIX.

Steen van vóór 1287, staande in de desa Nglawang (afd. Bangil, res. Pasoeroehan) en in Rapp. 1904 p. 33 beschreven als lang $1\frac{1}{2}$ voet, breed 2 voet, dik 1 voet. Abklatsch Oudheidk. Bureau no. 543.

Uitgegeven door Dr. N. J. Krom in Tijdschr. 53 p. 411—434. (De inscriptie van Nglawang).

CXL.

Koperplaat van na 1287, gevonden te Sëkar (afd. Badjanegara, res. Rembang), waarvan een afteekening werd ontvangen door Dr. Brandes van Mej. de Vos te Malang en waarvan verder niets bekend is.

Uitgegeven door Dr. N. J. Krom, als boven (transscriptie p. 433 sq).

CXLI.

Inscriptie van 1307, op de Zuidelijke poort te Djëdoeng (afd. Modjokerto, res. Soerabaja); over de poort zelf zie men de litteratuur bij Verbeek p. 243 sqq. en Rapp. 1907 p. 80 sq. De inscriptie is opgenomen bij Holle, Alphabetten p. 48; abklatsch vermeld Not. 1888 p. 12 en 14; op het Oudheidk. Bureau niet meer aanwezig. Een afteekening is in de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden blijkens Tijdschr. 47 p. 456; cf. foto Oudheidk. Comm. no. 1257.

Uitgegeven: Notulen 1903 p. 25.

De transscriptie geeft in plaats van nora: tan.

CXLII.

Steen van 1319, staande in desa Karanglo (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), blijkens Rapp. 1907 p. 78 daar nog aanwezig. Een abklatsch vermeld Notulen 1888 p. 12, op het Oudheidk. Bureau niet meer aanwezig.

Uitgegeven: Notulen 1888 p. XIX.

CXLIII.

Steen van 1324, staande te Wangkal (afd. Kraksaän, res. Pasoeroehan) en daar blijkens Rapp. 1904 p. 112 nog aanwezig en breed 1.10 M. Teeke-ningen worden vermeld Verbeek p. 311; Tijdschr. XI p. 398; Notulen 1877 p. 77 en een abklatsch Not. 1887 p. 7, thans Oudheidk. Bureau no. 423.

Uitgegeven: Pararaton p. 216.

CXLIV.

Koperplaat uit 1327, van 29.5×7.5 c.M., gevonden te Wonodjojo onder Pënan djangan (Tengger), thans (Not. 1899 p. 62) als E. 28 in het Museum te Batavia.

Uitgegeven: Notulen 1899 p. 64—69.

CXLV.

Steen van 1358, uit de trapleuning van Tjandi Botjok (afd. Malang, res. Pasoeroehan), thans (Not. 1863 p. 90) als D. 47 in het Museum te Batavia. Over den tempel zie men de litteratuur bij Verbeek p. 288; benevens Rapp. 1902 p. 285. De steen, waarvan een abklatsch onder no. 339 op het Oudheidk. Bureau is en een afgietsel te Leiden Ethn. Mus. no. 2988 (Cat. Juynboll p. 233), wordt door Dr. Brandes in den Catalogus (p. 390) beschreven als zwart en hoornblendesiet, het schrift als overgangstype naar het Suku-schrift.

Uitgegeven: Catalogus Groeneveldt p. 390.

CXLVI.

Losse steen van 1378, gevonden bij poort C, te Djëdoeng (afd. Modjokerto, res. Soerabaja), cf. Verbeek p. 243 sqq. en Rapp. 1907 p. 80 sq. Een abklatsch wordt vermeld Notulen 1888 p. 12 en 14, cf. p. XIX; thans Oudheidk. Bureau no. 527.

Uitgegeven: Pararaton p. 218.

CXLVII.

Steen van onbekende afkomst (volgens conjectuur van den Heer Rouffaer in Not. 1909 p. LXXIX uit Galoeh, Tjirëbon), thans als D. 29 in het Museum te Batavia en door Dr. Brandes in den Catalogus (p. 382 sq.) beschreven als riviersteen, vaalgrijs, andesiet, hoog 51, breed 33, dik 16. Abklatsch Oudheidk. Bureau no. 193.

Uitgegeven: Catalogus Groeneveldt p. 383.

CXLVIII.

Steenblok, afkomstig van Tjandi Sewu (res. Soerakarta), thans in het Museum te Magelang (zie laatstelijk Oudheidk. Verslag 1912 p. 26) en in Rapp. 1902 p. 54 beschreven als langwerpig vierkant en rustend op twee vooruitspringende banden, terwijl het voorvlak een bloempot in bas-reliëf ver-
toont. Een foto wordt vermeld Not. 1898 p. 61, thans Bat. Gen. no. 805 en 884.

Uitgegeven: Notulen 1898 p. 81—83.

CXLIX.

Twee steenen platen, afkomstig van Tjandi Sewu, tegenwoordig (Not. 1889 p. 91; cf. 1911 p. 53) in het Museum te Batavia. Een foto wordt vermeld Not. 1886 p. 26, thans Bat. Gen. no. 872.

Uitgegeven: Notulen 1886 p. 26.

CL.

Steen, gevonden bij de fundeering naast de Tjandi Singasari (afd. Malang, res. Pasoeroehan), zie Rapp. 1904 p. 2; thans als D. 112 in het Museum te Batavia. Foto Oudheidk. Comm. no. 740.

Uitgegeven: Rapport 1904 p. 2; Tjandi Singasari p. 39 (met plaat 66).

CLI.

Gebakken steen, gevonden te Pesantren (afd. en res. Kediri), thans (Not. 1886 p. 114) als D. 52 in het Museum te Batavia en door Dr. Brandes in den Catalogus (p. 391) beschreven als vierkant en rood, met schrift van Oostelijk type, hoog 22, breed 34, dik 10.

Uitgegeven: Notulen 1886 p. 114—116.

CLII.

Bronzen Lokanātha-beeld van 946, afkomstig van Goenoeng Toewa in Padang Lawas (Not. 1888 p. 60), thans (Not. 1887 p. 175) als no. 626*d* in het Museum te Batavia.

Uitgegeven: Notulen 1887 p. 175—178, met aanvulling door Prof. Kern in Not. 1889 p. 15 en 1890 p. 16.

CLIII.

Zuiltje van 1294 (of 1194), afkomstig van den berg Sorik Mĕrapi (Zuid-Tapanoeli), thans (Notulen 1891 p. 83) als D. 84 in het Museum te Batavia. Nader vermeld in Pararaton p. 104 en 213. Abklatsch Oudheidk. Bureau no. 327.

Uitgegeven: Notulen 1891 p. 83—85; Pararaton p. 104.

CLIV.

Zuiltje, afkomstig als voren, thans (Not. *ibid.*) als D 85 in het Museum te Batavia. Abklatsch Oudheidk. Bureau no. 328.

Uitgegeven: Notulen 1891 p. 83—85; Pararaton p. 104.

CLV.

Zuiltje, afkomstig als voren, thans (Not. 1888 p. 89 sq., 151, 191; 1889 p. 27) als D. 65 in het Museum te Batavia. Abklatsch Oudheidk. Bureau no. 261 en 376.

Uitgegeven: Notulen 1889 p. 28—32; Pararaton p. 104.

CLVI.

Zuiltje, waarschijnlijk van dezelfde afkomst, thans als D. 53 in het Museum te Batavia en door Dr. Brandes in den Catalogus (p. 391) beschreven als een klein kegelvormig steentje, vaal geel, zandsteen, hoog 22, doorsnede boven 10, beneden 19. Abklatsch Oudheidk. Bureau no. 199, 200, 269 en 375.

Uitgegeven: Notulen 1889 p. 28—32; Pararaton p. 104.

V

AANTEEKENINGEN

op door anderen uitgegeven transscripties.

---

a.

Kawi=Oorkonden van Dr. A. B. Cohen Stuart.

K.O. I.

1.	2.	staat: sannatanuraga	lezing Dr. Brandes: sanmatānuraga
	5.	matangyannilu	matangnyannilu
2.	10.	ni kanangkangan	nikanang kangan
	13.	sawahuta	sangwahuta
3.	21.	inah	indah (?)

K.O. XII.

1.	i supit	i yupit
3.	matakasu	mata ka su

K.O. XIV.

12.	anuminu	anu milu
-----	---------	----------

K.O. XVIII.

6.	giri-bāngī	gurunwangi
7.	pingswar	pingsor
9.	saḷri n'pī kanang	salwir nikanang

K.O. XXVII.

1.	umalung	damalung
----	---------	----------

b.

van Prof. Dr. J. H. C. Kern.

1.

Over afwijkingen van Dr. Brandes' lezing op de steenen van Toegoe, Këbon-Kopi en Djamboe zie men Prof. Kern zelven in Tijdschr. Bat. Gen. 52 p. 123—125 (Epigrafische aantekeningen). Voor deze en die van Tjiaroetën cf. Notulen 1909 p. 177,

2.

Inscriptie van Tjangkring (Poeh-Sarang) in Kediri, uitgegeven in Tijdschr. 28 p. 490. Voor de afwijkende lezing van Dr. Brandes zie men Notulen 1898 p. 25, waar tevens die van Dr. H. N. van der Tuuk en Dr. G. A. J. Hazeu zijn medegedeeld.

De overige transscripties van Dr. Brandes van reeds door Prof. Kern uitgegeven inscripties zijn conform de lezingen van dien geleerde.

c.

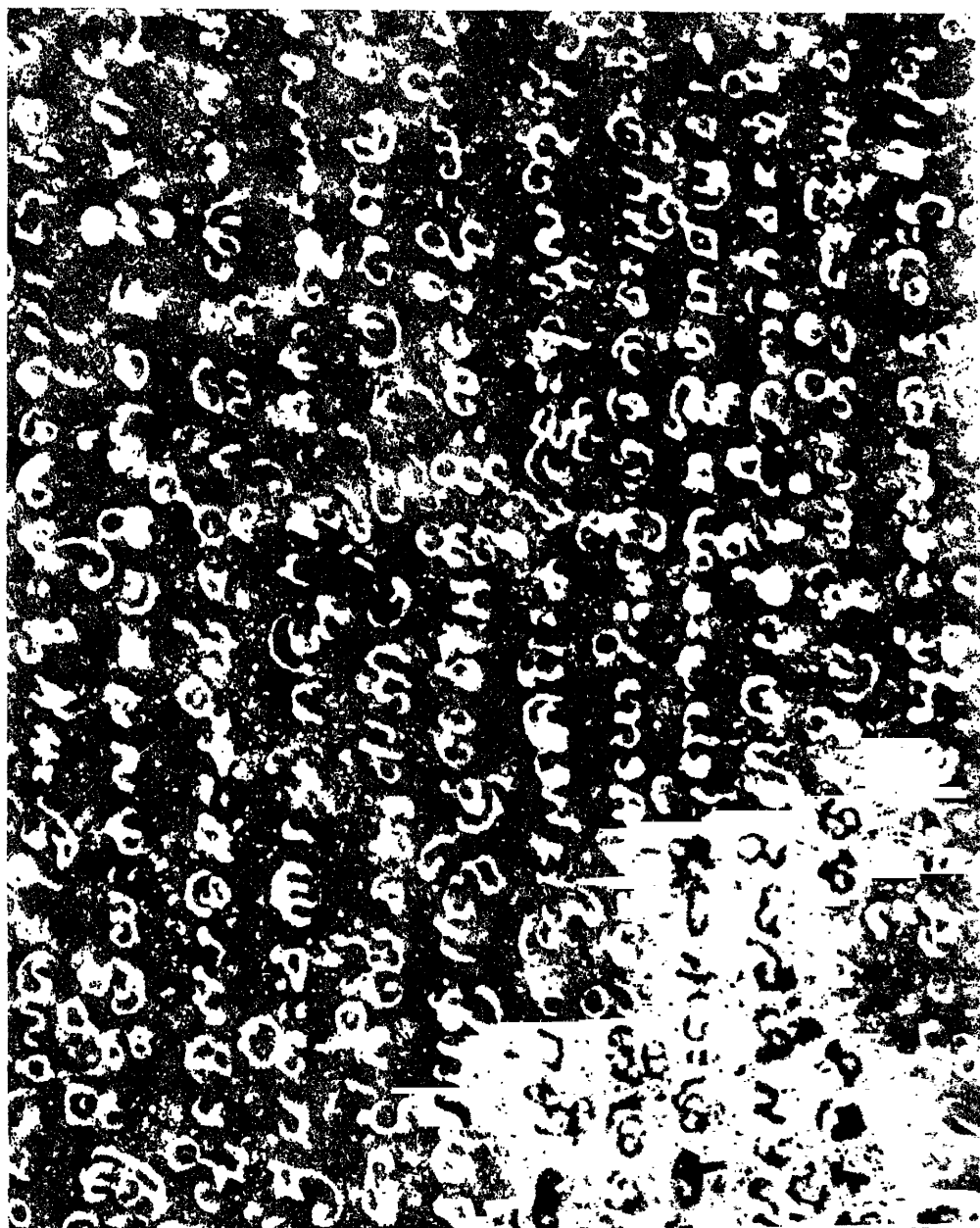
van Prof. Dr. J. S. Speyer.

Amoghapāṣa-bronsjes, afkomstig van Tjandi Toempang, uitgegeven in Versl. Meded. Kon. Acad. v. Wetensch. Afd. Lett. vierde reeks, deel VI, p. 138—144 en 253—262. De lezingen van Dr. Brandes betreffen twee andere exemplaren, dan de door Prof. Speyer behandelde.

8. punyantadbhawatw;	Dr. Brandes eenmaal: punyanudbhawatw
9. pūrwwaṅgamaṇ ;	" " beide malen: pūrwwagamaṇ
12. phalāwāptaya (ye);	" " ééns: °ye, de andere maal: bhalāwāpuṣa.

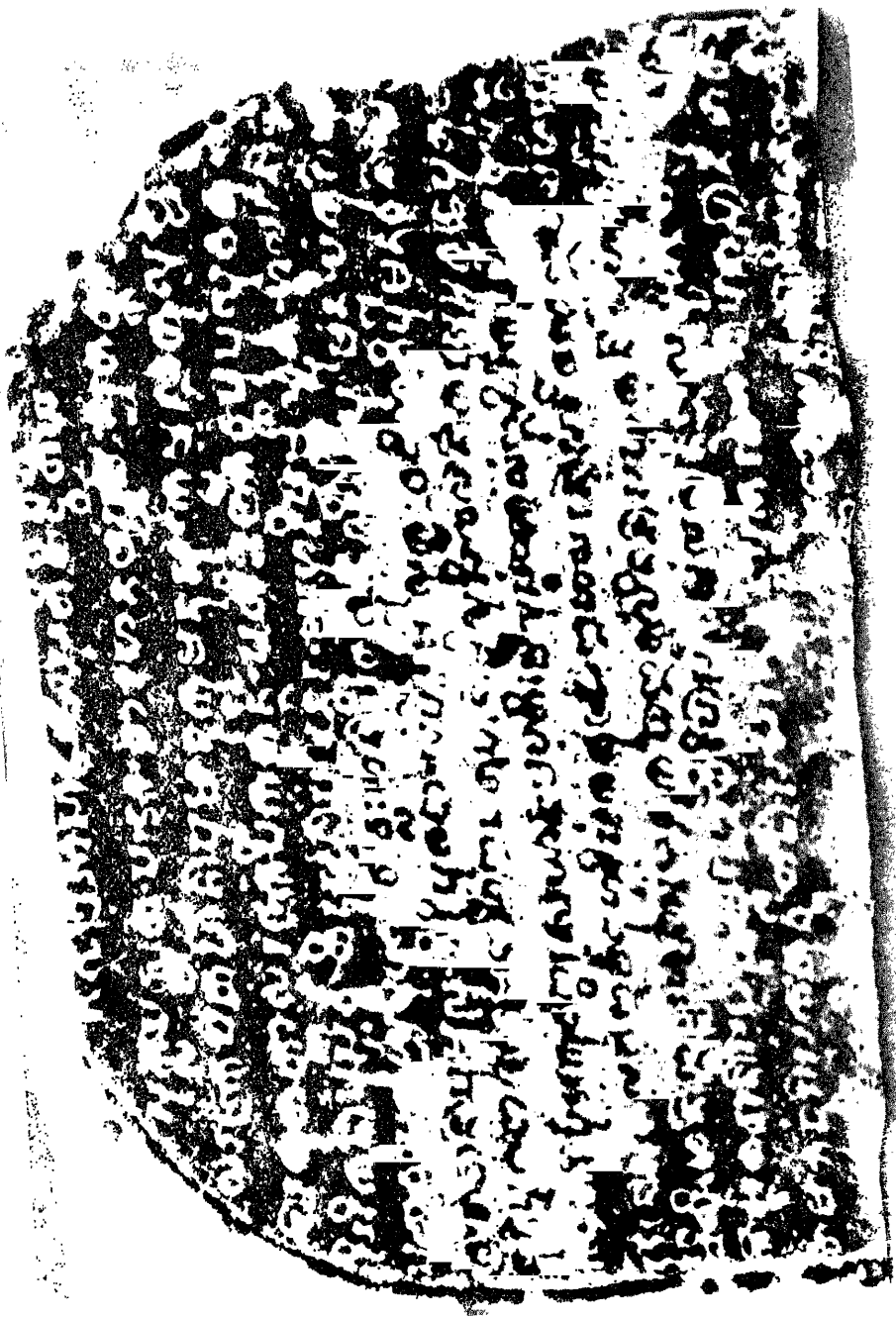

I. STEEN VAN 682.

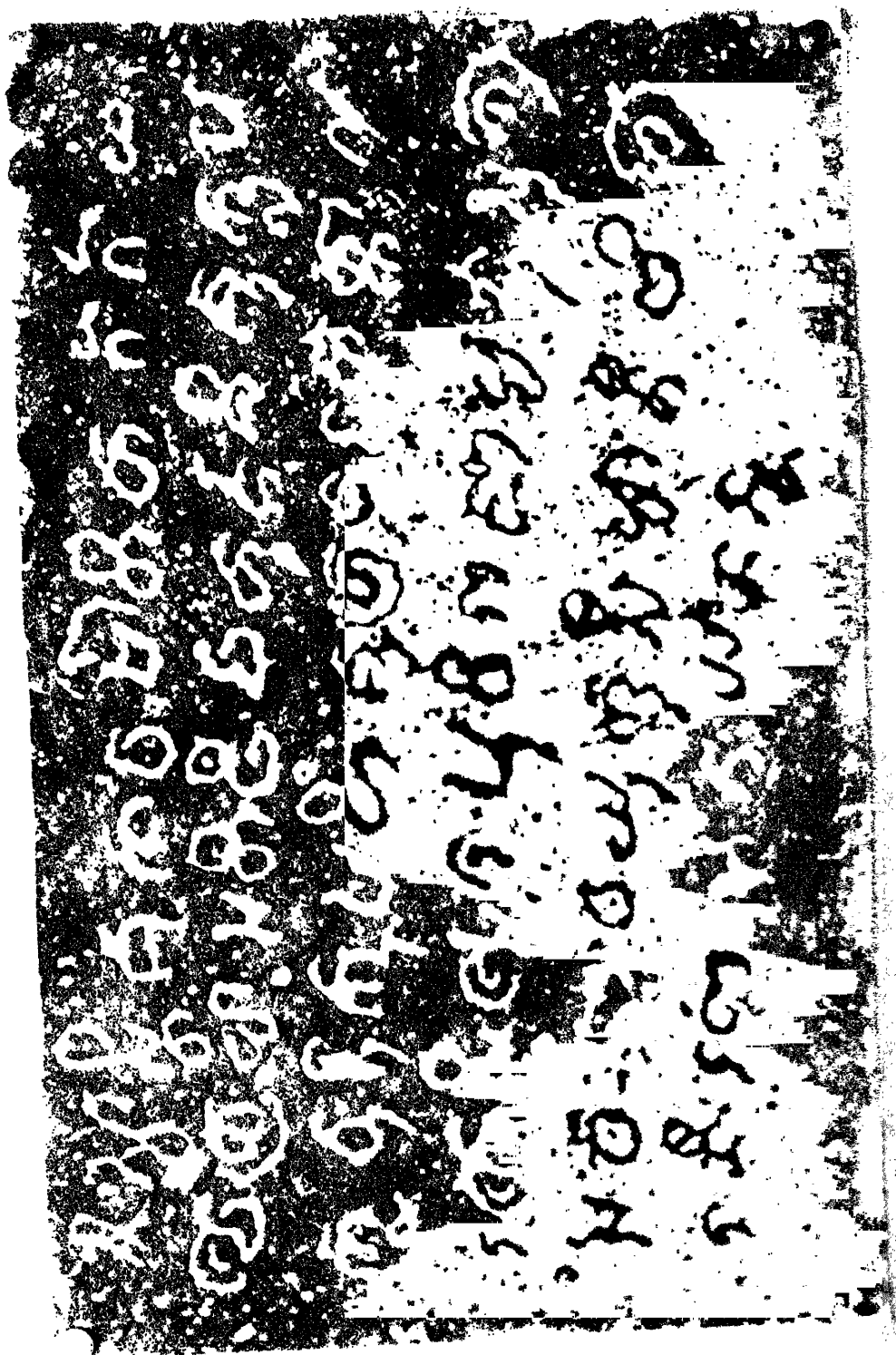

VI. STEEN VAN 775.

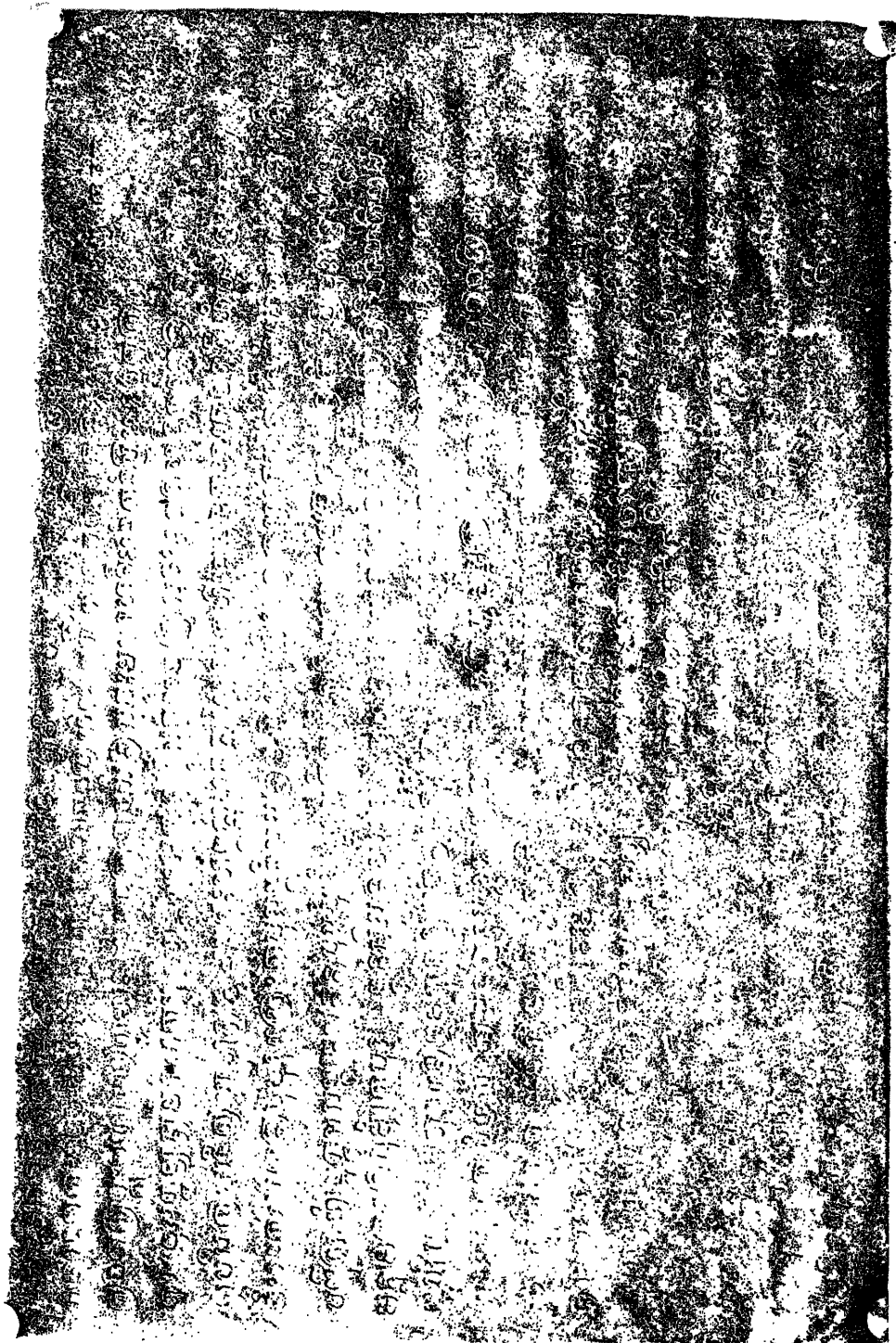

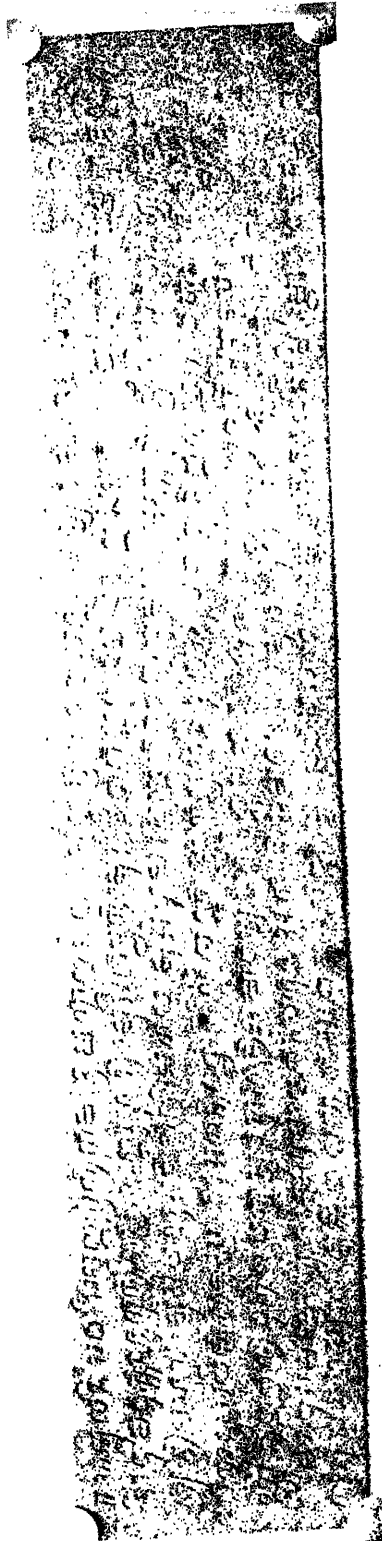
STEEN VAN 779.

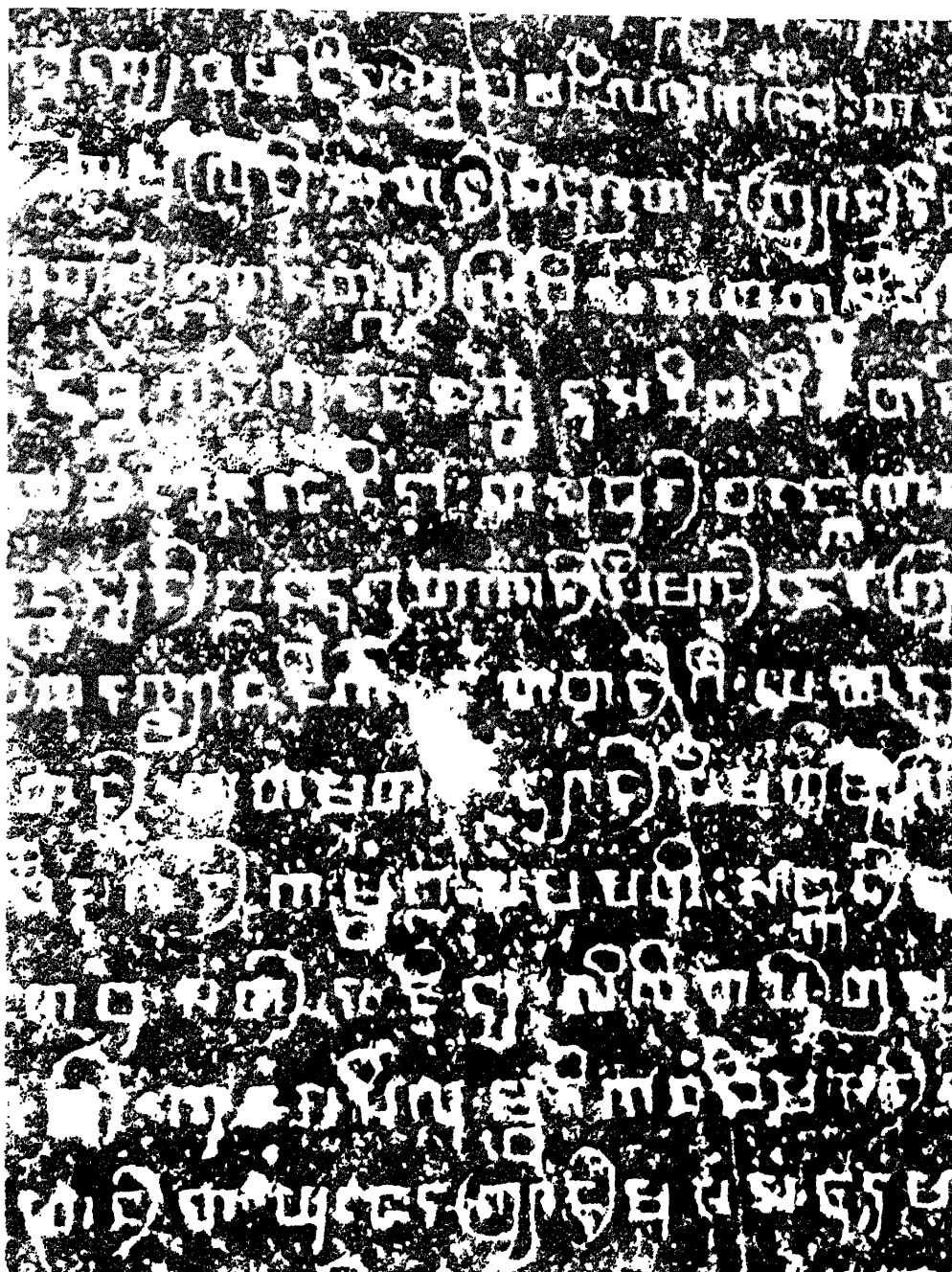
XII. KOPERPLAAT VAN 801.

CVI. KOPERPLAAT BEGIN NEGENDE EEUW.

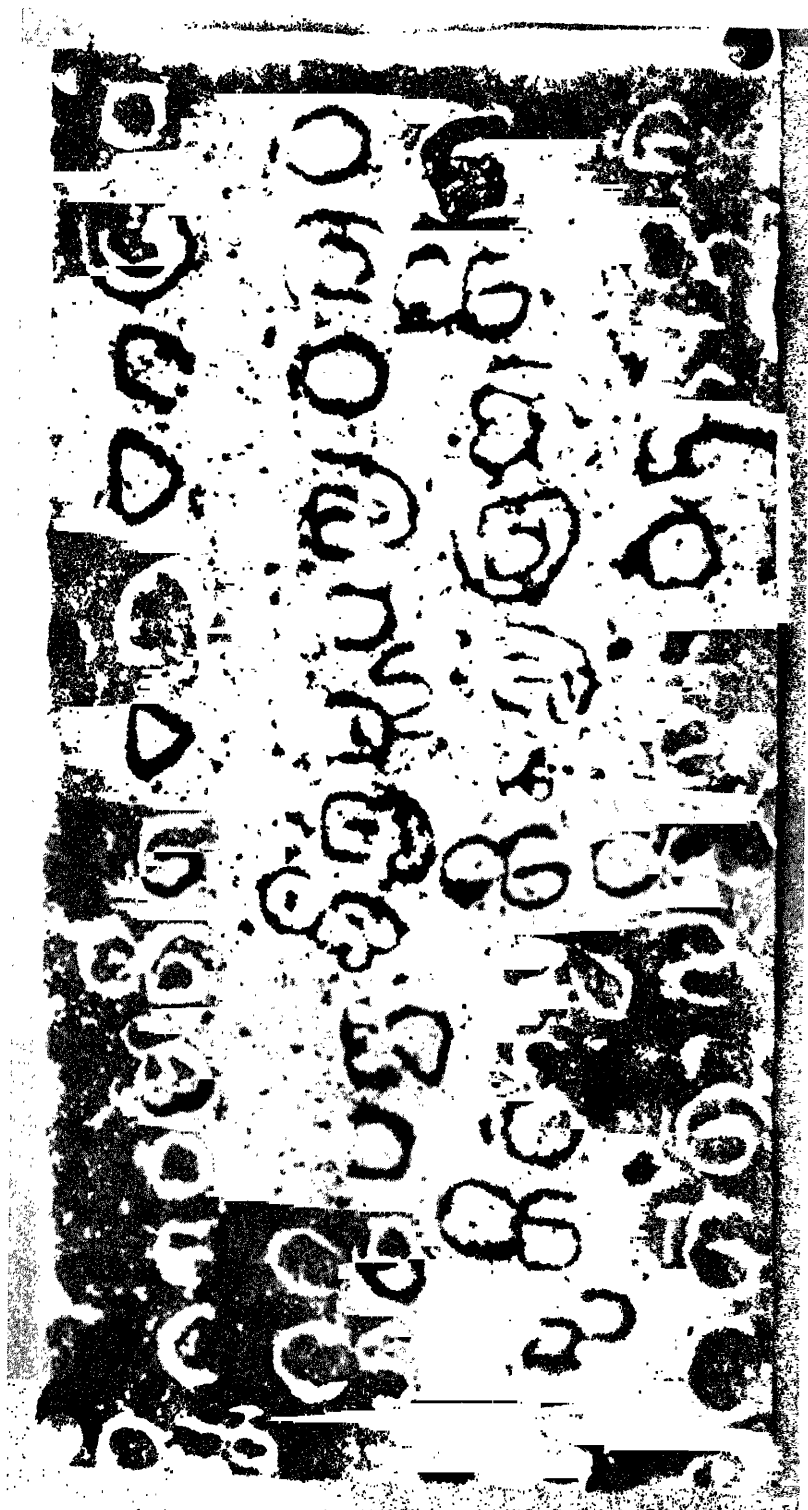

XIX. STEEN VAN 813.

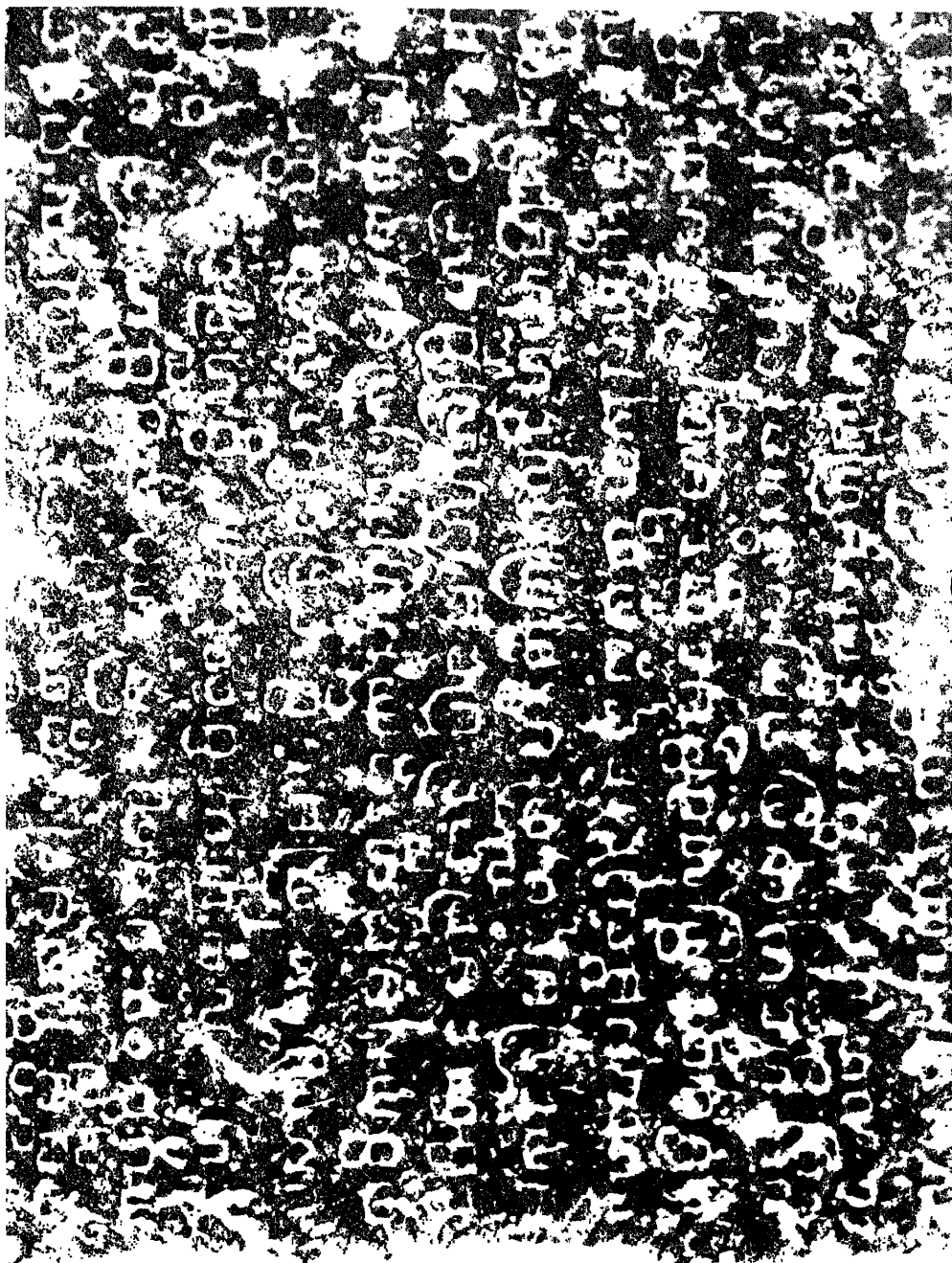

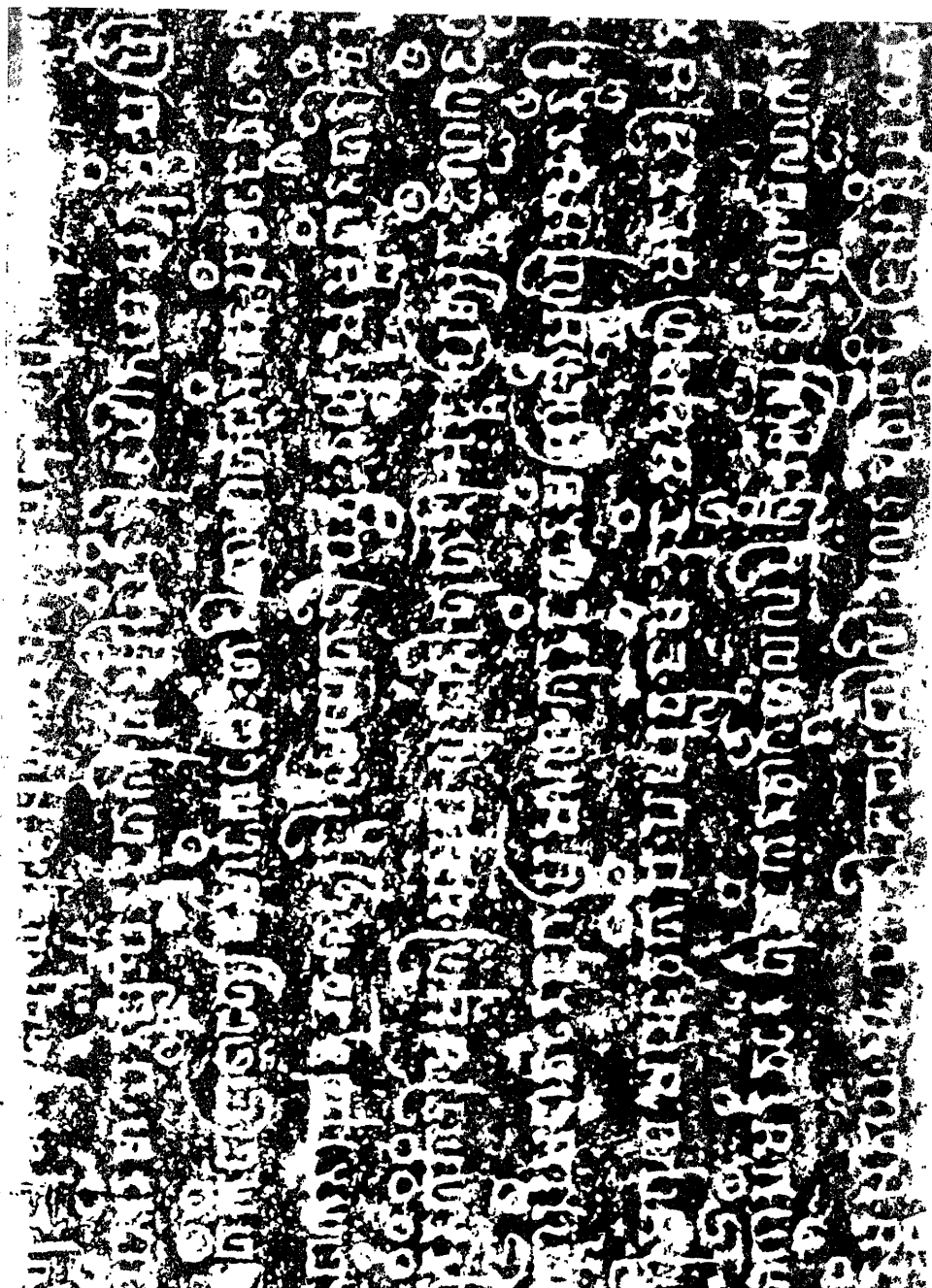
XXV. STEEN VAN 828.

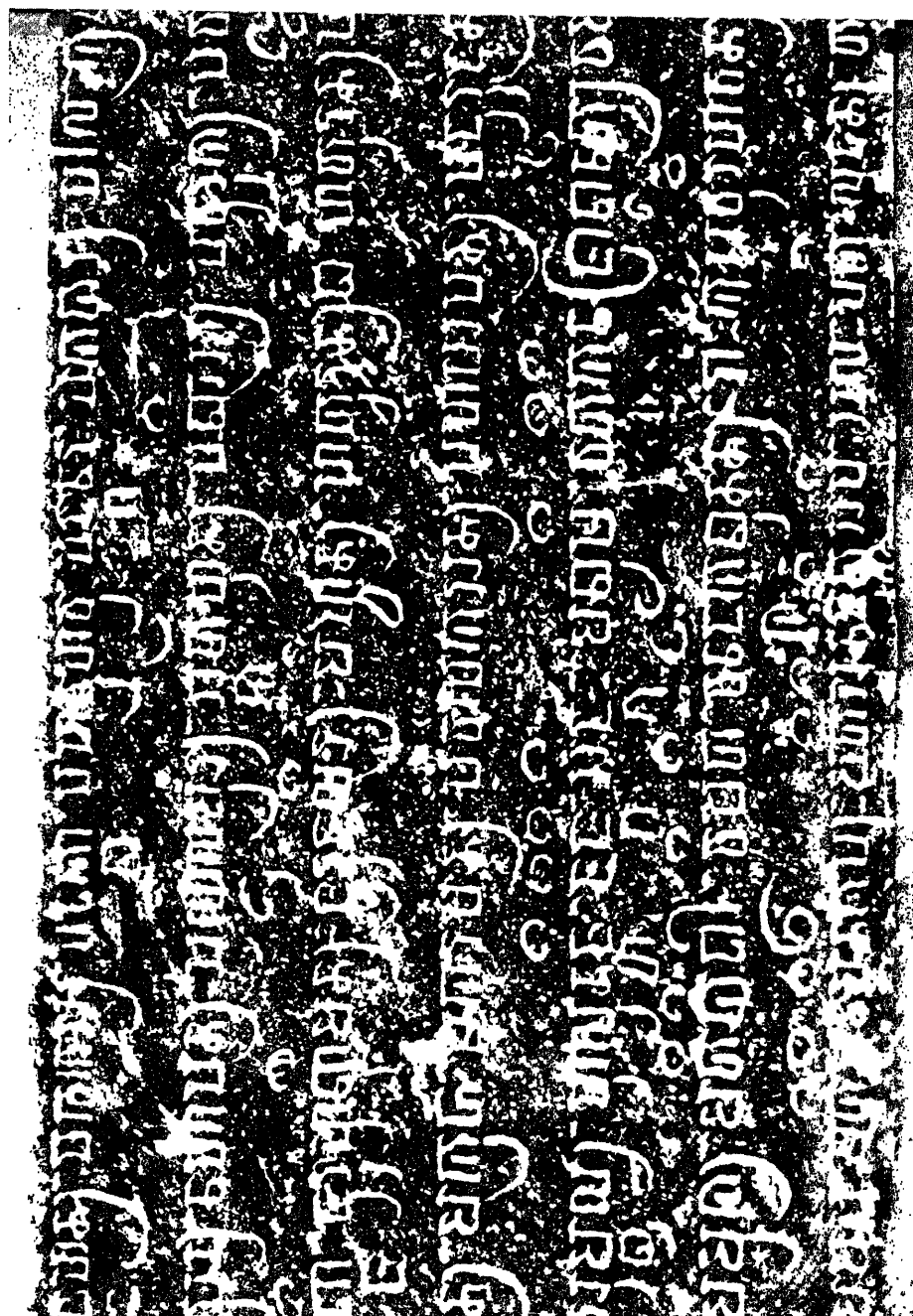
XXXIX. STEEN VAN 851.

LVIII. STEEN VAN 943.

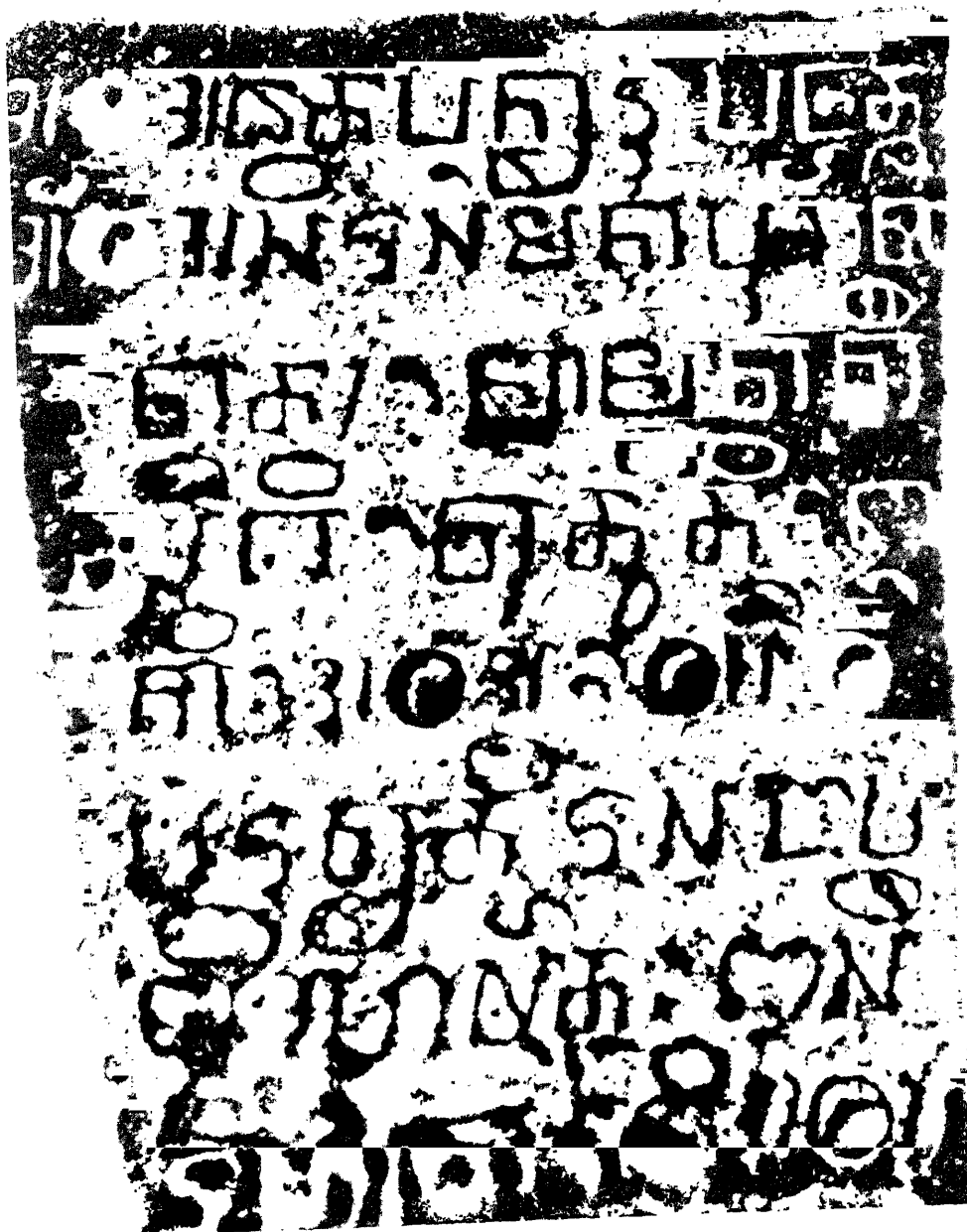

LXVIII. STEEN VAN 1057.

CXXXII. STEEN VAN 1125.

LXXXIII. KOPERPLAAT VAN 1245.

LXXXV. KOPERPLAAT VAN 1272 — 1286.

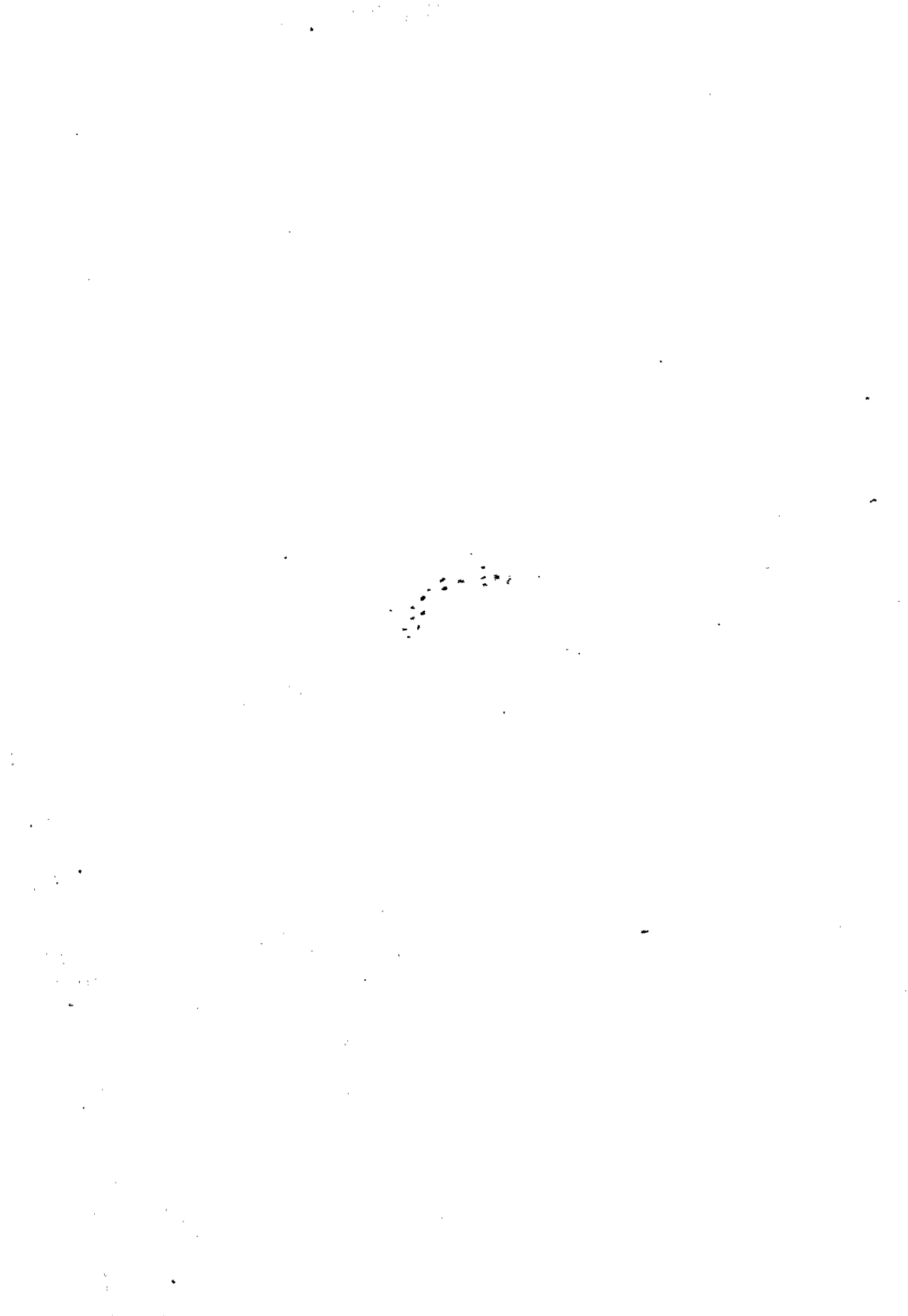

XCII. STEEN VAN 1408.

7

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B. 148. N. DELHI.